
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

OKUL ÖNCESİ VE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ (1-2.SINIF) İÇİN HAZIRLANAN ANADOLU MASALLARI EĞİTİM SETLERİNİN İNCELENMESİ VE MASALLARA İLİŞKİN ÖĞRENCİ TEPKİLERİ

Büşra Firdevs Bektaş

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SIINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3(üç) yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Büşra Firdevs
Soyadı : Bektaş
Bölümü : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Okul Öncesi ve İlkokul Öğrencileri (1-2.Sınıf) İçin Hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinin İncelenmesi ve Masallara İlişkin Öğrenci Tepkileri

İngilizce Adı: The Analysis of Education Sets of Anatolian Fairytales Prepared for Pre-School and Primary Students (1st and 2nd Graders) and The Students Reactions to Fairytales

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Büşra Firdevs Bektaş

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Büşra Firdevs Bektaş tarafından hazırlanan "Okul Öncesi ve İlkokul Öğrencileri (1-2.Sınıf) İçin Hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinin İncelenmesi ve Masallara İlişkin Öğrenci Tepkileri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
(Temel Eğitim ABD, Gazi Üniversitesi) …….

Başkan: Prof. Dr. İhsan Seyit ERTEM
(Temel Eğitim ABD, Gazi Üniversitesi) …….

Üye: Prof. Dr. Fatih Çetin ÇETİNKAYA
(Temel Eğitim ABD, Düzce Üniversitesi) …….

Tez Savunma Tarihi: 27/01/2023

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü …….

Bana bu yolda destek olan herkese…

TEŞEKKÜR

Üniversiteye başladığım ilk senemden bu zamana kadar öğrencisi olduğum ve bu durumdan mutluluk duyduğum kendisinden her anlamda çok şey öğrendiğim ve ne zaman ihtiyacım olsa desteğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım sayın Prof. Dr. Mustafa YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine bu süreçte benden desteğini esirgemeyen, takıldığım her noktada her sorunda bana bir çıkış yolu gösteren sevgili Arş. Gör. Elif Büşra UZUN'a, Ankara'da olamadığım zamanlarda benim yerime koşturan canım kardeşim İrem BEKTAŞ'a, çalışmamda bana her şekilde destek olan, sevgili meslektaşım ve nişanlım Ali Burhan SÖĞÜT'e, gerek bilgileri gerek desteği ve en önemlisi öğretmenlik bilgileriyle bana yol gösteren ve bu çalışmada bana destek olan sevgili ablam ve meslektaşım Sibel BEKTAŞ YÜKSEL'e, tez yazım sürecimde yanımda olan ve desteklerini hep hissettiğim sevgili dostlarım Beyza ORUÇ, Gökçe TOPRAK ve Meliha DURMAZ'a ve beni bu günlere getiren, benden maddi ve manevi hiçbir desteklerini esirgemeyen canım babam Kazım BEKTAŞ ve canım annem Münevver BEKTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

OKUL ÖNCESİ VE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ (1-2.SINIF) İÇİN HAZIRLANAN ANADOLU MASALLARI EĞİTİM SETLERİNİN İNCELENMESİ VE MASALLARA İLİŞKİN ÖĞRENCİ TEPKİLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra Firdevs Bektaş
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat, 2023

ÖZ

Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi ve ilkokul öğrencileri (1-2.sınıf) için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan masal kitaplarında işlenen konuları, yer alan kahramanları, masalların ana fikirlerini, masallarda yer alan değerleri tespit etmek ve masallara yönelik öğrenci tepkilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını adı geçen masal setlerini oluşturan 29 adet masal oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise öğrenci tepkilerini belirlemek için görüşlerine başvurulan Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde bir devlet okulunda öğrenim gören 8 tane 1.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Masal İnceleme Formu", "Öğrenci Tepkileri Formu" ve "Değer Analiz Formu" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde ise nitel araştırma verilerinin analizinde kullanılan "betimsel analiz" ve "içerik analizi" yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplamanın ilk aşaması olan içerik özelliklerinin incelenmesinde masallar öncelikle araştırmacı tarafından farklı zamanlarda okunarak betimlenmiş ve incelenmişlerdir. Veri toplamanın ikinci aşamasını oluşturan okur tepkilerinin alınmasında Öğrenci Tepkileri Formu kullanılmıştır. Bu form kapsamında 8 öğrencinin 15 ilkokul masalına yönelik okur tepkileri belirlenmiştir. Masalların içerik özelliklerinin incelenmesi sonucunda, ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masalda 15 farklı konunun, 14 okul öncesi masalında ise 12 farklı konunun işlendiği görülmüştür. İlkokul 1 ve 2.sınıf masallarına yönelik okur tepkileri incelendiğinde ise öğrencilerin en fazla "okur merkezli" cevaplar verdikleri görülmüştür. Masalların içerikleri ve öğrencilerin masallara yönelik tepkilerine ilişkin elde edilen bulgular literatür desteğiyle tartışılmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Anadolu masalları, konu, ana fikir, karakter özelliği, kahramanlar, değerler
Sayfa Adedi : xx + 214
Danışman : Prof. Dr. Mustafa YILDIZ

THE ANALYSIS OF EDUCATION SETS OF ANATOLIAN FAIRYTALES PREPARED FOR PRE-SCHOOL AND PRIMARY STUDENTS (1st AND 2nd GRADERS) AND THE STUDENTS REACTIONS TO FAIRYTALES

(M.S. Thesis)

Büşra Firdevs Bektaş

GAZI UNIVERSTY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

February 2023

ABSTRACT

This research was conducted in order to determine the subjects covered in the 29 fairy tale books in the Anatolian Tales Education Sets prepared by the Ministry of National Education for 1st and 2nd grades and preschool children, the heroes involved, the main ideas of the tales, the values in the tales and to determine the reactions of the students. The study uses the case study, one of the qualitative research methodologies. The data source of the research consists of 29 tales that make up the aforementioned tale sets. The study group consists of 8 first-year students studying at a public school in Birecik district of Şanlıurfa, whose opinions were sought to determine student reactions. "Fairytale Review Form", "Student Reactions Form" and "Value Analysis Form" were used as data collection tools in the research. In the analysis of the research data, "descriptive analysis" and "content analysis" methods used in the analysis of qualitative research data were used. In the examination of content characteristics, which is the first stage of data collection, fairy tales were first described and examined by the researcher at different times. The Student Reactions Form was used to obtain the reader reactions that constitute the second stage of data collection. Within the scope of this form, the reader reactions of 8 students towards 15 primary school fairy tales were determined. As a result of examining the content characteristics of fairy tales, it was seen that 15 different subjects were covered in 15 fairy tales prepared for primary school 1st and 2nd grades, and 12 different subjects were covered in 14 preschool fairy tales. When the reader reactions to the 1st and 2nd grade fairy tales were examined, it was seen that the students gave the most "reader-centered" answers. The findings related to the content of the

tales and the students' reactions to the tales were discussed with the support of the literature and various suggestions were made.

Key Words : Peer relationships, Social participation skills, Multigrade classes
Page Number : xx + 214
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa YILDIZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**

JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**

TEŞEKKÜR ..... **v**

ÖZ ..... **vi**

ABSTRACT ..... **viii**

İÇİNDEKİLER ..... **x**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiv**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xvi**

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xx**

BÖLÜM I **1**

GİRİŞ **1**

1.1. Problem Durumu **1**

1.2. Araştırmanın Amacı **3**

1.3. Araştırmanın Önemi **4**

1.4. Sayıltılar **5**

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları **6**

1.6. Tanımlar **6**

BÖLÜM II **7**

KURAMSAL ÇERÇEVE 7

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı 7

2.1.1. Çocuk Kitapları 12

2.1.2. Çocuk Kitaplarının İncelendiği Değişkenler 13

2.1.2.1. Çocuk Kitaplarında İçerik Özellikleri 13

2.1.2.1.1. Konu 14

2.1.2.1.2. Kahramanlar 16

2.1.2.1.3. Ana Fikir 18

2.1.2.1.4. Değerler 19

2.2. Masal Türü Üzerine 19

2.2.1. Masal Nedir? 22

2.2.2. Masalların Kaynakları 23

2.2.3. Türkiye'de Masal Çalışmaları 25

2.3. Okur Tepki Teorisi 27

2.4. İlgili Araştırmalar 28

2.4.1. Masalların Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelendiği Araştırmalar ..29

2.4.2. Masalların Değerler Yönüyle İncelendiği Araştırmalar 31

2.4.3. Okur Tepkilerine Yönelik Yapılan Araştırmalar 35

BÖLÜM III 41

YÖNTEM 41

3.1. Araştırmanın Modeli 41

3.2. Veri Kaynağı 41

3.3. Çalışma Grubu 42

3.4. Veri Toplama Aracı 43

3.4.1. Masal İnceleme Formu 43

3.4.2. Öğrenci Tepkileri Formu 44

3.4.3. Değer Analiz Formu 44

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik 45

3.6. Verilerin Toplanması 48

3.7. Verilerin Analizi 49

BÖLÜM IV 53

BULGULAR VE YORUM 53

4.1. Masalların İçerik Özelliklerinin İncelenmesine Dair Bulgular 53

4.2. Masallarda Yer Alan Değer Gruplarına ve Değerlere Yönelik Bulgular 93

4.3. İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masal Kitaplarına Yönelik Okur Tepkileri Kapsamında Elde Edilen Bulgular 118

BÖLÜM V 185

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 185

5.1. Sonuç 185

5.1.1. Masallarda yer alan olaylar ve işlenen konulara ilişkin sonuçlar 185

5.1.2. Masallarda yer alan kahramanlar ve kahramanların karakter özelliklerine ilişkin sonuçlar 186

5.1.3. Masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumlarına ilişkin sonuçlar 187

5.1.4. Masallarda yer alan kahramanların yaşadıkları olay ya da olaylara yönelik tepkilerine ilişkin sonuçlar 188

5.1.5. Masallarda işlenen ana fikirlere ve ana fikirlerin okura yansıtılış biçimlerine ilişkin sonuçlar 188

5.1.6. Masalların içerdiği değer gruplarına ve değerlere ilişkin sonuçlar 189

5.1.7. ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkilerine ilişkin sonuçlar 189

5.2. Tartışma 193

5.3. Öneriler 198

KAYNAKLAR **201**

EKLER **205**

EK 1.İzin Beyanı **206**

EK 2. Masal İnceleme Formu **207**

8) Masallar hangi değer gruplarını ve değerleri içermektedir? **207**

EK 3. Öğrenci Tepkileri Formu **208**

EK 4. Değer Analiz Formu **209**

EK 5. Araştırmada İncelenen Masallar **214**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Çalışma Grubuna Dahil Olan Öğrencilerin Özellikleri*.....*43*

Tablo 2. *Okul Öncesi İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Olayların ve İşlenen Konuların Dağılımı* *54*

Tablo 3. *İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Alan Olayların ve İşlenen Konuların Dağılımı*.....*56*

Tablo 4. *Okul Öncesi Masallarında Bulunan Kahramanların Karakter Özellikleri Dağılımı* *58*

Tablo 5. *Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Kahramanların Açık/Kapalı ve Değişen/Değişmeyen Karakter Özelliklerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı* 61

Tablo 6. *İlkokul 1 ve 2.sınıf Masallarında Yer Alan Kahramanların Karakter Özellikleri Dağılımı* 65

Tablo 7. *İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Kahramanların Açık/Kapalı ve Değişen/Değişmeyen Karakter Özelliklerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı* 72

Tablo 8. *Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Durumları* 76

Tablo 9. *Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Masal Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Çeşitleri* 77

Tablo 10. *İlkokul Masallarında Yer Alan Masal Kahramanlarının Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Durumları* 82

Tablo 11. *İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Masal Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Çeşitleri*.....85

Tablo 12. *Okul Öncesi Masallarında İşlenen Ana Fikirler, Fikirlerin Yansıtılma Şekilleri ve Fikirlerin Yansıtılma Şekillerinin Okul Öncesi Dönemi Çocukları İçin Uygunluğu*.....90

Tablo 13. *İlkokul 1 ve 2.sınıf Masallarında İşlenen Ana Fikirler, Fikirlerin Yansıtılma Şekilleri ve Fikirlerin Yansıtılma Şekillerinin İlkokul 1 ve 2.sınıf Çocukları İçin Uygunluğu* *92*

Tablo 14. *Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Değer Grupları ve Değerler* *94*

Tablo 15.*İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda İşlenen Değerler*.....*103*

Tablo 16. *İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallara Yönelik Okur Tepkilerinin Yüzdelik Dağılımları* *118*

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 121

Şekil 2. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 121

Şekil 3. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 122

Şekil 4. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 123

Şekil 5. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 123

Şekil 6. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 124

Şekil 7. Ö4 kodlu öğrenci çizimi 124

Şekil 8. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 125

Şekil 9. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 126

Şekil 10. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 126

Şekil 11. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 127

Şekil 12. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 128

Şekil 13. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 129

Şekil 14. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 129

Şekil 15. Ö6 kodlu öğrenci çizimi 130

Şekil 16. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 131

Şekil 17. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 132

Şekil 18. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 132

Şekil 19. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 133

Şekil 20. Ö1 kodlu öğrenci çizimi 133

Şekil 21. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 134

Şekil 22. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 135
Şekil 23. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 135
Şekil 24. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 136
Şekil 25. Ö2 kodlu öğrenci çizimi 136
Şekil 26. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 137
Şekil 27. Ö7 kodlu öğrenci çizimi 137
Şekil 28. Ö6 kodlu öğrenci çizimi 138
Şekil 29. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 139
Şekil 30. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 139
Şekil 31. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 140
Şekil 32. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 141
Şekil 33. Ö6 kodlu öğrenci cevabı 141
Şekil 34. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 141
Şekil 35. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 142
Şekil 36. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 143
Şekil 37. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 144
Şekil 38. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 144
Şekil 39. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 145
Şekil 40. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 145
Şekil 41. Ö5 kodlu öğrenci çizimi 146
Şekil 42. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 147
Şekil 43. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 148
Şekil 44. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 148
Şekil 45. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 149
Şekil 46. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 149
Şekil 47. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 150

Şekil 48. Ö8 kodlu öğrenci çizimi 150
Şekil 49. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 151
Şekil 50. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 152
Şekil 51. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 152
Şekil 52. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 153
Şekil 53. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 153
Şekil 54. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 154
Şekil 55. Ö1 kodlu öğrenci çizimi 155
Şekil 56. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 156
Şekil 57. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 157
Şekil 58. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 158
Şekil 59. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 159
Şekil 60. Ö7 kodlu öğrenci çizimi 159
Şekil 61. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 160
Şekil 62. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 161
Şekil 63. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 161
Şekil 64. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 161
Şekil 65. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 162
Şekil 66. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 162
Şekil 67. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 162
Şekil 68. Ö5 kodlu öğrenci çizimi 163
Şekil 69. Ö6 kodlu öğrenci cevabı 164
Şekil 70. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 164
Şekil 71. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 166
Şekil 72. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 166
Şekil 73. Ö6 kodlu öğrenci cevabı 167

Şekil 74. Ö1 kodlu öğrenci çizimi 168
Şekil 75. Ö6 kodlu öğrenci cevabı 169
Şekil 76. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 170
Şekil 77. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 170
Şekil 78. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 171
Şekil 79. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 171
Şekil 80. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 172
Şekil 81. Ö3 kodlu öğrenci çizimi 172
Şekil 82. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 173
Şekil 83. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 174
Şekil 84. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 174
Şekil 85. Ö1 kodlu öğrenci cevabı 175
Şekil 86. Ö8 kodlu öğrenci cevabı 175
Şekil 87. Ö8 kodlu öğrenci çizimi 176
Şekil 88. Ö4 kodlu öğrenci cevabı 177
Şekil 89. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 178
Şekil 90. Ö7 kodlu öğrenci cevabı 178
Şekil 91. Ö5 kodlu öğrenci cevabı 179
Şekil 92. Ö5 kodlu öğrenci çizimi 180
Şekil 93. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 181
Şekil 94. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 181
Şekil 95. Ö6 kodlu öğrenci cevabı 182
Şekil 96. Ö3 kodlu öğrenci cevabı 182
Şekil 97. Ö2 kodlu öğrenci cevabı 183
Şekil 98. Ö2 kodlu öğrenci çizimi 183

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

*	Baş Kahraman
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve Benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bireyin dünyaya geldiği andan itibaren belirli ihtiyaçları vardır. Normal bir büyüme gösteren çocuğun temel ihtiyaçları dışında ruhsal ihtiyaçları da vardır (Oğuzkan, 2001, s.5). Başlangıçta çocuğun ihtiyaçları dar bir sınır içerisinde ve kişiseldir. Çocuk büyüdükçe ve geliştikçe ihtiyaçları genişleyerek toplumsal bir nitelik kazanır. İhtiyaçlarını karşılamaya çalışan çocuk, kişisel mutluluğu ile toplumsal onay arasında bir denge sürdürmeye çalışır. Kitaplar çocuğun doğrudan ya da dolaylı olarak bu dengeyi sürdürmesini sağlar (Oğuzkan, 2001, s.8).

Çocuklar bedensel ve zihinsel gelişim süreçleri devam ederken yeni bilgiler de öğrenmek isterler. Öğrenme ihtiyacı bireyin doğumuyla başlar ve ömrü boyunca devam eder. Anne ve baba başta olmak üzere bireyin çevresinde bulunanlar ona yeni bilgiler öğreten kişilerdir. Çocuk hem kendindeki hem de etrafındaki değişiklikleri bilmek ve öğrenmek ister (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.12). Çocuğun kendindeki ve etrafındaki değişiklikleri bilme isteği çocuğun yaşadığı topluma uyumu için gereklidir. Çocuğun geliştiği, yeni şeyler öğrenmeye istekli olduğu ve topluma uyum sağlamaya çalıştığı bu dönemde devreye çocuk kitapları girmektedir. Çocukların hayatı ve yaşama yollarını öğrenmede; kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmelerinde, yaşadıkları dünyadaki bireyleri tanımalarında ve her açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmelerinde edebi eserlerin yeri büyüktür (Oğuzkan, 2001, s.6).

Her bakımdan sağlıklı olarak yetişen bireyler sağlıklı toplumların temelidir. Çocukların eğitimlerinde onlar için yazılmış eserlerin de eğitim sürecine dahil edilmesi gerekmekledir.

Çocuğun eğitim sürecinde yalnızca ders kitaplarını okuması çocuğun edineceği bilgileri sınırlar ve çocuklarda zamanla isteksizlik ve usanç duygusu meydana getirebilir. Bu sebeple onları okuduklarından zevk almaları, hayatı ve başka insanları, başka memleketleri tanımaları için kitap okumaya teşvik etmek gerekmektedir (Oğuzkan, 2001, s.12).

Çocuklar için edebiyat ve eser denlince akla gelen önemli eser türlerinden biri de masallardır. Masallar hayatımıza çocukluk çağında girmeye başlar ve yaşamamızda önemli bir yere sahip olurlar. Annelerin çocuklarını uyutmak, babaların çocuklarını eğitmek, dedelerin torunlarıyla sıcak bir ortam oluşturmak amacıyla kulaktan kulağa söylenen masallar aslında hayatımızın birer kesitidir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.43). Çocukların hayal ve duygu gücünün artması, anadilin kavranması ve geliştirilmesinde ve çocuğun çevreye ve insanlara duyarlı bir birey olarak yetişmesinde nitelikli masalların payı büyüktür (Oğuzkan, 2001, s.26).

Masalların ilk nerde ve ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Ülkemizde, 20. yüzyıl ve öncesinde Türk masallarıyla ilgili çalışmaları genellikle Batılı araştırmacılar yapmıştır. Bu sebeple 20.yüzyıl öncesine ait çalışmalarda daha çok yabancı kültürlerin izleri vardır. Türkiye'de sistemli olarak yapılan masal araştırmaları 20. yüzyılda başlamıştır. Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Ocağı'nın girişimleri bu masal çalışmalarına ve araştırmalarına ön ayak olmuştur. (Sakaoğlu, 2015, s.34).

Masallar, hepimizin çocukluğunu renklendiren, hayatı tanıma ve anlamlandırmada bize yardımcı olan, fikir dünyamızı genişleten ve aydınlatan özelliklere sahiptirler (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.43). Masallar çocuğun içerisinde yaşadığı kültürün izlerini sunan, çocuğun çevresine uyumunu kolaylaştıran ve çocuğu iyiye güzele yönlendiren eserlerdir.

Çocuklar tarafından bu denli sevilen, tercih edilen ve çocukların üzerinde büyük etkiye sahip olan masalların içeriğinin niteliği çok önemlidir. Bu sebeple çocukların okuyacağı masalların önemli bazı niteliklere sahip olması gerekmektedir. Olumsuz içeriğe sahip, çocukların seviyelerine uymayan masalların çocuklara ulaşması onlar üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Masalların içerisinde yer alan kahramanların sahip oldukları karakter özellikleri ve karakterlerin çocuklara rol model olma durumları; masalın konusu ve ana fikri ile çocuklara aktarılmaya çalışılan düşünceler; masalın, çocuğun yaşadığı toplumun değerlerine yer verme durumu masalların içerik özelliklerinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardır.

Yapılan çalışmalara bakıldığında, bu araştırmada incelenecek olan masal kitaplarının önceki araştırmalarda detaylı olarak incelenmediği görülmüştür. Bu araştırmada aynı anda araştırılan içerik özelliklerine, değerlere ve öğrenci tepkilerine başka araştırmalarda bir arada yer verilmediği de tespit edilen bir başka önemli noktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar doğrultusunda ülkemizde masal, çocuk kitapları ve okur tepkilerini ele alan az sayıda çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu hususlardan yola çıkılarak ülkemizin, geleceğimizin mimarı olan çocuklar tarafından okunan masallarda işlenen konuların, yer alan kahramanlarının, işlenen ana fikirlerin, bulunan değerlerin derinlemesine incelenerek ve masalların okurlarının tepkilerine başvurularak hedef kitlesine uygunluğunu araştıran çalışmaların daha fazla yapılmasına öncü olmak amacıyla bu araştırmayı yapma ihtiyacı duyulmuştur.

Bütün bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda çocuklar için yazılan masalların özenle yazılması ve çocuklar tarafından okunmadan önce dikkatle seçilmesinin önemi anlaşılmıştır. Bu nedenle, MEB tarafından ilkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanmış Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan toplam 29 adet masal kitabı içerik özellikleri, değerlere yer verme durumları bakımından ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkileri alınarak incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda masalların okur kitlesine uygun olup olmadığı hususunda görüşler bildirilmiştir. Bu araştırmanın problem cümlesi "MEB tarafından ilkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan 29 masal kitabı içerik özellikleri ve değerlere yer verme durumları bakımından nasıldır? ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkileri nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, MEB tarafından ilkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan 29 masal kitabını içerik özellikleri, masallarda yer alan değerler açısından hedef kitlesini dikkate alarak incelemek ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabına yönelik okur tepkilerini belirlemektir. İncelemeler sonucunda elde edilen bulgulara göre masal kitaplarının okur kitleleri göz önünde bulundurularak hedef kitlesi için uygun olup olmadığı, içeriğindeki iletilerle ve taşıdığı değer unsurlarıyla çocukların hayatlarına katkı sağlayıp sağlamadığı, masalların içerisinde yer alan kahramanların çocuklar için rol model alınacak donanıma

sahip olup olmadığı konularında eleştirel bir bakış açısı sunulmuştur. Bu ana amaç doğrultusunda, aşağıda belirtilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. MEB tarafından ilköğretim 1 ve 2. sınıflar ve okul öncesi dönemi için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setleri içerik özellikleri bakımından nasıldır?

1.1. Masallarda yer alan olay ya da olaylar nelerdir?

1.2. Masallarda işlenen konular nelerdir?

1.3. Masallarda bulunan kahramanlar kimlerdir ve kahramanların karakter özellikleri nelerdir?

1.4.Masallarda bulunan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumları nedir?

1.5. Masallarda yer alan ana fikir nedir ve ana fikrin okura yansıtılış şekli nasıldır?

1.6. Masallarda yer alan ana fikrin yansıtılış biçimi hedef kitlesi için uygun mudur?

1.7. Masallarda bulunan kahramanların olay ya da olaylara yönelik tepkileri nasıldır?

1.8. Masallar hangi değer gruplarını ve değerleri içermektedir?

2. MEB tarafından ilkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan masal kitaplarına ilişkin öğrenci tepkileri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Gelecekten ümitli olmak şüphesiz yetiştireceğimiz neslin sağlıklı düşünen bireyler olarak topluma kazandırılması ile olasıdır. Bu durum ise kaliteli ve çocuğun ihtiyaçlarına hitap edecek nitelikte bir eğitimle mümkündür. Çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünleri çocuklara, dinlediklerini, gördüklerini doğru anlama ve anlatma yeteneği kazandırmalı ve çocuğun farklı açılardan düşünmesine olanak sağlamalıdır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.25). Çocukların okuyacakları kitapların, masalların seçilmesi önemli bir konudur. Günümüzde çocuk kitabı yazarları çocuk kitaplarının içerik olarak zengin, çeşitli konuları içeren ve dış görünüşü bakımından her yaş grubuna hitap edebilecek şekilde hazırlanması için çaba göstermektedirler. Bu çabalar beraberinde yayınların çoğalması ve kitap sayısının artması sonucunu getirmiştir. Yayınların ve kitapların sayısının

hızla artması ise içeriği niteliksiz ve değersiz, çocukların seviyelerine uymayan yapıları da ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında nitelik açısından faydalı ürünlerde vardır.

Çocuğun kitaplardan en iyi şekilde fayda sağlayabilmesi için çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun gelişim özellikleri, ilgileri ve yaşadığı toplumun kültürel özellikleri dikkate alınarak yazılması gerekmektedir. Çocuk kitaplarının hedef kitlesinin gelişim özelliklerine uygunluğu, kitapta yer alan kahramanların karakter özellikleri, çocukların içerisinde yaşadığı toplumun kültürü de çocuk kitapları hazırlanırken göz önünde bulundurulması gereken başka önemli noktalardır.

Çocuk kitaplarından, hedeflediği okur kitlesine her bakımdan fayda sağlayacak kaliteli bir içerik sunması beklenir. Kaliteli içeriğe sahip çocuk kitapları ile çocukları buluşturmak son derece önemli bir konudur. Bizi biz yapan karakter özelliklerimizin temelinin atıldığı çocukluk döneminde okunan eserlerin önemi ortadadır. Bu çalışma ile çocuk edebiyatı yazarlarına, çocukların kişiliklerinin oluşmasında masalların, çocuk kitaplarının ne denli önemli olduğunun farkına varmaları ve yazacakları eserlerde çocukların eğitimine katkı sağlayacak nitelikte eserler ortaya çıkarmaları için yol gösterilmeye çalışılacaktır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere dayanılarak setlerde yer alan 29 masal kitabının çocuklara uygunluğu tartışılarak elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu alanda daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında farklı masalların çeşitli değişkenler açısından incelendiği görülmüştür. Ancak bu araştırmada incelenen Anadolu Masalları Eğitim Setlerini konu edinen araştırmaların sayısının sınırlığı olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bu araştırmada ise İlkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde bulunan 29 masal kitabı; masallarda işlenen konular, ana fikirler ve ana fikirlerin okurlara yansıtılış biçimleri, masallarda yer alan kahramanlar ve kahramanların sahip oldukları karakter özellikleri, masallardaki kahramanların olaylara yönelik tepkileri, masallarda işlenen değerler ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabına yönelik okur tepkileri alınarak incelenmiştir. Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde bulunan 29 masal kitabının daha önceki araştırmalarda bu denli kapsamlı incelenmemiş olması bu araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.4. Sayıltılar

Bu araştırmada şu sayıltı göz önünde bulundurulmuştur:

1. Öğrenciler, masallara yönelik okur tepkilerini belirlemek için kullanılan veri toplama aracında yer alan sorulara samimi ve dürüst bir şekilde cevap vermişlerdir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma; MEB tarafından okul öncesi dönemi ve ilkokul 1 ve 2.sınıf çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinde yer alan 29 masal kitabı ile sınırlıdır.
- Araştırma; masal kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesinde: konu, kahramanlar, ana fikir ve değerler başlıkları ile sınırlıdır.
- Araştırma, okur tepkilerinin belirlenmesinde, ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabına yönelik hedef kitlesinin tepkilerinin belirlenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Konu: Üzerinde söz söylenen, yazı yazılan, eser meydana getirilen düşünce, olay veya durumdur (Türkçe Sözlük ’ten aktaran Oğuzkan, 2001, s.367).

Kahraman: Roman, hikâye, tiyatro ve benzeri edebiyat türlerinde başından olaylar geçen kişidir (TDK’den aktaran Sever, 2012, s.75).

Ana Fikir: Kitabın yazılmasına neden olan, yazarın okura anlatmak istediği temel mesajıdır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.33).

Değer: Değer, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2006)

Tepki: Karşılaşılan bir duruma, bir olaya, beğenilen bir şeye ve benzerlerine karşı oluşan tutumu davranışla ya da sözel olarak hissettirmek, belirtmektir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk ve çocuk edebiyatı geçmişte araştırılan, günümüzde de araştırılmaya devam edilen önemli kavramlardır. Geçmişten günümüze süregelen araştırmalar ise bu kavramlarla ilgili farklı açıklamaları ve tanımları beraberinde getirmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, çocuk ve çocuk edebiyatı kavramı detaylıca açıklanacaktır. Bu kavramların ne anlama geldiğine, çocuk edebiyatının kapsamına, araştırmacıların çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarına yönelik tanım ve açıklamalarına açıklık getirilecektir.

Çocuk edebiyatından bahsedebilmek için öncelikle "çocuk" kavramını ele almak gerekir. "Çocuk kimdir?", "Bireyi çocuk olarak tanımlayabilmek için gereken şartlar nelerdir? gibi sorulara açıklık getirilmelidir. Çocuk "iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek" olarak tanımlanmaktadır (Yalçın & Aytaş, 2012, s.13).

Türk Dil Kurumunun online sözlüğünde ise "çocuk" kavramı ile ilgili şu tanımlar yer almaktadır: "Küçük yaştaki erkek veya kız (Karay, t.y); soy bakımından oğul veya kız, evlat, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak (Eyüboğlu, t.y).

Bazı araştırmacıların "çocuk" kavramı ile ilgili tanımları ise şu şekildedir:

Sever (2012)'e göre "2–13 yaş grubu, insanın bedensel ve zihinsel gelişim bakımından çocuk kabul edildiği dönemdir" (s.351).

Oğuzkan (2001) çocukluk evresini(dönemini) "İnsan ömrünün genellikle 2-14 yaşları arasında geçen gelişme dönemi çocukluk evresidir" şeklinde tanımlamıştır" (s. 2).

Birey doğduğu andan itibaren kendisine özgü fiziksel özelliklere, zekaya, duygu ve düşüncelere, kişilik özelliklerine ve davranışlara sahiptir. Bireyin doğduğu anda sahip olduğu birçok özellik ise zamanla değişmekte ve gelişmektedir. Çocukluk evresinde bulunan çocuk, bu evredeki yaşlarına uygun fiziksel, zihinsel ve ruhsal özellikler göstermektedir. Kendisine ait dileklerde ve davranışlarda bulunmaktadır. Çocuğun bu evredeki en önemli isteği ise öğrenmedir. Öğrenme bireyin hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Öğrenme isteği ve kapasitesi bazı dönemlerde diğer dönemlere nazaran daha da artmaktadır. Çocukluk dönemi öğrenme isteğinin ve kapasitesinin arttığı önemli bir evredir. Küçük yaşlardan itibaren verilecek eğitim, çocuğun fiziksel gelişimine paralellik göstermelidir. Bu eğitimin çocuğun fiziksel gelişim dengesinin sağlanmasında da önemli katkıları bulunmalıdır (Yalçın & Aytaş, 2012, s.14). Gelişim özelliklerine uyumlu şekilde verilecek bir eğitim de çocuğun fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır.

Çocukluk döneminde çocuğun etkisinde kaldığı ve kendisine model olarak gördüğü en önemli faktör ailesidir. Çünkü çocuğun eğitimine başladığı ilk eğitim yuvası ailesidir. Daha yolun başında olduğu çocukluk döneminde dış dünyayı ve içerisinde var olan varlıkları ailesi yardımıyla tanır. Gelişim dönemleri farklılaşıp ilerlemeye başlayınca ise çocuk, dış dünyayı ve insanları tanıma işlemini kendisi gerçekleştirmeye başlar. Zamanla çocuğun kendisi ve ailesinden oluşan çevresi çocuğa yetersiz gelmeye başlayacaktır. İşte o zaman çevresinde bulunan her türlü araç gereç, insanlar ve her türlü varlık çevresini tanımada çocuğa yardımcı birer kaynak olacaktır. Çocuğun çevresini oluşturan kişilerin bilgileri, çevresinde konuşulan konuların içerikleri, kitap, dergi gibi basılı materyaller; televizyon, telefon, internet vb. teknolojik araçlar çocuğun çevresini tanımada, eğitiminde, hayal dünyasının gelişmesinde kendisine yardımcı olabilecek kaynaklardır.

Çocuk, dile dair ilk bilgileri, dilin nasıl doğru kullanılması gerektiğini ailesinden öğrenmektedir. Çocukların bu dönem içerisinde duygu ve düşünce varlığını geliştirmesini sağlayacak en önemli kaynaklardan biri onlar için yazılmış edebi eserlerdir. Edebi eserlerin çocukların duygu ve düşünce dünyasını geliştirmesinin yanında onlarda estetik duygusu uyandırma işlevi de bulunmaktadır.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda çocuklar için yazılmış, onları olumlu yönde geliştirecek çocuk kitaplarının yazılması hususu beraberinde çocuklar için edebiyat konusunu gündeme getirmiştir. Çocuk edebiyatı, çocuklar için yetişkinlerce çocukların okuması için yazılmış olan edebiyattır (Turla, 2018, s.52). Çocuklar için derlenmiş ya da yayımlanmış olan tüm yayınları içerisinde barındıran yazına çocuk edebiyatı denir.

Pedagojik araştırmaların başlaması ve matbaanın bulunuşuyla birlikte ortaya çıkan çocuk edebiyatı veya çocuk kitapları zaman içerisinde daha da önemli bir konu haline gelmiştir. Çocuk edebiyatı denilince akla, okuyucu olarak sadece çocukların hedef alındığı eserler ve bütün insanlığın veya bir milletin malı olan değerli eserlerin çocuklar için yeniden düzenlenmesi gelmektedir (Enginün, 1985, s.186).

Oğuzkan (2001) ise, Çocuk edebiyatını "usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad" diye tanımlanabileceğini belirtmiştir (s.2). Oğuzkan tarafından belirtilmiş olduğu gibi çocuklar için eser yazmak ustalık gerektiren bir iştir. Çocuğu tüm gelişim özellikleriyle tanımak ve onun kalbine dokunabilen ve dünyasına seslenebilecek eserler ortaya çıkarmak gerekir.

Sever (2012)'e göre çocuk edebiyatı, "Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (s.17). Çocukluk evresi çocuğun hayal gücünün, dil gelişiminin, öğrenmeye yatkınlığının en yüksek olduğu evredir. Çocukların bu dönemde dilsel ve görsel gelişimlerini ve diğer gelişim alanlarını geliştirecek nitelikte ürünlerle karşılaşmaları onları olumlu yönde geliştirecektir. Çocuklara uygun nitelikte içeriklere sahip olan ürünler bu dönemde çocuklar için birer hazine niteliği taşımaktadırlar.

Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır (Şirin'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.19). Çocuk edebiyatı, çocuğu hikâyeye ortak olmaya davet eder. İnsan olmanın ne demek olduğu hakkında kafa karışıklığı sağlayarak çocuğun bu konuda araştırmaya devam etmesini sağlar. Bu sayede çocuğu yaşamın derinliklerine çekme fırsatı sunmuş olur (Turla, 2018, s.52).

Çocuk edebiyatı, geçmişte büyükler için yazıldığı halde, birçok klasik yapıtın çocuklarca okunmaya başlamasıyla gündeme gelmiştir (Kıbrıs, 2000, s.2.). Çocuk edebiyatı kavramı gündeme geldiği günden bu yana açıklığa kavuşturulmaya ve tartışılmaya devam edilen bir kavramdır. Çocuk edebiyatı kavramının nasıl ortaya çıktığı ve bu kavramın zaman içerisindeki seyri hakkında farklı görüşler ortaya atılmıştır. Çocuk edebiyatı 20.yüzyılda, eğitim psikolojisinin gelişmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Bu gelişmeler çocuğun eğitiminin önemi konusunu gündeme getirmiştir. Çocukların nasıl daha iyi eğitim alabileceği, onlar için nelerin daha iyi olacağı konuları ise insanları çocuk edebiyatı ile

tanıştırmıştır. Günümüzde çocuk psikolojisi üzerine yapılan çalışmalar ve ortaya konan bilimsel veriler çocuğun yeniden keşfine imkân sağlamaktadır (Şirin'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.19). Bu keşiflerle birlikte ise çocuğa göre edebiyat anlayışı her gün daha da önem kazanmaktadır. İçerik açısından nitelikli eserlerin sayısı gün ve gün artmaktadır.

16.yüzyıla gelinceye kadar çocuklar için yazılmış hiçbir kitap yoktu. (Şirin, 2000, s.15-16). Çocuklara uygun eserlerin yazılıp yazılmamasıyla alakalı tartışmaların başladığı bu yüzyılda, Avrupa ülkelerinde kilise çocukların dinsel konuları içeren kitaplar dışında bir yayın okumalarına izin vermiyordu. 18. Yüzyıla kadar bu durum değişmedi ve çocuklarla ilgili yazılan eserler öğretici olmaktan kurtulamadılar (Kıbrıs, 2000, s.3).

Çocuğa özgü bir edebiyat yapılması düşüncesi, çocuk edebiyatına yönelişi hızlandırmıştır. Çocuk bilgisi ve çocuk kültürü, çocuğa içten ve dıştan bakmanın zeminini oluşturmuştur. Bu da çocuksu duyarlılıkların keşfini kolaylaştırmıştır (Şirin, 2000, s.10). Çocuksu duyarlılık, dünyaya çocuğun gözüyle bakabilmektir. Çocuğun değer yargılarını anlamayı çocuğu tanımayı içerir. Çocuğu yetişkinlerden ayıran, çocuğun yetişkinlerden farklı olduğunu vurgulayan bir kavramdır.

Çocuk edebiyatıyla ilgili ilk bilinçli çabalar İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde görülür. Aisopos (Ezop)'un hayvan öykülerinden oluşan fabl türündeki ürünler de çocuklara sunulan kitaplardandır (Kıbrıs, 2000, s.3).

Çocuk edebiyatı, çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Çocuk iyi bir çocuk kitabından kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kitabın kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz (Şirin, 2000, s.10). Çocuk kitaplarında çocuk gerçeği ele alınmalı ve onun dünyasına koşut bir dünya kurgulanmalıdır. Çocuk kitaplarının, çocuğa sanat eğitimi veren, onlara ilk sanatsal deneyimler kazandıran bir araç olması zorunludur (Dilidüzgün'den aktaran Sever, 2012, s.17). Çocuk kitapları çocukça anlayıştan kaçınmalıdır. Çocuğu kendi dünyası dışında farklı dünyalarla karşılaştırmalıdır. Çocuğun düş gücünü geliştirmeli, okuma sevgisi ve alışkanlığı katmalı, kültür gelişimine katkıda bulunmalıdır. Çocuğun okuma zevki ve alışkanlığı kazanması niteliği sağlam kitaplarla karşılaşması ile gerçekleşir. İyi kitaplarla karşılaşan çocukların eleştirel bakış açısı ve okudukları üzerine düşünme becerisi gelişir. Çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlar (Yalçın & Aytaş, 2012, s.17).

Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyatın içinde çocuksu bir yöneliştir. Çocuk kalbinin duyarlılıkları ve çocuk bakışı çocuk edebiyatına yön verir. Çocuk dünyasının bütün zenginliklerini yansıtır (Şirin, 2000, s.12-13).

Çocuğun her gün çevresinde gördüğü yaşantıları, sıradan ve bilinen sözlerle yineleyen bir kitap, çocuk için önemsenen bir iletişim aracı olmaktan gittikçe uzaklaşır. Çocuklarla sloganlaşmış genel yargıları paylaşmayı ilke edinen kitaplar, çocukların duygu ve düşünce dünyasını sıradanlaştırma sorunuyla karşı karşıya bırakır (Sever, 2012, s.20).

Çocuklar hayatı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere muhtaçtırlar. Başka bir kimsenin hayatını ilgilendiren durumları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları – televizyon radyo veya başka herhangi bir şey dahil olduğu halde hiçbir araç kazandıramaz (Oğuzkan, 2001, s.6).

Çocukların niçin edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını, bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış bir eğitimci, altı nedene bağlayarak şöyle açıklamaktadır:

> 1. Edebiyat hoş vakit geçirici eğlendirici bir şeydir. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise iyi yurttaş olma fırsatlarından birini kaçırmış olurlar.
> 2. Edebiyat ruha canlılık verir yaşama gücünü arttırır. Edebiyat çoğu zaman bizi hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düz yazı okumanın kazandırdığı yaşantılarla bugünkü tasalarından kurtulma imkânı bulur ve sonrasında bu tasaların karşısına daha güçlü ve daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir
> 3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder. Başka bir kimsenin hayatını ilgilendiren konuları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları hiçbir araç kazandıramaz. Yazar ve okuyucu, kendilerinden başka bir kimsenin hayatını, yaşayışını, alışkanlıklarını, düşünce yollarını keşfe çıkar. Kısaca çocuklar hayatı keşfetmek için edebiyata muhtaçtır.
> 4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat, bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak imkânlar hazırladığı için iyi bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir.
> 5. Edebiyat yardımcı etkinlikleri teşvik eder. Okuma, çocuğa resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ritmik yorumlamalar yapmaya teşvik eder. Çocuklar okuma ve dramatik sanatlar alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse hayatın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.
> 6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine ihtiyaç duyarlar edebiyat güzel bir dildir ve çocuklarımızın ana dilini en iyi bir biçimde öğrenmelerini sağlar (Oğuzkan,2001, s.5–7).

En başından beri savunulan çocuk edebiyatının çocukların ilgi ve ihtiyaçlarından doğduğu düşüncesidir. Bu sebeple de çocuk edebiyatı ve içerisindeki türler belli hedefler doğrultusunda hazırlanmalıdır. Bir çocuk kitabı çocuğun dil gelişimine, algısal gelişimine, kişilik gelişimine ve sosyal-duygusal gelişimine uygun olmalı ve gelişim sürecine katkı sağlamalıdır. Çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını karşılamalı ve çocukta olumlu benlik algısı geliştirmelidir. Çocuk güven duymayı, sevmeyi, öğrenmeyi öğrenmelidir. Çocukların bu dönemde zirvede olan hayal güçlerini geliştirmelidir. Bunların yanı sıra çocuğa kitap ve

okuma sevgisini kazandırmalıdır. Çocuğa kendi dünyasının dışında bir dünyanın var olduğunu göstermelidir. Çocuğu kendi dünyasında karşılaşamayacağı durumlarla karşılaştırmalıdır. En önemlisi ise bunları yaparken çocuğun çocuk kalbini incitmeden ve ona zarar vermeden yapmalıdır.

2.1.1. Çocuk Kitapları

Kitaplar, yaşamı zenginleştiren, yaşamayı zevkli hale getiren kaynaklardır. Hayat can sıkıcı bir hal aldığı zaman, kitaplar bunun her zaman böyle olmadığına inancımızı güçlendirir, aranılan huzuru ve dinlenmeyi sağlar. Kitap, kullanmasını bilenler için bilgi, rahatlık ve zevk kaynağıdır (Oğuzkan, 2001, s.7). Kitabı nasıl kullanacağını bilen insanlar bulmak istedikleri huzuru dışarıda aramazlar. Onların huzur kaynağı kitaplardır.

Hikâye ve masal çocukların yakın çevresinde yaşayamayacağı birçok hayat tecrübesini deneyimlemesini sağlar. Çocuklar için uzak olan çevrelerin kapılarını onlar için aralar. Bu sayede çocuklar belki de gerçek hayatta karşılaşamayacağı hayat deneyimleri ile karşılaşma fırsatı bulur. Bu deneyimleri kendisi okuyarak elde edebileceği gibi başkalarının anlattığı hikayeler ya da okuduğu kitaplar sayesinde de yaşayabilir.

Hikâye anlatmak sanılanın aksine kolay olmayan bir iştir. Anlatım sırasında uyulması gereken bazı kriterler vardır. Okunmak için seçilen hikayelerin tespitinde çocukların yaşları, cinsiyetleri, ilgileri, fikrî seviyeleri ve hikâyenin uzunluğu dikkate alınması gereken en temel kriterlerdir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007. S.23).

Günümüzde çocuk kitabı yazarlarının sayısının artması, içerik olarak birbirinden farklı ya da aynı niteliklere sahip çok sayıda eserin yazılmasını sağlamıştır. Yazılan eser sayısının fazla olmasına bağlı olarak içeriği niteliksiz ve değersiz, çocukların seviyelerine uymayan yapıtların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Niteliği sağlam kitaplar çocukların hayatlarına dokunacak ve yol gösterecek iyi birer kaynak niteliği taşırlar. Nitelikli çocuk kitaplarında çocuksu şölen vardır (Şirin, 2000, s.29). Burada bizlere düşen görev nitelikli içeriğe sahip, çocukların seviyelerine uygun, içerik bakımından zengin kitapları nasıl seçebileceğimizi öğrenmek ve öğrendiklerimiz hususunda doğru kitapları seçebilmektir. Niteliği sağlam kitaplar çocuklar için birer hazinedir. Bu özelliklere sahip kitapları bulmak için de göz önünde bulunduracağımız bazı kriterler olmalıdır.

İyi hazırlanmış bir çocuk kitabı, çocukların ilgi ve istekleri dikkate alınarak yazılmalıdır. Kitabın hedef kitlesi onu zevk ve heyecan duyarak okumalı ya da dinlemelidir. Çocuklar için

yazılan kitaplar değerlendirilirken, kitabın yazarının ve resimleyenin kim olduğuna, yazarın hedef kitleye aktarmak istediği düşünceye, kitabın konusunun çocuğun seviyesi için uygun olup olmadığına, kahramanların özelliklerine, üslup ve dil bilgisi kurallarının hitap ettiği yaşa uygunluğuna, resimle metnin ilişkili olup olmadığına, fiziksel özelliklerine dikkat edilmelidir (Gönen'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.27).

İyi bir çocuk kitabı sadece hedeflediği okurun değil her yaştan okurun ilgisini çekmelidir. Çocuk edebiyatı, okuyucusu çocuk olan edebiyatı çağrıştırır. İyi çocuk edebiyatı çocukluğu bilen yazarın gerçekleştirdiği edebiyattır. Çocuğu afacan çocuk ruhunu, çocuk kalbinin duyarlılıklarını yansıtabilen usta yazar işi bir edebiyattır (Şirin, 2000, s.28).

Kötü çocuk kitabı, çocuk kitaplarının zevk olduğuna inanmayan, çocuk kitabının ilaç olduğunu düşünen, çocuğa ve çocuksu derinliğe ulaşamamış, içindeki çocuğun farkında olmayan kişilerce yazılmış kitaplardır. Kötü çocuk kitabı bağırır, güdümlüdür, güler yüzlü yanları yoktur (Şirin, 2000, s.30). Kötü çocuk kitabı çocuğun gelişimine ve ruhuna zarar verir. Onu okuma sevgisinden ve hayatın güzelliklerinde uzaklaştırır. Bu yüzden çocuklar için kitap seçerken çocuğu tüm gelişim özellikleriyle tanımak ve onun ruhunun inceliklerini bilmek gerekir.

2.1.2. Çocuk Kitaplarının İncelendiği Değişkenler

Bireylerin kendilerini yetiştirmelerinde ve gelecek kuşakların nitelikli özelliklere sahip olarak yetişmelerinde kitapların önemli bir yeri vardır. Çocuklar için hazırlanan kitapların, büyükler için hazırlanan kitaplardan birçok açıdan farklılık göstermesi beklenir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.27). Çocuk yayınlarında gerek biçim gerek içerik bakımından birtakım özelliklerin bulunması istenilir (Oğuzkan, 2001, s.363). MEB tarafından ilkokul 1-2 ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları eğitim setleri, içerik özellikleri, masallarda işlenen değerler ve okur tepkileri açısından incelenmiştir. Bu bölümde masalların incelendiği içerik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1.2.1. Çocuk Kitaplarında İçerik Özellikleri

Çocuklar için yazılan edebi eserler, çocukların gerekli bilgileri öğrenmeleri, güzel ve eğlenceli vakit geçirmeleri, ilgi ve meraklarını karşılamaları için önemli birer kaynak niteliği

taşırlar. İyi bir çocuk kitabı, çocuğun okuduğundan zevk almasını sağlamalıdır. Çocuk kitaplarında öğreticilikten çok eğlendirici öğeler ön plana çıkarılmalıdır.

Bir edebiyat eseri teması, konusu, kahramanları, planı, üslubu ve dili ile bütünlük ve kendine özgü bir kişilik kazanır. Biçimsel özellikler bakımından ne kadar başarılı olursa olsun içerik bakımından yetersiz veya başarısız eserlerin çocuklara yararlı olması beklenemez (Oğuzkan, 2001, s.366).

Okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan kitaplar da gerçekçi konular ele alınmalıdır. Karmaşık olaylardan kaçınılmalı ve resim ile metin uyumlu olmalıdır. Ele alınan konunun çocukta olumlu tesirler uyandırmasına özen gösterilmeli, uzun tasvirlerden kaçınılmalıdır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.31). Çocukta olumsuz tasvir oluşturacak konulardan uzak durulmalı, basit ve öz anlatım yapılmalıdır. Okul öncesi dönemi çocukları farklı temalar, konular, resimlemeler ve boyutlardaki kitaplarla karşılaştırılmalıdırlar (Turla, 2016, s.54).

İlkokul dönemi için hazırlanan eserler içerik bakımından önceki döneme oranla daha gelişmiş olmalıdır. Çocuğun dikkat süresi okul öncesi döneme nazaran artacağı için yazılan metinler uzun tutulabilir. Eserlerde bulunan kahramanlar, yer alan konu ve olay daha ayrıntılı bir şekilde işlenebilir. Konu seçiminde ise çocukları bencilliğe, karamsarlığa sürükleyecek konuların seçilmemesine özen gösterilmelidir (Güre, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.34).

Bu araştırma kapsamında çocuk kitaplarında incelenen içerik özellikleri konu, kahramanlar, ana fikir ve değerlerdir.

2.1.2.1.1. Konu

Üzerinde söz söylenen, yazı yazılan, eser meydana getirilen düşünce, olay veya duruma "konu" denir (Türkçe Sözlük 'ten aktaran Oğuzkan, 2001, s.367). Çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlamına çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir öğedir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarıyla ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır (Sever, 2012, s. 119). Çocuklara kitapları sevdirmede, okuma alışkanlığı kazandırmada konu seçiminin en önemli hususlardan biri olması sebebiyle kitaplarda, onlara hitap eden ve ilgilerini çekebilecek nitelikte konulara daha fazla yer verilmesi gerekir. Basitliğe ve çocuksuluğa kaçmadan ele aldığı, işlediği konularla çocukların ilgisini çekmeyi başarabilen kitaplar, çocukların okuma isteğinin alışkanlığa dönüşmesine de katkı sağlar (Sever, 2012, s. 119-121).

Çocuğa yönelik her konu çocuk edebiyatı konusu olabilecek nitelik taşımaktadır. Bu noktada önemli olan nelerin yazılacağı değil yazılacak olanın çocuğa göre yazılmasıdır (Turla, 2018, s.60). Çocuklar dünyaya, yaşama yetişkinlerden farklı değerler ve anlamlar yükler. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk gerçekliğini önemseyen, ele aldığı konularla onların beklentilerine yanıt veren bir paydada buluşmalıdır (Sever, 2012, s.120). Gerçeğe ve yaşamın kendisine uygun olmayan, çocukların kavrama düzeylerine ve hayal dünyalarına ters düşen konularda yazılan eserler, çocukların ilgilerini yeteri düzeyde çekmez. Bu yüzden çocuklar için yazılan eserlerin konusunun çocuğun yakın çevresinden seçilmesi önemlidir (Turla, 2018, s.60). Çocuklar için seçilen eserlerin konularının evrensel niteliklere sahip olması ve çocuğun içerisinde yaşadığı toplumun benimsediği ahlak kurallarını, gelenek ve görenekleri yansıtması da önemlidir (Oğuzkan, 2001, s.367-368). Çocuk kitaplarının konusu, yurt, hayvan, orman sevgisi, doğa olayları, gezegenler, yıldızlar, uzay, yaşama sevinci, arkadaşlık, dostluk, anne, aile, kardeş ve diğer aile ilişkileri olabileceği gibi, yardımlaşma, iş birliği, bilimsel çalışmalar, zorlukları yenme, problem çözme ve araştırmalardan da oluşabilir (Güleryüz'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.31). Çocuk yayınlarında ele alınan konular genellikle eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yönetmeli ve onların birtakım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır (Oğuzkan, 2001, s.368).

Çocuk kitapları, gelişim süreçlerini de göz önünde bulundurarak gittikçe çeşitlenen bir konu dağarcığına ulaşmalıdır. Konular, yalın ve anlaşılır olandan karmaşığa, somut olandan soyuta doğru bir sıra izleyerek işlenmelidir (Sever, 2012, s.122).

> Sever (2015) konuyu yapılandıran ve zayıflatan ögeleri sınayabilmek için aşağıdaki sorulardan yararlanılabileceğini ifade etmiştir:
> 1.Metinde ele alınan konu, düzeye (çocuğun yaşına, gelişim özelliklerine, gereksinimlerine) uygun mudur?
> 2. Konunun ele alınışı ve yorumlanışı özgün müdür?
> 3. Kurgu, anlam ve mantıksal bir tutarlık içinde yapılandırılmış mıdır?
> 4. Çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeyine uygun mudur?
> 5. Çatışmalar çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun mudur?
> 6. Çatışmalar çocukta okuma ilgi ve isteği uyandırabilecek nitelikte midir?
> 7. Çatışmalarda merak ögesi dengeli/ uygun bir şekilde kullanılmış mıdır?
> 8. Çatışmalar kurgulanırken aşırı duygusallığa düşülmüş müdür?
> 9. Çatışmalarda rastlantısallık egemen kılınmış mıdır?
> 10. Kitaptaki olaylar dizisi çocuğun düşünmesine, düş kurmasına, heyecanlanmasına, hoşça vakit geçirmesine olanak sağlamakta mıdır?
> 11. Olay dizisinin yapılandırılmasında inandırıcılık öncelenmiş midir?
> 12. Olay kurgusunun akışını olumsuz etkileyen ayrıntılara yer verilmiş mi?
> 13. Kurgunun yapılandırılmasında çocuk okur, metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmiş mi?
> 14. Kitabın adı içerikle tutarlı ve ilgi çekici midir (s.128)?

Masallarda çocuklar için yazılabilecek edebi eserlerin başında gelmektedirler. Masalların çocukların hayatında, eğlenirken öğrenmelerinden, uyumalarına yardımcı olmaya kadar

birçok işlevi vardır. Masal araştırmacıları masalları, kendi içerisinde gruplara ayırarak incelemektedirler. Oğuzkan (2010), masalları içerik özelliklerine göre halk masalları ve edebi masallar olarak iki grupta ele almıştır (2010, s. 19-21). Halk masalları; önceleri sadece halk arasında anlatılırken sonrasında yazarlar ya da araştırmacılar tarafından geliştirilerek yazılı hale getirilmişlerdir. Bu masallar ilgili olduğu toplumun gelenek göreneklerini, tarihini ve kültürel özelliklerini yansıtırlar. İnsan ilişkilerine değinilerek farklı insan tiplerinin canlandırıldığı bu masallarda, insanların başlarından geçen ilginç olaylar anlatılır. Genellikle evrensel nitelikteki durum ve sorunlar ele alınır. Kimi zaman çocukların karşılaştığı güçlükleri, üvey anne kıskançlıklarını, ailedeki bireylerin birbirine gösterdikleri özveriyi ele alırken kimi zamanda aile içi sevgiyi ve insan aklını karıştıran olayları ele alırlar. Edebi masallarda kahramanlar, perilerden; konular, gerçek dışı durumlardan; mekânlar ise hayal ürünü yerlerden oluşur. Olayların gerçekleşmesinde tılsım, kehanet, fal gibi olağanüstü ve esrarlı güçlerin etkisi olduğu görülür. Bazen korkunç ve acıklı durumların anlatıldığı bu masallar, çocukları tedirgin edip onları kaygıya ve tasalara sürükleyebilir (Oğuzkan, 2010, s. 19-22).

2.1.2.1.2. Kahramanlar

Kahraman "Roman, hikâye, tiyatro ve benzeri edebiyat türlerinde başından olaylar geçen kişidir" (TDK'den aktaran Sever, 2012, s.75).

Sever, kahramanı; yapıtlarda olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye "baş kişi", "temel kişi", ya da "kahraman" denir şeklinde tanımlamıştır (Sever, 2012, s.76).

Çocuklar için yazılan eserlerde kahraman sayısının bir ila üç arasında olması gerekir. Kahraman sayısının çok olması olayı karmaşık hale getirir. Eserde çok sayıda kahramanın ve karakter özelliğinin yer alması, çocuğun model almadaki seçiciliğini zorlaştırır (Turla, 2018, s.61).

Çocukların ilişki alanları çevresi ile sınırlıdır. Çoğunlukla anne, baba, kardeşle geçmekte olan yaşamı, kitaplardaki kahramanların serüvenleriyle çeşitlenmeye başlar. Kahramanlarla kurulan iletişimde edinilen kazanımlar yaşamı, insan ilişkilerini sınamak için, çocuklara bir deneyim hayatı yaratır (Sever, 2012, s.76).

Çocuk hangi yaşta olursa olsun, okuduğu kitapların kahramanlarıyla özdeşleşir. Yazar özdeşleşme yönünü sürekli göz önünde bulundurmak zorundadır (Yalçın & Aytaş, 2012,

s.47). Bu kahraman, çocuğun kitapla etkileşim içine girdiği ilk andan itibaren bir "kahraman" olmaktan çıkar ve artık onun "arkadaşı" olur. Bu düşsel kahraman sayesinde çocuk. Kendiyle özdeşleştirdiği başka çocukların olabileceği ayrımına varır (Zivtci, 2006, s. 245). Bu yüzden de karakterler çocuklara psikolojik açıdan zarar verecek şekilde modelize edilmemelidir. (Sever, 2012, s.76). Ayrıca masal ve masalımsı eserlerin dışındaki çocuk yapıtlarında kahramanların gerçek veya gerçeğe yakın olması gerekir. Aksi durumda çocuklar okudukları eserlerde başlarından türlü olaylar geçen kahramanlara inanmakta güçlük çekerler.

Çocuk kitaplarında, insan ve hayvan karakterler canlandırılabileceği gibi bir nesne veya hayal ürünü bir şey de canlandırılabilir (Turla, 2018, s.61). Bu kahramanlar çoğunlukla insanlar gibi hareket ettirilerek, konuşturularak kişileştirilir. Bu sayede çocuk düşle gerçeği iç içe yaşar ve tanıdık bir dünyanın kapıları açılmış olur (Sever, 2012, s.77-78). Diğer kahramanlar ana bir kahraman çevresinde açık tanımlarla ilişkilendirilerek anlatılmalıdır. Çünkü çocuk karmaşık yapıları anlayabilecek, karmaşık ilişkileri yorumlayacak düzeyde değildir (Yalçın & Aytaş, 2012, s.47).

Edebiyatta kahramanlar hem yetişkin hem de çocuklara seslenen eserlerin kurgusuna göre farklı görevler üstlenirler; bunlar kimi zaman başkahraman kimi zaman da yan kişi olarak eser kurgusunda bulunabilirler. "Başkahraman" eserde başrolü oynar ve eserin kurgusunda anlatılanlarla doğrudan ilişkili olayları yönlendirir. Okura tüm özellikleriyle tanıtılan başkahraman, en çok karakter özellikleriyle ön plana çıkar. Okur, başkahramanı o kadar iyi tanır ki olay örgüsü ilerledikçe onun olaylar karşısında vereceği tepkileri bile önceden kestirebilir (Zivtci, 2006, s. 245).

Çocuklar masallarda ve kitaplarda yer alan kahramanlar sayesinde hayatı ve kişileri tanımaya başlarlar. Yazar, geliştirdiği karakterler ile çocuğa ulaşarak onunla iletişime geçer. Yazar bunu kahramanlarına; açık (geliştirilmiş)/kapalı (geliştirilmemiş) ve devingen (dinamik)/durağan (statik) gibi özellikler yükleyerek yapar. Açık (geliştirilmiş) karakterler: konuşmaları, duygu ve düşünceleri, davranışları ve görünüşleriyle okura birçok farklı yönden tanıtılan karakterlerdir. Okur bu karakterlerin verecekleri tepkileri önceden tahmin edebilirler (Zivtci, 2006, s.246). Kapalı karakterler ise okur tarafından yüzeysel olarak tanınır. Okur bu karakterleri fazla tanımaz, söyleyeceklerini önceden kestiremez. Eserde genellikle baş kahramanın geliştirilmesine yardımcı olan ve onun yaptığı olaylardan etkilenen karakterlerdir (Zivtci, 2006, s.246).

Bunların yanı sıra çocuk kitaplarında karşılaşılan kahramanlar değişen ya da değişmeyen karakter özelliklerine de sahiptirler. Bu kahramanlar eser boyunca gösterdikleri değişime

bağlı olarak durağan/değişmeyen ya da devingen/değişen karakter olarak adlandırılırlar. Durağan karakterler, eserin başından sonuna büyük değişim göstermeyen ya da önemsenmeyecek kadar küçük değişimler geçiren karakterlerdir. Devingen karakter ise, eserin başıyla sonu arasındaki kesitte değişim gösterir ve bu süreç boyunca kahraman, yeni karakter özellikleri edinir (Zivtci, 2006, s.246).

Çocuk kitaplarındaki kahramanların özelliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi için çeşitli yöntemler vardır. Kahramanlar dört yolla geliştirilir. Bunlar dış görünüş, hareket, karşılıklı konuşma(diyalog) ve tek kişilik konuşma (monolog)'dur. Bazı kahramanlar yüz özellikleri, vücut şekilleri, giyinişleri, kişilik özellikleri gibi fiziksel özellikleriyle tanıtılırken bazı kahramanlar ise hareketleriyle tanıtılır (Tompkins'ten aktaran Turla, 2018, s.61).

2.1.2.1.3. Ana Fikir

Ana fikir (düşünce), kitabın yazılmasına vesile olan, yazarın okuruyla paylaşmak istediği temel mesajdır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.32). Ana fikir, metnin tamamından çıkarılan, yazarın üzerinde en çok durduğu fikirdir. Kitapta anlatılmak istenen olayın en kısa şekilde ifade ediliş biçimidir. Öğüt verici niteliğe sahiptir.

Çocuk kitaplarında okura verilmeye çalışılan ana fikir onu saplantılı hale getirecek nitelikte olmamalıdır. Çocuğun birbirinden farklı olaylar arsında neden-sonuç ilişkisi kurmasına yardımcı olmalı ve çocuğun esnek düşünmesini sağlamalıdır. Çocukların yaratıcılığını geliştirmeli ve onları öğrenmeye güdülemelidir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.33).

Kitaplarda verilen ana düşünce tartışmaya ve farklı anlaşılmalara sebebiyet vermeyecek şekilde açık ve anlaşılır olmalıdır. Yazarın, okuruna kazandıracağı düşüncenin ve görüşlerin bilincinde olması gerekir (Kıbrıs,2000, s.28).

Çocuklar için yazılan eserlerde aile, yurt, ulus, doğa, yaşama sevgisi, özveri ve dayanışmanın önemi; insan ilişkilerinde hoşgörü, sempati, doğruluğun ve dürüstlüğün değeri; çalışkanlık ve görev duygusu gibi düşüncelere yer verilebilir. İyi bir yurttaş olmak, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, demokratik toplum yaşayışını benimsetmek için de gerekli fikirlerin işlenmesi gerekir (Kıbrıs, 2000, s.29). Çocuk kitaplarında çocuğu olumsuz davranışlara sürükleyecek fikirlere yer verilmemesi önemlidir.

> Ana fikir eserlerde gizli veya açıkça bulunabilir. Yazar, okuyucuya ana fikri doğrudan (açık), örtük (gizli) ya da dolaylı (çoklu) olmak üzere üç farklı yoldan iletebilir. Doğrudan aktarılanlar eserde kesin ve açık olarak belirtilen ana fikirlerdir. Bunlar kolayca anlaşılır. Örtük olanlar ise kesin bir yargıya dönüştürülmeden metnin dokusuna sindirilerek aktarılır. Bunlar doğrudan

aktarılan ana fikirler kadar önemli ve belirgindir. Ana fikirlerin aktarımındaki üçüncü yol yardımcı fikirlerin okur tarafından dolaylı olarak birleştirilmesi ve ana fikre ulaşması ile olur (Lukens'ten aktaran Zor, 2015, s.20).

2.1.2.1.4. Değerler

Günümüz dünyası hızla değişmekte ve bu değişim çevresel, siyasal, sosyal ve psikolojik dönüşümleri beraberinde getirmektedir. İnsanlar gözle görülebilen maddi farklılaşmalara kolay uyum sağlarken, toplumsal ve psikolojik dönüşümlere uyum sağlamada zorlanmaktadırlar. Özellikle gençlerde ve çocuklarda bu uyum süreçleri daha gecikmeli ve zor bir süreç olarak yaşanmaktadır (Doğan'dan aktaran Yiğittir & Öcal, 2010, s.408). Bu çetrefilli ve zor süreci daha kolay atlatabilmek için genç bireylere içerisinde yaşamakta olduğu toplumun değerleri öğretilmelidir. Değer eğitimi, değişen dünyada bireylerin kendi kültürel ve toplumsal yargılarıyla birlikte evrensel değerleri kazanmasını ve yaşanabilecek sıkıntılara karşı hazırlıklı olmasını öngörmektedir (Doğan'dan aktaran Yiğittir & Öcal, 2010, s.408). Bireylerin karşılaşılabileceği bu sıkıntıları önlemek amacıyla Dünya üzerinde birçok farklı ülkede değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar ve araştırmalar yapılmaktadır.

Çocuklar için yazılan eserlerdeki kahramanların çocukları etkileme güçleri göz önünde bulundurulduğunda çocuk kitapları ile değerler eğitimi verilebilir. Çocuk edebiyatı çocukların değerler ile ilgili bilgi edinmesini, çocuklara ulaştırılan değerler aracılığıyla davranışlarını değiştirmesini sağlamaktadır (Edgington, 2002 & Tyra 2012'den aktaran Turla, 2018, s.98).

İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim programlarında değerlerden ve değerler eğitiminden çokça söz edilmiştir. Öğretim programlarında değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Aksine öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan "kök değerler", adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir (MEB, 2018, s.4).

2.2. Masal Türü Üzerine

Masal, Halk Edebiyatı'nın anlatmaya bağlı türleri arasında yer almaktadır. Halk Edebiyatı'nın bir türü olan masal hem edebiyat hem de okuyucuları için önemli bir konuma sahiptir. Masal yediden yetmişe herkesin sevdiği, büyük küçük ayrımı gözetmeksizin her yaştan insana hitap edebilen bir halk edebiyatı ürünüdür. Masallar aynı zamanda içinde yaşanılan kültürün öğelerini geçmişten günümüze taşıyan önemli kaynaklardır. Masallarda

ait oldukları toplumların gelenek, görenek ve inançlarını, sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını yansıtan pek çok ileti vardır (Yavuz, 2013, s.16).

Türk masallarında yer alan kahramanlar iyi birer Müslüman olarak çizilmiştirler. Bu çerçevede, Hızır, derviş, pir gibi masal kahramanlarına rastlanmaktadır. Yine Türk masallarında, yabancı masallardaki gibi problemlerini sadece yardımcıları ve olağanüstü unsurlarla çözen pasif kahramanlara rastlanmaz. Külkedisi veya Pamuk Prenses tipindeki pasif kahramanların yerine, Keloğlan, Köse gibi daha aktif kahramanlar vardır (Günay'dan aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.45).

Masallar geçmişten günümüze tüm insanların gündelik hayatındaki basit ya da karmaşık olaylara farklı bakış açısı bulabileceği bir tür olmuştur. İnsanlar masallarda kendilerinden bir parça bulabilmektedirler. Gerçeklik olarak adlandırılan sınırlar masalın dünyasında ortadan kalkmaktadır. Karşımıza çıkan bu yeni dünyada olağanüstü öğeler bizi karşılamaktadır. Elma yiyen bir prenses derin bir uykuya dalabilmekte, bir kurbağa prense dönüşebilmekte, aslında hiç var olmayan diyarlar karşımıza çıkabilmektedir. Masallar her ne kadar olağanüstü öğeler barındırsa bir tarafı gerçekliğe yakındır. Okuruna bu olağanüstülük ve gerçeklik karışımı durumlarla çeşitli mesajlar verir. Nuri Taner (1988) "Her masala toplumsal bir mesaj yüklenmiş, bu mesaj ya kahramanın kendi ağzından ya da masalın sonunda kıssadan hisse olarak verilmiştir." Şeklinde masalın içerisindeki mesaja dikkat çekmiştir (s.9).

Masalın kendine has anlatımı vardır. Bu özelliğini masala kazandıran onu hayal gücüyle işleyen anlatıcıdır. Türk toplumunda masallar özellikle yaşlı kadınlar tarafından anlatılmaktadır. Masalın kadınlar çevresinde gelişmesi sonucunda masallarda yer alan kadın kahramanlar daha keskin çizgilerle belirtilmiştir. Masallarda genellikle 'sağduyulu, iyi yürekli, uysal, doğru, çalışkan, güzel" gibi nitelikler taşıyan örnek kadın tipleri oluşturulmuştur (Boratav'dan aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.44).

Masalın kendine ait bir dili ve anlatım şekli bulunmaktadır. Masallarda yer alan olayların anlatımı oldukça yalın bir konuşma diliyle gerçekleştirilir. Bu sebeple uzun doğa betimlemeleri ve ruh çözümlemeleri, masalda çok fazla yer almaz. Masalın bütününe hareketli bir dil hâkimdir ve bu sebeple masallar eylem ağırlıklıdır. Genellikle sıfatlar az kullanılırken, fiiller çok kullanılır ve bu da masallardaki hareketliliği sağlamaktadır (Yavuz, 2013, s.71).

Masallar belirli bir kalıp dâhinde, giriş, gelişme ve sonuç bölümleriyle oluşturulur. Bunlar döşeme, gövde ve sonuç bölümleri olarak da adlandırılmaktadırlar. Her masalın içerisinde bir masal tekerlemesi yer almaktadır. Boratav (1969), "masal tekerlemesi, masalın başında, ortasında, uygun yerlerde ve sonunda söylenen, yerine göre uzunca ya da çok kısa (kimi kez birkaç kelimelik) kalıplaşmış birtakım sözlere verilen addır. Bu kalıp sözleri, gerektiği yerde yararlanmak üzere, masalcı dağarcığında hazır bulundurur" şeklinde açıklamıştır (s.82).

Masallarda, cinsiyete yönelik görev dağılımları örtük bir biçimde hissettirilmektedir. Yavuz (2013) bu durumdan, masallarda, kadın ve erkeklerin iş bölümleri de kesin çizgilerle belirlenmiştir. Çoğunlukla erkekler ava giderler, kadınlar de evde kalıp ortalığı temizler, yemek yapar ve en önemlisi de ocaktaki ateşi daima yanık tutarlar" şeklinde bahsetmektedir (s.18).

Halkı anlatan masallarda birçok farklı konu işlenmektedir. Masallarda genellikle, çocukların karşılaştığı güçlükler, üvey ana-üvey çocuk kıskançlıkları, aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkileri, kardeşler içinde en küçük ve saf olanın başarısı, anne-baba, kardeş sevgisi, yaşamın gülünç ve garip yönleri gibi konular ağırlıktadır (Kıbrıs'tan aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.44). Bu sayede masal okuyucusu gerçek hayatında karşılaşamayacağı farklı durumlar ile masal aracılığı ile karşılaşmış olur. Bu durum özellikle çocuklar için büyük avantajdır. Çünkü çocuğun öğrenebilecekleri yaşadığı çevre ile sınırlı kalır. Bu sınırlar ise nitelikli içeriğe sahip masallar aracılığıyla kalkmaktadır.

> Masalın geçtiği zamanlar ve masalda yer alan yerler çoğu zaman belirsizdir. Bu sebeple masallar "Zamanlardan bir zamanda", "Var olan olmayan zamanın birinde", "Evvel zaman içinde", "Bir zamanlar", "Ülkenin birinde", "Zamanlardan birinde", "Dünyanın bir yerinde", "Uzak ülkelerden birinde", "Zamanın birinde bir memlekette", "Zamanın birinde Kafdağı'nın ötesinde" gibi sözlerle başlarlar (Yavuz, 2013, s.10-11).

Aynı zamanda masalın içerisinde "Hindistan, Türkistan, Yemen, Çin, İstanbul, Mısır, Bağdat, Halep gibi gerçek mekân isimleri geçse de olayların doğrudan bu kentlerle ilişkisi bulunmamaktadır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.45).

> Masallarda rastladığımız kahramanlar; insanlar (padişah, tüccar, oduncu, Keloğlan, Arap vb.); hayvanlar (aslan, tilki, at, güvercin, papağan, vb.); bitkiler (ağaç, çiçek vb.); maddi unsurlar, alet ve eşya (dağ, taş, mağara, kuyu, su, sofra, seccade, değirmen, ayna, çalgı vb.); hayali yaratıklar (dev, cin, peri vb.); yalın fikirler (akıl, zekâ, iyilik, kötülük, güzellik vb.) gibi akla gelen şeydir (Elçin'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.45).

Boratav, masal kahramanlarını;

> "Belli bir tarih anında, belli bir yerde yaşamış olan bir topluluğun belli fertleri değil de bir padişah, bir tüccar, bir karı-koca…gibi yersiz, adsız kişilerdir. Bazı kişilerin bir adı varsa, bu sadece anlatmayı kolaylaştırsın diye verilmiş, ya da sahibinin bir özelliğini, bir hâlini belirtmek üzere takılmıştır: Keloğlan, Köse, Altın Toplu Sultan… gibi" cümleleriyle sınıflar (Boratav'dan aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.45).

Ülkemizde halk kültürünün anlatmaya dayalı ürünleri üzerinde 120 yıldan beri yapılmakta olan çalışmaların sayıları, günden güne sayısı artan üniversitelerimizdeki çalışmalara paralel olarak gelişme göstermekte ve dün bir 'bilinmeyen' olan 'masal' kavramı günümüzde artık iyiden iyiye açıklığa kavuşmuş bulunmaktadır (Sakaoğlu, 2015, s.1). Masal kavramının açıklığa kavuşmasıyla birlikte dünyada ve ülkemizde yer alan masal araştırmacıları masal kavramı üzerine çeşitli tanımlamalar yapmışlardır. Bu tanımlara ve masalın ne olduğuna ilişkin bilgilere "Masal Nedir" adlı başlık altında yer verilmiştir.

2.2.1. Masal Nedir?

Ulusların henüz yazılı edebiyat dönemine geçmedikleri, yazı öncesi dönemden bu yana var olan bir masal için; kişileri ve olayları olağanüstü nitelikler taşıyan bir edebiyat ürünüdür denilebilir (Kıbrıs, 2000, s.33). Kavramlar ve terimler her döneme göre yeni ve farklı anlamlar kazanabilir. Zaman, onlarda değişme ve gelişme gösterebilir. Bu konuda eski ve ünlü sözlüklerden birkaçına bir göz atalım (Sakaoğlu, 2015, s.1):

Naki Tezel (1990) "Türk Masalları" adlı eserinde, Kamûs-ı Osmânî'ye göre "masal" kelimesi "mesel" in değiştirilmiş şeklidir. "Mesel", halk dilinde meşhur olan, adap ve öğütleri anlatan söz demektir. Buna göre "masal" Arapça bir kelime olan "mesel" den çıkmıştır (s.5).

Türkçe Sözlükte "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağandışı olayları anlatan hikâye (Türkçe Sözlük 'ten aktaran Yavuz, 2013, s.9) şeklinde tanımlanmaktadır.

Masal bir milletin kültürünü, sosyal yapısını yansıtan en önemli kültür öğelerindendir. Masalların ait oldukları milletin kültür öğelerini gelecek kuşaklara aktarmada önemli işlevleri vardır. Masallar genellikle halk tarafından yaratılır. Masalın karakterleri ve içeriğinde anlatılan öğeler olağanüstü özellikler taşır.

Masallarda anlatılan konular ve yer verilen kahramanlar ile gündelik hayatta karşılaşılması pek de mümkün değildir. Ancak masalın anlatmak istediği temel unsur bireydir. Bireyin sorunları, karşılaşabileceği insan tipleri, hayatın engelleri simgesel bir dil ile anlatılır. Bu da bireyin konuya doğrudan değil de örtük bir şekilde ulaşmasını sağlar. Masal okuyucusu masalı okurken kendi yorumunu da katar. Masalda geçen her bir unsur okuyucu tarafından yorumlanır. Bu unsurların bir amacı vardır ve okuyucuya bu fark ettirilir.

Masalların kendilerine ait sembolik bir dili vardır. Sembolik her öğenin farklı bir işlevi ve masala kattığı farklı bir anlamı vardır. Masalı anlamak içerisinde yer alan bu sembolleri çözerek masalın dilini anlamaktan geçmektedir.

Masal eski ve önemli bir kültür ürünüdür. Bu sebeple masalın tanımı masal araştırmacıları tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Ama en genel tanımıyla masal, halk arasında yüzyıllardan beri anlatılan ve içerisinde olağanüstü kişilerin, olayların yer aldığı, bir varmış bir yokmuş gibi kalıplaşmış bir anlatımla başlayan, belirli bir metin uzunluğuna sahip, sonunda gökten üç elma düştü, onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine gibi kalıp cümlelerle sonlanan, zaman ve mekâna bağlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür (Seyidoğlu'ndan aktaran Sakaoğlu, 2015, s.2).

Görüldüğü üzere masal türü ile ilgili birbirinden farklı tanımlar bulunmaktadır. Yapılan her tanım masal türünü ve masalın özelliklerini açıklamada araştırmacılara fayda sağlayacak bilgiler yaratmıştır. Yapılan tanımlardan yola çıkılarak masalın özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Masalın konusu genellikle olağanüstü özellikler taşır.
- Masalda yer alan kahramanlar olağanüstü özellikler taşıyabilir.
- Masallarda belirli bir mekân ve zamana bağlı kalınmamaktadır.
- Masalın kahramanları hayvanlar, insanlar, olağanüstü varlıklar vb. her şey olabilir.
- Masallar sadece hedef kitlesine değil her yaştan bireye hitap edebilir.
- Masallarda genellikle iyi ve kötü çatışması vardır. Masalın sonunda iyiler kazanırken kötüler kaybeder.
- Masallar içerisinde masala özgü olan tekerlemeleri içerir.
- Masallar anlatıldığı ve oluşturulduğu toplumun ve dönemin kültürünü yansıtır

2.2.2. Masalların Kaynakları

Masal kavramı geçmişten günümüze, masal araştırmacıları tarafından açıklığa kavuşturulmaya çalışılan bir kavram olmuştur. Masalların kaynakları ile ilgili net bir bilgi bulunmamakla birlikte bu konu beraberinde birçok araştırmaya ve tartışmaya sebep olmuştur. Araştırmaya konu olan bazı hususlar, masalların ilk nerede ve hangi kültürde ortaya çıktığıdır. Naki Tezel'in dediği gibi "Bir masalın ilk defa nerede, ne zaman ve kimin

tarafından yaratıldığı belli değildir. Bilinmeyen bir zamanda, bilinmeyen bir yerde, birisi tarafından söylenmiş, zamanla söyleyen unutulmuş ve masal topluluğun malı olmuştur (Tezel'den aktaran Oğuzkan, 2001, s. 17-18).

Masalların, Hindistan'da doğarak, oradan Dünya'nın başka yerlerine dağıldığı söylenmekle birlikte, genel düşünce her ülkenin kendi malı olan ve kendilerine özgü niteliklere sahip masalların bunu yakaladığı doğrultusundadır (Kıbrıs, 2000, s.34). Masalların ülke ve hatta kıta sınırlarını aşan, birçok değişik kültürleri yansıtan ortak özellikleri olmakla birlikte her toplum bu masallara kurgu ve anlatım bakımından kendi ahlak ve din anlayışı ile insan ilişkilerindeki tutumuna ve eğitimi seviyesine göre ulusal bir damga basmıştır (Oğuzkan, 2001, s. 18-19).

Sakaoğlu (2015) masalların kaynakları ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: "Masalların kaynağı olarak hiçbir coğrafyayı, kültürü ve dini temel olarak ele almamak gerekir. Masalların bir bütün olarak değil de tek tek ele alınması halinde belki bazılarını belirli coğrafyaya, kültüre veya dine bağlayabiliriz" (s. 9).

Günay'ın (1975) doktora tezi çalışmasının S. Thompson'un The Folktale adlı eserinden yararlanarak hazırladığı "Eski Kaynaklarda Masal" adlı bölümünde masal araştırmalarına yardımcı olacak kaynakları beş grupta ele alınmıştır:

> 1)Eski Mısır: İlk büyük medeniyetlerden birini kurmuş olan Eski Mısırlılardan kalan, çoğunlukla din adamları tarafından yazılan papirüslerde Mısır'ın tarihi, coğrafyası, sosyo-kültürel yapısı hakkında olduğu kadar Mısır dışındaki halk geleneklerine de ışık tutan masallara rastlamak mümkündür.
> 2) Babil ve Asur: Bu döneme ait belgeler beş bin yıl öncesine kadar iner. Bütün dünya masallarında bulunan motiflerin bir kısmını içeren "Gılgamış" ve "Etana" efsaneleri bunların en önemlilerindendir.
> 3) Eski Yunan: Bu döneme ait edebi belgeler arasında halktan derlenmiş masal metnine rastlanmasa da çeşitli masal temlerinin dini kitaplara, destanî şiirlere, hatta dramlara konu edildiği görülür. Bu dönemde yaşayan Ezop tarafından edebi çerçeveye sokulan hayvan masallarının Orta çağdan itibaren tekrar sözlü geleneğe geçmesi ilgi çekici olarak görülür.
> 4) Latin: Bugünkü masal unsurlarının çoğunu içeren "Cupid" ve "Psyche" adlı hikâyeleri içinde bulunduran Metamorphoses, Apuleius tarafından bu dönemde yazılmıştır.
> 5) Hindistan: Büyük bir kısmı Aryan kabilesinden olan Hindistan halkının Homer'den asırlarca öncesine giden bir yazılı edebiyata ve pek az değişen bir dini geleneğe sahip olduğu söylenir (s.4-5).

Eski Mısır'da din adamlarının papirüsler üzerine yazdıkları kaynaklarda Mısır dışındaki halkların geleneklerine ve masal anlatılarına rastlanmaktadır. Babil ve Asur medeniyetindeki masallar ise dünya masallarından motifler taşımaktadır. Eski Yunan'da halktan derlenen masallara rastlamak mümkündür (Emmez, 2008, s. 9).

Masalların kaynakları ile ilgili farklı görüşler bulunsa da ilk nerede ve ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili net ve kesin kabul görmüş bir fikir bulunmamaktadır.

2.2.3. Türkiye'de Masal Çalışmaları

20. yüzyıl ve öncesinde Türk masallarıyla ilgili çalışmaları genellikle Batılı araştırmacılar yapmıştır. Bu sebeple 20.yüzyıl öncesine ait çalışmalarda daha çok yabancı kültürlerin izleri görülmektedir. Türkiye'de sistemli bir şekilde yapılan masal araştırmaları 20. yüzyılda başlamıştır. 20.yüzyılda kurulan Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Ocağı'nın girişimleri bu masal çalışmalarına ve araştırmalarına ön ayak olmuştur. 1910'larda masalcılığımızda gelişme görülmeye başlanmıştır. İzzet Ulvi, Türk Yurdu dergisinin uyandırmaya başladığı Türklük şuurunu daha belirgin hale getirebilmek için masallar yayımlamaya başlamıştır. Türk Masalları başlığı altında verilen bu masallar ilk örneklerdir. Aynı zamanda derleme masallardan daha çok yapma masallardır (Sakaoğlu, 2015, s.34).

> Halk ağzından derlenmiş olan en eski kitap "Billur Köşk" tür. Theodor Menzel, bu kitaptaki 14 masalı Almancaya tercüme ederek yayımlamıştır (1923). Eski tarihli bir diğer masal kitabı da "Türk Masalları" adıyla, 1912'de "K.D." imzalı bir yazar tarafından yayımlanmıştır. Eserin yeni harflerle baskısı ancak, 1991 yılında, Anadolu Sanat Yayınları tarafından gerçekleştirilmiştir. Ziya Gökalp, 1928'de Küçük Mecmua 'da "Masalları Nasıl Toplamalı?" isimli bir yazı kaleme almış ve bazı Türk masalarını derleyip edebî bir kimliğe büründürerek yayımlamıştır (Tezel'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.46).
>
> Türk masallarının Batı'da ilk yayımlanışı, 16. Louis dönemi Fransa'sında gerçekleşmiştir (1781). Radloff, 1866-1907'de Orta Asya Türklerinin diyalektlerinden örnek vermek üzere kaleme aldığı eserinde Türk masallarına da yer vermiştir. İgnacz Kunoşş 1905'te "İstanbul Halk Masalları", 1907'de "Adakale Türk Masallarını" yayımlamıştır. Friedrich Giese ise çeşitli kitaplardan derlediği 66 masalı "Türk Masalları" adıyla Almancaya çevirmiştir. Nisbet Bain, Margaret Kent, Selma Ekrem ve Eleanor Brockett gibi isimler de Türk masallarını İngilizceye çevirmişlerdir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.47).

Cumhuriyet döneminde, Orhan Şahin Gökyay masal derlemelerine öncülük etmiştir (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.47). Anadolu Türkçesiyle yazılan Dede Korkut Hikayelerini günümüz Türkçesine çevirerek önce Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları (1939) ve Bugünkü Dille Dede Korkut (1963) adlarıyla yayımlamış, sonra Dedem Korkut'un Kitabı (1973) adında bir eser daha yazmıştır (Oğuzkan, 2001, s.22).

Türk masallarını bilinçli ve sistematik bir şekilde derleyenlerin başında K.D. hanım gelmektedir. Kaynaklarda kendisiyle ilgili çok fazla bilgi bulunmamaktadır. K.D. hanım Türk Masalları adlı 317 sayfalık bir kitap hazırlamış ve bu kitapta 13 masala yer vermiştir. Kendisinin masalları yabancı yazarlar tarafından da ilgiyle karşılanmış ve farklı dillere çevrilmiştir (Sakaoğlu, 2015, s.36-37).

Edebiyat tarihimizde önemli etkileri ve yeri olan Ziya Gökalp'in masalcılığımız için de büyük çalışmaları vardır. Ziya Gökalp, bir yandan masalları derlerken bir yandan da nazma çekerek onları daha geniş kitlelere ulaştırmıştır. Kendisinin yayımladığı ilk manzum masalı Alageyik'tir (Sakaoğlu, 2015, s.36-37). Ziya Gökalp Anadolu Masallarının yazıya geçirilmesi için de çalışmalar yapmıştır. Kendisi bu konuda şöyle demektedir; "Küçük

Mecmua'da Türklerin birçok halk masallarını neşrettik. Bunların ekserisi Diyarbakır Türklerinin masallarıdır. Bir iki tanesi de Anadolu'nun diğer kısımlarından alınmıştır: Keloğlan masalıyla Küçük Hemşire gibi." (Usullere Dair-Halkıyyat 1: Masallardan aktaran Sakaoğlu, 2015, s.37). Ziya Gökalp'in bu dönemdeki tüm masalları Küçük Mecmua 'da yayımlanmıştır. Bu masallardan bazıları: Pekmezci Anne, Kuğular, Keşiş Ne Gördün 'dür. Bu masalların hepsi 1923 yılında Altın Işık adlı kitapta toplanmıştır (Sakaoğlu, 2015, s.37).

> Anadolu köylerine giderek masal derleme yapanların başında Yusuf Ziya Demircioğlu gelmektedir. Kendisi 1926 yılında Anadolu'ya giderek halk türkülerini derlemiştir. Daha sonra bu derlemeleri 1934 yılında Yürükler ve Köylülerde Hikâyeler-Masallar adıyla yayımlar. Kitapta toplam 74 masal bulunmaktadır ve bu masallar kendi aralarında kategorize edilmiştir. Yürük ve Köylü Hikâyeleri (28metin), Hayvan Hikâyeleri (32 metin), ve Masallar (14 metin) şeklindedir (Sakaoğlu, 2015, s.40).
>
> Uzun yıllardan beri Türk masalları üzerinde çalışan ve yayımladığı kitaplarla çocukların ilgisini çeken bir yazarımız da Naki Tezel'dir. Tezel'in bir kısmı "Tezel Amca" adı altında yayımlanan başlıca eserleri şunlardır: Keloğlan Masalları (1936), Beyböyrek (1942), Alabalık (1944), Altın Araba (1944), Yeliş Kuş (1945), Peri Kızı (1945), Konuşan Kaval (1946), Şamdan Kız (1946), Talih Kuşu (1960) ve Kayıp Sultan (1962) (Oğuzkan, 2001, s.23).
>
> Tezel'in yayımlamış olduğu masal kitapları dışındı edebiyatımıza dergileriyle de katkıda bulunmuştur. Halk Bilgisi Haberleri adlı dergisinde 1936 yılında "İstanbul Masalları" adlı derlemelerini yayınlamaya başlar. Burada 72 masal yer alır. Bu masallardan bazıları İngilizceye ve Fransızcaya çevrilir. Tezel'in masalları, sağlığında Türk Masalları adı altında yayımlanır. İçerisinde 54 masal yer alır (Türk Masallarından aktaran Sakaoğlu, 2015, s.42).

Türk masal araştırmaları deyince akla gelen bir başka isim de Pertev Naili Boratav'dır. Masalları derleme, işleme ve sunma da büyük katkısı vardır.

> Pertev Naili Boratav ile Eberhart, Türk masallarının tiplerini ortaya koymuşlardır. Boratav, 1955'te 22 Türk masalını Fransızcaya tercüme etmiştir. 1958'de "Zaman Zaman İçinde" adlı kitabında 22 masala, 1969'daki "Az Gittik Uz Gittik" adlı kitabında 48 masala yer vermiştir. 1967'de, bazı seçme masalları "Türk Halk Masalları" ismiyle Almancaya çevirerek yayımlamıştır (Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.48).
>
> Boratav'ın aynı üniversitede görev aldığı WolframEberhard ile hazırladığı "TypenTürkicherVolksmarchen" (Türk Masalları Tip Kataloğu), A. Aarne ve S. Thompson'ın dünya masalları üzerinde yürüttükleri çalışmalar doğrultusunda hazırlanmış ve Türk masallarına uluslararası bilim terminolojisi ile yaklaşan önemli bir eser olarak kabul edilmiştir (Arslan, 2008, s.72).
>
> Kimi yazarlarımız ise Anadolu'nun değişik bölgelerinde söylene gelen masallarımızı yazı dilimize kazandırmışlar ve böylece çocuk edebiyatımızı da zenginleştirmişlerdir. Bu konuda en yoğun çabayı Eflatun Cem Güney
> (1896-1981) göstermiştir. Güney'in başlıca eserleri şunlardır: Dertli Kaval (1945), Nar Tanesi (1946), Karayılan ve Karagülmez (1946), Zümrütanka (1948), Açıl Sofram Açıl (1949), Âşık Garip (1950), Akıl Kutusu (1953), Bir Varmış Bir Yokmuş (1956) ve Gökten Üç Elma Düştü (1960). Güney'in Açıl Sofram Açıl adlı eseri 1956 yılında Hans Christina Andersen Masal Kurumu'nun düzenlediği "Uluslararası Çocuk Kitapları Şeref Listesi'nde yer almıştır (Oğuzkan, 2001, s.22).

Yurdumuz masallarını bugünkü dille yeniden yazma konusunda sürekli çaba gösteren bir başka yazarımız ise Oğuz Tansel'dir. Tansel'in bugüne değin yayımlanan masal kitapları şunlardır: Altı Kardeşler (1959), Yedi Devler (1960), Üç Kızlar (1963), Mavi Gelin (1966) ve Allı ile Fırfırı (1976) (Oğuzkan, 2001, s.23).

Türk masallarına kişilerin katkısının yanında dergi yayımlarının da katkısı önemlidir. Birçok masal yazarı masallarını bu dergiler aracılığıyla halka ulaştırmıştır. Halkbilgisi Haberleri, Folklor Postası, Türk Folklor Araştırmaları gibi dergiler yazılan masalların yayımlanmasını sağlamış ve yapılan masal araştırmalarına katkı sağlamıştır.

Üniversitelerde masal üzerine yapılan akademik çalışmalarda masal kavramı için önemli kaynak niteliği taşımaktadır. Yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri de masal konusunda önemli birer literatür oluşturmaktadır.

2.3. Okur Tepki Teorisi

Okuma, yazarı tarafından oluşturulmuş bir metni kişinin ilgili duyu organları aracılığıyla gerçekleştirmiş olduğu metni anlamlandırma sürecidir.

Okumanın temel amacı anlamaktır. Anlama süreci ise sadece okuyucu ile metin arasında gerçekleşen bir süreç değildir. Bu sürece metnin yazarı da dahil olmaktadır. Anlam, yazar ve okuyucu etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır.

Anlama ise kişinin hazır bulunuşluğuna, yaşam deneyimlerine ve birçok farklı faktöre bağlı olarak gerçekleşir.

> Rosenblatt (1988), okuyucu ile yazılı metin arasındaki ilişkiyi belirtmek için "transaction" terimini kullanmıştır. Rosenblatt'a (1988) göre, okuma anında neler olduğunu dilin işlemsel doğası, transaction kavramı ve seçici dikkat anlatır. Her okuma eylemi, belirli bir zaman aralığında ve bağlamda metin ve okuyucu arasında gerçekleşen bir etkileşimdir. Okuma sürecinde çeşitli unsurların veya faktörlerin bulunduğunu belirten Rosenblatt (1994) anlamın sadece metinde veya okuyucuda bulunmadığını, yazar, okur, metin ve kültürel çevre arasında dinamik bir ilişkinin bulunduğunu vurgulamıştır (Connell'den aktaran Yekeler & Ulusoy,2017, s.21.).

Bu düşünceleri içerisinde barındıran okur tepki teorisidir. Okuyucuların metin ile ilgili vermiş olduğu tepkiler önemlidir. Metne verilen bu tepkiler farklı anlamların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Farklı okuyucular tarafından aynı metin okunuyor olsa da okuyucuların metne bakış açıları birbirleriyle aynı değildir. Bu durum metne yönelik çeşitli tepkilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Okuyucu anlamlandırma işleminin ilk kaynağıdır. Anlam metinde pasif bulunmaz. Okuyucu kendi deneyimlerini okuma sürecine katarak anlamı oluşturur. Anlam oluşturma sürecinde ise kişinin yaşamakta olduğu ortam, içinde bulunduğu toplumun gelenek ve görenekleri, dünyaya bakış açısı, hayat deneyimleri, okuduğu okullar vb. farklı unsurlar da etkili olabilmektedir. Her birey özeldir ve bir tanedir. Bu yüzden kişilerin metin karşısında vermiş

oldukları tepkilerde farklılık göstermektedir. Verilen bu farklı tepkiler ise bir metinden farklı anlamlar çıkmasının temelini oluşturmaktadır.

> Çocuklar da çevrelerinde bulunan görsel ve sözel uyarıcılar ile etkileşimde bulunur ve bu uyarıcılara tepki verirler. Bu uyarıcılardan biride onların bilişsel, sosyal, dil ve kişilik gelişimi vb. alanlarda gelişmesini sağlamak için yazılan, içerisinde hikâye edici, bilgilendirici veya şiir türlerinde metinler ve resimler bulunduran çocuk kitaplarıdır (Yekeler & Ulusoy, 2017, s.22).

Resimli çocuk kitapları, çocuğu dil ve resim ile uyarıp onun dil gelişimine, motor gelişimine, duygusal ve kavramsal gelişimine katkı sağlayan, hatta onu eleştirel düşünmeye yönlendiren kitaplardır (Gönen'den aktaran Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007, s.28). Resimli çocuk kitapları okuma sürecini zevkli hale getirir. Çocuğun sosyalleşmesini, yaratıcı düşünme becerisini geliştiren önemli kaynaklardır. Çocuğun karakteristik özelliklerinin oluşmasına yardımcı olmakla birlikte akademik yönden de gelişmesini sağlarlar.

Çocukların etkileşim içerisinde oldukları çevreden öğrenebilecekleri, çevresini oluşturan unsurlarla ve kişilerin bilgileri ile sınırlıdır. Bu sınırlı dünyayı genişletmek için yardımcı olabilecek en önemli kaynaklardan biri çocuklar için yazılan kitaplardır. Çocuklar kitaplar sayesinde gerçek hayatında karşılaşamayacağı birçok hayat deneyimi ve farklı kişilik özelliğine sahip bireyler ile karşılaşmaktadırlar. Kitap içerisinde yer alan karakterler ile bağ kuran çocuk karakterlerin yaşadıkları deneyimleri kendisi yaşıyormuşçasına zihninde yaşayabilmektedir. Çocuk, bu deneyimler sayesinde iyi ve kötünün ne olduğu, hayatın nasıl bir yer olduğu gibi birçok farklı konuyu ilk elden deneyimlemeden de öğrenebilmektedir. Kısacası çocuk kitapları çocuğun, gerçek hayat deneyimlerini ve de diğer insanların hayata yönelik tecrübelerini okuyarak deneyimlemesini sağlayabilmektedir. Bu araştırmada çocukların tepkilerini belirlemek amacıyla araştırma yapılmıştır.

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yapılan araştırma ile ilgili olduğu düşünülen ve Türkiye'de yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerine ve makalelere yer verilmiştir. Masalları incelediğimiz çeşitli unsurlarla ilgili alan yazın tarandığında, unsurların her birinin genellikle ayrı bir araştırmanın konusu olduğu görülmüştür. Masal kitaplarının ya da masalların, bazen sadece değerler açısından bazen çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından bazen de çeşitli değişkenler ya da eğitsel değerler açısından incelendiği görülmüştür.

2.4.1. Masalların Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelendiği Araştırmalar

Al (2022), araştırmasında geleneksel masal anlatılarının çağdaş eğitim modellerinin gereklerini karşılama durumlarını ve bu anlatıların çocuk edebiyatı ilkeleri ile uyumunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmış ve verilerin çözümlenmesinde belgesel tarama yöntemlerinden olan içerik çözümlemesinden yararlanılmıştır. Araştırmada Eflatun Cem Güney'in "Masallar" kitabından seçilmiş ve 100 Temel Eser Listesinde yer alan masallar, konu, değerler, ileti, karakterler, dil anlatım ve 21. yüzyıl becerileri olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir. Araştırmacı bu altı başlıktan hareket ederek bir kontrol listesi hazırlamış ve masalları bu listeye göre incelemiştir. Araştırma sonucunda incelenen geleneksel masal anlatılarının konu yapılandırılmasını zayıflatan rastlantısallık, abartılmış merak ve duygusallık unsurlarını barındırdığı, masal anlatılarında işlenen konuların çocuk dünyasıyla örtüşmediği, korku ve şiddet ögelerinin örneklerine rastlanıldığı, değerlerin dengeli dağılmadığı ve 21. yüzyıl becerileri ile paralellik gösteren öz yönelim, girişimcilik gibi değerlerin çok az yer aldığı, iletilerin doğrudan verildiği ve öğretici bir nitelik taşıdığı, karakterlerin gelişiminin aniden ve yüzeysel ele alındığı, kadın ve erkek karakterlerin geleneksel bir bakış açısıyla oluşturulduğu, 21. yüzyıl becerileri bağlamında geleneksel masal anlatılarının yetersiz kaldığı bunun yanı sıra masallar aracılığıyla dil becerilerinin geliştirilebileceği ancak günümüzde sık kullanılmayan ve bağlamdan hareketle de anlamı tahmin edilemeyen sözcüklerin geleneksel masal anlatılarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Kudak (2021) araştırmasında, Tahir Alangu'nun "Billur Köşk Masalları" adlı derleme masal kitabını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın verileri nitel araştırma türlerinden olan doküman analizi yöntemi ile çözümlenmiştir kitaptaki toplam on dört masal, şekil ve içerik özellikleri alt başlıkları altında incelenmiştir. İçerik özellikleri başlığı altında masallar; konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti, çevre ve eğitsel ilkeler açısından incelenmiştir.

Masallarda içerik özellikleri bakımından elde edilen bulgular şu şekildedir:

Masaldaki konular arasında, kız isteme, çocuk sahibi olma, evlenme, kötüleri cezalandırma gibi konulara yer verildiği görülmüştür. Masalın konu çeşitliliği açısından zengin olduğu fakat konular içerisinde çocukların seviyesine uygun olmayan müstehcen, şiddet içeren, kötü alışkanlıkların anlatıldığı, ahlaki olarak uygun olmayan konularında yer aldığı saptanmıştır.

Masallardan elde edilen temalar arasında: dürüstlük, cesaret, yardımseverlik, fedakârlık, sabırlı olma, umutlu olma, kararlılık, kurnazlık, sevgi ve adaletli olma gibi temaların başta geldiği tespit edilmiştir.

Masalların vermiş olduğu iletiler düşünüldüğünde okuyucuya açık ve gizil bir şekilde, sezdirerek veya doğrudan mesajlar verildiği saptanmıştır.

Eğitsel ilkeler açısından incelendiğinde çocuklar için uygun olmayan, sakıncalı davranış örneklerine rastlanmıştır.

Masal kahramanları açısından düşünüldüğünde masalda ana ve yardımcı karakterler olmak üzere iki zümre vardır. Bu kişilerin bazıları gerçek hayatta karşılaşacağımız kişilerden seçilirken bazıları ise olağanüstü kişiler arasından seçilmektedir. Olağanüstü kişi kadroları doğaüstü güçlere sahiptirler. Bu güçler bazen iyilik bazen de kötülük için kullanılmaktadır. Masallarda hem iyi örnek hem de kötü örnek oluşturacak kişiler bulunmaktadır.

Yapılan incelemeden elde edilen sonuçlar ışığında Tahir Alangu'nun "Billur Köşk Masalları" adlı masal kitabının verdiği mesajların ve işlediği temaların büyük ölçüde çocuk okurlara uygun olduğu görülmüştür.

Gökaslan Zor (2015) araştırmasında, çok okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinde işlenen konuları, temaları, ana fikirler ve yardımcı fikirler yoluyla aktarılmak istenen mesajları, yansıtılmak istenen karakter özellikleri ile değerleri incelemek ve bulgulara göre bu eserlerin hedef kitle için uygunluğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Türk Çocuk Klasiklerinden çok okunan ilk altı kitap, Dünya Çocuk Klasiklerinden ise çok okunan ilk 12 kitap olmak üzere toplamda 18 kitap araştırmanın örneklemini temsil etmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak seçilen "çocuk klasikleri" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi ise "içerik analizi" yolu ile yapılmıştır. Eserlerde incelenen değişkenler öncelikle betimlenmiş ve eserler konu, tema ve kahraman özelliklerine göre gruplandırılarak, gruplandırma sonrası her eserde ana ve yardımcı fikirler yolu ile iletilmek vi istenen mesajların neler olduğu ve aktarılma biçimleri belirlenmiştir. Kahramanların karakter özelliklerinin hangi yolla geliştirildiği ve okura neleri yansıttığı açıklanmıştır. Eserlerde yansıtılmak istenen değerler ise araştırmacı ve arkadaşı tarafından oluşturulan "Değer Analiz Tablosu" na kodlanarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; incelenen yerli ve yabancı klasiklerde işlenen konu türlerinin birbirinden farklı olduğu, bazı eserlerin ele aldığı konuları aktarmada kullandığı üslubun uygun olmadığı görülmüştür. Eserlerin çoğunda işlenen temalar çeşitlilik gösterirken bazılarında okura hiçbir ana fikrin aktarılmadığı belirlenmiştir.

Bazılarında ise ana fikir ve yardımcı fikirler yolu ile aktarılan mesajların hedef kitle için uygun olmadığı ve bazı temaların da okur için olumsuz nitelikte olduğu görülmüştür. İncelenen eserlerin çoğunda başkahramanların "değişmeyen karakter" özelliğine sahip olduğu ve tümünde "açık karakter özelliği" gösterdikleri saptanmıştır. Kitaplarda en çok "sosyal değerlerin" yer aldığı, sosyal değerleri "dini değerlerin" takip ettiği görülmüştür. "Bilimsel ve ekonomik değerlerin" ise yerli eserlerde hiç yer almadığı, yabancı eserlerde de çok düşük oranda işlendiği belirlenmiştir. Her iki türde de sosyal değerlerden "sevgi ve yardımseverlik değerlerinin" en yüksek oranda yer aldığı, "kültürel değerleri koruma ve geliştirme, özgürlük ve öz saygı" değerlerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca hem Türk hem de Dünya Çocuk Klasiklerinde işlenen değerlerin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Bu bölümde çocuklar için kaleme alınan masallarda ve çocuk kitaplarında işlenen konuların, temaların, iletilerin; yer verilen değerlerin, masal kahramanlarının karakter özelliklerinin, çevrenin; masalların dil ve anlatım özelliklerinin, verdiği mesajların ve masallara ve çocuk kitaplarına yönelik öğrenci tepkilerinin incelendiği araştırmalara ve sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmacıların masalları inceledikleri değişkenleri değerlendirmede göz önünde tuttukları hususları açıkladıkları görülmüştür.

2.4.2. Masalların Değerler Yönüyle İncelendiği Araştırmalar

Kardaş (2021) araştırmasında, Tarık Demirkan'ın "Her Güne Bir Masal" isimli eserinin değerler eğitimine katkısını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın materyalini Her Güne Bir Masal eserinde yer alan 365 masal metni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden "doküman incelemesi" kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen "Değer İnceleme Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde niteliz analiz tekniklerinden betimsel analiz kullanılmıştır.

Çalışmanın sonunda değer inceleme formunda yer alan ve kök değerleri de kapsayan 20 ana değerin incelenen masal metinlerinde farklı frekanslarla işlendiği belirlenmiştir. Masal metinlerinde işlenen değerler ve işlenme sıklıkları ve 365 masal içindeki oranları sırasıyla: Yardımlaşma (0,93), Öz denetim (0,51), Dostluk (0,43), Liderlik (0,4), Cesaret (0,38), Aile (0,36), Dürüstlük (0,33), Sevgi (0,30), Çalışkanlık (0,23), Bilimsellik (0,23), Sabır (0,18), İnanç (0,18), Nezaket (0,16), Saygı (0,16), Vatanseverlik (0,14), Adalet (0,13), Sorumluluk Alma (0,13), Misafirperverlik (0,09), Estetik (0,09), Sağlık (0,06) olduğu görülmüştür.

Değer çeşitliliği bakımından Her Güne Bir Masal eseri zengin bulunmuş ancak masallarda yer verilen değerlerin işlenme sıklığının Türk masallarıyla kıyaslandığında kısmen yetersiz olduğu görülmüştür.

Kaya (2021), araştırmasında Gümüşhane ve Bayburt Masalları adlı eserde yer alan 70 masalı Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer olan "adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik" değerleri bakımından değerler eğitiminde kullanılabilirliğini araştırarak değer öğretiminin kültürün önemli bir unsuru olan masallar üzerinden gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmasında, nitel araştırma yöntemi ve doküman inceleme tekniğinden yararlanmıştır. Araştırmada yer alan 24 masalın Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerle herhangi bir ilişkisinin olmadığı, "öz denetim" ve "sabır" değerinin hiçbir masalda işlenmediği bulgularına ulaşılmıştır. Geriye kalan 46 masalda 55 değer işlendiği, masallarda en sık işlenen değerin "yardımseverlik", en az işlenen değerin ise "vatanseverlik" değeri olduğu ve bu bulgular sonucunda Gümüşhane ve Bayburt Masallarının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerleri aktarma ve kazandırma bakımından yetersiz olduğu ulaşılan bulgular arasındadır.

Kavaklı (2019) araştırmasında, çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Mavisel Yener'in masallarında verilmek istenen değerleri tespit etmek; incelenen masalların değerler eğitimindeki önemini ortaya koymak amacıyla otuz dört masalı incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşmeden yararlanılmış ve literatür taraması ve içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda Mavisel Yener tarafından kaleme alınan otuz dört masalda on dokuz değer tespit edilmiştir. Bu değerler: Sabır–kararlılık-inanç, özgüven, öz disiplin– çalışkanlık– zamanı verimli kullanma, dostluk-vefa, hoşgörü, sevgi, alçakgönüllülük, duyarlılık, sorumluluk, dürüstlük, güvenilirlik, saygı, adalet, cesaret, iyilik, yardımseverlik, paylaşma, merhamet ve tutumluluk– kanaatkârlıktır.

Yolcu (2019), araştırmasında Hasan Lâtif SARIYÜCE'nin "Anadolu Masalları" adlı eserinde yer alan 60 masalı, değerleri aktarmadaki katkılarını ve bu masallardaki değerler aracılığıyla verilen iletileri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada "Anadolu Masalları" adlı eser çalışmanın ana verisini oluşturması bakımından masallar doküman analizi yöntemiyle incelenmiş ve tespit edilen değerler başlıklar altında toplanmıştır. Anadolu Masallarında yer alan 60 masal incelenmiş ve 72 değer tespit edilmiştir. Çalışmada tespit edilen bu değerler, evrensel değerler, millî değerler, manevî değerler ve kişisel değerler olmak üzere dört grup altında incelenmiştir. Evrensel değerler içinde en geniş yere sahip

olan değerin sevgi değeri olduğu gözlemlenmiştir. Eserde sevgi başlığı altında insan, anne, baba, evlat, kardeş, doğa ve havyan sevgisine yer verilmiştir. Masallarda toplamda 43 yerde çalışkanlık değerine rastlanılmıştır. Bu değerle okuyucuya çalışmak, çabalamak ve emek harcayarak bir yerlere gelmeleri gerektiği aktarılmaya çalışılmıştır. Bir diğer evrensel değer olan saygı değerine de masallarda sıklıkla rastlanılmaktadır. Saygı değeri masallarda toplamda 27 yerde geçmektedir. Masallarda saygı değeri, küçüğün büyüğünü saydığı, ona hürmette kusur etmediği bir şekilde ele alınmıştır. Masallarda en az işlenen evrensel değerler ise hoşgörü, eşitlik ve sadakat değerleridir. Barış, kahramanlık, özgürlük gibi millî değerler de masallarda az da olsa görülmüştür. Masallarda dua, Şükür, namaz, hayırseverlik, ziyaret etme ve emaneti koruma gibi manevi değerlere yer verilmiştir. Anadolu Masalları adlı eserde yer alan masallar, çocuğun sadece evrensel, millî ve manevî yönünü geliştirmekle kalmayıp ayrıca çocuğun kişisel gelişimine de yardımcı olacak birçok değeri tanımasına ve bu değerleri davranışa dönüştürmesine de olanak sağladığı görülmüştür.

Senek (2018) araştırmasında, çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Aytül Akal'ın masallarında iletmek istediği değerleri tespit etmek; incelenen masalların değerler eğitiminde ne denli öneme sahip olduğunu belirlemek; bu masalların, çocukların yaşamına yön verme açısından kaynaklık teşkil edip etmeyeceğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmasında Aytül Akal tarafından kaleme alınan ve 2012 yılında yayımlanan "Masal Masal" adlı kitapta yer alan 58 masalı incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan literatür taraması ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Aytül Akal tarafından kaleme alınan 58 masalda 20 değer tespit edilmiştir. Tespit edilen değerler şunlardır: Adaletli olma, arkadaşlık, barış, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, doğruluk, duygudaşlık, fedakârlık, kanaatkârlık, özgürlük, sabırlı olma, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, şükür, tasarruf etme, temizlik, yardımlaşma. Edebi eserlerin değer aktarımı konusunda bireylere somut veriler sunduğu göz önünde bulundurulduğunda incelenen masalların değerlerin özümsenmesi noktasında önemli bir kaynak olabileceği belirtilmiştir.

Erdoğan (2017) araştırmasında, değerler eğitimini uygulamada en temel basamağı oluşturan masalların, Eflâtun Cem Güney'in metinleri örneğinde ele alınarak incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi kullanılmıştır. Eflâtun Cem Güney'in masallarında "birlik beraberlik, sevgi, hoşgörü ve duyarlılık, güven ve özgüven, adil olma, cesaret ve liderlik, yardımlaşma ve dayanışma, temizlik doğruluk ve dürüstlük, aile birliğine önem verme, iyimserlik, iyilik yapmak,

çalışkanlık, paylaşımcı olma, şefkat ve merhamet, alçak gönüllülük, fedakârlık, sır tutma, azimli olma, elindekiyle yetinme, inanç ve tevekkül, sabırlı olma" gibi değerlerin olduğu tespit edilmiştir. Yazarın kaleme aldığı masallarda ağırlıklı olarak millî, manevi ve dinî değerlerin öne çıktığı saptanmıştır. Yazarın doğruluğa, dürüstlüğe, çalışkanlığa, iyiliğe, şefkatli, merhametli ve sabırlı olmaya vurgu yaparken sosyolojik, psikolojik, etik iletileri de masalların içerisine yedirerek işlediği ve bazı masalların isim ve içerik yönünden tek bir değeri işlese de diğer değerlerinde ana fikri destekler nitelikte verildiği tespit edilmiştir.

Cengiz (2016) araştırmasında, 3-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarında hangi değerlere ne kadar yer verildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel model ve bu modelin yöntemlerinden olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada iki farklı veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bu araçlar, yarı yapılandırılmış görüşme formu, çocuk hikâyeleri ve masallarıdır. Araştırmanın çalışma grubunda 710 çocuk, 192 ebeveyn ve 50 öğretmen ile 52 adet hikâye ve masal kitabı yer almıştır. Analizden önce kitaplarda yer alabileceği tahmin edilen 20 değer belirlenmiştir. Çocukların hikâye ve masallarda geçen değerleri fark edip etmediklerini tespit etmek amacıyla 8 çocukla görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde ilk önce içerisinde açık şekilde değerlere vurgu yapan bir hikâye ile dünya klasiklerinden olan bir masal seçilmiş ve 8 çocuğa tek tek önce hikâye, bir gün sonra ise masal okunmuştur. Her okunan kitabın ardından hikâye ve masalla ilgili açık uçlu sorular sorularak "Çocuklar hikâye ve masallarda geçen örtük ya da açık değerleri fark edebilmekte midir?" sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sonucunda; 3-6 yaşa yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarında en fazla mutluluk, en az ise barış, dayanışma, dürüstlük değerlerine yer verildiği, vatanseverlik değerine ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Kitaplarda nezaket, estetik, arkadaşlık, temizlik ve yardımseverlik değeri sıkça vurgulanırken, alçak gönüllülük, hoşgörü, misafirperverlik ve saygı değerleri oldukça az vurgulandığı görülmüştür. Çocukların ve ebeveynlerin tercih ettiği kitaplarda en fazla estetik değerine, öğretmenlerin tercih ettiği kitaplarda ise en fazla mutluluk değerine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucunda ise genel olarak çocukların kendilerine okunan hikâye ve masaldaki açık değerleri kolaylıkla ifade edebilirken, örtük değerleri sorulan soru ve ipuçları sonucunda fark edebildikleri saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların bazılarının örtük değerleri hiç ifade edemedikleri görülüştür. Çocuk, ebeveyn ve öğretmenlerin tercih ettikleri kitaplarda hiç yer almayan vatanseverlik ve daha az yer verilen; barış, dayanışma, dürüstlük,

misafirperverlik ve saygı gibi değeri konu edinen kitapların sayısı artırılabileceğine de vurgu yapılmıştır.

2.4.3. Okur Tepkilerine Yönelik Yapılan Araştırmalar

Uysal ve Ateş (2020) araştırmalarında, edebi bir metinden yola çıkarak öğrenci tepkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, çalışma grubu 10-11 yaş aralığında toplam 65 öğrenciden oluşturulmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması, durum çalışması desenlerinden de bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Katılımcıların esere ilişkin tepkilerini alabilmek amacıyla araştırmada takip edilen aşamalar şu şekildedir: Öncelikle araştırmacılardan biri ile Samed Behrengi'nin "Küçük Kara Balık" adlı kitabı eşliğinde etkileşimli okuma çalışmaları yürütülmüş, bu uygulama ile kitabın olay örgüsü, ana düşüncesi ve kahramanların karakteristik özelliklerinin öğrenciler tarafından tanınması sağlanmıştır. Okuma sürecinde öğrenciler gözlemlenmiş ve sürece dair alan notları tutulmuştur. Okuma sonrası öğrencilerden esere yeni bir son yazmaları istenmiş, yazma ve yazılanları okuma çalışmaları tamamlandıktan sonra okur tepkileri alınmıştır. Bu çerçevede araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır: 1. Kitaba verilen öğrenci tepkileri Schwartz (1992) değer sınıflandırmasına göre nasıl bir dağılım göstermektedir? 2. Kitap karakterleri öğrencilere kimi hatırlatmıştır? 3. Öğrenciler kitap karakterlerinden hangisinin yerinde olmak istemiştir? 4. Öğrenciler kitaptan kendilerine nasıl bir mesaj çıkartmıştır? 5. Öğrenciler kitaba nasıl bir son yazmıştır? 6. Öğrenciler kitabı başkalarına tavsiye etmiş midir? 7. Öğrenciler kitabın başkahramanı Küçük Kara Balık'a hangi tavsiyelerde bulunmuştur? 8. Öğrencilerin kitaba verdikleri tepkilerin (metin ve okur merkezli) dağılımı nasıldır? Uygulama sürecinde araştırmacı tarafından tutulan alan notları, öğrenciler tarafından yazılan kompozisyonlar ve okuma çalışmaları tamamlandıktan sonra öğrencilerden elde edilen yazılı görüşler veri toplama aracı olarak kullanılmış, verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır.

Kitaba verilen okur tepkileri analiz edildiğinde "öz yönelim, uyarılım ve iyilikseverlik" temalarına ait olan alt değerlerin sıklık oranının yüksek olduğu, öğrencilerin kitabı içselleştirdikleri ve kendi hayatları ile bağdaştırarak estetik tepkiler verdikleri, "aileye değer verme" özellikle de "anneye bağlılık" değerinin ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Çevik ve Müldür (2019) araştırmalarında, çocukların resimli bir kitaba yönelik tepkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmada 5. sınıf öğrencilerinin tepkilerini belirlemek amacıyla Behiç Ak tarafından yazılan ve resimlenen Vapurları Seven Çocuk (Gün Işığı Kitaplığı) isimli kitap kullanılmıştır. Öğrencilerin kitaba yönelik tepkilerini belirlemek için şu aşamalar takip edilmiştir: Uygulama yapılacak olan sınıftaki öğrencilere kitap ara tatile girmeden önce dağıtılmış, öğrencilerden kitabı okumaları ve kitaptaki resimleri incelemeleri istenmiştir. Ara tatilden sonra bir ders saatinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak öğrencilerin tepkileri alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerden, Hancock (2008, s. 424) tarafından belirlenen Ulusoy (2016) tarafından uyarlanan ve daha sonra Karagöz (2018) tarafından kullanılan aşağıdaki soruları yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. 1) Bu kitap kendini nasıl hissetmeni sağladı? (Estetik), 2) Vapurları Seven Çocuk, kitabı için: Bu kitabın kendi hayatınla veya tanıdığın biri ile ilgili hatırlattığı şeyler var mı? (Deneyimsel), 3) Bu kitapta senin için hangi mesajlar veya anlamlar var? (Yorumlayıcı), 4) Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? (Bilişsel)

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okur merkezli cevaplarının (%51,54), metin merkezli cevaplarından (%48,46) biraz fazla olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin metin merkezli cevapları ve okur merkezli cevaplarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Çocuk okurların tepkilerinin dikkate alındığı bir çocuk edebiyatı oluşturmanın gerekli olduğu yönünde öneride bulunmuşlardır.

Karagöz (2018), araştırmasında, ortaokul beşinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin resimli çocuk kitaplarına yönelik yazılı görüşlerini okur-tepki kuramı açısından çözümlemeyi amaçlamıştır. 5. sınıfta öğrenim gören toplam 70 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada Feridun Oral tarafından yazılıp resimlenen Kırmızı Kanatlı Baykuş ve Mevlâna İdris Zengin'in kaleme aldığı resimlemesini Dağıstan Çetinkaya'nın gerçekleştirdiği Gazoz Çeşmesi adlı iki resimli çocuk kitabına ilişkin öğrencilerin yazılı görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Öğrencilerin seçilen kitaplara yönelik görüşlerini elde edebilmek için şu süreçler izlenmiştir: İlk aşamada resimli çocuk kitapları öğrencilere sesli bir şekilde okunmuş ve resimler gösterilmiştir. Öğrencilerin dinlediklerini algılayıp algılamadıklarını anlamak için sözlü olarak sorular sorulmuş ve gerek duyulan durumlarda kitaplar yeniden okunmuştur. Kitapları daha iyi anlamak adına inceleme isteğinde bulunan öğrencilere

kitapları inceleme olanağı verilmiştir. Kitapların bütün öğrenciler tarafından okunması tamamlandıktan sonra öğrencilere okudukları metinler hakkında sözlü anlatımlar yaptırılmıştır. Böylelikle kitaplardaki konu ve karakterleri anlayıp anlamadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu işlemlerin bitiminde her kitap için öğrencilerden Ulusoy'un (2016) Hancock 'tan (2008) aktardığı soruları yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir.

1. Bu kitap kendini nasıl hissetmeni sağladı? (Estetik), 2. Bu kitabın kendi hayatınla veya tanıdığın biri ile ilgili hatırlattığı şeyler var mı? (Deneyimsel), 3. Bu kitapta senin için hangi mesajlar veya anlamlar var? (Yorumlayıcı), 4. Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? (Bilişsel)

Çalışmanın verileri çözümlenirken yararlanılan kategoriler şu şekildedir:

Metin merkezli cevaplar: Hikâyeyi yeniden anlatma, Karakterleri anlama, Soru sorma, Tahmin etme, Ana fikir Okur merkezli cevaplar: Kişisel tepki (düşünceler ve hisler), Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma, Hikâyedeki olaylara katılma isteği

Araştırma sonucunda katılımcıların daha çok okur odaklı cevaplar verdiği, metin odaklı cevapların daha az olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en çok vurguladığı cevabın kişisel tepkilere yönelik cevaplar olduğu görülmüştür. İkinci sırada ise hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı görülmüştür.

Yekeler ve Ulusoy (2017) araştırmalarında, ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin bilgi verici resimli çocuk kitaplarına yönelik tepkilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemini kullanmışlardır. Çalışma grubunu amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen 105 (49 kız, 56 erkek) ilkokul öğrencisi olarak belirlemişlerdir. Çalışmada veri toplama sürecinde iki farklı bilgi verici türde resimli çocuk kitabı öğrencilerin tepkilerinin alınması amacıyla kullanmışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 5N 1K sorularından oluşan ve öğrencilerin sözlü yazılı tepkilerini almak üzere araştırmacılar tarafından hazırlanan yönergeler ve anlama testleri kullanılmıştır. İlki, "Hastanede" (Tübitak Popüler Bilim Kitapları) isimli resimli çocuk kitabı olup Anne Civardi tarafından yazılmış, Ezgi Perktaş tarafından çevrilmiş ve Stephen Cartwright tarafından resimlenmiştir. İkinci bilgi verici resimli çocuk kitabı ise," İlginç Kutup Hayvanları" (Tübitak Popüler Bilim Kitapları) olup Penny Clarke tarafından yazılmış, Zeynep Çanakçı tarafından çevrilmiş ve John Francis, Robert Morton, Carolyn Scrace, Mark Bergin, Richard Coombes ve Bob Hersey tarafından resimlenmiştir. Veri toplama sürecinde öncelikle öğrencilerle bilgi verici kitaplar paylaşılmış, ardından öğrencilerden kitaplarla ilgili soruları

cevaplamaları istenmiştir. Verilerin analizinde öğrencilerin yazılı cevapları Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995:564- 565) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen kategoriler kullanılarak betimsel olarak analiz edilmiş ve bu kategorilere uyan cevapların frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır Verilerin analizi sonucunda, öğrencilerin kitaplara yönelik tepkilerinin daha çok okur merkezli olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ulusoy (2016) araştırmasında, ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin seçilen iki resimli çocuk kitabına yönelik tepkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya Ankara ili Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinden amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen iki farklı okulda 2014-2015 öğretim yılında ikinci sınıfa devam eden 60 (28 kız, 32 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırmada, Feridun Oral tarafından yazılan ve resimlenen Kırmızı Elma (Yapı Kredi Yayınları) ve Sara Şahinkanat tarafından yazılan ve Ayşe İnan Alican tarafından resimlenen Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan? (Yapı Kredi Yayınları) isimli çocuk kitapları kullanılmıştır. Öğrencilerin kitaplara yönelik tepkilerini alabilmek için şu aşamalar takip edilmiştir: Kitaplar öğrencilere öncelikle sesli olarak okunmuş ve resimleri gösterilmiştir. Öğrencilerin dinlediklerini anlayıp anlamadıkları sözlü olarak sorulmuş ve istenilmesi halinde kitaplar tekrar okunmuştur. Öğrencilerin istemeleri halinde kitapları incelemelerine izin verilmiştir. Okuma işlemi bittikten sonra öğrencilerden metni sözlü olarak özetlemeleri istenmiş ve böylece kitapları anladıklarından emin olunmaya çalışılmıştır. Son aşamada, öğrencilerden Hancock (2008, s.424) tarafından belirlenen aşağıdaki soruları yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir.

1) Bu kitap kendini nasıl hissetmeni sağladı? (Estetik), 2) Kırmızı Elma kitabı için: Bu kitabın kendi hayatınla veya tanıdığın biri ile ilgili hatırlattığı şeyler var mı? Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan? kitabı için: Bu kitap ve kitabın karakterleri sana başka bir kitabı hatırlattı mı? Hatırlattıysa hangi kitabı? (Deneyimsel), 3) Bu kitapta senin için hangi mesajlar veya anlamlar var? (Yorumlayıcı), 4) Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? (Bilişsel)

Çalışmanın verileri çözümlenirken yararlanılan kategoriler şu şekildedir:

Metin merkezli cevaplar: Hikâyeyi yeniden anlatma, Karakterleri anlama, Soru sorma, Tahmin etme, Ana fikir Okur merkezli cevaplar: Kişisel tepki (düşünceler ve hisler), Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma, Hikâyedeki olaylara katılma isteği

Kırmızı Elma isimli kitaba yönelik yazılı tepkiler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%63,52) okur-merkezli cevaplar verdiği görülmektedir. Okur merkezli cevaplar veren öğrenciler ise %36,48'lik dilimi oluşturmaktadır.

Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan? isimli kitaba %64,66'lık kesimin okur-merkezli cevaplar verdikleri görülmüştür. %35,34'lük kesim ise metin merkezli cevaplar vermiştir. Araştırmacı: bu çalışmada sadece hikâye edici metinler kullanıldığını belirtmiş ve İlkokul öğrencilerinin bilgi verici metinlere yönelik tepkileri ve bu metinlerle olan kişisel etkileşimlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmalara da ihtiyaç duyulduğu yönünde önerisini belirtmiştir.

Yapılan araştırmalarda değer eğitiminin çocukların davranışlarını önemli yönde geliştirdiği ve değer eğitimi aracı olarak görülen kitaplardaki kahramanların ve verilmek istenen mesajların çocukların yetiştirilmesi açısından önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Bunların yanı sıra araştırmalar sonucunda incelenen eserlerde genel anlamda değerlere yeterince yer verilmediğine, konuların nasıl belirlendiği hususunda bilgi verilmediğine, iletilen mesajların genel olarak çocuklara uygun olmadığına dikkat çekilmiştir. Ancak bu alanda yapılan araştırmaların daha ziyade yüzeysel olarak ifade edildiği; araştırmacıların değer sınıflandırmalarındaki, iletileri değerlendirmedeki ve karakter özelliklerini 39 değerlendirmedeki kıstasları belirtilmemiştir. Bu nedenle kitaplardan seçilen ve belli değer başlıkları altında incelenen değerlerin kapsamı ve içeriği net olarak anlaşılamamıştır.

Bunların yanı sıra araştırmalar sonucunda incelenen eserlerde genel anlamda değerlere yeterince yer verilmediğine, konuların nasıl belirlendiği hususunda bilgi verilmediğine, iletilen mesajların genel olarak çocuklara uygun olmadığına dikkat çekilmiştir. Ancak bu alanda yapılan araştırmaların daha ziyade yüzeysel olarak ifade edildiği; araştırmacıların değer sınıflandırmalarındaki, iletileri değerlendirmedeki ve karakter özelliklerini 39 değerlendirmedeki kıstasları belirtilmemiştir. Bu nedenle kitaplardan seçilen ve belli değer başlıkları altında incelenen değerlerin kapsamı ve içeriği net olarak anlaşılamamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

İlkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi kademeleri için MEB tarafından hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerinin incelenmesini ve ilkokul 1 ve 2.sınıf setinde yer alan 15 masala yönelik hedef kitlesinin tepkilerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "durum çalışması" yöntemi kullanılmıştır. McMillan (2000), durum çalışmalarını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamıştır (McMillan'dan aktaran Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s.23).

Araştırmalarda durum çalışmaları;

- Bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek,
- Bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek,
- Bir olayı değerlendirmek amacıyla kullanılır (Gall, Borg & Gall'dan aktaran Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s.268).

3.2. Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını MEB tarafından 2020 yılında ilkokul 1 ve 2.sınıf ve okul öncesi kademeleri için hazırlanmış olan Anadolu Masalları Eğitim Setleri oluşturmaktadır. İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan sette 15 masal yer alırken, okul öncesi kademesi için hazırlanan sette 14 masal yer almaktadır. Setlerde yer alan masallar doğrultusunda araştırmanın veri kaynağını toplam 29 masal kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada incelenen masal kitapları ekler başlığı altında EK 5'te yer almaktadır.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa ili Birecik ilçesinde yer alan bir ilkokulda 1.sınıf olan bir şubeden seçilen 8 öğrenci oluşturmaktadır. Okulun öğrencilerini, bulunduğu mahallede yaşamakta olan ve yakın mahallelerden gelen çocuklar oluşturmaktadır. Ailelerin genelinin sosyo-ekonomik durumu iyidir fakat çocuklarının eğitimlerine yeterli maddi desteği sağlamamaktadırlar. Okuldaki öğrencilerinin önemli bir kısmının ebeveynleri ise okuma ve yazma bilmemektedirler.

Çalışma grubunda yer alan 8 öğrenciyi belirlemede ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır. Ölçüt örneklemede örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (kişiler, olaylar, nesneler vb.) örnekleme alınırlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020, s.95). Okur tepkilerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada öğrencileri seçmek için:

1) Düşüncelerini yazılı, sözlü ve görsel olarak ifade edebilmesi.
2) Okudukları ile kendi hayatındaki benzer olaylar arasında bağ kurabilmesi.

Kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterleri taşıyan 8 öğrenciyi seçmeden önce çocuklara yapılacak olan bu çalışma detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya katılmak isteyen öğrenciler belirlenmiştir. Belirlenen öğrencilerin arasından yukarıda bulunan iki kriteri de sağlayan 4 ü erkek 4 ü kız toplam sekiz öğrenci seçilmiştir. Öğrencilerin belirlenen kriterlere sahip olma durumları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Araştırmada yer alan 8 öğrenci tabloya, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 ve Ö8 şeklinde kodlanmıştır

Tablo 1

Çalışma Grubuna Dahil Olan Öğrencilerin Özellikleri

Öğrenci Kodu	Öğrencinin Cinsiyeti	Düşüncelerini yazılı ve sözlü olarak ifade eder.	Düşüncelerini görsel olarak ifade eder.	Okudukları ile kendi hayatındaki benzer olaylar arasında bağ kurar.
Ö1	Erkek	*	*	*
Ö2	Erkek	*	*	*
Ö3	Erkek	*	*	*
Ö4	Erkek	*	*	*
Ö5	Kız	*	*	*
Ö6	Kız	*	*	*
Ö7	Kız	*	*	*
Ö8	Kız	*	*	*

3.4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın veri kaynağını oluşturan ilkokul 1 ve 2.sınıflar ve okul öncesi dönemi için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setlerini incelemek için dört ayrı form kullanılmıştır. Formların içerikleri ile ilgili bilgilerin yer aldığı başlıklar aşağıda sunulmuştur.

3.4.1. Masal İnceleme Formu

Masalların içeriğini incelemek amacıyla geliştirilen bu form için, "çocuklar için hazırlanan çocuk kitaplarının içerik özellikleri nasıl olmalı?", "Çocuk kitaplarının içeriğini incelerken nelere dikkat edilmeli?" temel soruları kapsamında geniş bir literatür taranmıştır. Masal kitaplarını içerik özellikleri bakımından incelemek için konu, kahramanlar, ana fikir ve değerler başlıklarında karar kılınmıştır. Bu dört temel başlık altında masalları incelemek amacıyla taranan literatür sonucunda Oğuzkan (2001) tarafından yazılan 'Çocuk Edebiyatı', Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007) tarafından yazılan 'Çocuk Edebiyatı', Sever (2012) tarafından yazılan 'Çocuk ve Edebiyat' kitapları asıl kaynak olarak belirlenmiştir. Seçilen bu kitaplardan araştırma ile ilgili olan bölümler bulunarak taranmış ve içerik inceleme de yardımcı olacak bilgiler araştırmaya dahil edilmiştir. Masalların içeriğinin inceleneceği başlıklar ve oluşturulan içerik inceleme formu kapsamında alanında uzman kişilere danışılmış, danışma sonucunda elde edilen görüşler çerçevesinde gerekli düzenlemeler

yapılmış ve formun en son hali oluşturulmuştur. Masal inceleme formu ekler bölümünde Ek2'de sunulmuştur.

3.4.2. Öğrenci Tepkileri Formu

Öğrencilerin masal kitaplarına yönelik tepkilerini belirlemek için hazırlanan bu formda, Ulusoy'un (2016) Hancock'tan (2008) aktardığı sorulardan faydalanılmıştır. Sorulardan bazıları direkt alınırken bazıları da alanında uzman kişilere danışılarak ve danışma sonucundaki dönütlere dayanarak çocukların seviyelerine göre düzenlenmiş ve "bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu da araştırmacı tarafından eklenmiştir. Formda yer alan sorular şu şekildedir:

1)Bu kitap sana kendini nasıl hissettirdi? Hissettiğin şeklin altındaki kutucuğu işaretle.

Mutlu	Üzgün	Şaşkın	Sinirli	Düşünceli
☐	☐	☐	☐	☐

*Neden böyle hissettin?

2)Bu hikâyede bize ne anlatılmak isteniyor?

3)Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?

4)Bu kitabın kendi hayatınla ya da tanıdığın birinin hayatı ile ilgili s hatırlattığı şeyler var mı? Varsa nelerdir?

5)Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?

Yukarıdaki soruların yer aldığı form, ekler bölümünde Ek 3'te sunulmuştur.

3.4.3. Değer Analiz Formu

Bu araştırmada masallarda yer alan değerleri incelemek amacıyla taranan literatür sonucunda Gökaslan Zor (2015)'un araştırması için hazırlamış ve araştırmasında masalları incelemek için kullanmış olduğu değer analiz tablosundan yararlanılmıştır. Tabloda ana başlıklar olarak, "değerlerin sınıfı, incelenecek değerler, değerlerle ilgili olduğu düşünülen ifadeler, kitaptan bulunan değeri yansıtan cümlelere örnekler, değerle ilgili bulunan ifade sayısı" başlıklarına yer verilmiştir.

Değerler sınıfı ana başlığı altında, "sosyal, ahlaki, siyasi, bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değerler" alt başlıklarına yer verilmiştir.

İncelenecek değerler alt başlığı altında, sosyal değerler "adalet, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, duyarlılık, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik"; ahlaki değerler, "adalet, barış, dayanışma, dürüstlük, saygı ve yardımseverlik"; siyasi değerler, bağımsızlık, adalet, barış, vatanseverlik ve eşitlik"; bilimsel değerler, "bilimsellik ve çalışkanlık"; estetik değerler "estetik"; ve ekonomik değerler "tasarruf" olarak belirlenmiştir.

Değerlerle ilgili olduğu düşünülen ifadeler ana başlığı altında, değeri yansıttığı düşünülen ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerin sayısı çok fazla olduğundan buraya yazılmamıştır. Ekler bölümünde Ek 4'te yer alan Değer Analiz Tablosunda bu ifadeler yer almaktadır.

Kitapta bulunan değeri yansıtan cümlelere örnekler ve değerle ilgili bulunan ifade sayısı alt başlıkları altında bulunan ifade sayıları ve cümleler ise bulgular bölümünde "Tablo 12 ve Tablo 13"te ve bu tabloların altında yazılı olarak sunulmuştur.

Değer analiz tablosunu bu araştırmada kullanmak için Gökaslan Zor'dan alınan izin ekler bölümünde Ek 1'de; değer analiz tablosu ise "Ek 4'te sunulmuştur.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nicel araştırmalarda kabul edilen önemli değer ölçütleri olarak ön plana çıkan "geçerlik" ve "güvenirlik" kavramları nitel araştırmalarda doğasına uygun olabilecek şekilde alternatif kavramlarla ifade edilmektedir. Bu kapsamda nitel araştırmalarda, "iç geçerlilik" yerine "inandırıcılık", "dış geçerlilik" yerine "aktarılabilirlik", "iç güvenirlik" yerine "tutarlık" ve "dış güvenirlik" yerine "teyit edilebilirlik" kavramlarının kullanımı tercih edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 277).

İç geçerlilik, araştırmacı olarak gözlemlenen olayların ya da anladığımızı düşündüğümüz olgulara ilişkin yorumlarımızın gerçek durumu yansıtması ve araştırma sürecine dair hata olup olmadığı, sürecin ölçülmek isteneni ne derecede ölçtüğü ile ilgilidir. Yapılan araştırmanın bilimsel açıdan kabul edilir olabilmesi için araştırma süreç ve sonucunun açık, tutarlı ve başkalarınca teyit edilebilir olması gerekir (Sığrı, 2021, s.142).

Nitel araştırmalarda çalışmaların geçerliliğini sağlamak için toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını detaylı olarak açıklaması

gerekmektedir. Ayrıca geçerliliği sağlamak için araştırmacıdan, araştırmanın tüm aşamaları ile alakalı okuyucuya bilgilendirme yapması beklenmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s.270-272).

Bu araştırmada inandırıcılığın (iç geçerlik) sağlanmasında uzun süreli etkileşim ve uzman incelemesi yöntemlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda öncelikle araştırmanın konusu ile ilgili olan dokümanlar ve elde edilen veriler araştırmacı tarafından her hafta düzenli olarak 3 ay incelenmiştir. Bu sayede öznel olabilecek algılar minimum düzeye indirilerek geçerli verilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler ayrıntılı olarak raporlanmış ve uygun koşullarda saklanmıştır. Bu aşamadan sonra ise uzman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın konusu ile ilgili bilgiye sahip olan iki uzmandan araştırma sonucunda elde edilen verileri incelemeleri istenmiştir. Uzmanların incelemelerinden sonra yaptıkları geri dönütler kapsamında ilgili yerler kontrol edilerek yeniden yazılmıştır. Araştırmacı alanında uzman kişiler dışında kendisiyle aynı mesleği yapan iki arkadaşından da araştırmasına dair değerlendirmelerde bulunmalarını istemiş ve geri dönütler almıştır.

Nitel araştırmalarda aktarılabilirlik (dış geçerlilik) için ulaşılan sonuçların toplanan verilerle farklı zamanlarda sürekli olarak doğrulanması ve okura mantıklı açıklamalar sunulması gerekir (Sığrı, 2021, s.137). Dış güvenirliği artırmak için araştırmacının elde ettiği verileri teyit etmesi, kendi konumunu açıkça belirtmesi, elde edilen verilerin açık olması gerekir. Ayrıca çalışma grubunun, varsayımların, veri toplama yöntemi ve analizi ile ilgili ayrıntılı açıklama yapılması ve bilgi verilmesi de dış güvenirliğin artırılması için önemlidir (LeCompte & Goetz'den aktaran Sığrı, 2021, s.138). Bu araştırmada da aktarılabilirliğin sağlanması için ayrıntılı betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında, araştırmanın yöntem ve aşamaları ayrıntılı olarak tanımlanmış, araştırmanın verileri toplanırken, analiz edilirken yapılan işlemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ulaşılan yorumlar ve sonuçlar ayrıntılı olarak tanımlanmış ve elde edilen verilerle ilişkilendirilmiştir. Araştırmada gerekli olan yerlerde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmanın yapıldığı konum açıklanmış ve çalışma grubunda bulunan öğrencilerin seçilmesi için belirlenen kriterler detaylı olarak belirtilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen ham veriler dosya poşetlerine masalların isimlerine göre konulmuş ve dosyalanarak uygun koşullarda saklanmıştır. Araştırmanın her aşamasında uzmanlara danışılmış ve geri dönütler ışığında gerekli düzeltmeler yapılarak öznellikler minimum düzeye indirilmeye çalışılmıştır.

Nicel araştırmalarda geçerli olan güvenirlilikle alakalı etkenler, nitel araştırmalarda söz konusu değildir. Nitel araştırmalarda gerçeklerin bireylere ve içinde bulunulan ortama göre

sürekli bir değişme içirişinde olduğu gerçeği araştırmanın benzer gruplarla tekrarlansa bile aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s.272).

Dış güvenirlik araştırmacının aynı sonuçlara farklı zamanlarda ve benzer ortamlarda ulaşıp ulaşamayacağı ile alakalıdır. Nitel araştırmalarda dış güvenirliliği sağlamak amacıyla ulaşılan sonuçların toplanan verilerle sürekli olarak teyit edilmesi ve okura mantıklı bir şekilde sunulması gerekir (Sığrı, 2021, s.137). Nitel araştırmada tam nesnelliğin mümkün olmayacağı, araştırmacının etkisinin hiç olmadığı bir araştırmadan söz edilemeyeceği varsayılır. Bu nedenle nitel araştırmalarda "nesnellik" kavramının yerini "teyit edilebilirlik" kavramı almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s.283).

Bu araştırmada teyit edilebilirliğin sağlanması için öncelikle araştırmanın yapıldığı konumdan ve çalışma grubundan ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Buradaki amaç benzer araştırmalar için karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmaktır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler haftalık olarak teyit edilmiştir. Verilerin toplanmasında ve analiz edilmesinde kullanılan yöntemler ve araştırmanın varsayımları ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmış ve bilgiler sunulmuştur. Araştırma sonucunda ulaşılan ham veriler dosyalar halinde saklanmış ve gerekli görüldüğü taktirde uzmanların bu verilerle araştırmanın bulgularını ve sonuçlarını karşılaştırıp teyit edebilmelerine olanak sağlamaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmalar, doğası gereği araştırmacının bakış açısından etkilendiği için öznelliğe önem vermektedir. Her araştırmacının olayları farklı anlayabilecek olması iç güvenirliğe terstir. Olay ve olguların zamana bağlı oluşması ve aynen tekrar edilmesinin mümkün olamaması nitel araştırmalarda iç güvenirliliğin yani tutarlılığın tam olarak sağlanamamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle nitel araştırmalar tutarlılığa önem vermektedir (Sığrı, 2021, s.139).

Bu araştırma da tutarlılığın sağlanması için araştırmanın problemleri açık bir biçimde ifade edilmiş, öğrenci cevaplarını ve masallarda yer alan cümleleri içeren doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu sayede okuyuculara araştırmanın verilerini ham şekliyle görme fırsatı sağlanmıştır. Araştırmaya alanında uzman iki araştırmacı daha dahil edilmiş ve araştırmanın her aşamasının (verilerin toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması vb.) araştırmaya dahil olan uzmanlar tarafından incelenmesi sağlanmıştır. Araştırmanın veri analizi önceden oluşturulan bir çerçeveye dayalı olarak yapılmış ve bu çerçevenin nasıl oluşturulduğu ve ayrıntıları detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırma sırasında elde edilen veriler araştırma

bitiminde elde edilen sonuçlarla karşılaştırılmıştır. Böylelikle tutarlık (iç güvenirlik) sağlanmaya çalışılmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın veri kaynağını, ilkokul 1 ve 2.sınıf ve okul öncesi kademeleri için MEB tarafından 2020 yılında hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setleri oluşturmaktadır. İlkokul 1 ve 2.sınıf kademeleri için hazırlanan sette 15 masal yer alırken, okul öncesi için hazırlanan sette 14 masal yer almaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları ise, EK 2'de belirtilen "Masal İnceleme Formu", EK 4.'te belirtilen "Değer Analiz Formu" ve EK 3.'te belirtilen "Öğrenci Tepkileri Formu" dur.

Verilerin toplanmasının aşamasının ilk kısmı olan masalların incelenmesinde, okul öncesi dönemi ve ilkokul 1 ve 2.sınıf setlerinde yer alan masallar araştırmacı tarafından okunmuştur. Bu masallar okunurken aynı zamanda masal inceleme formunda yer alan sorular ve değer analiz tablosunda yer alan başlıklar çerçevesinde incelenmiş ve her masalın bulguları Word belgesine işlenmiştir. Gözden kaçan hususları belirlemek ve objektifliği azaltmak amacıyla bu işlemler farklı zaman aralıklarında tekrarlanmış ve elde edilen bulgular için uzman görüşlerine de başvurulmuştur.

Araştırma verilerinin ikinci kısmı olan "okur tepkilerini" belirlemek için sırasıyla şu aşamalar takip edilmiştir: Öğrencilerin masal kitaplarına yönelik okur tepkileri belirlenmeden önce, Şanlıurfa ili Milli Eğitim Müdürlüğünden ve araştırmaya katılacak olan öğrencilerin velilerinden gerekli izinler alınmıştır. Izinler alındıktan sonra daha önce Ulusoy'un (2016) belirlemiş ve yapmış olduğu çalışma stratejisinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin masallara yönelik tepkilerini alabilmek için şu aşamalar takip edilmiştir: Masallar öğrencilere öncelikle sesli olarak okunmuş ve resimleri gösterilmiştir. Öğrencilerin dinlediklerini anlayıp anlamadıkları sözlü olarak sorulmuş ve istenilmesi halinde kitaplar öğrencilere tekrardan okunmuştur. Öğrencilerin istemeleri halinde kitapları incelemelerine izin verilmiştir. Okuma işlemi bittikten sonra öğrencilerden metni sözlü olarak özetlemeleri istenmiş ve böylece kitapları anladıklarından emin olunmaya çalışılmıştır. Son aşamada, her masal için 8 öğrenciden Ulusoy'un (2016) Hancock 'tan (2008) aktardığı ve araştırmacı tarafından düzenlenen soruları yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Bu aşamalar okul öncesi ve ilkokul setlerinde yer alan toplam 29 masal kitabı için de tekrar edilmiştir. Sekiz öğrenciden elde edilen yazılı cevapları içeren kağıtlar öğrencilere verilen numaralar

kapsamında Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 ve Ö8 şeklinde kodlanmış ve her masal için ayrı ayrı dosyalanmıştır.

Öğrenci tepkilerini belirlemek için başvurulan bu soruların yer aldığı forma ekler bölümünde Ek 3'te yer verilmiştir.

3.7. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nitel araştırma verilerinin analizinde kullanılan "betimsel analiz" ve "içerik analizi" yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak için doğrudan alıntılar kullanılır (Şahin, 2010, s.188). Betimsel analiz içerik analizinin de ilk aşamasıdır (Sığrı, 2021, s.278).

Betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma

Bu aşamada veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeve kapsamında verilerin hangi temalar altında düzenlenip sunulacağı belirlenir.

2) Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

Bu aşamada, oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve düzenlenir.

3) Bulguların tanımlanması

Düzenlenen veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir.

4) Bulguların yorumlanması

Tanımlanan bulgular açıklanır, ilişkilendirilir ve anlamlandırılır.

İçerik analizi ise, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesine ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanıyan bir analiz yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 239)

İçerik analizi, kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenmesi ve yorumlanmasıdır (Bal, 2016, s.258). Betimsel analiz ile fark edilmeyen kavram ve temalar içerik analizi sayesinde keşfedilir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 242).

İçerik analizi dört aşamadan oluşmaktadır.

1) Verilerin kodlanması

Bu aşamada elde edilen bilgiler, anlamlı bölümlere ayırılır ve her bölümün ne anlam ifade ettiği bulunmaya çalışılır. Kodlar oluşturulur.

2) Temaların bulunması

Bu aşamada kodlar bir araya getirilir ve incelenir. Kodların benzer ve farklı yönleri bulunur ve kategorize edilir. Bu kategorilerden temalara ulaşılır.

3) Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması

Bu aşamada araştırmacı, diğer iki aşamadan elde edilen verileri düzenler ve bu şekilde olgulara göre verileri tanımlamayı ve yorumlamayı mümkün kılar.

4) Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Bu aşamada bulgular araştırmacı tarafından yorumlanır ve bazı sonuçlara ulaşılır

(Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 243-251).

Bu araştırmada masalların içerik özelliklerinin ve masallarda yer verilen değerlerin bulunmasında "içerik analizi" ve "betimsel analiz" yöntemleri kullanılmıştır.

Veri analizinin ilk bölümü olan masalların içerik özelliklerinin incelenmesinde "Masal İnceleme Formu" ve "Gökaslan Zor (2015)'un araştırmasında kullanmış olduğu 'Değer Analiz Tablosu' kapsamında elde edilen veriler incelenmiştir.

Öncelikle 29 masal kitabının her biri araştırmacı tarafından belirli günlerde derinlemesine okunmuş ve incelenmiştir. Ardından masallar, Masal İnceleme Formu kapsamında yer alan sorular ve Değer Analiz Tablosu kapsamında yer alan değerler çerçevesinde derinlemesine betimlenmiştir.

Masal inceleme formunun birinci sorusu olan "Masallarda yer alan olay ya da olaylar nelerdir?" Sorusu kapsamında 29 masal kitabı tek tek değerlendirilmiş ve masallarda yer alan olay ya da olaylar bulunmuştur. Her masal için ayrı Word dosyası oluşturulmuş ve elde edilen veriler bu dosyalara kaydedilmiştir. Kaydedilen bu veriler üzerinde uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun ikinci sorusu olan "Masallarda işlenen konular nelerdir?" sorusu kapsamında 29 masal kitabı incelenmiş masalların konuları bulunmuştur. İncelemeler

sonucu elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun üçüncü sorusu olan "Masallarda bulunan kahramanlar kimlerdir ve kahramanların karakter özellikleri nelerdir?" sorusu kapsamında 29 masal kitabı incelenmiş ve masallarda yer alan kahramanlar ve kahramanların sahip olduğu düşünülen karakter özellikleri bulunmuştur. İncelemeler sonucu elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun dördüncü "Masallarda bulunan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumları nedir?" sorusu kapsamında masallarda bulunan kahramanların açık/kapalı ve değişen/değişmeyen karakter özelliklerine sahip olma durumları incelenmiştir. Bu incelemeler Gökaslan Zor (2015)'un araştırmasında kullanmış olduğu ve araştırmada 2.1.2.1.2. Kahramanlar başlığı altında yer verilen bilgiler kapsamında yapılmıştır. İncelemeler sonucu elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun beşinci sorusu olan "Masallarda yer alan ana fikirler nelerdir ve ana fikirlerin okura yansıtılış şekli nasıldır?" Sorusu kapsamında 29 masal kitabı incelenmiş ve masallarda yer alan ana fikirler bulunmuştur. Masallarda yer alan ana fikirlerin okura doğrudan, dolaylı ya da örtük şekilde yansıtılması Gökaslan Zor (2015)'un araştırmasında kullanmış olduğu çerçeve göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Ana fikrin yansıtılış biçimine nasıl karar verildiğinden 2.1.2.1.4. Ana Fikir başlığı altında bahsedilmiştir. Elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun altıncı sorusu olan "Masallarda yer alan ana fikirlerin yansıtılış biçimi hedef kitlesi için uygun mudur?" Sorusu kapsamında masallarda yer alan ana fikirlerin hedef kitlesine yansıtılış biçiminin uygun olup olmadığı eleştirilmiştir. Elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun yedinci sorusu olan "Masallarda bulunan kahramanların olay ya da olaylara yönelik tepkileri nasıldır?" Sorusu kapsamında 29 masal kitabı incelenmiş ve masallarda yer alan kahramanların yaşadıkları olaylara yönelik tepkilerinin olup olmadığı ve

varsa bu tepkilerin neler olduğu bulunmuştur. Elde edilen veriler ilgili Word dosyasına kaydedilmiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Masal inceleme formunun sekizinci ve son sorusu olan "Masallar hangi değer veya değerleri içermektedir? Sorusu kapsamında masallarda yer alan değerler bulunmuş ve değerlerin belirlenmesinde kodlama yapılmıştır. İlgili değeri yansıttığı düşünülen ifadeler ana değerler altına kodlanmıştır. En son aşamada ana değerler ilgili olduğu başlık altında sunulmuştur. İlgili ifadelerin değeri yansıtıp yansıtmaması hususunda uzman görüşlerine başvuruluştur. Uzman görüşleri doğrultusunda gereken düzenlemeler yapılmıştır. Bu işlem ayrı ayrı 29 masal kitabı içinde tekrar edilmiştir. En son aşamada masallarda yer alan değer kodları sayılmış ve tablolaştırılmıştır. Tablolarda hangi masalda hangi değere ne kadar yer verildiği nicel olarak ifade edilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümü olan okur tepkilerinin analizi bölümünde Ek.3'te belirtilen "Öğrenci Tepkileri Formu" kapsamında ilkokul 1 ve 2.sınıf setinde yer alan 15 masalın her birinden 8 öğrenci ile yapılan çalışma sonucunda elde edilen verilerin analiz edilmesinde, Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) tarafından geliştirilen Ulusoy'un (2016) çalışmasında uyguladığı ve düzenlediği kategorilerden yararlanılmıştır. Ulusoy'un (2016) çalışmasında yararlandığı kategoriler şu şekildedir:

Metin merkezli cevaplar: Hikâyeyi yeniden anlatma, Karakterleri anlama, Soru sorma, Tahmin etme, Ana fikir

Okur merkezli cevaplar: Kişisel tepki (düşünceler ve hisler), Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma, Hikâyedeki olaylara katılma isteği

Öğrencilerin yanıtlarının okur veya metin merkezli olup olmadığını belirlemek için Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995, s. 564-565) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen yukarıda belirtilen kategoriler kullanılmıştır. Öğrencilerin cevapları okur ya da metin merkezli olma durumlarına göre yüzdelik tablo oluşturularak sunulmuştur. Analizler sonucunda elde edilen öğrenci cevaplarından alıntı yapılan örnekler öğrencilere verilen numaralarla birlikte sunulmuştur. Öğrencilerin "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" Sorusu kapsamında yapmış oldukları resimlerden bazılarına da yer verilerek resimler yorumlanmıştır. Son aşamada ise elde edilen bulgular uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak özetlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, Masal İnceleme Formu, Öğrenci Tepkileri Formu ve Değer Analiz Formu ile elde edilen bulguların analizleri sonucu elde edilen verilere yer verilmiştir.

4.1. Masalların İçerik Özelliklerinin İncelenmesine Dair Bulgular

MEB tarafından ilköğretim 1 ve 2. sınıflar ve okul öncesi dönemi için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setleri içerik özellikleri bakımından nasıldır? Temel problemi kapsamında sorulan sorular çerçevesinde elde edilen bulgulara tablolarda yer verilmiştir. Masal inceleme formunun birinci sorusu olan "Masallarda yer alan olay ya da olaylar nelerdir?" ve ikinci sorusu olan "Masallarda işlenen konular nelerdir?" soruları kapsamında elde edilen bulgular Tablo 2 ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2

Okul Öncesi İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Olayların ve İşlenen Konuların Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Masalın Adı	Masalda Yer Alan Olay	Masalın Konusu
Okul Öncesi	Altın Balta	Değirmencinin, fakir adamın dürüstlüğü karşısında adama vermiş olduğu altın baltanın adamın hayatını zenginleştirmesi.	Dürüst olmanın insanın hayatını güzelleştirdiği.
	Altın Yumurtlayan Tavuk	Bir adamın tavuğundan daha fazla altın elde edebilmek için her gün bir altın yumurta yumurtlayan tavuğunu kesmesi ve elindekileri de kaybetmesi.	Açgözlülüğün insanın elindekileri de kaybetmesine neden olabileceği.
	Aslan ile Fare	Aslanın küçümsediği farenin arkadaşlarıyla bir araya gelerek aslanı yakalandığı kapandan kurtarmaları ve aslan ile farenin dost olması.	Kişilerin küçümsenmemesi gerektiği. Çünkü kimin ne zaman yardımı dokunacağının belli olmayacağı.
	Aslan Tilki ve Geyik	Yaşlanan aslanın, sadık hizmetkârı tilkiden geyik eti getirmesini istemesi ve tilkinin bu isteği yerine getirmek için çalışma süreci.	Sadık olmanın önemi.
	Ayağına Diken Batan Serçe	Ayağına diken batan serçenin karşılaştığı insanların serçeye verdikleri sözleri tutmamaları üzerine serçenin onlara ders vermesi.	Sözünde durmanın önemi.
	Ayşe Fatma Kuzular	Kurt tarafından yenilen Ayşe ve Fatma adlı kuzuları, annelerinin kurtarma süreci ve bu süreçte yaşadığı olaylar.	Sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği.
	Bit Hatun ve Pire Bey	Bit Hatun ve Pire Bey'in karşı komşuları tahtakurusuna misafirliğe gitmek için ırmaktan geçerken Bit Hatun'un ırmağın suyuna kapılması ve Pire Bey'in onu kurtarmak için karşısına çıkan kişilerin isteklerini yerine getirme süreci.	Sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği.
	İmdi Dede	Hayvanları sevmeyen İmdi adlı dedenin çıraklarının eve getirdikleri yardıma muhtaç kedi yavrusu sayesinde hayvanları sevmeye başlaması.	Hayvan sevgisinin önemi.
	Karga ile Tilki	Tilkinin, dostu kargadan kendisini güldürme ve korkutma isteğinin tilkinin avcılarla başının belaya girmesine neden olması ve tilki ile karganın dostluğunun bozulması.	Bazı isteklerin insanı zor duruma sokabileceği.
	Kitap Okuyan Ayı	Padişaha karşı suç işleyen bir adamın, padişahın kendisini affetmesi için bir ayıya kitap okumayı öğretmeye çalışması ve padişahın bunun karşılığında adamı affetmesi.	Yapılan hataların bazı bedeller karşılığında bağışlanabileceği.
	Köpek Yavrusu ile Kedi	Bir köpek yavrusunun hem kedinin karnını doyurmak hem de kediye kendisinden üstün olduğunu kanıtlamak için deveyi yakalamaya çalışırken yaralanması.	Üstünlük kurmaya çalışmanın kişinin zarar görmesine neden olabileceği.
	Tavşan ile Kirpi	Kendileriyle ve diğer hayvanlarla sürekli dalga geçen tavşana ders vermek isteyen iki kirpinin tavşanla koşu yarışı yapmaları ve tavşanın yenilmesi sonucunda dersini alıp bir daha hayvanlarla dalga geçmemesi.	Hatalardan ders çıkarılıp bir daha yapılmaması gerektiği.
	Tilki ile Eşek	Eşeğin karnı acıktığı için tilkinin onu üzüm bağına ve mısır tarlasına götürmesi ama eşeğin her seferinde tilkiye verdiği sözü unutup anırması ile birlikte tarlanın ve bağın sahiplerini başlarına toplaması. Tilkinin eşeğin huyundan vazgeçmeyeceğini anlayıp onunla arkadaşlığını bitirmesi.	Verdiği sözü tutmayan kişilerle arkadaşlığı bitirmek gerektiği.
	Tilki ile Leylek	Tilkinin, leylek için yaptığı yemeği tabakta sunması sebebiyle leyleğin yemeği yiyememesi. Tilkinin bu durumu anlaması için leyleğin onu yemeğe çağırarak yaptığı yemeği tilkiye dar bir çömlek içerisinde sunması ve tilkinin yapmış olduğu hatalı davranışı anlayıp pişman olması.	Hatalardan ders çıkarılıp bir daha yapılmaması gerektiği.

Tablo 2’de okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masal kitabında yer alan olaylara ve olaylardan yola çıkılarak elde edilen konulara dair bulgular sunulmuştur.

Okul öncesi eğitim setinde bulunan on dört masalda da 14 farklı olayın yer aldığı ve on iki farklı konunun işlendiği görülmektedir. Masallarda en çok “sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği” ve “hatalardan ders çıkarılıp bir daha yapılmaması gerektiği” konularının işlendiği görülmektedir. “Sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği konusu” Ayşe Fatma kuzular ve Bit Hatun ile Pire Bey masallarında; “hatalardan ders çıkarılıp bir daha yapılmaması gerektiği” konusu ise Tavşan ile Kirpi ve Tilki ile Leylek adlı masallarda işlenmiştir. İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan olaylar ve işlenen konulara ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Alan Olayların ve İşlenen Konuların Dağılımı

Sınıf düzeyi	Masalın Adı	Masalda Yer Alan Olay	Masalın Konusu
İlkokul 1. ve 2. Sınıf	Ciğer	Leyleğin kendisinden çaldığı ciğeri geri almak isteyen kızın, leyleğin ciğeri geri vermek için istediği arpayı almaya gitmesi. Arpayı almak için karşısına çıkan insanların isteklerini yerine getirmesi ve arpayı leyleğe vererek ciğeri geri alması.	Bazı şeyleri geri alabilmek için kişilerin isteklerinin yerine getirilmesi gerekebileceği.
	Çilli Tavuk ve Yavruları	Çilli tavuğun yavrularını beslemek için buğday ekmeğe karar vermesi üzerine komşularından yardım istemesi. Komşularının çilli tavuğa buğdayı ekerken yardım etmemeleri ama buğdaydan yaptığı ekmeği yemek için onun yanına gitmeleri ile birlikte çilli tavuğun komşularına kızması ve komşularının da hatalarını anlayıp bir dahaki sefere yardım edeceklerine dair söz vermeleri.	Yardıma ihtiyacı olan komşularımıza yardım etmenin gerekliliği.
	Hediye	Padişahın kızını isteyen üç delikanlıya, en iyi hediyeyi getirenin kızıyla evlenebileceğini söylemesi üzerine delikanlılarının en iyi hediyeyi bulmak için çabalamaları ve içlerinden birinin aldığı ecele elmasının kızın hayatını kurtarması üzerine kızın onunla evlenmesi.	En iyi hediyeyi getirenle kızların evlenebileceği.
	Hoşaf	Çok cimri olan bir adamın biriktirdiği altınlarını karısının kayısı zannedip hoşaf yapması ve komşulara dağıtması. Kadının komşularının bu altınlarla durumlarını düzeltmeleri ve adamın komşularının mutluluğunu görüp bir daha cimrilik yapmamaya karar vermesi.	Cimri olmamak ve yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmek gerektiği.
	Kaplumbağa Yavrusu	Bir kaplumbağa yavrusunun gördüğü yiyeceği alma hevesiyle kaybolması ve tilki tarafından kaçırılması üzerine annesinin, yavrusunu bulma sürecinde karşılaştığı sincabın tilkiyi tavuk yemekle kandırarak kaplumbağa yavrusunu kurtarması.	Sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği ve kişilerin kandırılabileceği.
	Karavezir	Padişah ve derviş arasındaki dostluğu kıskanan Karavezir 'in dervişi padişaha kötüleyerek aralarını bozması. Padişahın bunun üzerine içerisinde" bu kâğıdı getireni kör kuyuya atın" yazılı bir kâğıt hazırlayıp bu kâğıdı dervişe vermesi ve kâğıdı fırıncıya götürmesini, fırıncının ömrü boyunca onun yiyeceğini karşılayacağını söylemesi. Derviş yolda giderken Karavezir 'in çocuklarım aç diyerek kâğıdı dervişten alıp fırıncıya götürmesi. Karavezir 'in kör kuyuya atılması ve padişahın Karavezir' e kandığı için pişman olup dervişten helallik dilemesi.	Kıskançlığın ve açgözlülüğün insanın başını dert açabileceği.
	Karga Ağası	Fakir çiftin karga ağasının kargalarının, ektikleri mısırlarını yemelerine izin verdikleri için fakir çifte hediyeler vermesi. Bu hediyelerin fakir çiftin zengin ve bolluk içerisinde bir hayat sürmelerini sağlaması.	Yapılan iyiliğin karşılığında hediyeler elde edilebileceği.
	Koca Nine ile Tilki	Koca ninenin, sütünü çalan tilkiyi yakalamaya çalışırken tilkinin kuyruğunun kopması. Tikinin kuyruğunu geri alabilmek için koca ninenin kendisinden istediği sütü alabilmek uğruna yoluna çıkan kişilerin isteklerini yerine getirerek sütü koca nineye vermesi ve kuyruğuna kavuşması.	Kaybedilen bir şeye ulaşmak uğruna çabalamak gerektiği.
	Kurt ile Üç Öküz	Kurdun üç öküzü bir arada bulundukları sürece yiyemeyeceğini anlayıp onları birbirlerine karşı kötüleyerek hepsini tek tek yemesi ve sona kalan kızıl öküzün kurt tarafından yenmeden önce dünyada kalanlara kendi halinden ibret almalarını nasihat etmesi.	Birlik olmanın gücü de beraberinde getirdiği.
	Nohut Oğlan	Kadının yemek yapacağı nohutlardan birinin kadının duası üzerine bir oğlana dönüşmesiyle çocuğu olmayan çiftçi kadın ve adamın hayatlarının mutlulukla dolması.	Duaların kabul olabileceği ve beklenmedik olayların mutluluk getirebileceği

Masalın Adı	Masalda Yer Alan Olay	Masalın Konusu
Şemşırak Taşları	Hızır Aleyhi selamın padişahın yaptırmış olduğu camide Şemşırak taşlarının eksik olduğunu söylemesi. Bunun üzerine padişahın üç oğlunun taşları bulmak için yola düşmesi ve küçük oğlanın taşların bulunduğu saraydan taşları izinsiz olarak alıp babasına getirmesi. Şemşırak taşlarının camiyi ve oğlanların hayatını güzelleştirmesi.	Bazı kişilerce söylenen sözlerin çok önemli olduğu ve bu sözleri yerine getirmek uğrunda her şeyin yapılabileceği.
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Anne keçinin, kurdun kaçırdığı Mengülüm adlı yavrusunu kurttan kurtarmak için demirciye boynuzların kılıç gibi yaptırıp kurda boynuz vurarak Mengülüm'ü kurtarması.	Zor durumda kalan sevdiklerimizi kurtarmak uğruna her şeyin yapılabileceği.
Tencerecik	Genç bir kızın, annesinin eğirdiği ipliği satarak kazandıkları parayla ekmek yerine tencere alması. Kızın annesinin aç kalınca sinirlenerek tencereyi dışarı atması ama tencerenin kıza yardım etmek için kendisini alan insanlardan aldığı yemeği, mücevherleri ve talih kuşunu kıza getirmesi. Kızın ve annesinin hayatının değişmesi.	İnsanlara yardım ederek onların hayatlarının değiştirilebileceği.
Tilki ile Keklik	Tilkinin kekliği yemek için kandırması ama kekliğin aklı sayesinde tilki tarafından yenmekten kurtulması.	Akıl sayesinde düşülen zor durumdan kurtulunabileceği.
Üç Arkadaş	Tüm farklılıklarına rağmen tilki, horoz ve atın arkadaş olması ve bundan çok etkilenen çobanın onlara çiftliğinde kalmaları için yer vermesi ve hep beraber mutlu bir şekilde yaşamaları.	Kişileri farklılıkları ile kabul ederek bir arada mutlu bir şekilde yaşanılabileceği.

Tablo 3'te İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabında yer alan olaylara ve olaylardan yola çıkılarak elde edilen konulara dair bulgulara yer verilmiştir. İlkokul 1 ve 2.sınıf setinde yer alan 15 masalda 15 farklı olayın yer aldığı ve 15 farklı konunun işlendiği görülmektedir.

Masal inceleme formunun üçüncü sorusu olan "Masallarda yer alan kahramanlar kimlerdir ve kahramanların karakter özellikleri nelerdir?" ve dördüncü sorusu olan "Masallarda bulunan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumları nelerdir? Soruları kapsamında elde edilen bulgular tablo 4, 5, 6 ve 7'de sunulmuştur.

Tablo 4

Okul Öncesi Masallarında Bulunan Kahramanların Karakter Özellikleri Dağılımı

Masalın adı	Kahramanlar	Yardımsever	Cesur	Açgözlü	Kurnaz	Bencil	Sabırlı	Dürüst	Yalancı	Düzenbaz	Hırsız	Sözünü Tutmayan	Akıllı	Sorumluluk Sahibi	Sözünü Tutan	Sinirli	Belirsiz
Altın Balta	Fakir adam	X						X									
	İhtiyar değirmenci	X															
	Zengin adam			X					X								
	Adamın eşi																X
Altın Yumurtlayan Tavuk	Adam (köylü)			X													
	Tavuk																X
Aslan ile Fare	Aslan					X											
	Fare	X															
	Fareler	X															
Aslan, Tilki ve Geyik	Aslan					X											
	Tilki				X				X	X							
	Geyik																X
Ayağına Diken Batan Serçe	Serçe										X						
	Nine	X										X					
	Çoban											X					
	Düğün sahibi											X					
	Davulcu																X
	Gelin																X

Masalın adı	Kahramanlar	Yardımsever	Cesur	Açgözlü	Kurnaz	Bencil	Sabırlı	Dürüst	Yalancı	Düzenbaz	Hırsız	Sözünü Tutmayan	Akıllı	Sorumluluk Sahibi	Sözünü Tutan	Sinirli	Belirsiz
Ayşe Fatma Kuzular	Ayşe ve Fatma													X			
	Anne		X												X		
	Kurt				X				X								
Bit Hatun ve Pire Bey	Bit Hatun																X
	Pire Bey	X															
	Çalı					X											
	Karga					X											
	Ambar					X											
	Fare					X											
	Kedi					X											
	Bakkal					X											
İmdi Dede	İmdi dede	X															
	Çıraklar	X															
	Kedi yavrusu																X
Karga ile Tilki	Tilki					X											
	Karga					X											
	Adam																X
	Kadın																X
	Avcılar																X
	Tazılar																X
Kitap Okuyan Ayı	Adam									X			X				
	Padişah														X		
	Ayı																X

Masalın adı	Kahramanlar	Yardımsever	Cesur	Açgözlü	Kurnaz	Bencil	Sabırlı	Dürüst	Yalancı	Düzenbaz	Hırsız	Sözünü Tutmayan	Akıllı	Sorumluluk Sahibi	Sözünü Tutan	Sinirli	Belirsiz
Köpek Yavrusu ile Kedi	Köpek Yavrusu																X
	Kurt																X
	Kedi																X
	Buzağı																X
	Deve																X
Tavşan ile Kirpi	Kirpiler									X							
	Tavşan					X											
	Hayvanlar																X
Tilki ile Eşek	Tilki	X					X										
	Eşek										X	X					
	Kabak tarlasının sahibi															X	
	Mısır tarlasının sahibi															X	
	Üzüm bağının sahibi															X	
Tilki ile Leylek	Tilki					X											
	Leylek												X				
	TOPLAM	9	1	2	2	12	1	1	3	3	2	4	2	1	2	3	18

Tablo 4'te okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masal kitabında yer alan masal kahramanlarına ve kahramanların karakter özelliklerine dair bulgulara yer verilmiştir. Okul öncesi dönemi için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların en çok "bencil" karakter özelliğine; en az ise "cesur, sabırlı, dürüst ve sorumluluk sahibi" karakter özelliklerine sahip oldukları görülmektedir. Masallarda yer alan 18 masal kahramanının ise karakter özelliğine ilişkin yeterli veri olmadığı için karakter özellikleri belirsizdir olarak işaretlenmiştir.

Kahramanların en çok bencil karakter özelliği; en az cesur, sabırlı, dürüst ve sorumluluk sahibi karakter özellikleri göstermeleri çocukların kahramanları rol model aldıkları bu yaş grubunda onlar için olumsuz bir durum oluşturabilir. Çocuklar için hazırlanan masallarda çocuklara karakter özellikleriyle, davranışlarıyla rol model olacak kahramanlara yer verilmesi çocuğun gelişimi açısından daha uygun olacaktır. Okul öncesi için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen karakter özelliklerine sahip olma durumlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5

Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Kahramanların Açık/Kapalı ve Değişen/Değişmeyen Karakter Özelliklerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Masalın Adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Altın Balta	*Fakir adam	X			X
	İhtiyar değirmenci		X		X
	Zengin adam		X		X
	Karısı		X		X
Altın Yumurtlayan Tavuk	*Adam (köylü)	X		X	
	Tavuk		X		X
Aslan ile Fare	Aslan	X			X
	*Fare	X			X
	Fareler		X		X
Aslan, Tilki ve Geyik	*Aslan	X			X
	Tilki	X			X
	Geyik		X		X

Masalın Adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Ayağına Diken Batan Serçe	*Serçe	X			X
	Nine		X		X
	Çoban		X		X
	Düğün sahibi		X		X
	Davulcu		X		X
	Gelin		X		X
Ayşe Fatma Kuzular	Ayşe ve Fatma		X		X
	*Anne	X			X
	Kurt	X			X
Bit Hatun ve Pire Bey	*Bit Hatun		X		X
	Pire Bey	X			X
	Çalı		X		X
	Karga		X		X
	Ambar		X		X
	Fare		X		X
	Kedi		X		X
	Bakkal		X		X
İmdi Dede	*İmdi Dede	X		X	
	Çıraklar	X			X
	Kedi yavrusu		X		X
Karga ile Tilki	*Tilki	X		X	
	Karga		X		X
	Adam		X		X
	Kadın		X		X
	Avcılar		X		X
	Tazılar		X		X
Kitap Okuyan Ayı	*Adam	X			X
	Padişah		X		X
	Ayı		X		X

Masalın Adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Köpek Yavrusu ile Kedi	*Köpek Yavrusu	X			X
	Kurt		X		X
	Kedi		X		X
	Buzağı		X		X
	Deve		X		X
Tavşan ile Kirpi	*Kirpiler	X			X
	Tavşan	X		X	
	Hayvanlar		X		X
Tilki ile Eşek	*Tilki	X		X	
	Eşek		X		X
	Kabak tarlasının sahibi		X		X
	Mısır tarlasının sahibi		X		X
	Üzüm bağının sahibi		X		X
Tilki ile Leylek	*Tilki	X		X	
	Leylek	X			X

"*" Tırnak içinde belirtilen ibarenin olduğu kahramanlar "baş kahraman"; bu ibarenin olmadığı kahramanlar ise "yardımcı kahraman" dır.

Tablo 5'te okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masal kitabında yer alan masal kahramanlarının karakter özellikleri açık(geliştirilmiş) ve kapalı(geliştirilmemiş); değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) olma yönüyle incelenmiştir. Masalların tamamında başkahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliği gösterdiği görülmüştür. Okuruna birçok farklı özelliği ile tanıtılan başkahramanlar açık karakter özelliği göstermektedirler. Bu sayede okuyucu baş kahramanları farklı yönleriyle tanımıştır.

Aslan ile fare masalında aslan, Ayşe Fatma kuzular masalında kurt, imdi dede masalında çıraklar, tavşan ile kirpi masalında tavşan ve tilki ile leylek masalında leylek olan yardımcı kahramanlar açık(geliştirilmiş) karakter özelliğine sahipken; geriye kalan dokuz masalda yer alan yardımcı kahramanların kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliği gösterdikleri görülmektedir. Kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliği gösteren yardımcı kahramanlar, okura belirli karakter özellikleriyle tanıtılmıştır.

Masallarda yer alan kahramanlar, değişen ve değişmeyen karakter özelliklerine sahip olma durumlarına bakıldığında ise genel bir yargıda bulunmak zordur. Çünkü masalların baş ve yardımcı kahramanlarının değişen ya da değişmeyen karakter özelliğine sahip olma durumları her masalda değişmektedir.

İncelenen masalların tamamına bakıldığında altın yumurtlayan tavuk, imdi dede, karga ile tilki, tilki ile eşek ve tilki ile leylek masallarının başkahramanları hariç kalan dokuz masalın baş kahramanlarının değişmeyen(durağan) karakter özelliği gösterdikleri görülmektedir. Bu masallarda yer alan kahramanlar masalın başında ve sonunda gösterdikleri karakter özelliklerinin değiştiği görülmüştür.

Yardımcı kahramanların değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip olma durumlarına bakıldığında ise sadece "tavşan ile kirpi" adlı masalda yardımcı karakter olan tavşanın değişen(dinamik) karakter özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Aynı masalda yer alan hayvanlar yardımcı karakterleri değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahiptirler. Geriye kalan on üç masalda yer alan yardımcı karakterlerin tamamı ise değişmeyen(durağan) karakter özelliği göstermektedirler. İlkokul 1 ve 2. sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin dağılımına ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

İlkokul 1 ve 2.sınıf Masallarında Yer Alan Kahramanların Karakter Özellikleri Dağılımı

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesaretli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Ciğer	Leylek	X																	
	Anne																		X
	Kız		X	X															
	Çiftçi				X														
	Aktar				X														
	Kunduracı				X														
	Derici				X														
	Öküz				X														
	Rençper																		X
Çilli Tavuk ve Yavruları	Çilli tavuk			X		X													
	Yavrular																		X
	Kaz				X														
	Tavşan				X														
	Ördek				X														
	Horoz				X														

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesareli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Hediye	Padişah						X												
	Atın sahibi delikanlı																		X
	Aynanın sahibi delikanlı																		X
	Elmanın sahibi delikanlı																		X
	Padişahın kızı																		X
	Delikanlıların babaları																		X
	Hünerli at diye bağıran adam																		X
	Hünerli ayna diye bağıran adam																		X
	Ecele elma diye bağıran adam																		X
Hoşaf	Kadın							X											
	Adam							X											
	Köylüler							X											
	Komşulardan biri							X											
	İbibik kuşu																		X

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesaretli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Kaplumbağa Yavrusu	Anne kaplumbağa							X											
	Yavru kaplumbağa																		X
	İnek							X											
	Eşek							X											
	Sincap							X											
	Tilki								X										
Karavezir	Padişah							X											
	Derviş Baba							X											
	Karavezir									X									
	Fırıncı																		X
Karga Ağası	Kadın										X								
	Adam																		X
	Hamamcı	X																	
	Karga Ağası																	X	

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesaretli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Koca Nine ile Tilki	Koca nine			X															
	Tilki	X																	
	Koyun				X														
	Çayır				X														
	Çocuklar				X														
	Bakkal				X														
	Tavuklar				X														
	Mısır tarlası				X														
	Dere				X														
Kurt ile Üç Öküz	Kurt											X	X						
	Kızıl öküz																		X
	Beyaz öküz				X														
	Siyah öküz				X														
Nohut Oğlan	Adam														X				
	Kadın																		X
	Nohut Oğlan																		X

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesaretli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Şemşirak Taşları	Padişah																		X
	Padişahın küçük oğlu							X						X					
	Hızır Aleyhisselam																		X
	Padişahın büyük oğlu																		X
	Padişahın ortanca oğlu																		X
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Anne keçi																	X	
	Şengülüm,																		X
	Şüngülüm																		X
	Mengülüm																		X
	Tavşan,																		X
	Tilki,																		X
	Demirci																		X
	Kurt															X			

Masalın Adı	Kahramanlar	Hırsız	Kararlı	Çalışkan	Bencil	Sorumluluk Sahibi	Cömert	Yardımsever	Aç Gözlü	Kıskanç	Sözünü Tutmayan	Kurnaz	Akıllı	Cesaretli	Nazik	Azimli	Arkadaş Canlısı	Sözünü Tutan	Belirsiz
Tencerecik	Ana					X													
	Genç kız					X													
	Tencerecik							X											
	Nine																		X
	Sultan																		X
	Şehzade																		X
	Lala																		X
	Dadı																		X
Tilki ile Keklik	Tilki											X							
	Keklik												X						
Üç Arkadaş	Tilki							X									X		
	Horoz							X									X		
	At							X									X		
	Çoban							X									X		
	TOPLAM	3	1	3	18	3	1	16	1	1	1	2	2	1	1	1	4	2	33

Tablo 6'da ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabında yer alan masal kahramanlarına ve kahramanların karakter özelliklerine dair bulgulara yer verilmiştir. İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların en çok "bencil ve yardımsever" karakter özelliklerine; en az "kararlı, cömert, aç gözlü, kıskanç, sözünü tutan, cesaretli, nazik ve azimli" karakter özelliklerine sahip oldukları görülmektedir. Masallarda yer alan 33 masal kahramanının ise karakter özelliğine ilişkin yeterli veri olmadığı için belirsiz olarak işaretlenmiştir.

Çocukların kahramanları rol model aldıkları bu yaş grubunun okuyacağı masallarda onlar için olumlu karakter özelliği gösteren masal kahramanlarına yer verilmelidir. Çocuklar için hazırlanan masallarda çocuklara karakter özellikleriyle, davranışlarıyla rol model olacak kahramanlara yer verilmesi çocuğun gelişimi açısından daha uygun olacaktır. İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen karakter özelliklerine sahip olma durumlarını içeren bulgulara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7

İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Kahramanların Açık/Kapalı ve Değişen/Değişmeyen Karakter Özelliklerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Masalın Adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Ciğer	Leylek		X		X
	Anne		X		X
	*Kız	X			X
	Çiftçi		X		X
	Aktar		X		X
	Kunduracı		X		X
	Derici		X		X
	Öküz		X		X
	Rençper		X		X
Çilli Tavuk ve Yavruları	*Çilli tavuk	X			X
	Yavruları		X		X
	Kaz		X	X	
	Tavşan		X	X	
	Ördek		X	X	
	Horoz		X	X	
Hediye	*Padişah	X			X
	Atın sahibi delikanlı		X		X
	Aynanın sahibi delikanlı		X		X
	Elmanın sahibi delikanlı		X		X
	Padişahın kızı		X		X
	Delikanlıların babaları		X		X
	Hünerli at diye bağıran adam		X		X
	Ecele elma diye bağıran adam		X		X
Hoşaf	Kadın		X		X
	*Adam	X		X	
	Köylüler		X		X
	Komşulardan biri		X		X
	İbibik kuşu		X		X

Masalın adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Kaplumbağa Yavrusu	*Anne kaplumbağa	X			X
	Yavru kaplumbağa		X		X
	İnek		X		X
	Eşek		X		X
	Sincap	X			X
	Tilki		X		X
Karavezir	Padişah	X			X
	*Derviş Baba	X			X
	Karavezir	X			X
	Fırıncı		X		X
Karga Ağası	Kadın		X		X
	Adam	X			X
	Hamamcı	X			X
	*Karga Ağası	X			X
Koca Nine ile Tilki	Koca nine		X		X
	*Tilki	X		X	
	Koyun		X		X
	Çayır		X		X
	Çocuklar		X		X
	Bakkal		X		X
	Tavuklar		X		X
	Mısır tarlası		X		X
	Dere		X		X
Kurt il Üç Öküz	*Kurt	X			X
	Kızıl öküz		X		X
	Beyaz öküz		X		X
	Siyah öküz		X		X
Nohut Oğlan	Adam		X		X
	Kadın		X		X
	*Nohut Oğlan	X			X
Şemşirak Taşları	Padişah		X		X
	*Padişahın küçük oğlu	X			X
	Hızır Aleyhisselam		X		X
	Padişahın büyük oğlu		X		X
	Padişahın ortanca oğlu		X		X

Masalın adı	Kahramanlar	Açık (Geliştirilmiş)	Kapalı (Geliştirilmemiş)	Değişen (Dinamik)	Değişmeyen (Durağan)
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	*Anne keçi	X			X
	Şengülüm,		X		X
	Şüngülüm		X		X
	Mengülüm		X		X
	Tavşan,		X		X
	Tilki,		X		X
	Demirci		X		X
	Kurt	X			X
Tencerecik	Ana		X		X
	Genç kız	X			X
	*Tencerecik	X			X
	Nine		X		X
	Sultan		X		X
	Şehzade		X		X
	Lala		X		X
	Dadı		X		X
Tilki ile Keklik	*Tilki	X			X
	Keklik		X		X
Üç Arkadaş	*Tilki	X			X
	*Horoz	X			X
	*At	X			X
	Çoban	X			X

"*" Tırnak içinde belirtilen ibarenin olduğu kahramanlar "baş kahraman"; bu ibarenin olmadığı kahramanlar ise "yardımcı kahraman" dırdır.

Tablo 7'de ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabında yer alan masal kahramanlarının karakter özellikleri açık(geliştirilmiş) ve kapalı(geliştirilmemiş); değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) olma yönüyle incelenmiştir. Masalların tamamında başkahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliği gösterdiği görülmüştür. Okuruna birçok farklı özelliği ile tanıtılan başkahramanlar açık karakter özelliği

göstermektedirler. Okuyucunun baş kahramanları farklı karakter özellikleriyle tanıması sağlanmıştır.

Kaplumbağa yavrusu masalında sincap, Karavezir masalında Karavezir ve padişah, Karga ağası masalında hamamcı, Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm masalında kurt, Tencerecik masalında genç kız ve Üç Arkadaş masalında çoban olan yardımcı kahramanlar açık(geliştirilmiş) karakter özelliğine sahipken; masallardaki geriye kalan yardımcı kahramanların kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliği gösterdikleri görülmektedir. Kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliği gösteren yardımcı kahramanlar, okura belirli karakter özellikleriyle tanıtılmıştır.

Masallarda yer alan kahramanların, değişen ve değişmeyen karakter özelliklerine sahip olma durumlarına bakıldığında ise genel bir yargıda bulunmak zordur. Çünkü masalların baş ve yardımcı kahramanlarının değişen ya da değişmeyen karakter özelliğine sahip olma durumları her masalda değişmektedir.

İncelenen masalların tamamına bakıldığında hoşaf ve koca nine ile tilki masallarının başkahramanları değişen(dinamik) karakter özelliği gösterirken; kalan on üç masalın baş kahramanlarının değişmeyen(durağan) karakter özelliği gösterdikleri görülmektedir hoşaf ve koca nine ile tilki adlı masallarda başkahramanların masalın başında ve sonunda sahip oldukları karakter özelliklerinin değiştiği görülmüştür.

Yardımcı karakterlerin değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip olma durumlarına bakıldığında ise sadece "Çilli Tavuk ve Yavruları" adlı masalda kaz, tavşan, ördek ve horoz yardımcı karakterlerinin değişen(dinamik) karakter özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Çilli Tavuk ve Yavruları adlı masalda yavrular karakterleri değişmeyen(durağan) karakter özelliği göstermektedirler. Bu masal harici kalan 14 masaldaki yardımcı karakterlerin tümü ise değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahiptirler.

Masal İnceleme Formunun yedinci sorusu olan "Masallarda yer alan kahramanların olay ya da olaylara yönelik tepkileri nasıldır?" Sorusu kapsamında elde edilen bulgulara Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 8

Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Durumları

Masalın adı	Kahramanlar	Kahraman Tepkileri	
		Tepki Var	Tepki yok
Altın Balta	Fakir adam	X	
	İhtiyar değirmenci	X	
	Zengin adam		X
	Fakir adamın eşi		X
Altın Yumurtlayan Tavuk	Adam (köylü)	X	
	Çilli tavuk		X
Aslan ile Fare	Aslan	X	
	Fare	X	
	Fareler	X	X
Aslan, Tilki ve Geyik	Aslan	X	
	Tilki	X	
	Geyik	X	X
Ayağına Diken Batan Serçe	Serçe	X	
	Nine		X
	Çoban		X
	Düğün sahibi		X
	Davulcu	X	
	Gelin	X	
Ayşe Fatma Kuzular	Ayşe ve Fatma	X	
	Anne	X	
	Kurt		X
Bit Hatun ve Pire Bey	Bit Hatun	X	
	Pire Bey	X	
	Çalı		X
	Karga		X
	Ambar		X
	Fare		X
	Kedi		X
	Bakkal		X
İmdi Dede	İmdi Dede	X	
	Çıraklar	X	
	Kedi yavrusu		X
Karga ile Tilki	Tilki	X	
	Karga	X	X
	Adam		X
	Kadın		X
	Avcılar		X
	Tazılar		X
Kitap Okuyan Ayı	Adam	X	
	Padişah	X	
	Ayı		X
Köpek Yavrusu ile Kedi	Köpek Yavrusu	X	
	Kurt	X	
	Kedi	X	
	Buzağı		X
	Deve		X
Tavşan ile Kirpi	Kirpiler	X	
	Tavşan	X	
	Hayvanlar	X	

Masalın adı	Kahramanlar	Kahraman Tepkileri	
		Tepki Var	Tepki yok
Tilki ile Eşek	Tilki	X	
	Eşek	X	X
	Kabak tarlasının sahibi	X	
	Mısır tarlasının sahibi	X	
	Üzüm bağının sahibi	X	
Tilki ile Leylek	Tilki	X	
	Leylek	X	
TOPLAM		35	25

Tablo 8'de okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masalda yer alan kahramanların karşılaştıkları olaylara yönelik tepkilerinin var olup olmadığına dair bulgular yer almaktadır.

Masallarda yer alan 35 kahramanın yaşadığı olay ya da olaylara yönelik tepkisi bulunurken; 25 kahramanın yaşadığı olay ya da olaylara yönelik bir tepkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Tablo 9'da okul öncesi masallarında yer alan kahramanların olaylar karşısında ne çeşit tepkilerde bulunduklarına dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 9

Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Masal Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Çeşitleri

Masalın Adı	Kahramanlar	Verilen Tepkiler													
		Yardım Etmek	Pişman Olmak	Acımak	Sinirlenmek	Mutlu Olmak	Endişe Duymak	Üzülmek	Korkmak	Düşünmek	Şaşırmak	Yalvarmak	Gülmek	Kızmak	Tepki yok
Altın Balta	Fakir adam	X													
	İhtiyar değirmenci	X													
	Zengin adam														X
	Fakir adamın eşi														X
Altın Yumurtlayan Tavuk	Adam (köylü)		X												
	Çilli tavuk														X
Masalın Adı	Kahramanlar	Verilen Tepkiler													

Masal Kahramanı		Verilen Tepkiler														
		Yardım Etmek	Pişman Olmak	Acımak	Sinirlenmek	Mutlu Olmak	Endişe Duymak	Üzülmek	Korkmak	Düşünmek	Şaşırmak	Yalvarmak	Gülmek	Kızmak	Tepki yok
Aslan ile Fare	Aslan		X												
	Fare			X											
	Fareler														X
Aslan Tilki ve Geyik	Aslan				X										
	Tilki				X										
	Geyik														X
Ayağına Diken Batan Serçe	Serçe				X										
	Nine														X
	Çoban														X
	Düğün sahibi														X
	Davulcu					X									
	Gelin					X									
Ayşe Fatma Kuzular	Ayşe ve Fatma					X									
	Anne						X								X
	Kurt														
Bit Hatun ve Pire Bey	Bit Hatun					X									
	Pire Bey					X	X								
	Çalı														X
	Karga														X
	Ambar														X
	Fare														X
	Kedi														X
	Bakkal														X

		Yardım Etmek	Pişman Olmak	Acımak	Sinirlenmek	Mutlu Olmak	Endişe Duymak	Üzülmek	Korkmak	Düşünmek	Şaşırmak	Yalvarmak	Gülmek	Kızmak	Tepki yok
İmdi Dede	İmdi Dede				X			X							
	Çıraklar					X									
	Kedi yavrusu														X
Karga ile Tilki	Tilki								X						
	Karga														X
	Adam														X
	Kadın														X
	Avcılar														X
	Tazılar														X
Kitap Okuyan Ayı	Adam									X					
	Padişah										X				
	Ayı														X
Köpek Yavrusu ile Kedi	Köpek Yavrusu											X			
	Kurt			X											
	Kedi												X		
	Buzağı														X
	Deve														X
Tavşan ile Kirpi	Kirpiler				X										
	Tavşan							X							
	Hayvanlar							X							
Tilki ile Eşek	Tilki							X							
	Eşek														X
	Kabak tarlasının sahibi				X										
	Mısır tarlasının sahibi				X										
	Üzüm bağının sahibi				X										
Tilki ile Leylek	Tilki		X												
	Leylek													X	
	TOPLAM	2	3	2	6	6	2	4	1	1	1	1	1	1	25

Tablo 9'da okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masaldaki kahramanların karşılaştıkları olaylara yönelik tepki çeşitlerini içeren bulgular yer almaktadır.

Masal kahramanları tarafından en çok verilen tepki çeşitlerinin sinirlenmek, mutlu olmak ve üzülmekken; en az verilen tepki çeşitlerinin korkmak, düşünmek, şaşırmak, yalvarmak, acımak, gülmek ve kızmak olduğu görülmüştür. Masal kahramanlarından 25 tanesinin ise herhangi bir tepkide bulunmadığı görülmektedir.

Altın Balta isimli masalda Fakir Adam'ın karşılaştığı fakir insanlara yardım etmesinden dolayı tepkisi "yardım etmek"; İhtiyar Değirmenci'nin adamın, değirmene düşürdüğü baltasını geri alması için yardım etmesinden dolayı tepkisi "yardım etmek" olarak belirlenmiştir.

Altın Yumurtlayan Tavuk isimli masalda Adam'ın tavuğunu kestiği ve istedikleri gerçekleşmediği için üzülmesinden ve pişman olmasından dolayı tepkileri" pişman olmak" ve "üzülmek" olarak belirlenmiştir.

Aslan ile Fare isimli masalda aslanın fareyi küçük gördüğü için pişman olmasından dolayı tepkisi "pişman olmak; farenin aslan zor duruma düşünce ona acımasından ötürü tepkisi "acımak" olarak belirlenmiştir.

Aslan, Tilki ve Geyik isimli masalda aslanın geyiği elinden kaçırdığı için sinirlenmesinden dolayı tepkisi "sinirlenmek"; tilkinin tepkisi aslan kendisine kızdığı için "sinirlenmek" olarak belirlenmiştir.

Ayağına Diken Batan Serçe isimli masalda serçenin sözünü tutmayan insanlara sinirlenmesinden dolayı tepkisi "sinirlenmek"; davulcunun sevdiği kıza, gelinin ise sevdiği adama kavuşmasından dolayı tepkileri "mutlu olmak" olarak belirlenmiştir.

Ayşe Fatma Kuzular isimli masalda Ayşe ve Fatma'nın kurdun elinden kurtuldukları için mutlu olmalarından ötürü tepkileri "mutlu olmak"; annelerinin yavrularını evde bulamayınca endişe duymasından ötürü tepkisi "endişe duymak" olarak belirlenmiştir.

Bit Hatun ve Pire Bey isimli masalda Bit Hatun'un ırmakta boğulmaktan kurtulduğu için sevinmesinden dolayı tepkisi "mutlu olmak"; Pire Bey'in Bit Hatun suya düştüğü için endişelenmesi ve onu kurtardığı için mutlu olmasından dolayı tepkileri "mutlu olmak ve endişe duymak" olarak belirlenmiştir.

İmdi Dede isimli masalda çırakların kediyi eve getirdikleri için onlara sinirlenmesi ve daha sonra kedi için üzülmesinden dolayı tepkileri "sinirlenmek ve üzülmek"; çırakların kedi

yavrusu evde onlarla birlikte kalacağı için mutlu olmalarından dolayı tepkileri "mutlu olmak" olarak belirlenmiştir.

Karga ile Tilki isimli masalda tilkinin canını avcılardan ve tazılardan zor kurtardığı için korkmasından dolayı tepkisi "korkmak" olarak belirlenmiştir.

Kitap Okuyan Ayı isimli masalda adamın padişahın isteği üzerine kara kara düşünmesinden dolayı tepkisi "düşünmek"; padişahın ayının kitap okuduğunu görünce şaşırmasından dolayı tepkisi "şaşırmak" olarak belirlenmiştir.

Köpek Yavrusu ile Kedi isimli masalda köpeğin kurda kendisini yemesi için yalvarmasından ötürü tepkisi "yalvarmak"; kurdun kendisini yememesi için yalvaran köpek yavrusuna acımasından dolayı tepkisi "acımak"; kedinin deve köpek yavrusunu tepip yaraladığı için gülmesinden dolayı tepkisi "gülmek" olarak belirlenmiştir.

Tavşan ile Kirpi isimli masalda kirpilerin tavşan onlarla alay ettiği için tavşana sinirlenmelerinden dolayı tepkileri "sinirlenmek"; tavşanın hayvanlarla dalga geçtiği için hatasını anlayıp pişman olmasından dolayı tepkisi "pişman olmak"; hayvanların tavşanın, kendileri ile alay etmesinden dolayı üzülmelerinden dolayı tepkileri "üzülmek" olarak belirlenmiştir.

Tilki ile Eşek isimli masalda tilkinin sözünde durmayanlarla dostluk kurulmayacağını anlayıp üzülmesinden ötürü tepkisi "üzülmek"; kabak ve mısır tarlasının ve üzüm bağının sahipleri eşeğin ürünlerini izinsiz yemesinden dolayı sinirlenmelerinden ötürü tepkileri "sinirlenmek" olarak belirlenmiştir.

Tilki ile Leylek isimli masalda tilkinin leyleğe yapmış olduğu davranıştan ötürü pişman olmasından dolayı tepkisi "pişman olmak"; leyleğin tilkinin Kendisine bulunduğu davranıştan ötürü tilkiye kızmasından dolayı tepkisi "kızmak" olarak belirlenmiştir.

Tablo 10

İlkokul Masallarında Yer Alan Masal Kahramanlarının Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Durumları

Masal Adı	Kahramanlar	Kahraman Tepkileri	
		Tepki Var	Tepki Yok
Ciğer	Leylek		X
	Anne		X
	Kız	X	
	Çiftçi		X
	Aktar		X
	Kunduracı		X
	Derici		X
	Öküz		X
	Rençper		X
Çilli Tavuk ve Yavruları	Çilli Tavuk	X	
	Yavruları		X
	Kaz	X	
	Tavşan	X	
	Ördek	X	
	Horoz	X	
Hediye	Padişah		X
	Atın sahibi delikanlı	X	
	Aynanın sahibi delikanlı	X	
	Elmanın sahibi delikanlı	X	
	Padişahın kızı		X
	Delikanlıların babası		X
	Hünerli at diye bağıran adam		X
	Hünerli ayna diye bağıran adam		X
	Ecele elma diye bağıran adam		X
Hoşaf	Kadın		X
	Adam	X	
	Köylüler	X	
	Komşulardan biri		X
	İbibik kuşu		X

Masal Adı	Kahramanlar	Kahraman Tepkileri	
		Tepki Var	Tepki Var
Kaplumbağa Yavrusu	Anne kaplumbağa	X	
	Yavru kaplumbağa	X	
	Eşek		
	Sincap		
	Tilki	X	
Karavezir	Padişah	X	
	Derviş Baba		X
	Karavezir		X
	Fırıncı		X
Karga Ağası	Kadın	X	
	Adam	X	
	Hamamcı	X	
	Karga Ağası		X
Koca Nine ile Tilki	Koca nine	X	
	Tilki	X	
	Koyun		
	Çayır		X
	Çocuklar		X
	Bakkal		X
	Tavuklar		X
	Mısır tarlası		X
	Dere		X
Kurt ile Üç Öküz	Kurt	X	
	Kızıl öküz	X	
	Beyaz öküz		X
	Siyah öküz		X
Nohut Oğlan	Adam	X	
	Kadın	X	
	Nohut Oğlan		X
Şemşirak Taşları	Padişah	X	
	Padişahın küçük oğlu	X	
	Hızır Aleyhisselam		X
	Padişahın büyük oğlu	X	
	Padişahın ortanca oğlu	X	

Masalın Adı	Kahramanlar	Kahraman Tepkileri	
		Tepki Var	Tepki Yok
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Anne keçi	X	
	Şengülüm,	X	
	Şüngülüm	X	
	Mengülüm		X
	Tavşan		X
	Tilki		X
	Demirci		X
	Kurt	X	
Tencerecik	Ana	X	
	Genç kız	X	
	Tencerecik		X
	Nine	X	
	Sultan	X	
	Şehzade		X
	Lala		X
	Dadı		X
Tilki ile Keklik	Tilki	X	
	Keklik	X	
Üç Arkadaş	Tilki	X	
	Horoz	X	
	At	X	
	Çoban	X	
TOPLAM		42	40

Tablo 10'da ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masalda yer alan masal kahramanların karşılaştıkları olaylara yönelik tepkilerinin var olup olmadığına dair bulgular yer almaktadır.

Masallarda yer alan 42 kahramanın yaşadığı olay ya da olaylara yönelik tepkisi bulunurken; 40 kahramanın yaşadığı olay ya da olaylara yönelik bir tepkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Tablo 11'de ilkokul masallarında yer alan kahramanların olaylar karşısında ne çeşit tepkilerde bulunduklarına dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 11

İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda Yer Alan Masal Kahramanların Yaşadıkları Olay veya Olaylara Yönelik Tepki Çeşitleri

Masalın Adı	Kahramanlar	Verilen Tepkiler										
		Endişe duymak	Üzülmek	Pişman olmak	Telaşlanmak	Sinirlenmek	Mutlu olmak	Bağırmak	Yalvarmak	Şaşırmak	Ağlamak	Belirsiz
Ciğer	Leylek											X
	Anne											X
	Kız	X										
	Çiftçi											X
	Aktar											X
	Kunduracı											X
	Derici											X
	Öküz											X
	Rençper											X
Çilli Tavuk ve Yavruları	Çilli Tavuk		X									
	Yavruları											X
	Kaz			X								
	Tavşan			X								
	Ördek			X								
	Horoz			X								
Hediye	Padişah											X
	Atın sahibi delikanlı				X							
	Aynanın sahibi delikanlı				X							
	Elmanın sahibi delikanlı				X							
	Padişahın kızı											X
	Delikanlıların babası											X
	Hünerli at diye bağıran adam											X
	Hünerli ayna diye bağıran adam											X
	Ecele elma diye bağıran adam											X

Masalın Adı	Kahramanlar	Verilen Tepkiler										
		Endişe duymak	Üzülmek	Pişman olmak	Telaşlanmak	Sinirlenmek	Mutlu olmak	Bağırmak	Yalvarmak	Şaşırmak	Ağlamak	Belirsiz
Hoşaf	Kadın											X
	Adam					X						
	Köylüler						X					
	Komşulardan biri											X
	İbibik kuşu											X
Kaplumbağa Yavrusu	Anne kaplumbağa				X		X					
	Yavru kaplumbağa						X					
	Eşek											X
	Sincap											X
	Tilki							X				
Karavezir	Padişah			X								
	Derviş Baba											X
	Karavezir											X
	Fırıncı											X
Karga Ağası	Kadın				X							
	Adam					X						
	Hamamcı								X			
	Karga Ağası											X
Koca Nine ile Tilki	Koca nine					X						
	Tilki								X			
	Koyun											X
	Çayır											X
	Çocuklar											X
	Bakkal											X
	Tavuklar											X
	Mısır tarlası											X
	Dere											X
Kurt ile Üç Öküz	Kurt						X					
	Kızıl öküz								X			
	Beyaz öküz											X
	Siyah öküz											X
Nohut Oğlan	Adam			X						X		
	Kadın									X		
	Nohut Oğlan											X

Masalın Adı	Kahramanlar	Verilen Tepkiler										
		Endişe duymak	Üzülmek	Pişman olmak	Telaşlanmak	Sinirlenmek	Mutlu olmak	Bağırmak	Yalvarmak	Şaşırmak	Ağlamak	Belirsiz
Şemşirak Taşları	Padişah						X					
	Padişahın küçük oğlu						X					
	Hızır Aleyhisselam											X
	Padişahın büyük oğlu						X					
	Padişahın ortanca oğlu						X					
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Anne keçi					X						
	Şengülüm,										X	
	Şüngülüm										X	
	Mengülüm											X
	Tavşan											X
	Tilki											X
	Demirci											X
	Kurt							X				
Tencerecik	Ana					X						
	Genç kız						X					
	Tencerecik											X
	Nine									X		
	Sultan									X		
	Şehzade											X
	Lala											X
	Dadı											X
Tilki ile Keklik	Tilki											X
	Keklik											X
Üç Arkadaş	Tilki						X					
	Horoz											X
	At						X					
	Çoban									X		
Toplam		1	1	6	5	5	11	2	3	2	2	46

Tablo 11'de ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masalda yer alan masal kahramanlarının karşılaştıkları olaylara yönelik tepki çeşitlerini içeren bulgular yer almaktadır.

Masal kahramanları tarafından en çok verilen tepkinin mutlu olmak; en az verilen tepkilerin ise endişe duymak ve üzülmek olduğu görülmektedir. Masal kahramanlarından 40 tanesinin ise olaylar karşısında bir tepkilerinin olmadığı görülmektedir.

Ciğer isimli masalda kızın karşılaştığı leyleğin ciğeri ondan çalması üzerine annesinin kendisine kızacağını düşünerek endişe duymasından ötürü tepkisi "endişe duymak" olarak belirlenmiştir.

Çilli Tavuk ve Yavruları isimli masalda çilli tavuğun komşuları ona yardım etmeyince üzülmesinden dolayı tepkisi "üzülmek"; kaz, tavşan, ördek ve horozun ekmekleri yemeğe gittikleri zaman çilli tavuğun söylediklerinden ötürü hatalarını anlayıp pişman olmalarından dolayı tepkileri "pişman olmak" olarak belirlenmiştir.

Hediye isimli masalda atın, aynanın ve elmanın sahibi delikanlıların padişahın kızının son nefesini verdiğini görünce telaşlanmalarından dolayı tepkileri "telaşlanmak" olarak belirlenmiştir.

Hoşaf isimli masalda adamın altınlarının karısı tarafından komşulara dağıtıldığını anlayınca sinirlenmesinden dolayı tepkisi "sinirlenmek"; köylülerin kendilerine dağıtılan hoşafın içinden altın çıktığı için mutlu olmalarından dolayı tepkileri "mutlu olmak" olarak belirlenmiştir.

Kaplumbağa Yavrusu isimli masalda anne kaplumbağanın yavrusu yanına dönmeyince ve tilki tarafından kaçırılınca telaşlanması ve yavrusunu kurtarıp eve döndükleri zaman mutlu olmasından dolayı tepkileri "telaşlanmak" ve "mutlu olmak"; yavru kaplumbağanın annesiyle eve döndüğü için mutlu olmasından ötürü tepkisi "mutlu olmak"; tilkinin Her yerine diken batınca bağırmasından ötürü tepkisi "bağırmak" olarak belirlenmiştir.

Karavezir isimli masalda padişahın dervişe yaptığı haksızlıktan dolayı pişman olmasından ötürü tepkisi "pişman olmak" olarak belirlenmiştir.

Karga Ağası isimli masalda kadının eşeği ve sofrayı hamamcıya kaptırınca telaşlanmasından dolayı tepkisi "telaşlanmak"; adamın, karısı sofrayı ve eşeği hamamcıya kaptırınca telaşlanması ve eşine sinirlenmesinden dolayı tepkileri "telaşlanmak ve sinirlenmek";

hamamcının tokmak kendisine vurmaya başlayınca onu kurtarması için adama yalvarmasından dolayı tepkisi “yalvarmak” olarak belirlenmiştir.

Koca Nine ile Tilki isimli masalda koca ninenin tilki kendisine ait sütü izinsiz aldığı için tilkiye sinirlenmesinden dolayı tepkisi “sinirlenmek”; tilkinin nineye kuyruğunu geri versin diye yalvarmasından ötürü tepkisi “yalvarmak” olarak belirlenmiştir.

Kurt ile Üç Öküz isimli masalda kurdun hedefine ulaştığı için mutlu olmasından dolayı tepkisi “mutlu olmak”; kızıl öküzün kurt kendisini yemesin diye ona yalvarmasından dolayı tepkisi “yalvarmak” olarak belirlenmiştir.

Nohut Oğlan isimli masalda adamın nohut oğlanın gerçek olduğunu görünce şaşırması ve karısının söylediklerine inanmadığı için pişman olmasından dolayı tepkileri “şaşırmak ve pişman olmak”; kadının nohutlardan biri, küçük bir oğlana dönüşünce şaşırmasından dolayı tepkisi “şaşırmak” olarak belirlenmiştir.

Şemşırak Taşları isimli masalda padişahın ve padişahın küçük, ortanca ve büyük oğullarının taşlara kavuşmalarından ve mutlu olmalarından ötürü tepkileri “mutlu olmak” olarak belirlenmiştir.

Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm isimli masalda anne keçinin kurdun yavrusunu kaçırmasına çok sinirlenmesinden dolayı tepkisi “sinirlenmek”; Şengülüm ve Şüngülüm ’ün kurt evden gidince saklandıkları yerden çıkıp ağlamalarından dolayı tepkileri “ağlamak”; kurdun anne keçi boynuzlarını ona vurunca anne keçiye bağırmasından dolayı tepkisi “bağırmak” olarak belirlenmiştir.

Tencerecik isimli masalda ana isimli kahramanın kızının ekmek alacağı parayla tencere almasına sinirlenmesinden dolayı tepkisi “sinirlenmek”; genç kızın annesinin tencereyi dışarı atmasına üzülmesinden ve tencerenin getirdiklerini görünce mutlu olmasından dolayı tepkileri “üzülmek ve mutlu olmak”; nine ve sultanın tencerenin dile gelince şaşırmalarından dolayı tepkileri “şaşırmak” olarak belirlenmiştir.

Üç Arkadaş isimli masalda tilkinin horoz, at ve çoban kendisiyle arkadaş olduğu için mutlu olmasından dolayı tepkisi "mutlu olmak"; atın tilki, horoz ve çoban ile arkadaş olduğu için mutlu olmasından dolayı tepkisi "mutlu olmak"; çobanın bu üç arkadaşın tüm farklılıklarına rağmen arkadaş olduklarını görünce şaşırmasından dolayı tepkisi “şaşırmak” olarak belirlenmiştir.

Masal İnceleme Formunun beşinci sorusu olan "Masallarda yer alan ana fikirler nelerdir ve ana fikirlerin okura yansıtılış şekilleri nasıldır?" ve altıncı sorusu olan "Masallarda yer alan ana fikirlerin yansıtılış biçimleri hedef kitlesi için uygun mudur?" soruları çerçevesinde elde edilen bulgulara Tablo 12 ve Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 12

Okul Öncesi Masallarında İşlenen Ana Fikirler, Fikirlerin Yansıtılma Şekilleri ve Fikirlerin Yansıtılma Şekillerinin Okul Öncesi Dönemi Çocukları İçin Uygunluğu

Masalın adı	Ana fikir	Ana Fikrin Okura Yansıtılış Biçimi		Ana Fikrin Okura Aktarılma Biçimi		
		Olumlu	Olumsuz	Doğrudan (Açık)	Dolaylı	Örtük (Gizil)
Altın Balta	Dürüstlük insana her zaman kazandırır.	✓				✓
Altın Yumurtlayan Tavuk	Açgözlülük kişinin sahip olduklarını da kaybetmesine sebep olabilir.		✓	✓		
Aslan ile Fare	Yapılan iyilikler karşılık bulur.	✓				✓
Aslan Tilki ve Geyik	İnsanları memnun etmek için kendimizden ödün vermemeliyiz.	✓				✓
Ayağına Diken Batan Serçe	Verilen sözler tutulmalıdır.	✓				✓
Ayşe Fatma Kuzular	Annemizin sözünü dinlemeliyiz.	✓		✓		
Bit Hatun ve Pire Bey	Sevdiklerimize yardımcı olmak için elimizden geleni yapmalıyız.	✓				✓
İmdi Dede	Hayvanları sevmeliyiz ve yardıma ihtiyacı olan hayvanlara yardım emeliyiz.	✓		✓		
Karga ile Tilki	Aşırıya kaçan ve bize zarar veren işlere kalkışmamalıyız.	✓				✓
Kitap Okuyan Ayı	Aklımızı kullanırsak zorlukların üstesinden gelebiliriz.		✓		✓	
Köpek Yavrusu ile Kedi	Boyumuzu aşan işlere kalkışmamalıyız.	✓				✓
Tavşan ile Kirpi	Kendimizi başkalarından üstün görmemeliyiz.	✓			✓	
Tilki ile Eşek	Huylu huyundan vazgeçmez.	✓		✓		
Tilki ile Leylek	Kişileri farklılıkları ile kabul edip davranışlarımızı o yönde şekillendirmeliyiz.	✓			✓	
TOPLAM		10	4	4	3	7

Tablo 12 ‘de okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masal kitabında işlenen ana fikirlere, ana fikirlerin okura yansıtılış biçimlerine ve ana fikirlerin okura aktarılma şekline yer verilmiştir.

Okul öncesi dönemi için hazırlanan on dört masalda da bir ana fikrin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 12’de görüldüğü gibi masallarda işlenen ana fikirler birbirlerinden farklıdır.

Masallarda yer alan ana fikirlerin okul öncesi dönemi çocuklarına yansıtılış biçimlerine bakıldığı zaman, 12 masalın ana fikrinin okuruna olumlu şekilde, 2 masalın ana fikrinin ise okuruna olumsuz şekilde yansıtıldığı tespit edilmiştir. Masallarda işlenen 2 ana fikrin olumsuz olarak nitelendirilmesinin sebebi ise, Altın Yumurtlayan Tavuk adlı masalda yansıtılan ana fikrin adamın çok sevdiği tavuğunu altın uğruna kesip elindekileri kaybetmesi şeklinde; Kitap Okuyan Ayı masalında ise yansıtılan ana fikrin adamın padişahı kandırıp kendisini affetmesini sağlaması şeklinde okura aktarılması olmuştur.

Ana fikrin okura aktarılma şekline bakıldığı zaman, ana fikirlerden dört tanesinin okuyucuya açık/doğrudan, altı tanesinin örtük/gizil ve dört tanesinin okura dolaylı olarak aktarıldığı tespit edilmiştir. Tablo 13’te ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan ana fikirlere, ana fikrin yansıtılma şekline ve okuru için uygunluğunu içeren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 13

İlkokul 1 ve 2.sınıf Masallarında İşlenen Ana Fikirler, Fikirlerin Yansıtılma Şekilleri ve Fikirlerin Yansıtılma Şekillerinin İlkokul 1 ve 2.sınıf Çocukları İçin Uygunluğu

Masalın adı	Ana fikir	Ana Fikrin Okura Yansıtılış Biçimi		Ana Fikrin Okura Aktarılma Biçimi		
		Olumlu	Olumsuz	Doğrudan (Açık)	Dolaylı	Örtük (Gizil)
Ciğer	Dürüstlük insana her zaman kazandırır.	✓				✓
Çilli Tavuk ve Yavruları	Emek verenin yemek için de sözü olur.	✓		✓		
Hediye	Yapılan iyilikler karşılıksız kalmaz.		✓		✓	
Hoşaf	Sadece biriktirmek için para kazanmak yardımlaşmanın vereceği mutluluğu kaçırmaya sebep olur.	✓		✓		
Kaplumbağa Yavrusu	Kimseye, özelliklede kendimizden küçüklere kötülük yapmamalıyız.	✓			✓	
Karavezir	Kişinin niyeti ne ise bir gün onu bulur ve kalbi güzel olanlar daima kazanır.	✓		✓		
Karga Ağası	Her şey bir gün gerçek sahibine ulaşır.		✓			✓
Koca Nine ile Tilki	İnsanlara ait herhangi bir şeyi izinsiz almamalıyız.	✓			✓	
Kurt ile Üç Öküz	Birlikten kuvvet doğar.	✓		✓		
Nohut Oğlan	Bir şeyi çok ister ve onun gerçekleşeceğine inanırsak o şey gerçek olur.	✓		✓		
Şemşırak Taşları	Hayatta bazı amaçlar için çıktığımız yolda beklenmedik güzelliklerle karşılaşabiliriz.		✓		✓	
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Annelerimizin sözünü dinlemeliyiz.		✓	✓		
Tencerecik	Bu masalın bir ana fikri bulunmamaktadır.					
Tilki ile Keklik	İnsanları kandırmamalıyız.	✓				✓
Üç Arkadaş	Kişileri farklılıkları ile kabul etmeli ve sevmeliyiz.	✓		✓		
Toplam		9	5	7	4	3

Tablo 13 ‘te İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabında yer alan ana fikirlere, ana fikirlerin okura yansıtılış biçimlerine ve ana fikirlerin okura aktarılma şekillerine yer verilmiştir.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda bir masal hariç geriye kalan on dört masalda bir ana fikrin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 13’te görüldüğü gibi masallarda işlenen ana fikirler birbirlerinden farklıdır.

Masallarda yer alan ana fikirlerin okul öncesi dönemi çocuklarına yansıtılış biçimlerine bakıldığı zaman, 10 masalın ana fikrinin okuruna olumlu şekilde, 4 masalın ana fikrinin ise okuruna olumsuz şekilde yansıtıldığı tespit edilmiştir. Masallarda işlenen 4 ana fikrin olumsuz olarak nitelendirilmesinin sebebi ise, Hediye adlı masalda yansıtılan ana fikrin padişahın kızını evlendirmek için üç adaydan hediye istemesi ve adaylardan birinin kızın hayatını kurtarmak için iyilik yapması üzerine kızla evlendirilmesi şeklinde; Karga Ağası adlı masalda yansıtılan ana fikrin hamamcının adamın isteği üzerine tokmakla dövülmesi üzerine eşyaların gerçek sahiplerine dönmesi şeklinde, Şemşırak Taşları adlı masalda yansıtılan ana fikrin küçük oğlanın cami için bulmaya çalıştığı Şemşırak taşlarını ararken karşılaştığı üç kızı alıp saraylarına götürmesi ve o kızlarla evlenmeleri ve taşları sahibinden izinsiz alması şeklinde, Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm adlı masalda ise yansıtılan ana fikrin yavru keçinin kurt tarafından yenmesi şeklinde okura aktarılması olmuştur.

Ana fikrin okura aktarılma şekline bakıldığı zaman, ana fikirlerden yedi tanesinin okuyucuya açık/doğrudan, üç tanesinin örtük/gizil ve dört tanesinin okura dolaylı olarak aktarıldığı tespit edilmiştir.

4.2. Masallarda Yer Alan Değer Gruplarına ve Değerlere Yönelik Bulgular

Masal İnceleme Formunun sekizinci ve son sorusu olan “Masallar hangi değer gruplarını ve değerleri içermektedir?” sorusu kapsamında masallarda işlenen değer gruplarına ve değerlere dair bulgulara Tablo 14 ve 15’te yer verilmiştir.

Tablo 14

Okul Öncesi Masallarında Yer Alan Değer Grupları ve Değerler

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı								Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı			Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Altın Balta	X				2					X	X			
Altın Yumurtlayan Tavuk														X

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı							Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı			Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Aslan ile Fare	X					X					X	X		
Aslan Tilki ve Geyik			X											

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı								Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı .			Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Ayağına Diken Batan Serçe	X										X			
Ayşe Fatma Kuzular			X	X										

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı										Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı .	Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Bit Hatun ve Pire Bey							X							
İmdi Dede	X	X									X			
Karga ile Tilki														X

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı										Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı .	Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Kitap Okuyan Ayı						X		X	X			X		
Köpek Yavrusu ile Kedi														X
Tavşan ile Kirpi													X	
Tilki ile Eşek														X

Masalın Adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı										Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı.	Siyasi Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Sorumluluk	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Özgürlük	Barış	Dürüstlük	Yardımseverlik	Barış		
Tilki ile Leylek														X
Masallarda İşlenen Değerlerin Sayısal Verileri	4	1	2	1	3	3	1	1	2	2	3	3	1	5

Tablo 14'te okul öncesi dönemi için hazırlanan 14 masal kitabında işlenen değerler ve bu değerlerin masallarda ne kadar yer aldığına dair sayısal verilere yer verilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi masallarda en çok sosyal ve ahlaki değerlere yer verilmiştir. Masallarda bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değerlere ise yer verilmemiştir. Beş masalda ise hiçbir değere yer verilmemiştir.

Altın Balta adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Yardımseverlik" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Adam da baltayı alıp eve gitmiş. Meğer altın baltanın bir bereketi varmış. Adam baltayı kullandıkça zenginleşmiş, evinin bereketi artmış. Bu sırada da karşılaştığı fakir insanlara hep yardım etmiş" (s.10).

Bu değer, bağış yapma ve yardımseverlik ifadeleri ile yansıtılmıştır.

"Dürüstlük" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"Evladım, sen çok temiz kalpli ve dürüst bir insanmışsın. Al, bu balta benden sana hediye olsun. Elinde bu balta olduğu sürece korkma, işlerin hep yolunda gider, demiş ve ona altın baltayı vermiş" (s.10).

"Zengin adam kös kös evine dönmüş. Fakir adam da dürüstlüğü sayesinde baltasıyla ömür boyu bolluk içinde yaşamış" (s.17).

Bu değer, dürüstlük ve doğruluk ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Aslan ile Fare adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Yardımseverlik" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Farelerin hepsi birden toplanmış. Kapanın ipini ve tahtasını kemire kemire kapağını açmışlar. Aslan da hızla kapandan çıkmış" (s.13).

Bu değer, çevresindekilere yardımda bulunma ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Barış" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Aslan, fareyi küçümsediği için kendisinden utanmış ve ondan özür dilemiş" (s.14)

Bu değer, sorunları fark etme ve hatasını kabullenme ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Aslan Tilki ve Geyik adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Sorumluluk" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Aslanın sadık hizmetkârı tilki, geyiği kandırıp getirmek için ormanın yolunu tutmuş” (s.7).

Bu değer görev bilinci ifadesi ile yansıtılmıştır.

Ayağına Diken Batan Serçe adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Nine hemen serçeyi nazikçe avucunun içine almış. Serçenin ayağındaki dikeni dikkatlice çıkarmış” (s.9).

Bu değer, çevresindekilere ardımda bulunma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Ayşe Fatma Kuzular adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Aile Birliğine Önem Verme” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Bizim koyun her gün otlamaya gidermiş. Bütün gün bin bir çeşit ot yer, memelerini sütle doldururmuş” (s.6).

Bu değer, aile içindeki rollere uygun davranma ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Sorumluluk” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Bizim koyun her gün otlamaya gidermiş. Bütün gün bin bir çeşit ot yer, memelerini sütle doldururmuş” (s.6).

Bu değer, görev bilinci ifadesi ile yansıtılmıştır.

Bit Hatun ve Pire Bey adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Sevgi” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Onlar ermiş muradına, darısı sevdikleri için fedakârlık yapan tüm dostların başına” (s.26).

Bu değer, İnsan ilişkilerini sevgi temelli kurma ifadesi ile yansıtılmıştır.

İmdi Dede adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Bir kış günü evlerinden dönerken yolda üşüyüp titreyen bir kedi yavrusu görmüşler. Soğuktan ölmesin diye kediyi alıp dükkâna getirmişler” (s.8).

Bu değer, çevresindekilere yardımda bulunma ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Duyarlılık” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Soğuktan ölmesin diye kediyi alıp dükkâna getirmişler” (s.8).

Bu değer, hassasiyet gösterme ifadesi ile yansıtılmıştır.

Kitap Okuyan Ayı adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Barış" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Padişah ayının hâline gülmüş, adama acımış ve onu affetmiş" (s.12).

Bu değer, affedici olma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Tavşan ile Kirpi adlı masalda yer alan dini değerler incelendiğinde;

"Dini Değerler" ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

Tavşan:

-Yok, yok! Böyle bir şey olmaz. Allah'ın hakkı üçtür, bir kere daha yarışalım, demiş" (s.12).

Bu masalda dini değerleri yansıttığı düşünülen kavram "Allah" tır. Ancak bu kavram kalıplaşmış bir söz içerisinde öylesine söylenmiştir. Dolayısıyla "Allah" kavramı gerçek anlamını yansıtacak ve dini değer niteliği taşıyacak şekilde kullanılmamıştır.

Tablo 15'te ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda işlenen değer gruplarına ve değerlere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 15

İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallarda İşlenen Değerler

Masalın adı	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı										Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı						Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı			Bilimsel Değerler	Estetik Değerler	Ekonomik Değerler	Dini Değerler	Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.
	Yardımseverlik	Duyarlılık	Adalet	Dayanışma	Çalışkanlık	Sorumluluk	Saygı	Aile birliğine önem verme	Dürüstlük	Barış	Sevgi	Adalet	Barış	Dayanışma	Dürüstlük	Saygı	Yardımseverlik	Adalet	Barış	Çalışkanlık					
Ciğer						X		X		X					X		X		X					
Çilli Tavuk ve Yavruları					X	X		X		X			X						X	X				

Kaplumbağa Yavrusu	Hoşaf	Hediye	Masalın adı	
X	X X X		Yardımseverlik	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
X			Duyarlılık	
			Adalet	
	X	X	Dayanışma	
			Çalışkanlık	
			Sorumluluk	
			Saygı	
			Aile birliğine önem verme	
			Dürüstlük	
	X		Barış	
		X X	Sevgi	
			Adalet	Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
	X		Barış	
	X	X	Dayanışma	
			Dürüstlük	
			Saygı	
X	X X X		Yardımseverlik	
			Adalet	
	X		Barış	Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı
			Çalışkanlık	Bilimsel Değerler
				Estetik Değerler
	X			Ekonomik Değerler
	X			Dini Değerler
				Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.

Koca Nine ile Tilki	Karga Ağası	Karavezir	Masalın Adı	
		X X	Yardımseverlik	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Duyarlılık	
X	X	X	Adalet	
			Dayanışma	
			Çalışkanlık	
			Sorumluluk	
			Saygı	
			Aile birliğine önem verme	
	X		Dürüstlük	
			Barış	
			Sevgi	
X	X	X	Adalet	Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Barış	
			Dayanışma	
	X		Dürüstlük	
			Saygı	
		X X	Yardımseverlik	
X	X	X	Adalet	Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı
			Barış	
				Bilimsel Değerler
				Estetik Değerler
X				Ekonomik Değerler
		X		Dini Değerler
				Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.

Şemşırak Taşları	Nohut Oğlan	Kurt ile Üç Öküz	Masalın Adı	
X X			Yardımseverlik	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Duyarlılık	
			Adalet	
			Dayanışma	
			Çalışkanlık	
			Sorumluluk	
			Saygı	
	X		Aile birliğine önem verme	
			Dürüstlük	
			Barış	
	X		Sevgi	
			Adalet	Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Barış	
			Dayanışma	
			Dürüstlük	
			Saygı	
X X			Yardımseverlik	
			Adalet	Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı
			Barış	
				Bilimsel Değerler
X				Estetik Değerler
				Ekonomik Değerler
X X	X			Dini Değerler
		X		Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.

Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Masalın Adı	
	Yardımseverlik	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
	Duyarlılık	
	Adalet	
	Dayanışma	
	Çalışkanlık	
X	Sorumluluk	
	Saygı	
X	Aile birliğine önem verme	
	Dürüstlük	
	Barış	
X X X X	Sevgi	
	Adalet	Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
	Barış	
	Dayanışma	
	Dürüstlük	
	Saygı	
	Yardımseverlik	
	Adalet	Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı
	Barış	
		Bilimsel Değerler
		Estetik Değerler
		Ekonomik Değerler
		Dini Değerler
		Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.

Üç Arkadaş	Tilki ile Leylek	Tencerecik	Masalın Adı	
X		X X	Yardımseverlik	Sosyal Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Duyarlılık	
			Adalet	
X			Dayanışma	
			Çalışkanlık	
		X X	Sorumluluk	
X			Saygı	
		X	Aile birliğine önem verme	
			Dürüstlük	
			Barış	
			Sevgi	
			Adalet	Ahlaki Değerler ve Değerle İlgili İfade Sayısı
			Barış	
X			Dayanışma	
			Dürüstlük	
X			Saygı	
X		X X	Yardımseverlik	
			Adalet	Siyasi Değerler ve Değerler İlgili İfade Sayısı
			Barış	
				Bilimsel Değerler
	X X X			Estetik Değerler
				Ekonomik Değerler
				Dini Değerler
				Masalda herhangi bir değer işlenmemiştir.

Masallarda İşlenen Değerlerin Sayısal Verileri	9	2	3	3	1	5	1	5	2	3	7	3	2	3	2	1	12	3	3	1	4	2	5		
TOPLAM	43											23						6		1	4	2	5	1	

Tablo 15'te İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan 15 masal kitabında işlenen değerler ve bu değerlerin masallarda ne kadar yer aldığına dair sayısal verilere yer verilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi masallarda en çok sosyal ve ahlaki değerlere yer verilmiştir. Ayrıca masallarda, siyasi, bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değerlere de yer verilmiştir. Kurt ile Üç Öküz masalında ise hiçbir değer işlenmemiştir.

Ciğer adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Sorumluluk" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"-Aldıktan sonra, ciğeri gölde yıkayıp doğruca eve getir e mi kızım? Bunun üzerine kızcağız çarşıya gidip ciğeri almış, göle götürüp bir güzel yıkamış." (s.3).

Bu değer, görev bilinci ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Aile Birliğine Önem Verme" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Ciğeri alıp annesine götürmüş. Annesi, ciğeri güzelce pişirip sofraya koymuş. Nihayet ana kız, muratlarına ermişler" (s.18).

Bu değer, aile içi dayanışma ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Barış" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Leylek, bir daha hiç kimsenin malını izinsiz almayacağını söylemiş. Kız da onu affedip salıvermiş" (s.18)

Bu değer, affedici olma ve kendi ve başkalarının hakkını gözetme ifadesi ile yansıtılmıştır.

Çilli Tavuk ve Yavruları adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Aile Birliğine Önem verme" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"Bizim çilli tavuk, "Şu tarlaya az buğday eksem de kışın kolayca yavrularımı beslesem, demiş" (s.5).

Bu değer, aile kurumunda görev ve sorumluluklarını bilme ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Sorumluluk" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"-Ördek kardeş, senden yardım istiyorum. Yavrularım ufak, kış gelmeden onlara yiyecek hazırlamam lazım (s.10).

Bu değer, görev bilinci ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Çalışkanlık" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Tavuk bakmış ki dört komşusundan da hayır yok, başlamış eşelemeye. Gecesini gündüzüne katmış; eşelemiş, eşelemiş. Ekebildiği kadar buğday ekmiş” (s.14).

Bu değer, azim, faaliyette bulunma ve hedefe yönelik çabalama ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Barış” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Çilli tavuğun arkadaşları hatalarını anlamışlar ve bir sonraki yıl için çilli tavuğa yardım etmeye söz vermişler. Çilli tavukta arkadaşlarını sofrasına kabul etmiş” (s.33).

Bu değer, affedici olma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Hediye adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Dayanışma” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

> “-Aynaya bakalım da padişahın kızı ne durumda öğrenelim, demişler. Aynaya bakmışlar ki padişahın kızı son nefesini veriyor.
>
> -Burada ne duruyoruz? Binelim benim ata, üçümüzü menzile ulaştırır, demiş atı olan delikanlı.- Öteki de demiş ki:
>
> -Benim elmada ilaç. Hemen gidip padişahın kızına verelim elmayı” (s.10-13).

Bu değer, ortak çıkarlar için paylaşma ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Sevgi” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Kızla elmayı getiren delikanlı evlenmişler ve ömür boyu mutlu yaşamışlar” (s.16).

“Seven sevdiğine her şekilde kavuşur, at vesile. Seven sevdiğini her yerden görür, ayna nafile” (s.14).

Bu değer, bağlılık duyma ve insan ilişkilerini sevgi temelli kurma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Hoşaf adlı masalda yer alan sosyal ve ahlaki değerler incelendiğinde;

Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Komşuları da bu karı kocaya üzülür, onlara yardım etmeye çalışırlarmış” (s.3).

“Şu yumağı al da kocana bir çift çorap ör. Yazık, yırtık çorapla çalışmaya gidiyor, demiş (s.5).

““Bu kadar çok hoşafı kim içecek? Dağıtayım en iyisi, sevaptır.” Deyip bütün köylüye hoşafı paylaştırmış” (s.9).

Bu değer, çevresindekilere yardımda bulunma, duyarlılık, paylaşma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Dayanışma” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Komşuları da bu karı kocaya üzülür, onlara yardım etmeye çalışırlarmış” (s.3).

““Bu kadar çok hoşafı kim içecek? Dağıtayım en iyisi, sevaptır.” Deyip bütün köylüye hoşafı paylaştırmış” (s.9)

Bu değer, yardımlaşma ve paylaşma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Duyarlılık” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler ise şöyledir:

“Komşuları da bu karı kocaya üzülür, onlara yardım etmeye çalışırlarmış” (s.3).

Bu değer, uzak ve yakın çevresindeki olaylara sessiz kalmama ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Barış” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şöyledir:

“Altınların dağıtıldığını anlayan adam, tam karısına kızacakken, köylünün mutluluğunu görüp, dualarını duyunca onu affetmiş” (s.10).

Bu değer, affedici olma ve hoşgörülü olma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Hoşaf masalında *dini değerler* ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Birer tas hoşaf alan köylüler bin bir dua ve teşekkürler oradan ayrılmışlar” (s.9).

Bu değer, dua ifadesi ile yansıtılmıştır.

Hoşaf masalında yer verilen ekonomik değerler ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Adam çalışıp kazandığı parayla altın alırmış” (s.3).

Bu değer, birikim yapma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Kaplumbağa Yavrusu adlı masalda yer alan sosyal ve ahlaki değerler incelendiğinde;

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

-Bak şunun yaptığına! Sen hiç üzülme kaplumbağa kardeş. Şimdi ben öyle bir oyun oynayacağım ki hem yavrunu kurtaracağız hem de onu kaçıranlara iyi bir der vereceğiz, demiş” (s.11).

Yardımseverlik değeri, çevresindekilere yardım etmek, dayanışma ve çözüm odaklı olma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Duyarlılık” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

-Bak şunun yaptığına! Sen hiç üzülme kaplumbağa kardeş. Şimdi ben öyle bir oyun oynayacağım ki hem yavrunu kurtaracağız hem de onu kaçıranlara iyi bir der vereceğiz, demiş” (s.11).

Duyarlılık değeri, uzak ve yakın çevresindeki olaylara sessiz kalmama ifadesi ile yansıtılmıştır.

Karavezir adlı masalda yer alan sosyal, ahlaki ve siyasi değerler incelendiğinde;

"Yardımseverlik" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"Padişah da her seferinde ona bir kese altın verirmiş. Derviş de bu altınları fakir fukaraya dağıtırmış" (s.4).

"Sen o kâğıdı bana ver! Benim çocuklarım aç. Fırıncı bizim rızkımızı temin etsin, demiş. Derviş, yüce gönüllü bir adammış. Karavezir'e kâğıdı uzatmış" (s.8).

Yardımseverlik değeri, çevresindekilere yardım etmek, bağış yapma, hayırseverlik, paylaşma ve bencil olmama ifadeleri ile yansıtılmıştır.

"Adalet" değeri ile ilgili verilen ifadeler şu şekildedir:

"-Al bakalım, kimse kimsenin nasibini yiyemez, demiş" (s11).

Adalet değeri, herkese kendine uygun düşeni, hakkı olanı verme, doğruluk ve hak ve hukuka uygunluk ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Karavezir masalında *"dini değerler"* ile ilgili ifadeler şu şekildedir:

"Derviş Baba dua ederek kâğıdı almış, katlamış, sonra da cebine koymuş" (s.7).

"Beni çok utandırdın. Hakkını helal et, demiş" (s.14).

Dini değerler, dua ve dini terim ve sembol ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Karga Ağası adlı masalda yer alan sosyal, ahlaki ve siyasi değerler incelendiğinde;

"Adalet" değeri ile ilgili verilen ifadeler şu şekildedir:

"Hasat zamanı gelince, yenen mısırlarının hakkı neyse sana öderim, demiş" (s.4).

Adalet değeri, herkese kendine uygun düşeni kendi hakkı olanı verme, dürüstlük ifadesi ile yansıtılmıştır" (s.4).

"Dürüstlük" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"-Bu tokmağı durdururum ama sen de bana eşeğimi ve soframı vereceksin, demiş. Hamamcı bunu kabul etmiş. Adam da tokmağı durdurmuş. Hamamcı da gidip eşeği ve sofrayı adama getirmiş" (s.22).

Dürüstlük değeri, sözünde durma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Koca Nine ile Tilki adlı masalda yer alan sosyal, ahlaki ve siyasi değerler incelendiğinde;

"Adalet" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"-Git, sütümü getir, sana kuyruğunu vereyim, demiş" (s.9).

Bu değer, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğallık ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Ekonomik Değerler" ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

"Bu ninenin bir ineği varmış. Bu inekten sağdığı sütü satar, geçinirmiş" (s.3).

Bu değer, maddi olanakların amaca uygun kullanılması ifadesi ile yansıtılmıştır.

Nohut Oğlan adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

"Aile Birliğine Önem Verme" değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:
"Adam gündüzleri tarlaya gider, kadın da öğlen eşine yemek götürürmüş" (s.4).

Bu değer, aile içi dayanışma ifadesi ile yansıtılmıştır.

"Sevgi" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:
"Adam ve kadın nohut oğlanı çok sevmişler" (s.20).

Bu değer insan ilişkilerini sevgi temelli kurma ifadesi ile yansıtılmıştır.

Nohut oğlan masalın yer verilen *dini değerler* ise şu şekildedir:

"Bir gün "Allah'ım bana bir çocuk nasip eyle, istersen nohuttan küçük olsun." Demiş" (s.4).

Bu değer, dua ifadesi ile yansıtılmıştır.

Şemşırak Taşları adlı masalda yer alan sosyal ve ahlaki değerler incelendiğinde;

"Yardımseverlik" değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

"Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde padişahın biri, bir cami yaptırmış" (s.3).

"Ağabeylerine üç kıza yardım ettiğini ve onları devlerden kurtardığını anlatmış" (s.19).

Bu değer, hayırseverlik ve çevresindekilere yardımda bulunma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Şemşırak Taşları masalında yer verilen *dini değerler* ise şu şekildedir:

"Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde padişahın biri, bir cami yaptırmış. Bir gün padişah, camiden çıkarken Hızır Aleyhi selam gelip demiş ki

-Bu cami çok güzel oldu ama Şemşırak taşları eksik" (s.3).

“Onların diğer yollara saptığını gören küçük oğlan “Bismillah!” deyip sağdaki yola girivermiş” (s.7).

Bu değer, dini terim ve semboller ifadesi ile yansıtılmıştır.

Şemşırak Taşları masalında yer verilen *estetik değerler* ise şu şekildedir:

“-Bu cami çok güzel oldu ama Şemşırak taşları eksik. O taşlarla her taraf ışıl ışıl olurdu. Şemşırak taşları çok parlak ve güzeldir, camiyi daha da güzelleştirir” (s.3).

Bu değer, hoş gözüken ve uyum ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm adlı masalda yer alan sosyal değerler incelendiğinde;

“Aile birliğine önem verme” değeri ile ilgili yer alan ifadeler şu şekildedir:

“Anne keçi, her gün ormana gidip otlar; dönüşte de yavrularına ağzında su, boynuzlarında ot, memelerinde süt getirirmiş.” (s.3)

Bu değer, aile kurumuna karşı görev ve sorumlulukların bilincinde olma, aile içindeki rollere uygun davranma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Sevgi” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Sabah olunca anne keçi, yine üçünün de yanaklarından öpüp onları sıkıca tembihlermiş.” (s.4).

“Anne keçi, yavrularına sarılmış ve onları yanaklarından öpmüş.” (s.11).

“Keçi de hemen Mengülüm’ü kurtarmış ve onu bağrına basıp gözlerinden öpmüş.” (s.25)

“Şengülüm ile Şüngülüm, kardeşleri Mengülüm’ü görünce çok sevinmişler. Onun yanaklarından ve gözlerinden öpmüşler.” (s.26).

Bu değer, şefkat, ilgi gösterme, samimiyet ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Sorumluluk” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şunlardır:

“Anne keçi, her gün ormana gidip otlar; dönüşte de yavrularına ağzında su, boynuzlarında ot, memelerinde süt getirirmiş.” (s.3)

Bu değer, görev bilinci ifadesi ile yansıtılmıştır.

Tencerecik adlı masalda yer alan sosyal ve ahlaki değerler incelendiğinde;

“Aile birliğine önem verme” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Ana; gece sabaha kadar iplik eğirir, genç kız da onu götürüp pazarda satarmış. Geçimlerini böyle sağlarlarmış” (s.3).

Bu değer, aile içi dayanışma ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Sorumluluk” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Nine, nine ben küçük, fakir bir kızın tenceresiyim. Beni bıraksan, onlara gitsem de karınlarını doyursam olmaz mı, demiş” (s.4).

“-Güzeller güzeli Sultan Hanım, ben yaşlı anasıyla yaşayan küçük, fakir bir kızın tenceresiyim. Beni bıraksan, onlara gitsem de onları şu fakir hayatlarından kurtarsam olmaz mı, demiş” (s.8).

Bu değer, görev bilinci ve yardımseverlik ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifadeler şu şekildedir:

“Nine, nine ben küçük, fakir bir kızın tenceresiyim. Beni bıraksan, onlara gitsem de karınlarını doyursam olmaz mı, demiş” (s.4).

“-Güzeller güzeli Sultan Hanım, ben yaşlı anasıyla yaşayan küçük, fakir bir kızın tenceresiyim. Beni bıraksan, onlara gitsem de onları şu fakir hayatlarından kurtarsam olmaz mı, demiş” (s.8).

Bu değer, çevresindekilere yardım etmek ve yardımseverlik ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Tilki ile Leylek adlı masalda yer alan estetik değerler incelendiğinde;

“-Ne kötü! Yere uzandığında o güzelim tüylerin toza toprağa bulaşır, demiş” (s.4).

“-Zaten öyle güzel tüylerim var ki toprağa bulansa bile kirlenmez, demiş” (s.7).

“-O zaman şimdi söyle, o güzel sesini ben de duyayım, demiş” (s.8).

Estetik değerler, güzellik duygusu, güzel ve ahenk ifadeleri ile yansıtılmıştır.

Üç Arkadaş adlı masalda yer alan sosyal ve ahlaki değerler incelendiğinde;

“Yardımseverlik” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Nehrin suyu o kadar soğukmuş ki tam su içerlerken tilkinin kuyruğu donuvermiş. Bunu fark eden horoz ile at, tilkinin yanına koşmuşlar ve onu kurtarmışlar” (s.8)

Bu değer, çevresindekilere yardımda bulunma ve dayanışma ifadeleri ile yansıtılmıştır.

“Dayanışma” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“-Biz üç iyi arkadaşız. Aylardır yollardayız ve ne zaman birimizin bir şeye ihtiyacı olsa diğeri ona yardım eder. Atın sırtı kaşınsa horoz üzerine atlar, gagasıyla onu kaşır. Horoz yorulsa at, onu sırtında taşır” (s.16).

Bu değer, yardımlaşma ifadesi ile yansıtılmıştır.

“Saygı” değeri ile ilgili yer verilen ifade şu şekildedir:

“Tilki, horoz, at ve çoban tüm farklılıklarına rağmen o çiftlikte mutlu bir şekilde yaşamışlar” (s.19).

Bu değer, farklılıkları kabullenme ve hoşgörü ifadesi ile yansıtılmıştır.

Tablo 16’da İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.3. İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masal Kitaplarına Yönelik Okur Tepkileri Kapsamında Elde Edilen Bulgular

Tablo 16

İlkokul 1 ve 2.sınıflar İçin Hazırlanan Masallara Yönelik Okur Tepkilerinin Yüzdelik Dağılımları

Masalın Adı	Ciğer	Çilli Tavuk ve Yavruları	Hediye	Hoşaf	Kaplumbağa Yavrusu	Karga Ağası	Koca Nine ile Tilki	Kurt ile Üç Öküz	Nohut Oğlan	Şemşirak Taşları	Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Tencerecik	Tilki ile Keklik	Üç Arkadaş
Metin Merkezli Cevaplar	18,2	27,6	5,56	34,46	19,04	33,4	32,3	7,69	42,4	13,05	40	40,6	25	34,2
Hikâyeyi Yeniden Anlatma	9,1	3,4	---	3,45	4,76	---	3.8	7,69	3	4,35	2,9	---	---	---
Karakterleri Anlama	9,1	10,4	5,56	17,24	4,76	7,4	7,7	---	15,2	8,7	14,2	15,6	6.25	14,2

Masalın Adı	Ciğer	Çilli Tavuk ve Yavruları	Hediye	Hoşaf	Kaplumbağa Yavrusu	Karga Ağası	Koca Nine ile Tilki	Kurt ile Üç Öküz	Nohut Oğlan	Şemşırak Taşları	Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Tencerecik	Tilki ile Keklik	Üç Arkadaş
Soru Sorma	---	---	---	---	---	---	---	---	3	---	---	---	---	---
Tahmin Etme	---	13,8	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Ana Fikir	---	---	---	13,77	9,52	26	20,8	---	21,2	---	22,9	25	18,75	20
Okur Merkezli Cevaplar	81,8	72,4	94,44	65,54	80,6	66,6	67,7	92,31	57,6	86,95	60	59,4	75	65,8
Kişisel Tepki	36,35	27,6	44,44	27,6	38,1	29,6	30	30,77	24,2	34,78	22,9	25	25	22,9

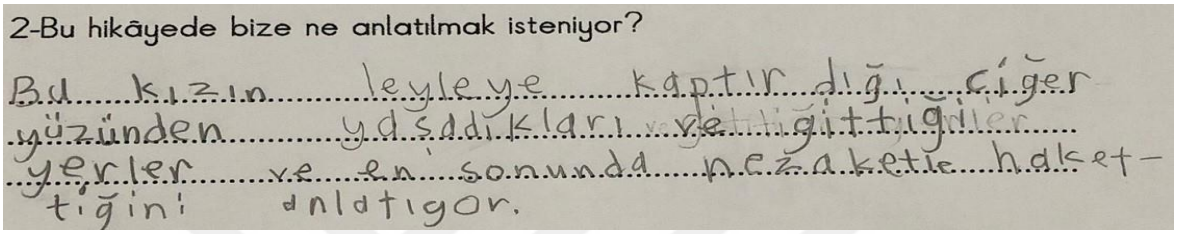
Masalın Adı	Ciğer	Çilli Tavuk ve Yavruları	Hediye	Hoşaf	Kaplumbağa Yavrusu	Karga Ağası	Koca Nine ile Tilki	Kurt ile Üç Öküz	Nohut Oğlan	Şemşırak Taşları	Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	Tencerecik	Tilki ile Keklik	Üç Arkadaş
Hikâye ile Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma	9,1	17,2	5,56	10,34	4,76	7,4	7,7	30,77	9,2	17,39	14,2	9,4	25	20
Hikâyedeki Olaylara Katılma İsteği	36,35	27,6	44,44	27,6	38,1	29,6	30	30,77	24,2	34,78	22,9	25	25	22,9
TOPLAM	100													

Kategorilere Göre Ciğer Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

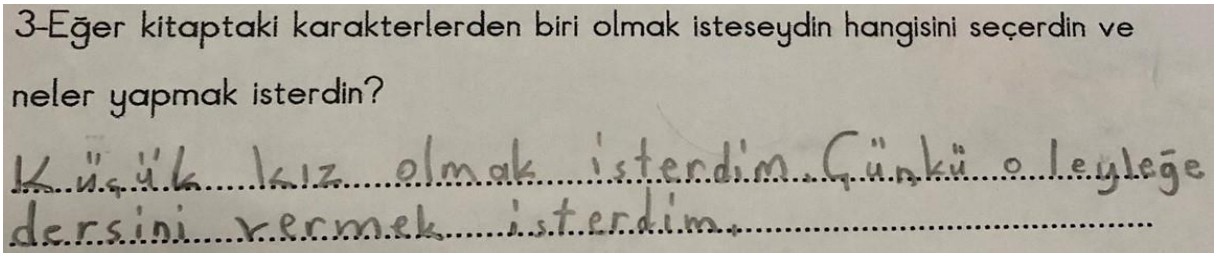
Öğrencilerin Ciğer masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde 2 öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Görsel 1'de görüldüğü gibi öğrenci masalla ilgili çıkarım da bulunmak yerine masalı yeniden anlatma yoluna başvurmuştur. Görsel 1'de Ö4 kodlu öğrencinin örnek cevabı yer almaktadır.



Şekil 1. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 4'ü kız, 1'i rençper, 1'i kunduracı, 1'i leylek ve 1'i de elini öptüren samancı karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Kız olmak isteyen 3 ve 8 numaralı öğrenciler kızın masaldaki rolünü anlamışlardır çünkü masalda leyleğe dersini veren, ciğeri ondan alan kız karakteridir. Görsel 2'de Ö8 kodlu öğrencinin örnek cevabı yer almaktadır.



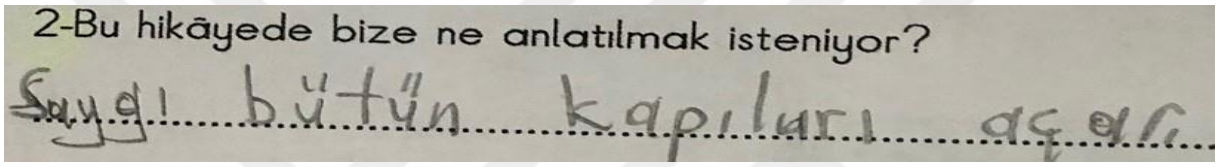
Şekil 2. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

İncelenen bu masalın öğrencilere vermeye çalıştığı belirli bir ana fikri yoktur. Öğrencilerin bu masaldan anladıklarına yönelik cevapları ise "saygıyı, izinsiz bir şey almamayı anlatıyor", "başkasının malını izinsiz almamayı", "birinin malını izinsiz alırsan başına neler geleceği anlatılıyor", "bu kızın leyleğe kaptırdığı ciğer yüzünden yaşadıkları ve gittiği yerler ve en sonunda nezaketle hak ettiğini anlatıyor", "bir çocuğun leyleğe istediğini verip eve gidip mutlu mutlu annesiyle birlikte ciğeri yediğini anlatıyor", "bir şeyi yapmak istiyorsan hemen pes etme uğraş ki gerçekleşsin", "saygı bütün kapıları açar" ve "başkalarının mallarını izinsiz almamalıyız" şeklindedir. Görsel 3'te Ö7 kodlu öğrencinin örnek cevabı yer almaktadır.



Şekil 3. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

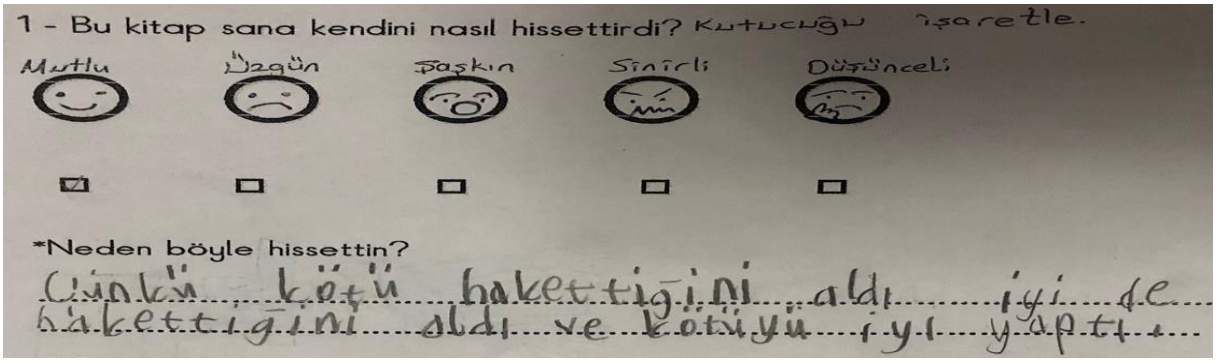
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

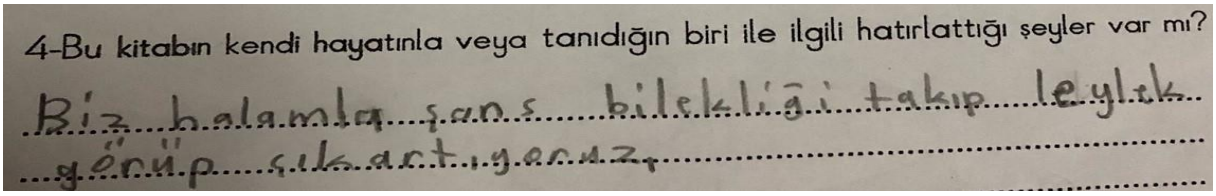
Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin kendini mutlu hissettiği tespit edilmiştir. Mutlu hisseden öğrencilerin "sonunda mutlu oldukları için ben de mutlu oldum", "komik ve eğlenceli olduğu için", "çünkü küçük kız istediğine kavuştuğu için", "kötü hak ettiğini aldı iyi de hak ettiğini aldı ve kötüyü iyi yaptı" ve "kız sonunda ciğeri alıp annesiyle yemesine mutlu oldum" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin kendisini şaşkın hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu öğrenciler "o kadar yeri gezmiş ve en sonunda istediği olmuş ve bu yüzden bu duyguyu hissettim" ve "sürekli kızdan bir şeyler istiyorlar masalın sonu hiç gelmeyecek sandım" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediklerini ifade etmişlerdir. Görsel 4'te Ö5 kodlu öğrencinin örnek cevabı yer almaktadır.



Şekil 4. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

Öğrencilerden 2'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. Bağlantı kuran öğrencilerin "bir keresinde ablam gitmesin diye onu kandırmıştım" ve "biz halamla şans bilekliği takıp leylek görüp çıkartıyoruz" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. 5 öğrenci ise bu masalla alakalı bir anısı olmadığını belirtmiş; 1 öğrenci de soruyu boş bırakmıştır. Bu durumun sebebinin, hayatlarında masaldaki olaya benzer bir olayla karşılaşmamalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Görsel 5'te Ö8 kodlu öğrencinin örnek cevabı yer almaktadır.

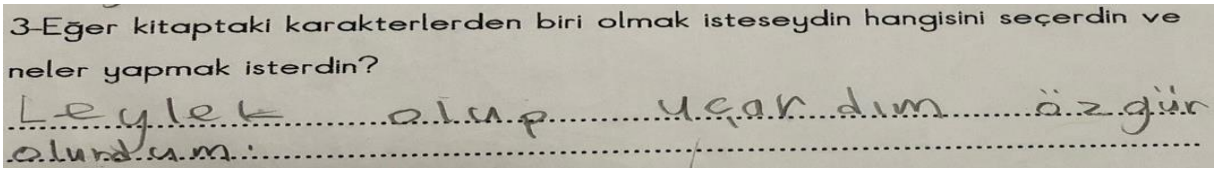


Şekil 5. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Hikayedeki olaylara katılma isteği

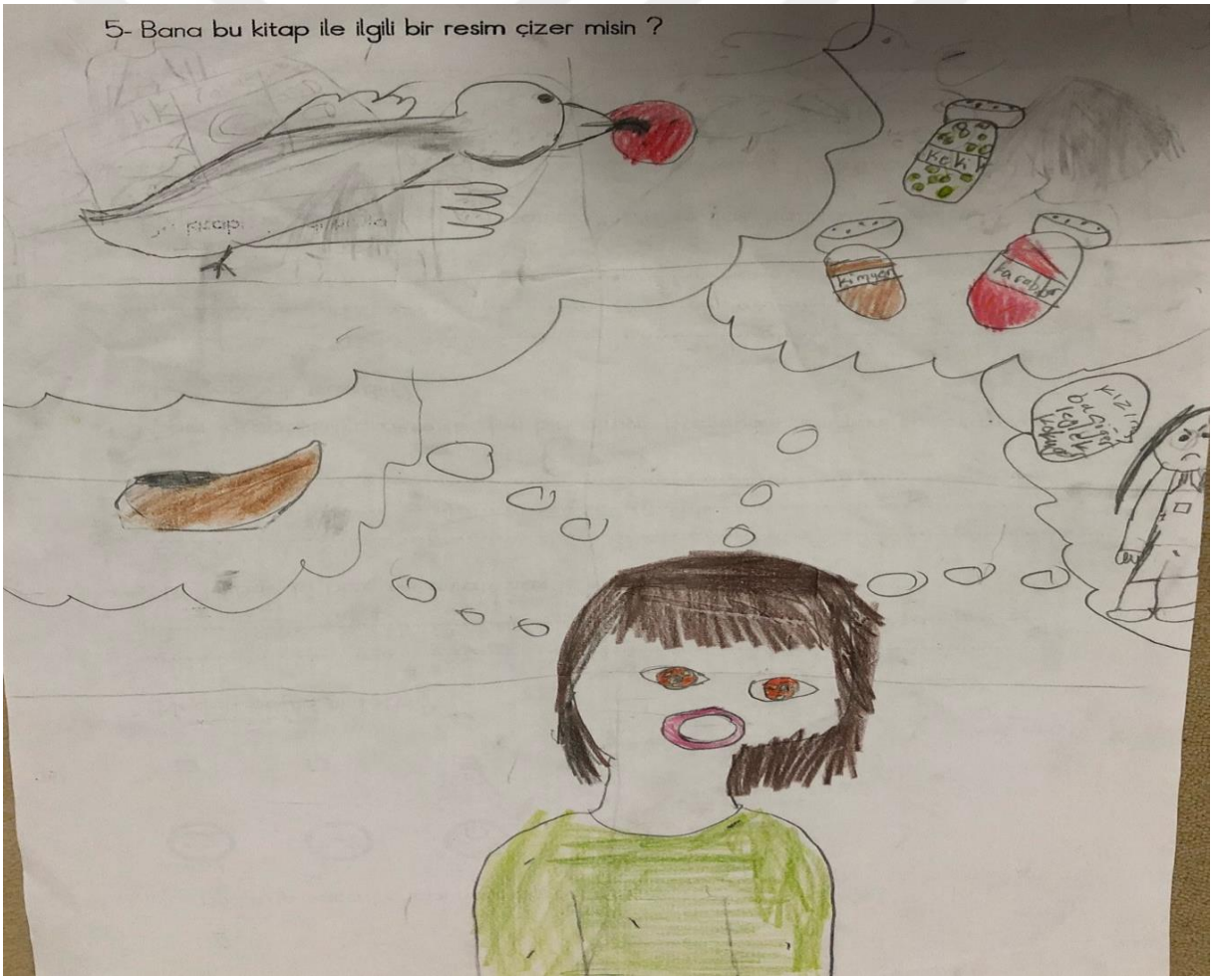
Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 4'ü kız, 1'i rençper, 1'i kunduracı, 1'i leylek ve 1'i de elini öptüren Samancı karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Kunduracı olmak isteyen öğrenci "o kıza bir şartla kundura verirdim" diyerek bu karakter olunca yapmak istediğini belirtmiştir. Leylek olmak isteyen öğrenci "uçardım özgür olurdum" şeklinde isteğini dile getirmiştir. Kız karakteri olmak isteyen öğrenciler de "çarşıdan elma almak ve kızın başına gelenleri yaşamak istedim", "çünkü o leyleğe dersini vermek istedim", "leyleği anneme söyler annem parayı verip olay daha kısa süre leyleği yakalayıp kafese koyardım"

ve “kız gibi oradan orya koşmak isterdim” şeklinde isteklerde bulunmuşlardır. Görsel 6’da Ö4 kodlu öğrencinin örnek cevabına yer verilmiştir.



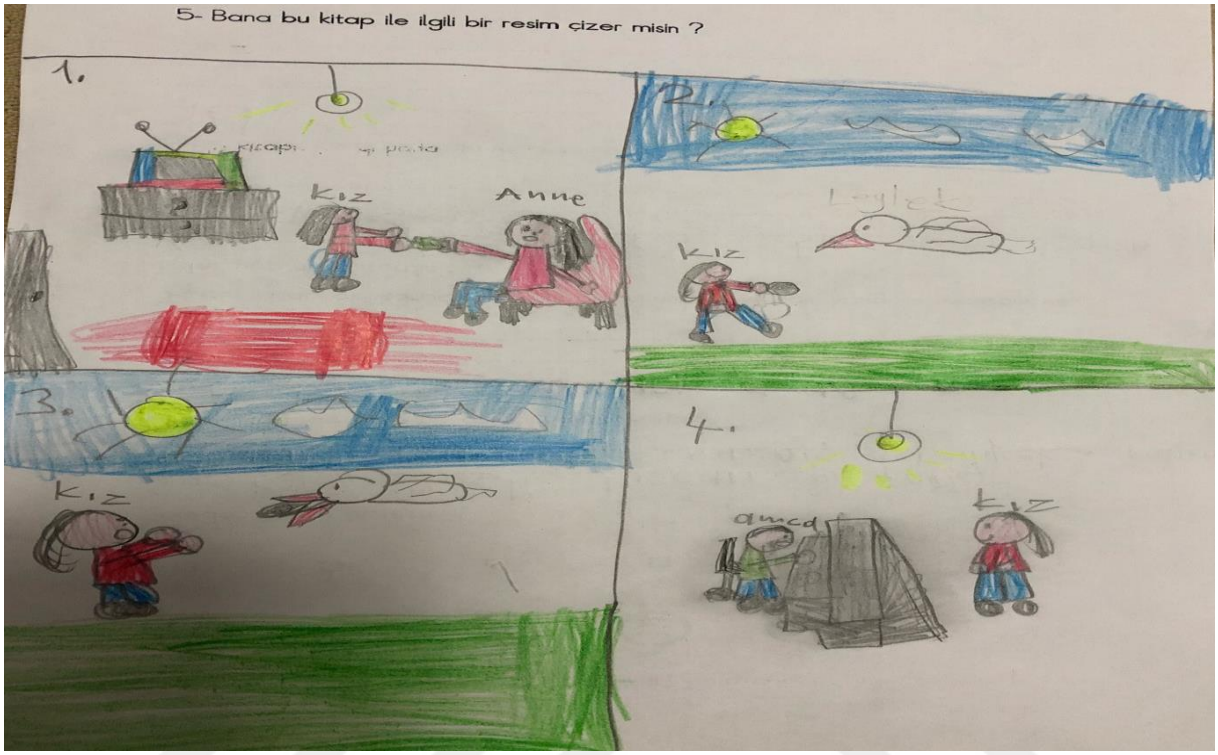
Şekil 6. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

“Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö3 ve Ö4 kodlu öğrencilerin çizdiği resimlere yer verilmiştir.



Şekil 7. Ö4 kodlu öğrenci çizimi

Ö4 kodlu öğrencinin kız karakterini konuşur bir şekilde resmettiği görülmektedir. Leylek ciğeri alıp kaçarken, annesi de kıza "kızım bu ciğer leylek kokuyor" demektedir. Öğrenci aynı zamanda üzerlerine kimyon, tuz ve karabiber yazdığı öğeleri de resmetmiştir.



Şekil 8. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

Ö3 kodlu öğrenci masalda gerçekleşen olayları olay sırasına göre resmetmiştir. Birinci resimde annesi kıza para vermektedir. İkinci resimde kız ciğeri almıştır ve leylekte uçmaktadır. Üçüncü resimde leylek ciğeri alıp kaçmaktadır ve kız da leyleğin karşısında ellerini açmış bir beden ifadesiyle durmaktadır. Dördüncü resimde ise kız amcanın yanına gitmiştir ve mutludur.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok kız karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında kız karakteri olmak isteyen 2 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın okuruna yansıttığı bir ana fikri olmadığı için ana fikir ile ilgili bir yorumda bulunulamamıştır. 2 öğrencinin masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüş ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 4'ü kız, 1'i rençper, 1'i kunduracı, 1'i leylek ve 1'i de elini öptüren Samancı karakteri olmak istediği yönünde cevap vermişlerdir.

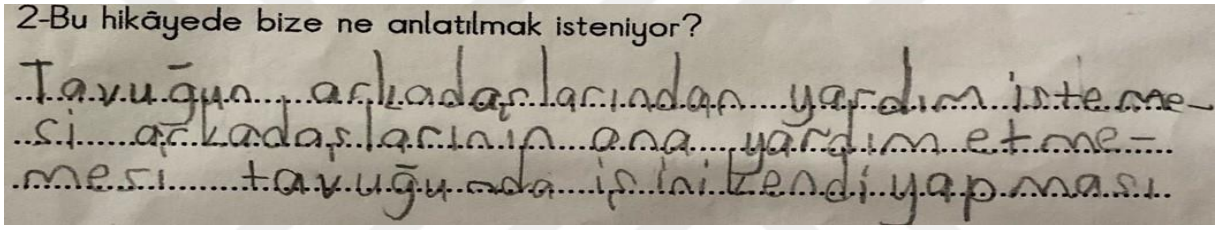
Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin de bir resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Çilli Tavuk ve Yavruları Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

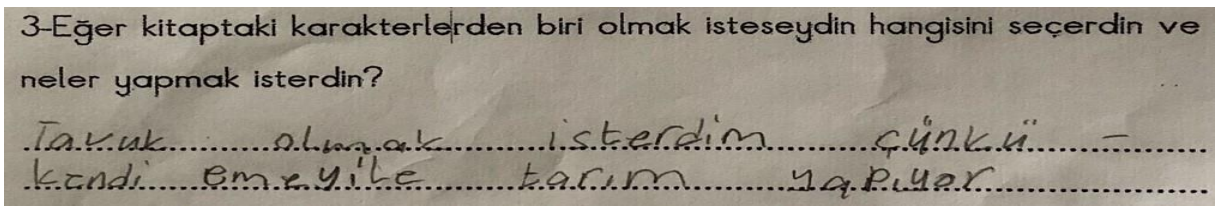
Öğrencilerin yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece bir öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Görsel 1.9.'da görüldüğü gibi öğrencinin masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine "tavuğun arkadaşlarından yardım istemesi arkadaşlarının ona yardım etmemesi tavuğun da işini kendi yapması" şeklinde masalı dolaylı yoldan yeniden anlattığı görülmektedir. Görsel 9'da Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 9. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 5'i çilli tavuk, 2'si tavşan ve 1'i kaz karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Çilli tavuk olmak isteyen 2,4 ve 8 numaralı öğrenciler çilli tavuğun masaldaki rolünü doğru şekilde anlamışlardır çünkü masalda kendi emeğiyle tarım yapan, yavrularını doyurmak için çaba gösteren ve komşularına yardımlaşmanın önemiyle ilgili ders veren çilli tavuktur. Görsel 10 'da Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



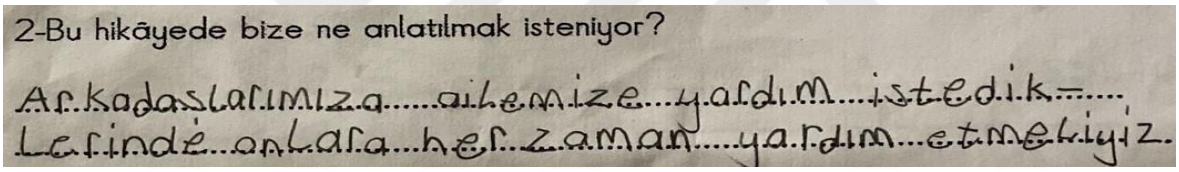
Şekil 10. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

4 öğrenci hariç diğer 4 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini soruya verdikleri cevaplardan doğru şekilde anlamadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin diğer sorulara vermiş oldukları cevaplara dayanarak ana fikri doğru şekilde yansıtamamalarının sebebinin masalı anlamamaktan ziyade masalda öne çıkan mesajların ve olayların etkisi olabileceği düşünülmektedir. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "bu hikâyede bize yardımlaşmayı anlatmak isteniyor", "arkadaşlarımıza ailemize yardım isteklerinde onlara her zaman yardım etmeliyiz", bu hikâyede bize herkese yardım edelim ki herkes mutlu olsun gibi şeyler anlatılmak isteniyor" ve "yardımlaşmanın merhametin önemini anlatıyor" şeklinde ana fikri yansıtan cevaplar verdikleri görülmüştür. Görsel 11 'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 11. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

Soru Sorma

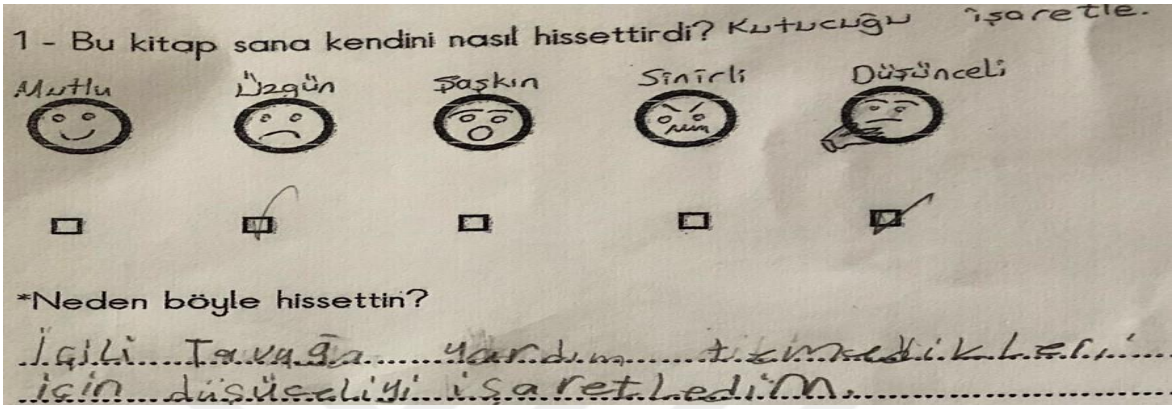
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 3 tanesinin kendini mutlu hissettiği ve mutlu hisseden öğrencilerin "çünkü hikâyede yardımseverlik var", "çünkü soruları çözmek beni mutlu ediyor" ve "böyle hissetmemin nedeni tavuğun sonunda arkadaşlarına bir ders vermesi" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 4'ünün kendilerini üzgün hissettikleri ve "çünkü tavuğa hiç kimse yardım etmedi", "çilli tavuk için çok üzüldüm", "çünkü hiç kimse ona yardıma gelmedi", "çünkü çilli tavuğun arkadaşları çilli tavuğa yardım etmediği için üzgün kutucuğunu işaretledim", "üzgün hissederdim çünkü çilli tavuğa buğday

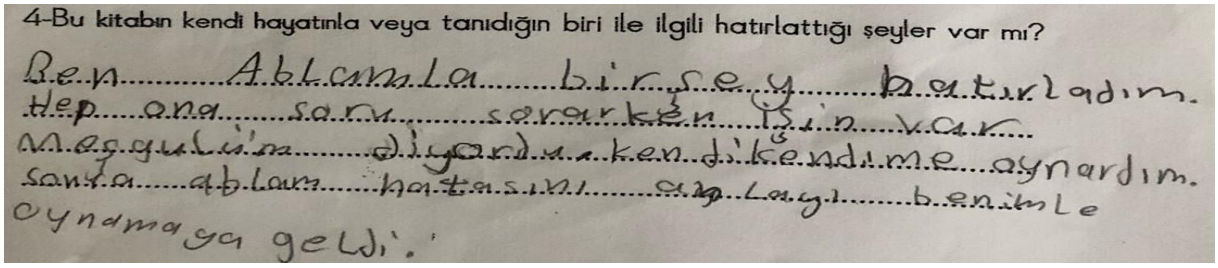
ekmesinde yardım etmediler" şeklinde neden böyle hissettiklerini ve şeklinde açıklayarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 1'i ise kendisini hem üzgün hem de düşünceli hissettiğini belirtmiş ve böyle hissetmesinin nedenini "çilli tavuğa yardım için düşünceliyi işaretledim" şeklinde açıklamıştır. Görsel 12'de Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 12. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

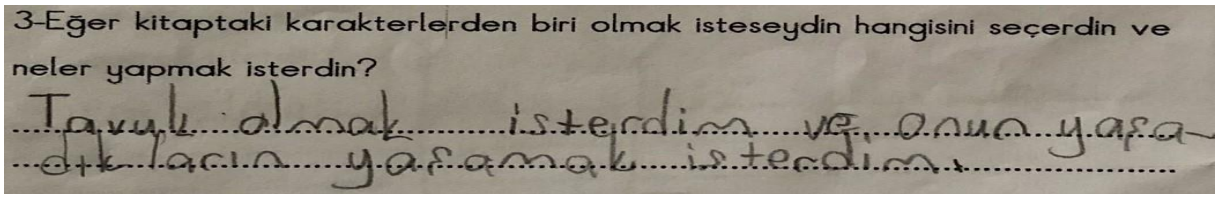
Öğrencilerden 5'inin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu görülmüştür. 1 öğrenci soruyu "bu kitabın kendi hayatımla veya tanıdığım biri ile ilgili hatırlattığı şeyler yok" şeklinde cevaplarken 1 öğrenci de soruyu boş bırakmıştır.1 öğrencinin de masalla ilgili anısını yazmak yerine masaldan anladığını "bu kitapta arkadaşlarımıza yardım etmeli arkadaşlarıma saygılı olmalı" şeklinde ifade ettiği görülmüştür. Ö3 kodlu öğrencinin kuzeninin ablasının kendisine yönelik hatasını anlamasıyla çilli tavuğun arkadaşlarının hatalarını anlamaları arasında bağ kurduğu; Ö4 kodlu öğrencinin tilkiye yardım etmek için karşılık bekleyenlerle babasının onu eğlence parkına götürmesi karşılığında okulu geçmesini istemesi arasında bağ kurduğu ve Ö3 kodlu öğrencinin de ablasının kendisine yardım etmek karşılığında ondan sakız almasıyla masal arasında bağ kurduğu görülmüştür. Görsel 13'te Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 13. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

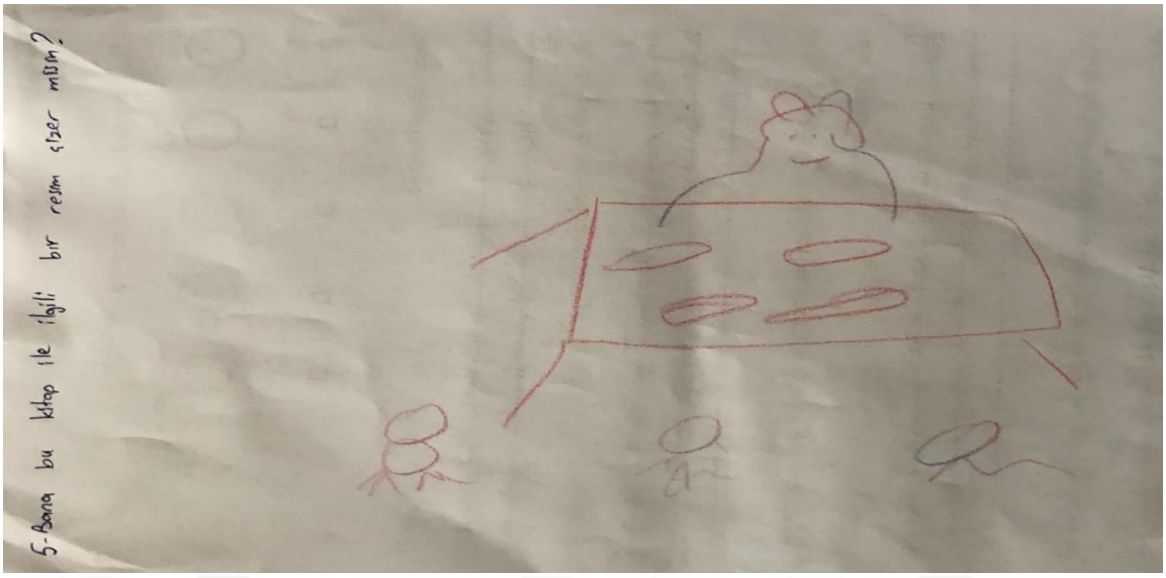
<u>*Hikayedeki olaylara katılma isteği*</u>

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 5'i çilli tavuk, 2'si tavşan ve 1'i kaz karakteri şeklinde cevap vermiştir. Çilli tavuk olmak isteyen öğrenciler "ben onun yerinde olsaydım herkese sormadan kendim yapardım", "çünkü kendi emeğiyle tarım yapıyor", "yavrularımı doyuracak şeyler yapmak isterdim" ve "komşularıma yardımlaşmanın önemini anlatmak isterdim" gibi cevaplar vererek çilli tavuk olunca neler yapmak istediklerini belirtmek yerine neden çilli tavuk olmak istediklerini açıklamışlardır. Tavşan olmak isteyen öğrenciler tavşan karakteri olup "çünkü her yere hızlıca yetişirdim herkese hızlıca yardım edebilirdim" ve "çok hızlı zıplamak isterdim bide çilli tavuğa yardım etmek isterdim" gibi isteklerde bulunmuşlardır. Kaz karakteri olmak isteyen öğrenci ise "hikâyede olsaydım uçup çilli tavuğun yanına giderdim" şeklinde kaz olunca ne yapmak istediğini dile getirmiştir. Görsel 14'te Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 14. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö6 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 15. Ö6 kodlu öğrenci çizimi

Ö6 kodlu öğrencinin masalda olduğu gibi, çilli tavuğun çocuklarına ekmek yaparken ki halini resmettiği görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok çilli tavuk karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok üzgün yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında çilli tavuk karakteri olmak isteyen 3 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 4 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 5'i çilli tavuk, 2'si tavşan ve 1'i kaz karakteri olmak istediği yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 7 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Hediye Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

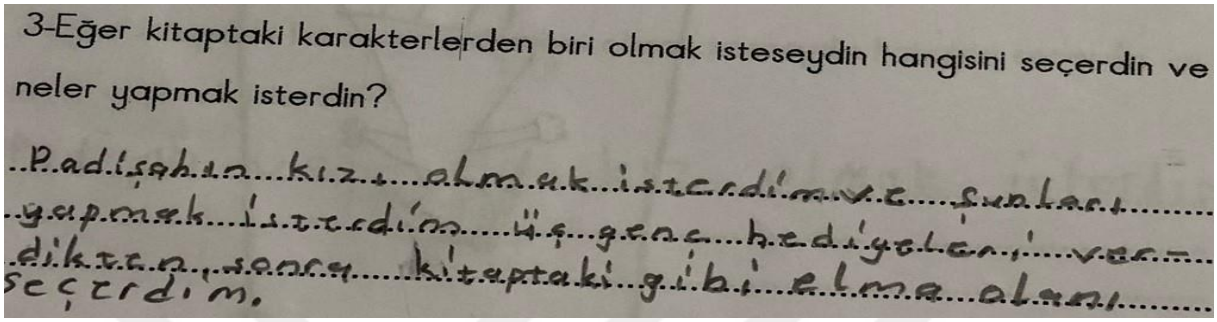
1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır.

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 5'i kız, 1'i ayna getiren delikanlı, 1'i elmayı getiren delikanlı ve 1'i de hem padişah hem de kız olmak istemiştir. Kız olmak isteyen 7 numaralı öğrenci kızın masaldaki rolünü anlamıştır çünkü masalda elma getiren delikanlıyı seçen kızdır. Görsel 16'da Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 16. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

İncelenen bu masalın öğrencilere vermeye çalıştığı belirli bir ana fikri yoktur. Öğrencilerin bu masaldan ne anladıklarına yönelik cevapları ise "bize adamların fedakarlıklarını anlatıyor", "padişahın kıza nasıl davrandığını", "ne olursa olsun hayatını kurtaranı seç", "padişahın kızının evlenmesi", "elmayı getiren delikanlı evlilik", "eski zamanları" "padişahın kızını nasıl verdiklerini anlatıyor" ve "üç adamın padişahın kızıyla evlenmek istediği anlatılıyor" şeklindedir.

Soru Sorma

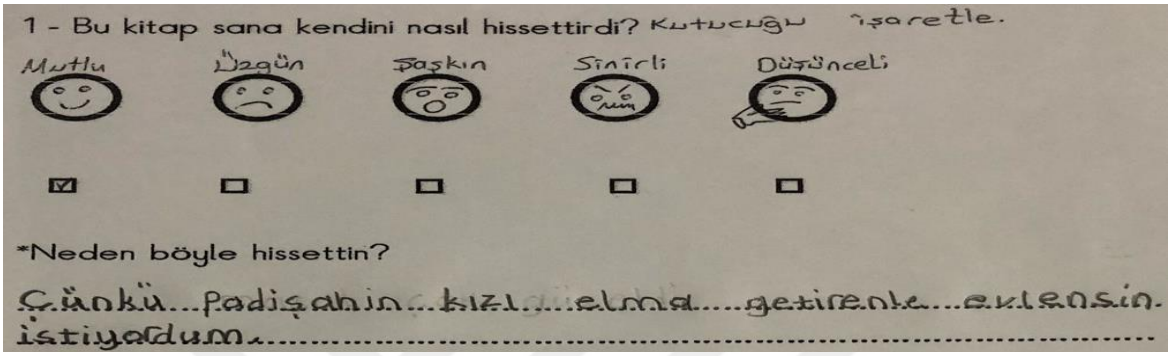
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 6'sının kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrencilerin "çünkü padişahın kızı elma getirenle evlensin istiyordum", "çünkü her delikanlı ödülünü almış", "çünkü çok heyecanlandım", "çünkü elmalı olan hayatını kurtardığı için" ve "çünkü

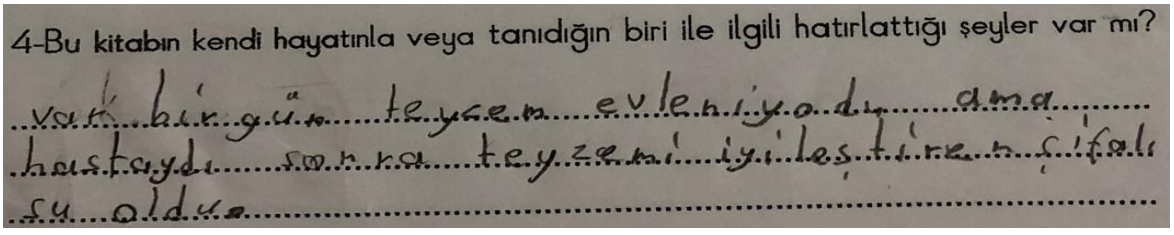
çok güzel bir masaldı" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 1'inin kendisini hem mutlu hem de şaşkın hissettiği görülmüştür. Bu ifadeyi işaretlemesini öğrenci "çünkü üçünün de getirdiği şeyler garipti" şeklinde açıklamıştır. Kendisini şaşkın hisseden öğrenci ise bu ifadeyi işaretleme sebebini "açıkçası ben çok fazla elmalıyla evleneceğini düşünmüyordum" şeklinde belirtmiştir. Görsel 17'de Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 17. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

<u>Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma</u>

Öğrencilerden 1'inin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu görülmüştür. 5 öğrenci soruya "yok" şeklinde cevap verirken 2 öğrenci de soruyu boş bırakmıştır. Öğrencilerin soruya yönelik "yok" şeklinde verdiği cevaplardan ve soruyu boş bırakmalarından hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Görsel 18'de Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

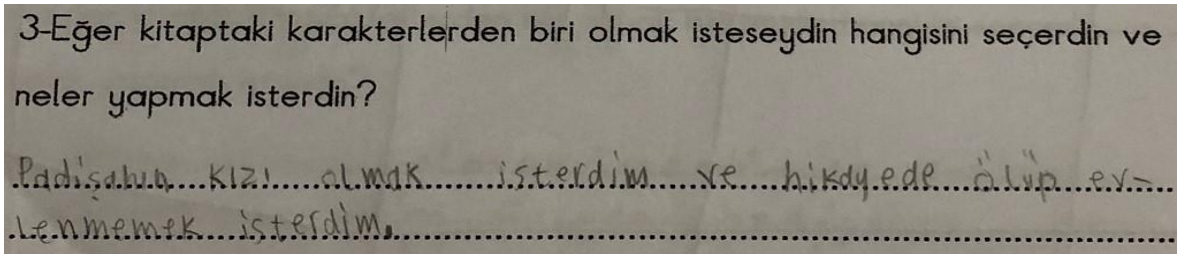


Şekil 18. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

<u>Hikayedeki olaylara katılma isteği</u>

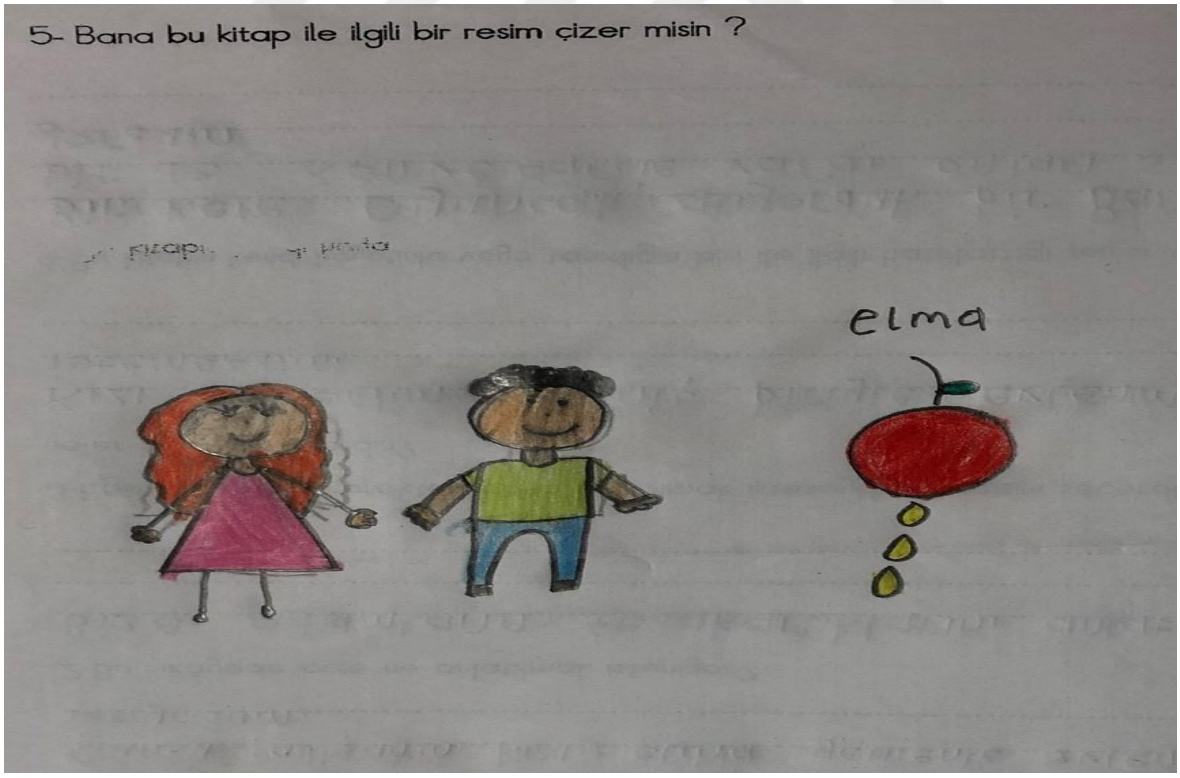
Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 5'i kız, 1'i aynalı, 1'i elmayı getiren delikanlı ve 1'i de padişah ve kız karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Kız olmak isteyen öğrencilerden biri

hariç geriye kalan 4 öğrenci “hikâyede ölüp evlenmek evlenmemek isterdim”, “hiçbiriyle evlenmek istemezdim”, “padişahın kızı olup hiçbiriyle evlenmezdim” ve “üç genç hediyeleri verdikten sonra kitaptaki gibi elma alanı seçerdim” şeklinde isteklerde bulunmuşlardır. Diğer öğrenciler ise seçtikleri karakterlerle neler yapmak istediklerinden bahsetmemişlerdir. Görsel 19’da Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 19. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

“Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö1 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 20. Ö1 kodlu öğrenci çizimi

Ö1 kodlu öğrencinin çizmiş olduğu resimde kız ve elmayı getiren delikanlı mutlu bir şekilde yan yana bulunmaktadırlar. Öğrenci elmayı ve kızı kurtaran elmanın suyunu da resmetmiştir.

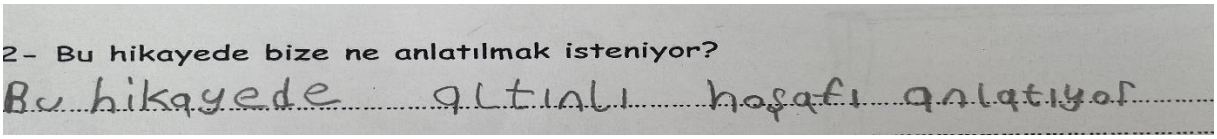
Bulgular incelendiğinde öğrencilerinden kız karakteri olmak isteyen 1 öğrencinin olmak istediği karakteri anladığı görülmüştür. Öğrencilerin en çok kız karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür Öğrencilerden 1'inin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" 5'i kız, 1'i aynalı, 1'i elmayı getiren delikanlı ve 1'i de padişah ve kız karakteri olmak istediği yönünde cevap vermiştir. Masalın bir ana fikrinin olmadığı ve öğrencilerin hikâyeyi yeniden anlatma, tahmin etme ve soru sormaya başvurmadıkları tespit edilmiştir. "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin de resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Hoşaf Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Öğrencilerin Hoşaf masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece bir öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Görsel 1 de görüldüğü gibi öğrencinin masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine masalı yeniden anlatmaya başvurduğu görülmektedir. Bu durum öğrencinin masalı derinlemesine değil de basit düzeyde anladığı ile ilgili sonuca ulaşmamızı sağlamıştır. Görsel 21'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

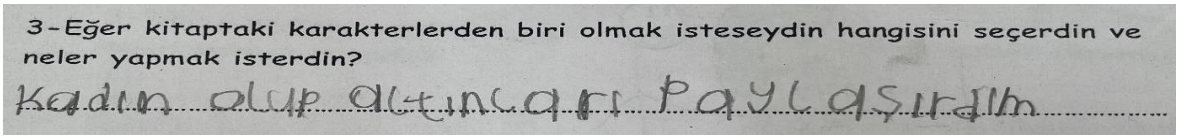


Şekil 21. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Karakter seçimine yönelik öğrenciler arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerden 4'ü ibibik kuşu, 2'si kadın ve 2'si adam karakteri olmak istediğini belirtmiştir. 3, 5 ve 6 numaralı öğrenciler ibibik kuşunun masaldaki görevini çok iyi anlamışlardır çünkü masalda adamın

çoraplarını kaçıran ibibik kuşudur. Aynı şekilde kadın karakteri olmak isteyen 2 ve 4 numaralı öğrenciler de kadının masaldaki rolünü anlamışlardır çünkü altınları paylaşmak ve hoşaf dağıtmak istemişlerdir. Görsel 22'de Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



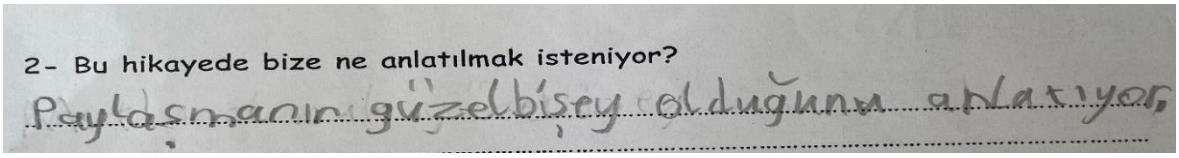
Şekil 22. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

4 öğrenci hariç kalan 4 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Ana fikri anlamayan öğrencilerin "altınlı hoşafı anlatıyor", "adam çok mutlu olmuş", "sevilmek mutlu olmak" ve "kadının gözünün azıcık gördüğünü anlatıyor" şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "paylaşmanın güzel bir şey olduğunu anlatıyor", "paylaşmak" ve "paylaşmayı anlatıyor" şeklinde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Görsel 23'de Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 23. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

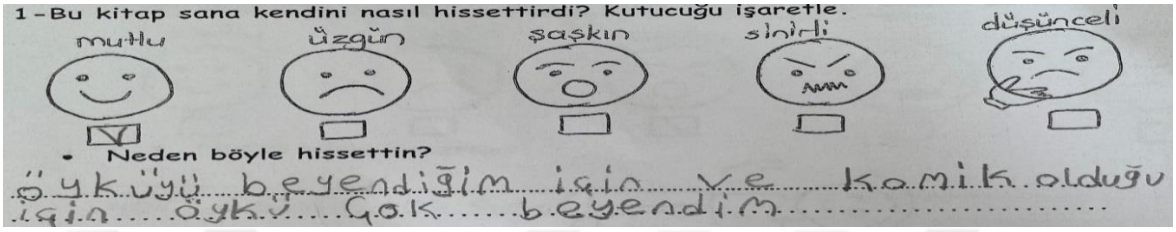
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 6'sının kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrenciler "Komime gitti", "hoşuma gitti", "öyküyü çok beğendiğim için komik olduğu için öykü çok

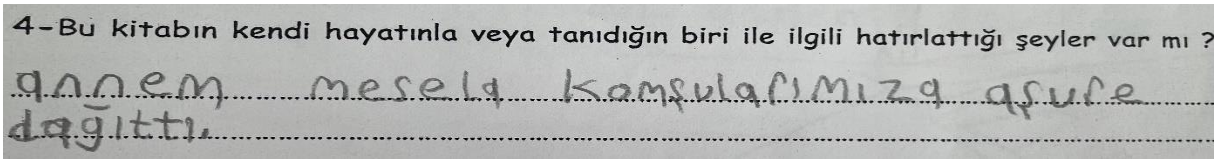
beğendim", "hikâye hoşuma gitti", "çünkü çok güzel bir hikâye" ve "hikâyeyi çok sevdim ve çok güzeldi" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin ise kendisini şaşkın hissettiği görülmüştür. Şaşkın hisseden öğrencilerin ise "çok şaşkın oldum" ve "kadın çok komikti" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediği görülmüştür. Görsel 24'te Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 24. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

<u>*Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma*</u>

Öğrencilerden 3'ünün masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 4'ü soruyu yok şeklinde yanıtlarken 1'i de soruyu boş bırakmıştır. Öğrencilerin soruyu "yok" şeklinde yanıtlamalarından ve boş bırakmalarından hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Görsel 8 de görüldüğü gibi 2 numaralı öğrencinin annesinin aşure dağıtmasıyla kadının hoşaf dağıtması arasında bağ kurduğu görülmüştür. Diğer öğrenciler ise "babaanneme börek götürürken döktüm", "arkadaşıma su verdim şeklinde kendi anılarını paylaştıkları görülmüştür. Görsel 25'te Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

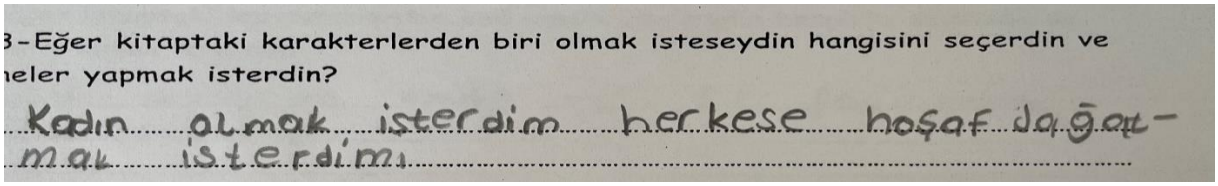


Şekil 25. Ö2 kodlu öğrenci çizimi

<u>*Hikayedeki olaylara katılma isteği*</u>

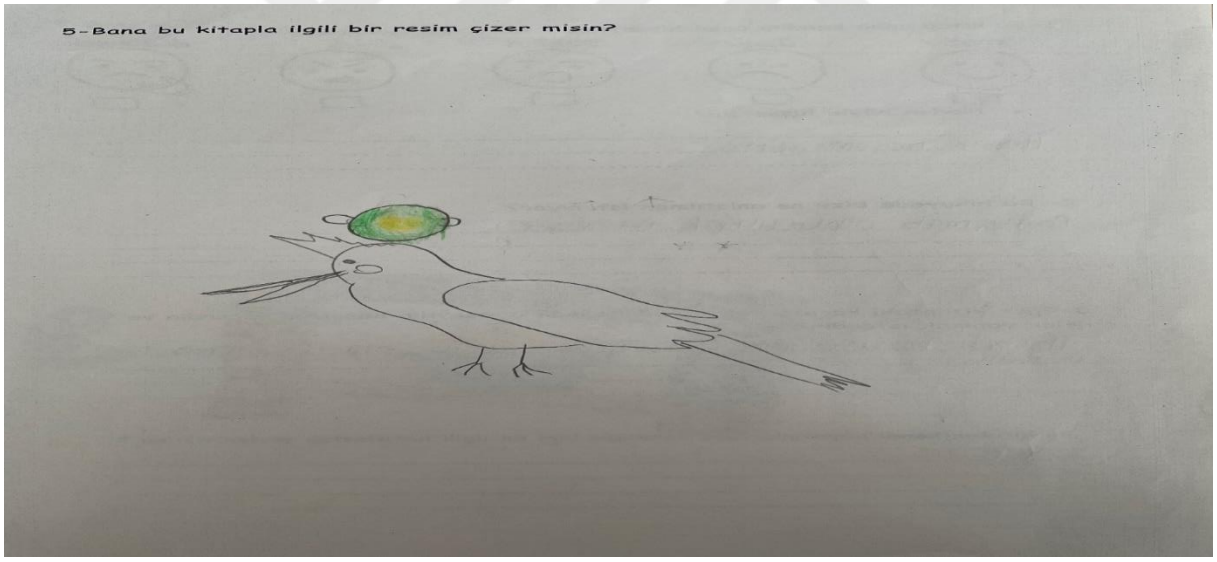
Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 4'ü ibibik kuşu, 2'si kadın ve 2'si adam karakteri olmak istediğini belirtmiştir. İbibik kuşu olmak isteyen öğrenciler ibibik kuşu olup "adamın

çorabını çalmak", "onunla uçup her şeyi yapabilmek", "bütün çorapları kaçırmak", ve "bütün şeyleri çalmak" gibi isteklerde bulundukları görülmüştür. Kadın karakteri olmak isteyen öğrenciler kadın olup "altınları paylaşmak" ve "herkese hoşaf dağıtmak" istediklerini belirtmişlerdir. Adam karakteri olmak isteyen öğrencilerden biri de adam olup "bir sürü şey almak" istediğini belirtmiştir. Görsel 26'da Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



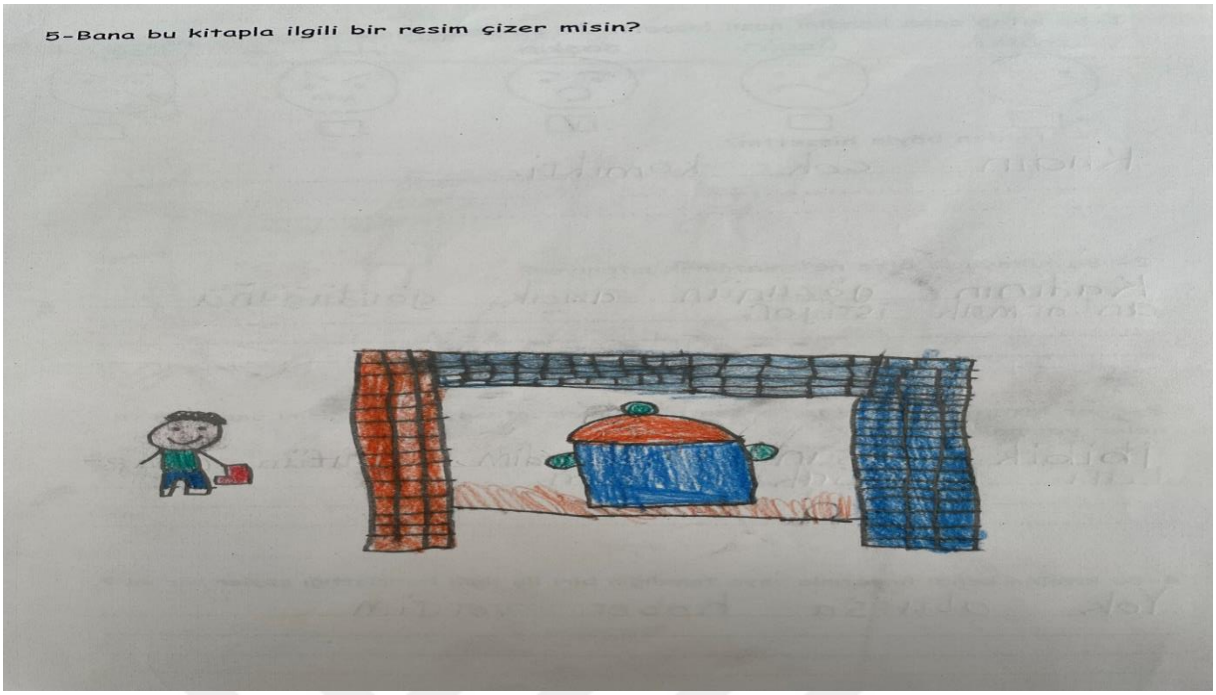
Şekil 26. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö7 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 27. Ö7 kodlu öğrenci çizimi

Ö7 kodlu öğrencinin masalda yer alan ibibik kuşunun çorabı kaçırırken ki halini resmettiği görülmektedir.



Şekil 28. Ö6 kodlu öğrenci çizimi

Ö6 kodlu öğrencinin adamın altınlarını ocağın altına sakladığı halini resmettiği görülmektedir.

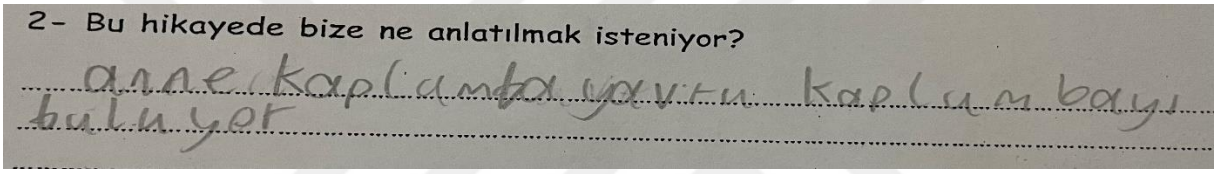
Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok ibibik kuşu karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında ibibik kuşu karakteri olmak isteyen 3 öğrencinin ve kadın karakteri olmak isteyen 2 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 4 öğrencinin doğru şekilde anladıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerden tanesinin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 4'ü ibibik kuşu, 2'si kadın ve 2'si adam olmak istediği yönünde cevap vermişlerdir Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 6 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Kaplumbağa Yavrusu Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

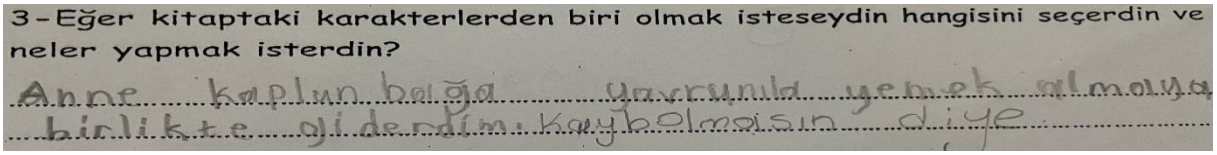
Öğrencilerin Kaplumbağa Yavrusu masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece bir öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Görsel 1.35'te görüldüğü gibi öğrencinin masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine "anne kaplumbağa yavru kaplumbağayı buluyor" şeklinde masalı yeniden anlattığı görülmektedir. Bu durum öğrencinin masalı derinlemesine değil de basit düzeyde anladığı ile ilgili sonuca ulaşmamızı sağlamıştır. Görsel 29'da Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 29. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Görsel 1.36'da görüldüğü gibi anne kaplumbağa olmak isteyen Ö5 kodlu öğrencinin olmak istediği karakterin masaldaki rolünü anladığı tespit edilmiştir. Çünkü masalda yavrusu kaybolduğu için onu arayıp bulan karakter anne kaplumbağadır. Görsel 30'da Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 30. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

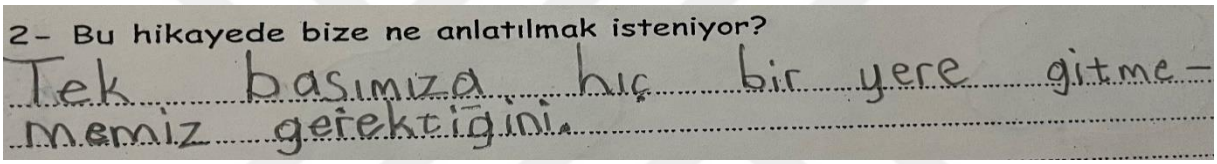
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır. Çocuklar masala yönelik soru sorma eğilimi göstermemişlerdir.

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

6 öğrenci hariç kalan 2 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Masalın ana fikrini anlayan Ö3 kodlu öğrenci soruya "tek başımıza hiçbir yere gitmememiz gerektiği" şeklinde cevap verirken Ö4 kodlu öğrenci "kaybolunca ne olacağını anlatmak istiyor" şeklinde cevap vermiştir. 6 öğrencinin ana fikri anlamamasının nedeninin ana fikrin masalda örtük bir şekilde verilmesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Görsel 31'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

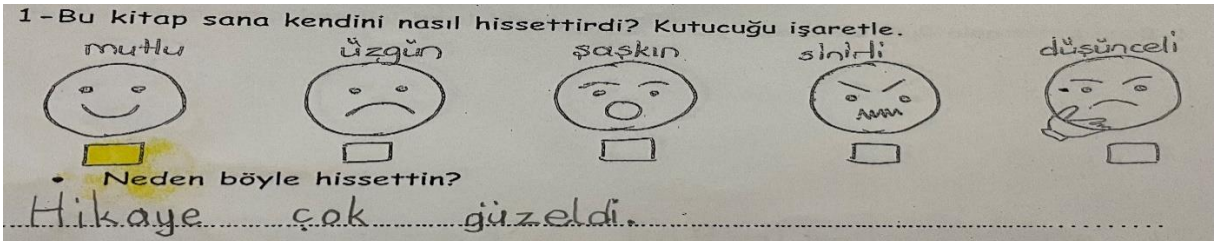


Şekil 31. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

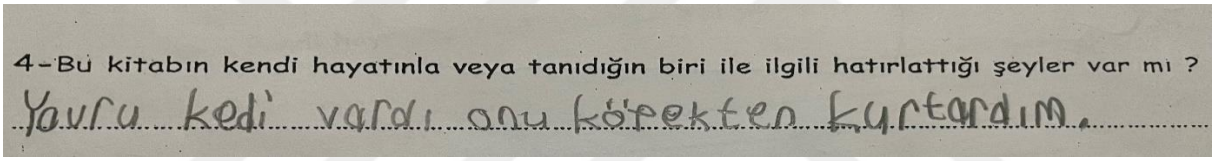
Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin kendini mutlu hissettiği tespit edilmiştir. Mutlu hisseden öğrenciler "çünkü kaplumbağa kurtuldu" ve" hikâye çok güzeldi" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 4'ü ise kendisini üzgün hissettiği ve üzgün hisseden öğrencilerin "bu hikâye beni çok üzdü", "çünkü kaplumbağa kaybolduğu için" "neden çünkü tilki yavru kaplumbağa kaçırdı" ve "kaplumbağayı kaçırdı ve ben çok üzüldüm" şeklinde neden üzgün hissettiklerini açıkladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 2'si ise kendilerini hem mutlu hem de üzgün hissetmiş ve "kaplumbağanın kaybolması üzdü kavuşması mutlu etti" ve "kaplumbağa kaybolduğu için" şeklinde açıklamada bulunmuşlardır. Görsel 32'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 32. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

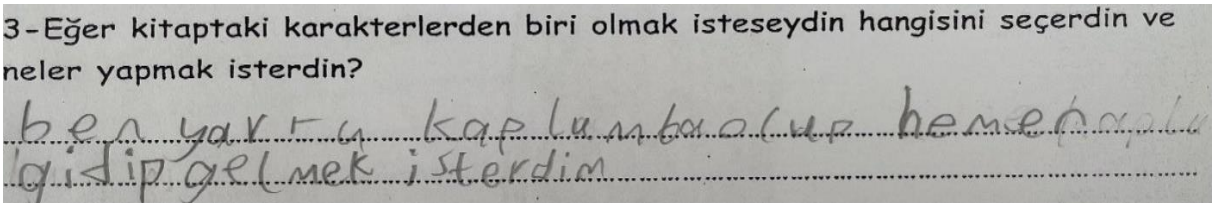
Öğrencilerden 1'i masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 7 öğrencinin ise soruya "yok" ve 1 öğrencinin de "yok ama olursa söylerim" şeklinde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Kendi deneyimini paylaşan öğrenci ise "yavru kedi vardı onu köpekten kurtardım" şeklinde anısını paylaşmıştır. 3 ve 6 numaralı öğrencilerin cevapları aşağıdaki görsellerde paylaşılmıştır. Görsel 1.33'de Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 33. Ö6 kodlu öğrenci cevabı

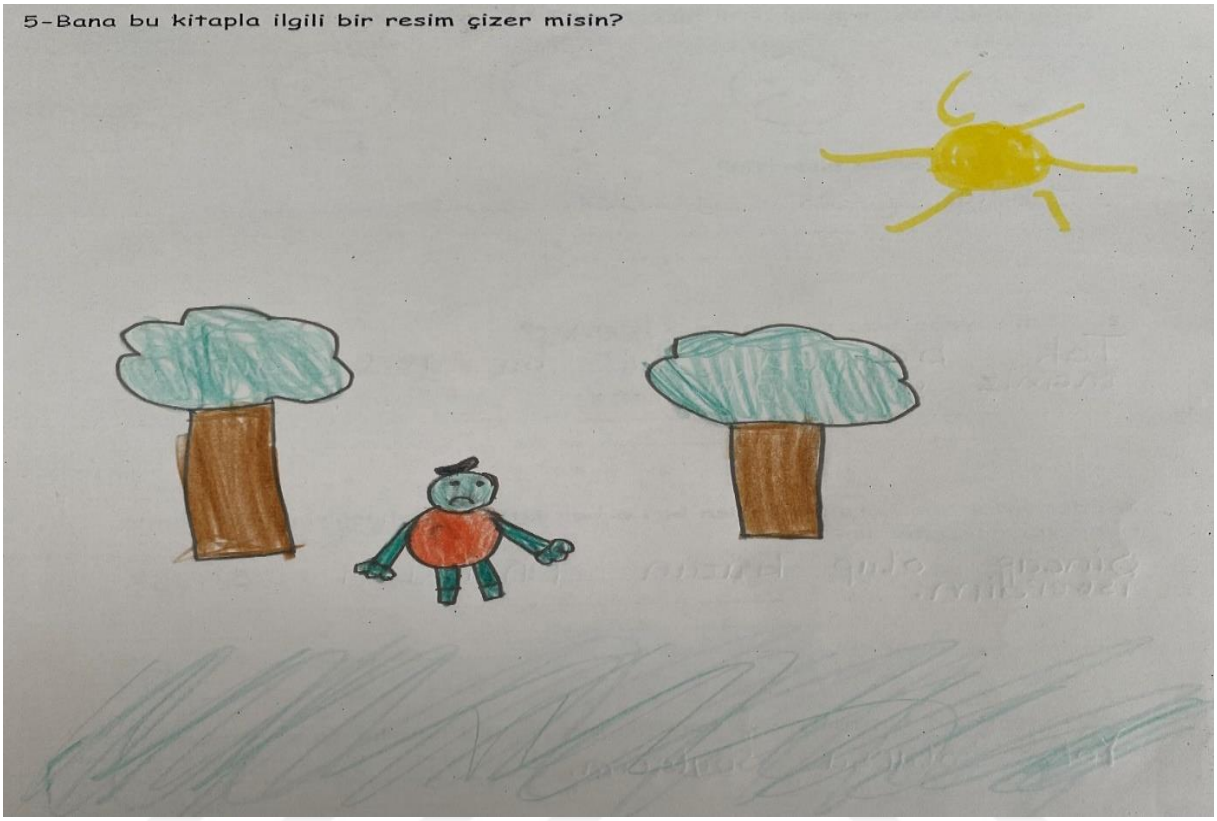
Hikayedeki olaylara katılma isteği

"Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 4 öğrenci anne kaplumbağa karakteri olmak istediklerini belirttikleri halde neler yapmak istediklerini açıklamadıkları görülmüştür. Ö1 ve Ö2 kodlu öğrenciler ise masaldaki kaplumbağa karakteri olmak istediklerini belirtmişler ve Ö2 kodlu öğrenci yapmak istediğini "hemen gidip gelirdim" şeklinde açıklamıştır. Görsel 34'te Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 34. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

“Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö3 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 35. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Ö3 kodlu öğrencinin çizmiş olduğu resimde yavrusu kaybolduğu için üzgün olan anne kaplumbağaya yer verdiği görülmektedir. Anne kaplumbağayı yavrusunu aramak için gittiği ormanda resmetmiştir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece birinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok kaplumbağa karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok üzgün yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında anne kaplumbağa karakteri olmak isteyen 1 öğrencinin olmak istediği karakteri anladığı tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 2 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 1’inin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve “eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?” sorusuna 4’ü anne kaplumbağa ve 2’si yavru kaplumbağa olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya

başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 4 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Karavezir Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

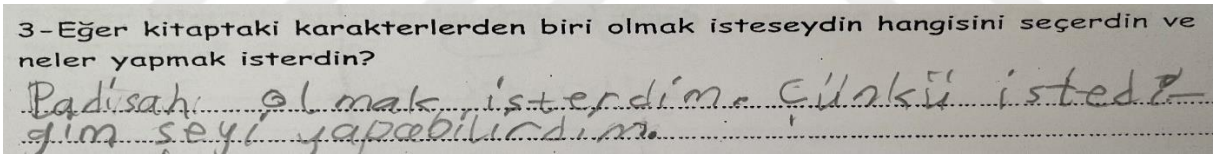
1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır. Çocuklar masala yönelik masalı yeniden anlatma eğilimi göstermemişlerdir.

Karakterleri anlama

Karakter seçimine yönelik öğrenciler arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerden 2'si Karavezir, 3'ü derviş ve 2'si padişah karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Ö3 ve Ö5 kodlu öğrenciler padişahın masaldaki görevini çok iyi anlamışlardır çünkü masalda istediği her şeyi yapabilen tek kişi padişahtır. Karavezir ve derviş olmak isteyen öğrenciler ise neler yapmak istediklerini belirtmemişlerdir. Bu durumun öğrencilerin karakterleri anlamadıklarından ya da ne yapmak istediklerini söylemek istememelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Görsel 36'da Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.


3-Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?
Padişah olmak isterdim. Çünkü istediğim şeyi yapabilirdim.

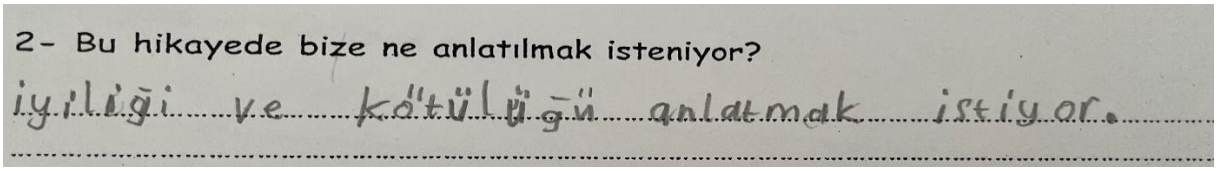
Şekil 36. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

2 öğrenci hariç kalan 6 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Ana fikri anlamayan öğrencilerden biri soruyu boş bırakırken diğeri "komiklik anlatılmak isteniyor" şeklinde cevap vermiştir. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "kötülük kötü bir şey", "iyiliği ve kötülüğü anlatmak istiyor" ve "her kötülük kendine döner" şeklinde ana fikri yansıtan cümleler kurdukları görülmüştür. Görsel 37'de Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 37. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

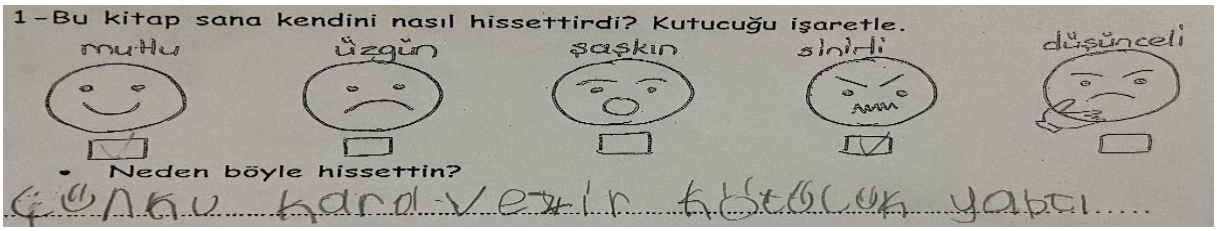
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır. Çocuklar masala yönelik soru sorma eğilimi göstermemişlerdir.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 6'sının kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrenciler "Çünkü çok güzel bir hikâye", "mutlu hissettim", "komik", "çünkü Karavezir kuyuya düştü ve mutlu oldum" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 1'inin ise kendisini şaşkın hissettiği görülmektedir. Şaşkın hisseden öğrenci "Karavezir kötülük yaptı ama sonra pişman oldu neden çünkü kuyuya düştü" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediği görülmüştür. Öğrencilerden 1'inin ise kendisini sinirli hissettiği görülmektedir. Sinirli hisseden öğrenci "çünkü Karavezir kötülük yaptı" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediği görülmüştür. Görsel 38'de Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

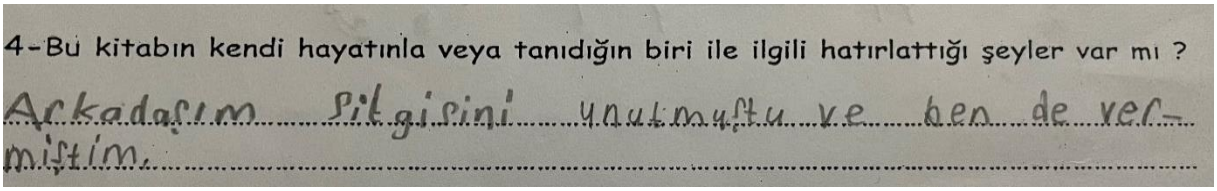


Şekil 38. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

Öğrencilerden 6'sının masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu görülmüştür. 2 öğrenci ise soruyu boş bırakmıştır. Soruyu boş bırakmalarından hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Soruyu yanıtlayan bazı öğrencilerin arkadaşlarına

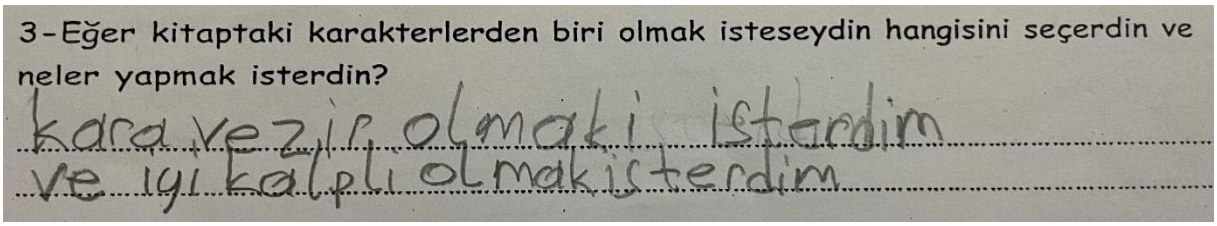
yaptıkları yardımı ve yapacakları yardıma dair anılarını paylaştıkları görülmüştür. Görsel 39'da Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 39. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

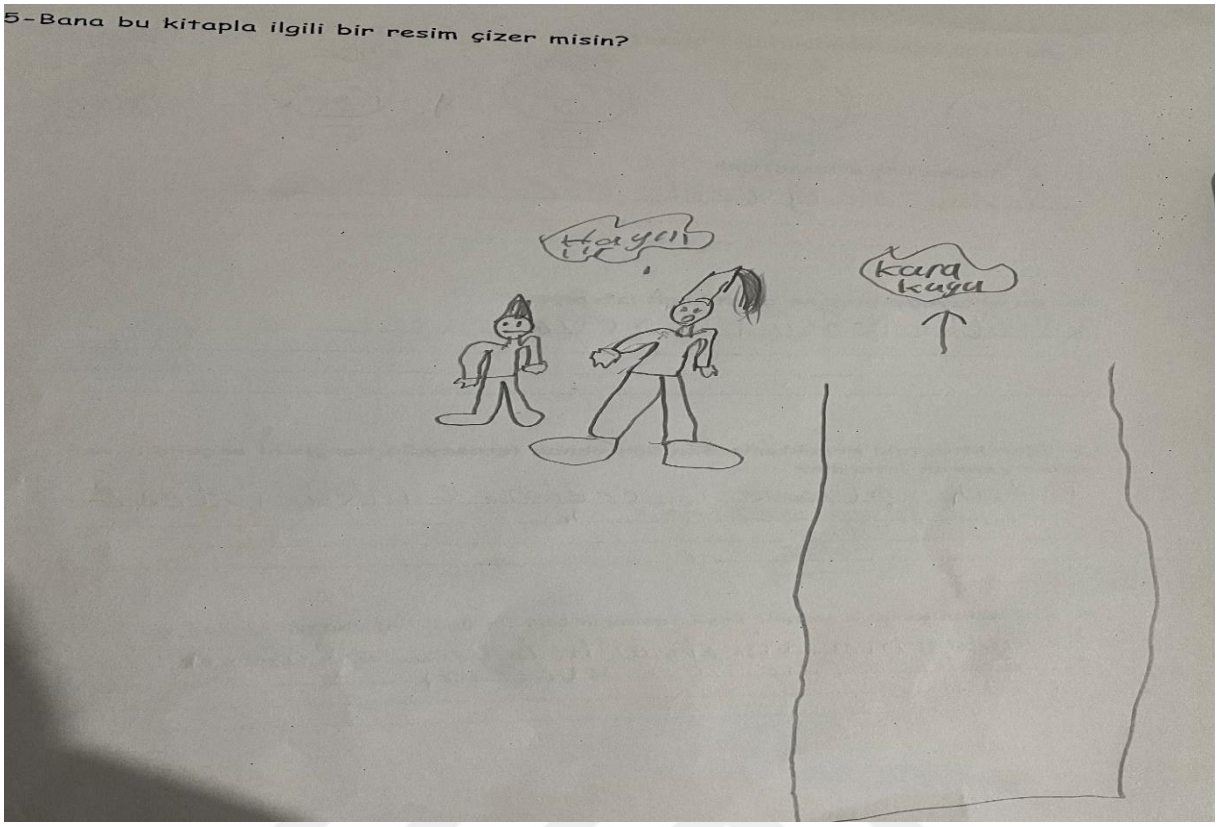
Hikayedeki olaylara katılma isteği

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 3'ü Karavezir, 3'ü derviş ve 2'si padişah karakteri olmak istediği yönünde cevap vermiştir. Karavezir olmak isteyen 2 öğrenci neler yapmak istediğini belirtmezken 1 öğrencinin "iyi kalpli olmak isterdim" şeklinde cevap verdiği görülmüştür. Masalda Karavezir kötü kalpli iken Karavezir olmak isteyen öğrenci iyilik yapmak isteyerek Karavezir 'in iyi kalpli biri olmasını istediği sonucu çıkarılmıştır. Derviş olmak isteyen 3 öğrenciden biri soruya "kâğıdı almak isterdim" şeklinde cevap vermiştir. Padişah olmak isteyen 2 öğrencide "her şeyi yapabilirdim" şeklinde yapmak istediklerini belirtmiştir. Görsel 40'da Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 40. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö5 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 41. Ö5 kodlu öğrenci çizimi

Ö5 kodlu öğrencinin Karavezir 'in kuyuya atıldığı sahneyi resmettiği görülmektedir. Kuyuyu kör kuyu diye belirtirken, Karavezir'e de konuşma baloncuğu çizerek hayır yazmıştır. Adamın tokmağa vur demesini ve tokmağın hamamcıya vurmasını resmetmiştir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok Karavezir ve derviş karakterleri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında padişah karakteri olmak isteyen 2 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 6 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 6'sının masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 3'ü Karavezir, 3'ü derviş ve 2'si padişah karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye, hikâyeyi yeniden anlatmaya ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 6 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Karga Ağası Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

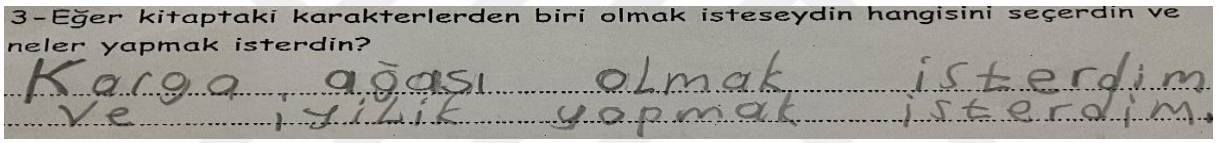
1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır.

Karakterleri anlama

Öğrencilerin soruya yönelik cevapları incelendiğinde karakter seçimine yönelik farklılıklar olduğu görülmüştür. Öğrencilerden 3'ü karga ağası, 2'si ev hanımı, 1'i karga, 2'si de adam karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Ö1 kodlu öğrenci karga ağasının masaldaki rolünü çok iyi anlamıştır çünkü masalda diğer kargalar zarar görmesin ve karınları doysun diye onlara yardım edip mısırların karşılığını adama ödeyen karga ağasıdır. Ö5 kodlu öğrenci kargaların masaldaki rolünü iyi anlamış ve onların yaptığı gibi karga olup uçmak istediğini belirtmiştir. Görsel 42'de Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



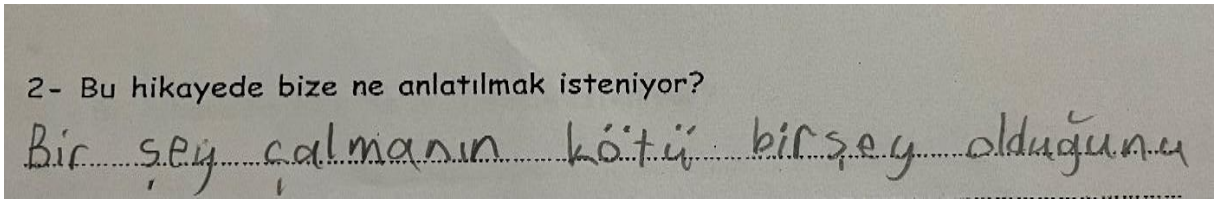
Şekil 42. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

1 öğrenci hariç kalan 7 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde çalmanın kötü bir şey olduğu ve hırsızlık yapmanın kötü olduğu şeklinde ana fikri yansıtan cümleler kurdukları görülmüştür. Ana fikri anlamayan öğrenci ise soruya "bence kendi malımıza sahip çıkmayı anlatıyor" şeklinde cevap vermiştir. Görsel 43'te Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 43. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

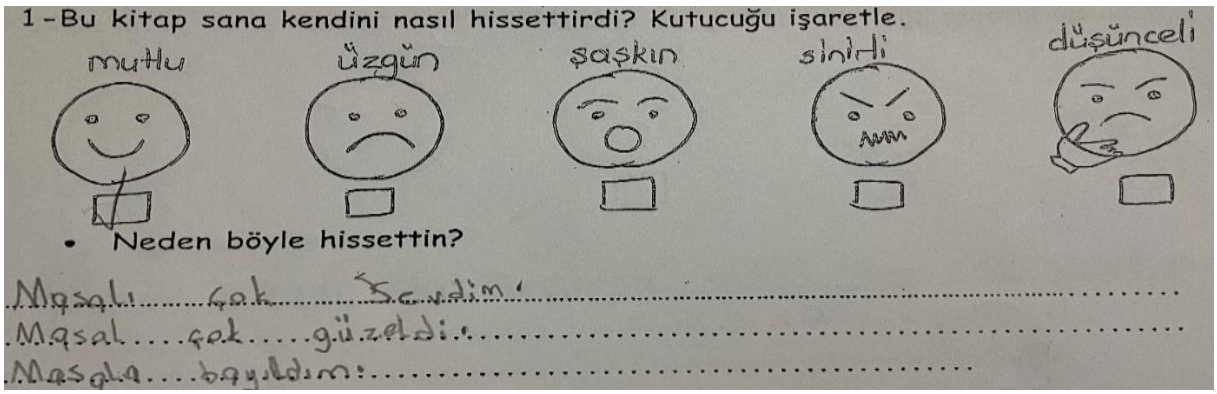
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

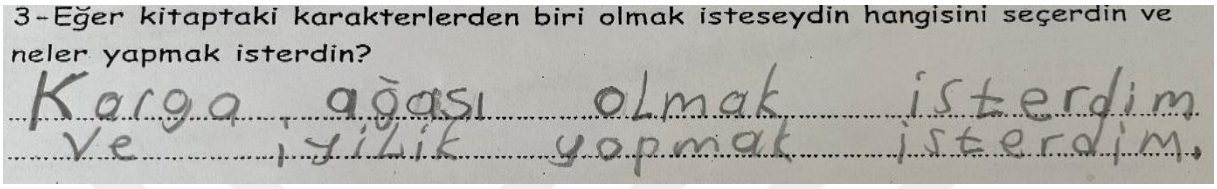
Araştırmaya katılan 8 öğrenci de kişisel tepkide bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 4 tanesi kendisini mutlu hissettiğini belirtmiştir. Mutlu hisseden öğrencilerin" masal beni mutu etti", "masal çok güzeldi" "masala bayıldım" ve "masal çok hoşuma gitti ve çok sevdim" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Şaşkın hisseden 1 öğrenci ise "çünkü gerçekte böyle şeyler yoktur" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlemiştir. Hem mutlu hem de üzgün hisseden 2 öğrenci vardır ve "bütün duyguları hissettim", "hepsini hissettim" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeleri işaretledikleri görülmüştür. Kendisini hem şaşkın hem de mutlu hisseden 1 öğrenci ise "masal beni mutlu etti hem de şaşırttı" şeklinde bu ifadeyi neden işaretlediğini belirten bir açıklamada bulunmuştur. Görsel 44'te Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 44. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

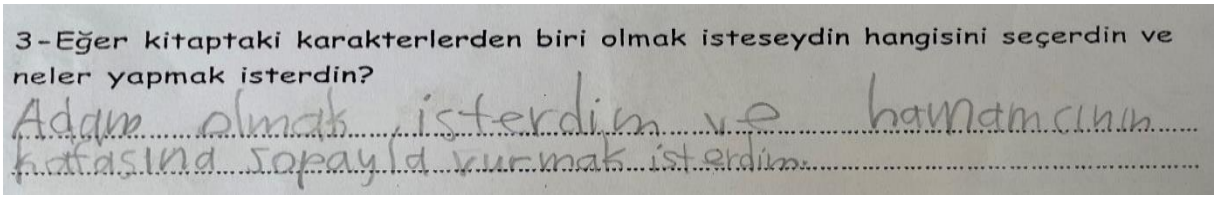
Öğrencilerden 2'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu görülmüştür. 6 öğrencinin ise soruya "yok", "hayır" ve "bir hatıram yok" şeklinde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Kendi deneyimini paylaşan öğrenci "arkadaşım oyuncağımı çaldı" diyerek masaldakine benzer bir durumla karşılaştığını belirtmiştir. Ö5 kodlu öğrenci ise" bizim kuşumuz vardı ve ölmüştü" şeklinde anısını paylaşmıştır. Görsel 45'te Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 45. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

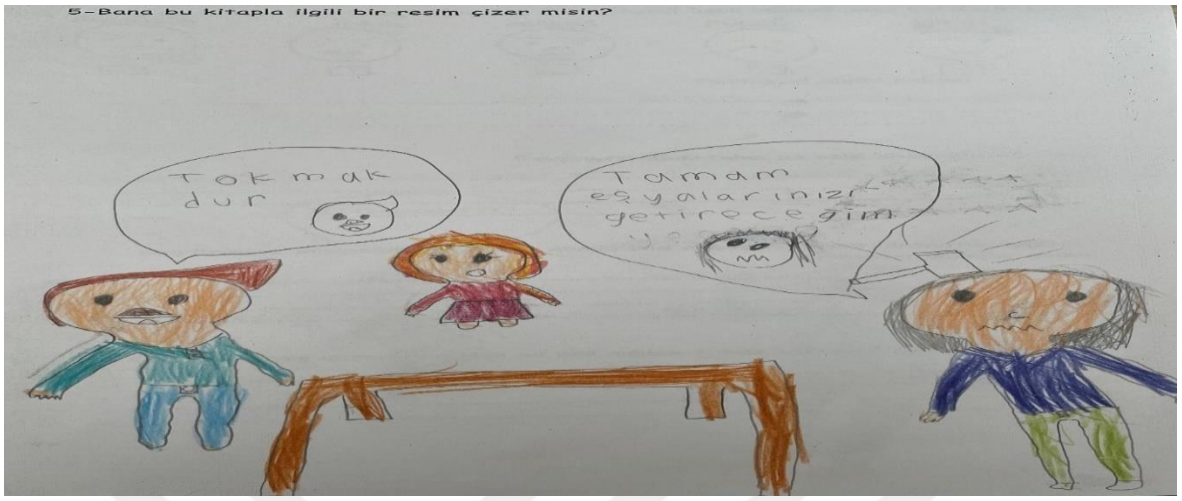
Hikayedeki olaylara katılma isteği

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 3'ü karga ağası, 2'si ev hanımı, 1'i karga ve 2'si adam karakteri olmak istediği yönünde cevap vermiştir. Karga ağası olmak isteyenler karga ağası olup "zengin adam olmayı", "bir sürü eşyası olmasını" ve "iyilik yapmayı" istemişlerdir. Ev hanımı olmak isteyen Ö2 kodlu öğrenci "eşyaları hiçbir yere götürmezdim" şeklinde ev hanımı olunca ne yapmak istediğini belirtmiştir. Ö5 kodlu öğrenci karga olup uçmak istediğini belirtmiştir. Adam karakteri olmak isteyen Ö7 kodlu öğrenci de "hamamcının kafasına tokmakla vurmak istediğini" belirtmiştir. Görsel 46'da Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 46. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

“Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö8 ve Ö3 kodlu öğrencilerin çizdikleri resimlere yer verilmiştir.



Şekil 47. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

Ö3 kodlu öğrencinin ise yine masalda yer alan bir görseli çizdiği görülmektedir. Hamamcının tokmak kendisine vurmayı durdursun diye çaldığı eşyaları geri vermesini konu alan bir resim çizmiştir.



Şekil 48. Ö8 kodlu öğrenci çizimi

Ö8 kodlu öğrencinin masaldaki karakterler arasında geçen diyalogları konu olan bir resim çizdiği görülmektedir.

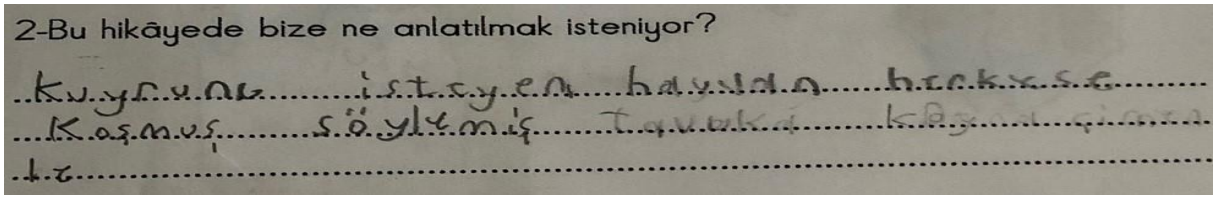
Bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok Karga ağası olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında Karga ağası ve kargalar olmak isteyen 1'er öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 7 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 3'ü karga ağası, 2'si ev hanımı, 1'i karga ve 2'si adam karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye, hikâyeyi yeniden anlatmaya ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Koca Nine ile Tilki Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

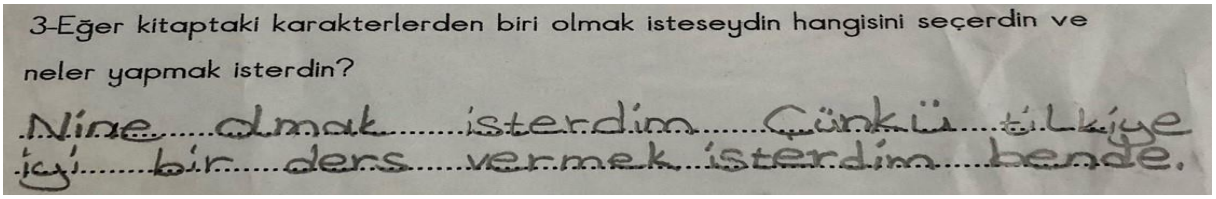
Öğrencilerin Kaplumbağa Yavrusu masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece bir öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencinin formda bulunan diğer sorulara verdiği cevaplara da dayanarak masalı derinlemesine değil de basit düzeyde anladığı ile ilgili sonuca ulaşılmıştır. Görsel 49'da Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 49. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 3'ü koca nine, 2'si tilki 1'i koyun ve 1'i çocuk karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Koca nine olmak isteyen 1 ve 3 numaralı öğrenciler koca ninenin masaldaki rolünü çok iyi anlamışlardır çünkü masalda tilkiye ders veren, tilkinin ne yaptığını gören koca ninedir. Görsel 50'de Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



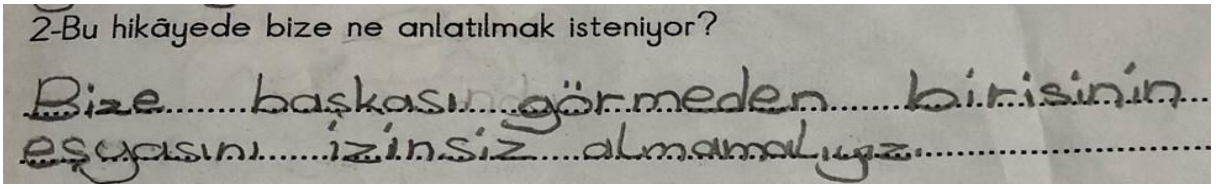
Şekil 50. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

2 öğrenci hariç diğer 6 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini soruya yönelik vermiş oldukları cevaplardan doğru şekilde anlamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin diğer sorulara vermiş oldukları cevaplara dayanarak ana fikri doğru şekilde yansıtamamalarının sebebinin masalı anlamak değil de masalda öne çıkan mesajlardan ve olaylardan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "bize başkası görmeden birisinin eşyasını izinsiz almamalıyız" ve "eşyalar izinsiz alınmamalıdır" şeklinde birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmüştür. Görsel 51'de Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 51. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

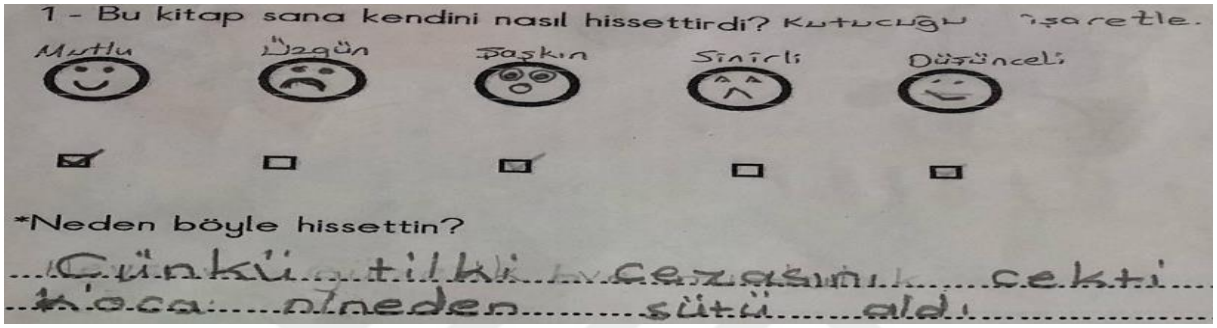
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır. Çocuklar masala yönelik soru sorma eğilimi göstermemişlerdir.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 6'sının kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrencilerin

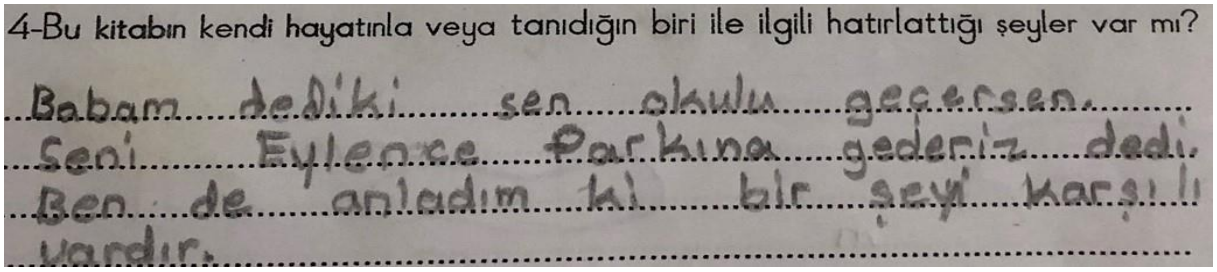
"çünkü çok eğlenceliydi ve çok komikti", "çünkü tilki cezasını çekti koca nine de sütünü aldı", "çünkü hikâye çok eğlenceli olduğu için," "üst üste bir yere gidiyor bu komik", "çok eğlenceli bir hikâye" ve "çok güzel hissettim" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin kendisini hem mutlu hem de şaşkın hissettikleri görülmüştür. Bu öğrenciler "çükü masal sevindiriciydi ve tilki cezasını çekmiş ve tilki hep bir yere gitmiş" ve "çünkü tilki cezasını çekti ve koca nineden sütü aldı" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Görsel 52'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 52. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

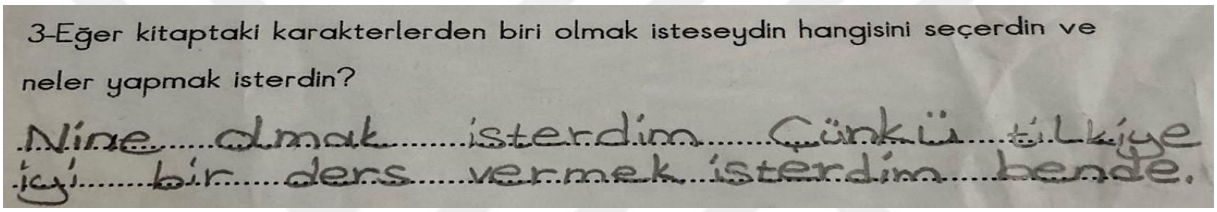
Öğrencilerden 2'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 1 öğrenci soruyu "hayır yok" ve 5 öğrenci de "yok" şeklinde cevaplamıştır. Öğrencilerin soruya yönelik "hayır yok" ve "yok" şeklinde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Görsel 53'te Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 53. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

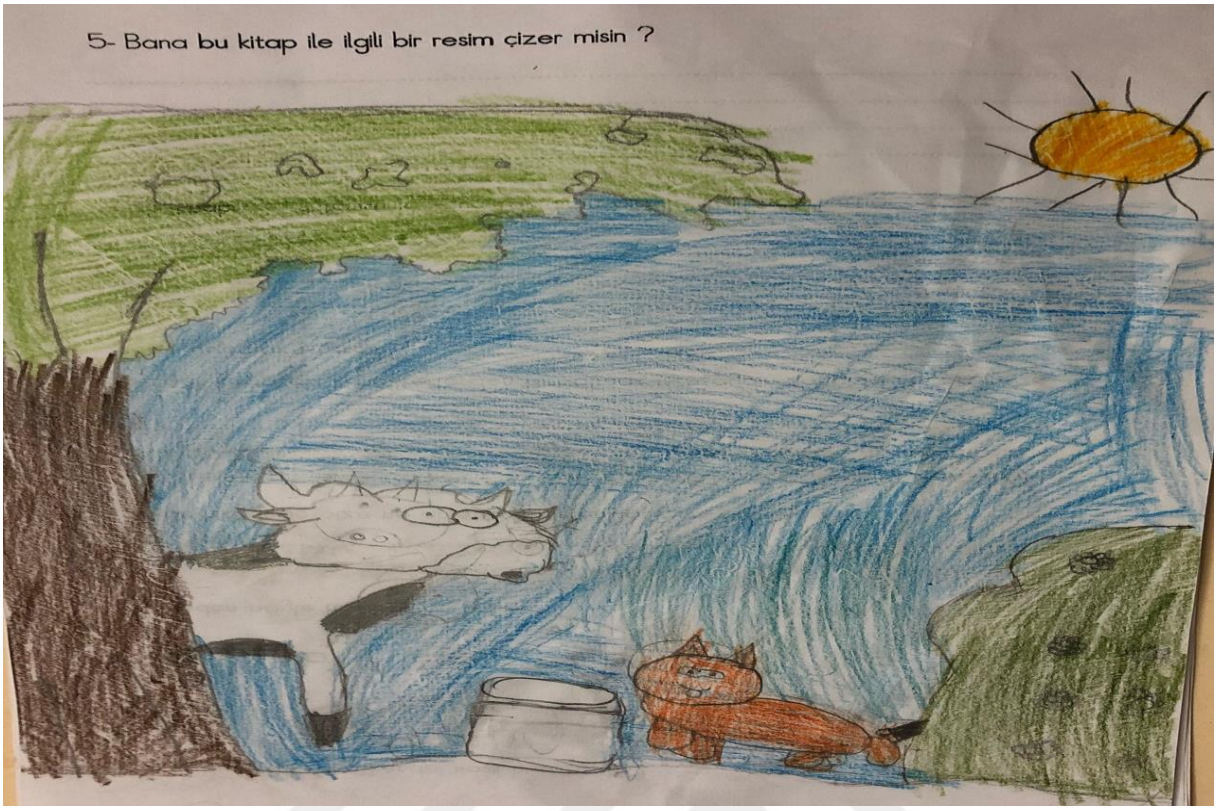
Hikayedeki olaylara katılma isteği

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 3'ü koca nine, 1'i hiçbiri, 2'si tilki, 1'i çocuk ve 1'i koyun karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Koca nine olmak isteyen öğrenciler koca nine olarak "çünkü tilkiye iyi bir ders vermek isterdim bende", "ben yokken tilkinin nahaptığını görmek isterdim" ve "nine olup tilkiyi tekmelemek" gibi isteklerde bulunmuşlardır. Tilki karakteri olmak isteyen öğrencilerden Ö4 kodlu öğrenci "ben tilki olmak isterdim çünkü hızlı koşabilirim ağaca tırmanabilirim" şeklinde neden tilki olabileceğinin açıklamıştır. Çocuk olmak isteyen öğrenci ise çocuk olup oyuncak isteyeceğini belirtmiştir. Görsel 54'te Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 54. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö1 ve Ö3 kodlu öğrencilerin çizdikleri resimlere yer verilmiştir.



Şekil 55. Ö1 kodlu öğrenci çizimi

Ö1 kodlu öğrencinin tilkinin inekten sütünü isterken ki anı resmettiği görülmektedir. Öğrenci, tilkiyi mutlu bir yüz ifadesiyle çizerken ineği şaşkın bir yüz ifadesi ile çizmiştir.



Şekil 56. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

Ö3 kodlu öğrencinin tilkiyi düşünceli bir şekilde bir ağacın dibinde otururken resmettiği görülmektedir.

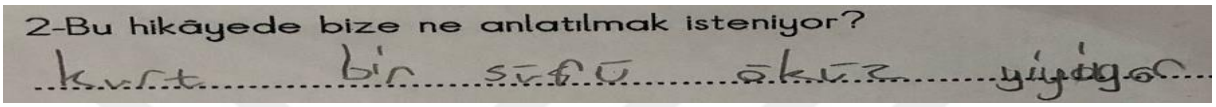
Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok koca nine karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında koca nine karakteri olmak isteyen 2 öğrencinin olmak istediği karakteri anladığı tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 6 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 3'ü koca nine, 1'i hiçbiri, 2'si tilki, 1'i çocuk ve 1'i koyun karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Kurt ile Üç Öküz Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Öğrencilerin Kurt ile Üç Öküz masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde 2 öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine masalı yeniden anlatma yoluna başvurdukları görülmüştür. Öğrencilerin formdaki diğer sorulara verdikleri cevaplara da dayanarak masalı basit düzeyde anladıkları düşünülmektedir. Görsel 57'de Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 57. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 6'sı kızıl öküz ve 2'si kurt karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Öğrencilerin soruya yönelik cevapları incelendiğinde karakterleri anlamaya yönelik bir veriye rastlanmamıştır.

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

8 öğrencinin de dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anlamadıkları görülmüştür. Masalın ana fikrine yönelik öğrenciler "insanları kandırmak kötü bir şey çünkü kurt bütün öküzleri kandırıyor hepsini yedi", "tanımadığımız hiç kimseye inanmamalıyız", "bu hikâyede kurtta tanımadığım kişileri inanmamamızı söylüyorlar", "kurt bir sürü öküz yiyor", "hiç kimseye inanmamak ve güvenmemek", "kurt ve 3 öküz anlatılmak isteniyor", "kimseye güvenmemeyi anlatıyor" ve "kurt bir sürü öküz yiyor" şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Ana fikrin anlaşılmamasının sebebinin örtük olarak verilmesi ve masalın konusunun çocukların anlayabileceği seviyede olmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

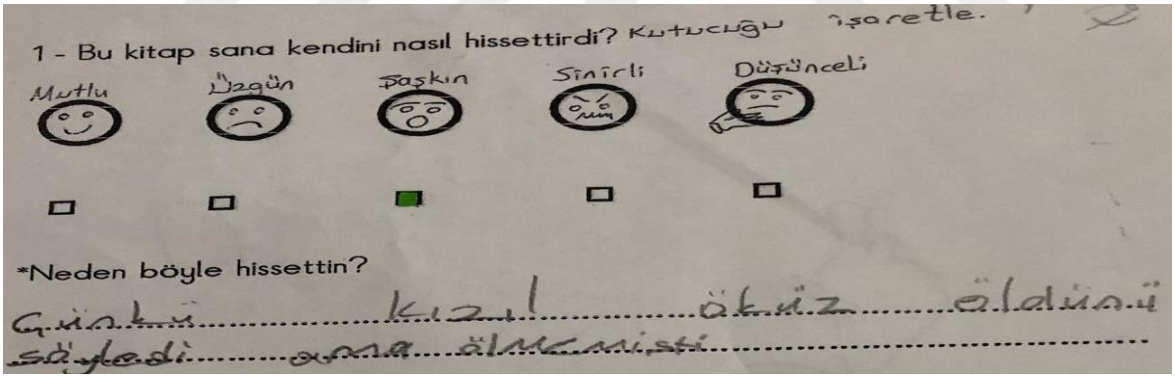
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 4'ünün kendisini üzgün, 2'sinin sinirli, 1'inin şaşkın ve 1'inin de mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrenci mutlu hissetmesinin sebebini "çünkü hikâye çok heyecanlıydı" şeklinde açıklamıştır. Şaşkın hisseden öğrenci şaşkın hissetmesinin sebebinin "kızıl öküz öldüğünü söyledi ama ölmemişti" şeklinde açıklamıştır. Sinirli hisseden öğrencilerin "çünkü kurt bütün öküzleri yemiş" ve "çünkü hayvan yediği için" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Üzgün hisseden öğrenciler ise "çünkü kurdun onları yemesi beni üzdü", "çünkü öküzleri yiyor ve bende üzüldüm", "çünkü kurt bütün öküzleri yiyor" ve "kurt üç domuzu da yediği için" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Görsel 58'de Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



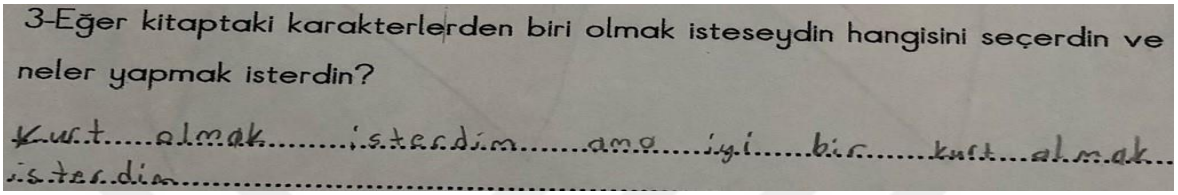
Şekil 58. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

Öğrencilerden 8'inin de masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurmadığı ve soruya "yok" şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Bu durumun hayatlarında benzer bir olayla karşılaşmamalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

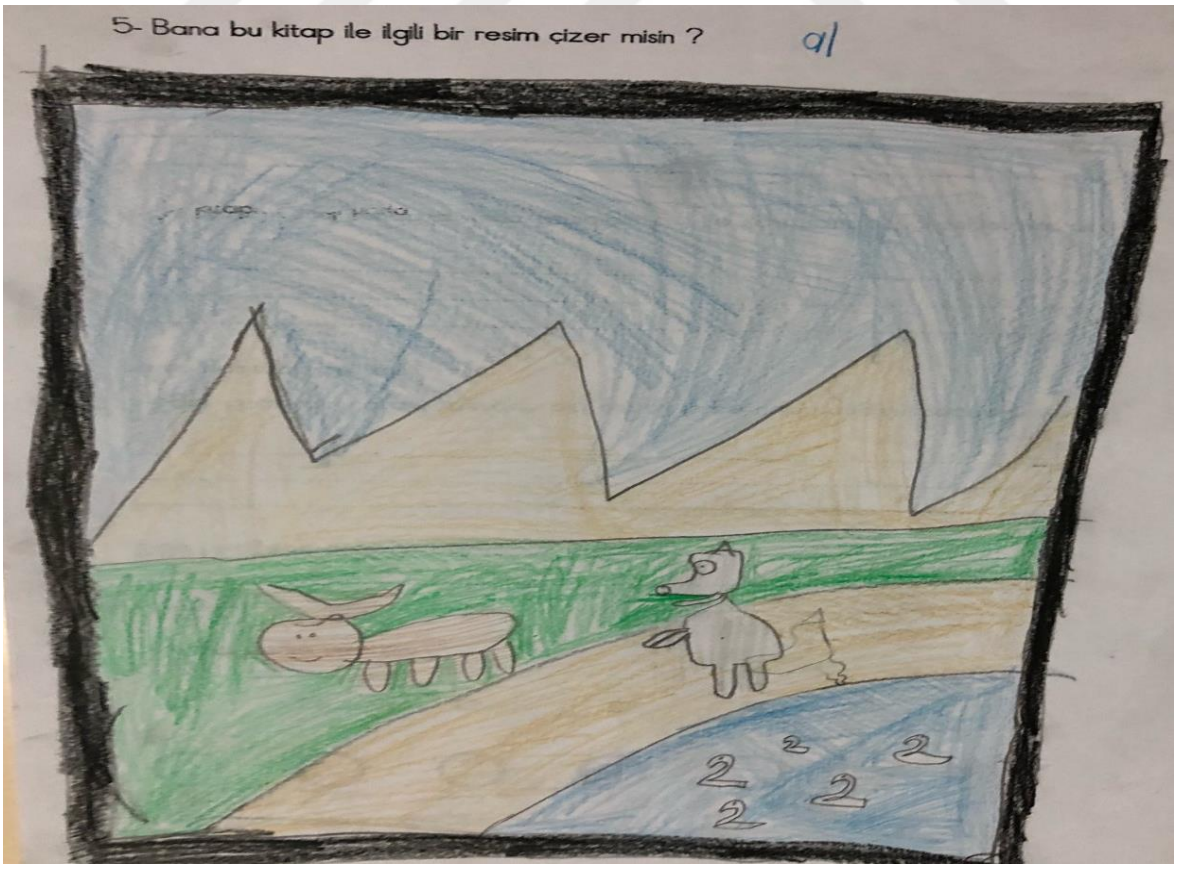
Hikayedeki olaylara katılma isteği

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 6'sı kızıl öküz ve 2'si kurt karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Kızıl öküz olmak isteyen öğrenciler kızıl öküz olup neler yapmak istediklerinden bahsetmemişlerdir. Kurt karakteri olmak isteyen öğrenciler ise kurt olup "öküzleri yemezdim" ve "kurt olmak isterdim ama iyi bir kurt olmak isterdim" şeklinde isteklerini belirtmişlerdir. Görsel 59'da Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 59. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö7 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 60. Ö7 kodlu öğrenci çizimi

Ö7 kodlu öğrencinin çizmiş olduğu resimde kurdu, öküzü ve suda yüzen ördekleri resmettiği görülmektedir.

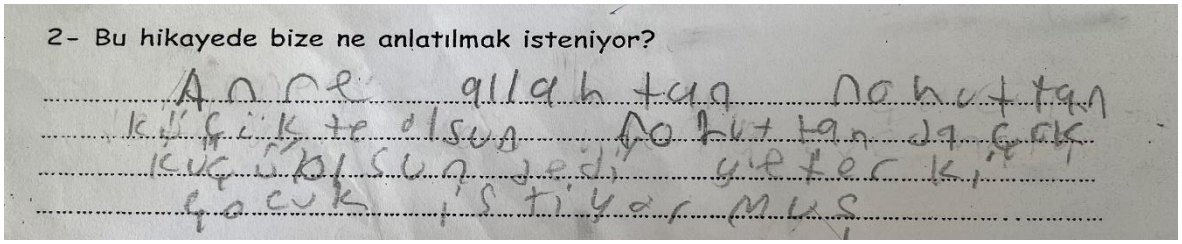
Bulgular incelendiğinde öğrencilerden 2'sinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok kızıl öküz karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok üzgün yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. "Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 6'sı kızıl öküz ve 2'si kurt karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir Öğrencilerin tahmin etmeye, karakterleri anlamaya, ana fikre, hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurmaya ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 5 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Nohut Oğlan Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Öğrencilerin Nohut Oğlan masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece 1 öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencinin masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine masalı yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Bu durumdan öğrencinin masalı derinlemesine değil de basit düzeyde anladığı ile ilgili çıkarımda bulunulmuştur. Görsel 61'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.

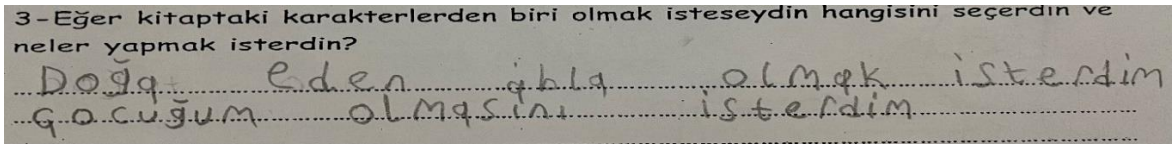


Şekil 61. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri Anlama

Öğrencilerin soruya yönelik cevapları incelendiğinde karakter seçimine yönelik farklılıklar olduğu görülmüştür. Öğrencilerden 4'ü nohut oğlan, 2'si kadın ve 1'i insan karakteri olmak istediğini belirtmiştir. İnsan olmak isteyen öğrencinin masaldaki karakterleri anlamadığı düşünülmektedir çünkü bu öğrenci hikâyeyi yeniden anlatma yoluna da başvurmuştur. Ayrıca masalda insan diye bir karakter yoktur. Nohut oğlan olmak isteyen 4 öğrencinin de nohut oğlanın masaldaki rolünü iyi anlamışlardır çünkü küçük olduğu için her yere saklanan ve annesini mutlu eden nohut oğlandır. Kadın karakteri olmak isteyen Ö7 kodlu öğrenci de

kadının masaldaki rolünü iyi anlamıştır çünkü dua eden ve çocuğu olmasını isteyen masal karakteri kadındır. Görsel 62'de Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



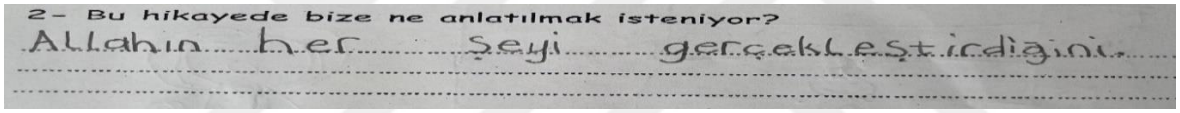
Şekil 62. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

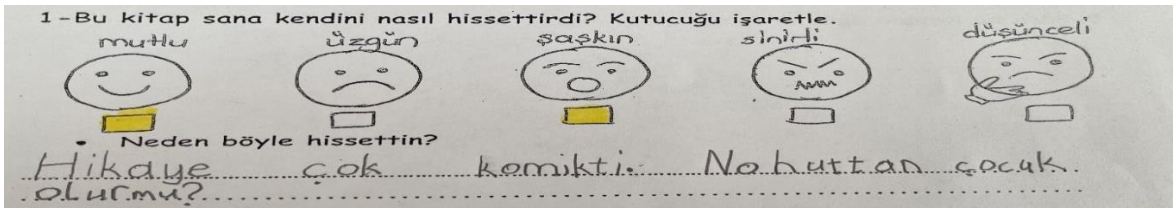
Araştırma sonucuna göre 8 öğrenciden 1'i hariç geriye kalan 7 öğrenci masalın ana fikri ile ilgili doğru çıkarımlarda bulunmuşlardır. Bu durum bu öğrencilerin ana fikri doğru şekilde anladıklarını göstermektedir. Görsel 63'te Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 63. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde, 1 öğrencinin masala dair merak ettiğini sorduğu görülmüştür. Görsel 64'te Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



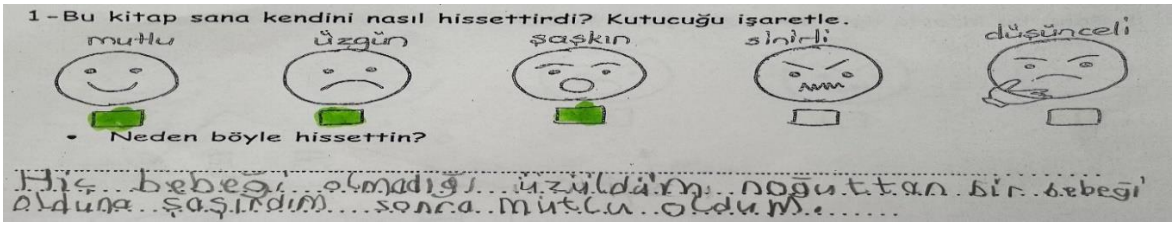
Şekil 64. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Ö1 kodlu öğrenci hem mutlu olduğunu hem üzgün olduğunu hem de şaşkın hissettiğini belirtmiştir. Öğrenciler genel olarak mutlu, üzgün ve şaşkın yüz ifadelerini işaretlemişlerdir. Hem mutlu hem de şaşkın hisseden 2; hem üzgün hem de şaşkın hisseden 1 öğrenci bulunmaktadır.

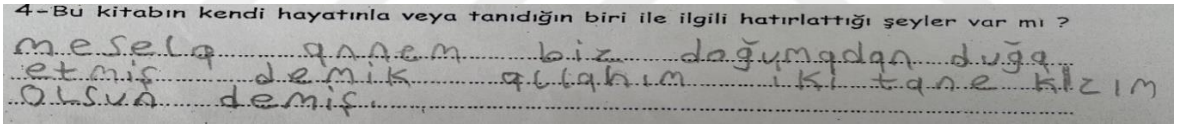
Kendisini mutlu hisseden 3 öğrencinin, “nohut bir oğlan olduğu için”, “güzel bir hikâye olduğu için” ve “komik olduğu için “şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediklerini ifade etmişlerdir. Kendisini şaşkın hisseden öğrenci “nohut bir oğlana dönüştüğü için” şeklinde kendisini neden şaşkın hissettiğini açıklamıştır. Görsel 65’te Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 65. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma

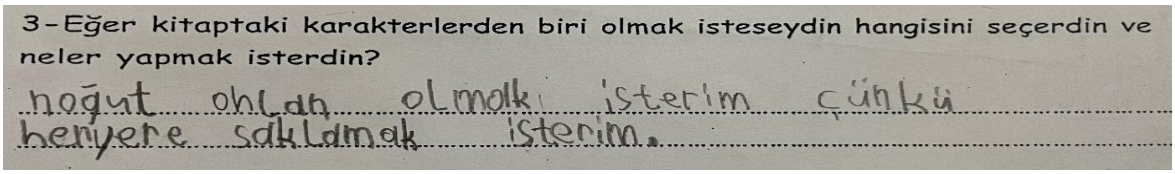
Öğrencilerden 4’ü hayat deneyimleri ile masal arasında bağlantı kurmuştur. Bu bağlantıyı kendi istekleri ile kadının Allahtan istekte bulunmasını bağdaştırarak kurdukları görülmüştür. Görsel 66’da Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 66. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Hikâyedeki Olaylara Katılma İsteği

“Eğer kitaptaki kahramanlardan biri olsaydın kim olmak isterdin?” sorusuna öğrencilerden 5’i nohut oğlan, 2’si kadın ve 1’i de insan karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Nohut oğlan olmak isteyen öğrenciler, birisiyle konuşmak, her yere saklanmak, annesini mutlu etmek gibi davranışları yapmak için bu karakteri seçtiklerini belirtmişlerdir. Kadın karakteri olmak isteyen öğrencilerden ilki çocuğu olmasını istediğini, diğeri ise kekelemek istediğini belirtmiştir. İnsan olmak isteyen öğrenci ise gezmek istediğini belirtmiştir. Görsel 67’de Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 67. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

“Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö5 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 68. Ö5 kodlu öğrenci çizimi

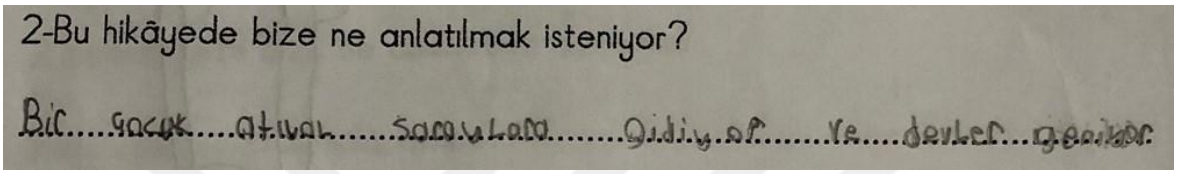
Ö5 kodlu öğrencinin çizdiği resme bakıldığı zaman kadının nohut oğlanı gördüğü zaman yüzünde oluşan şaşırma ifadesini resmettiği görülmektedir. Kadını şaşkın yüz ifadesi ile nohut oğlanı ise mutlu yüz ifadesi ile çizmiştir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok nohut oğlan karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında nohut oğlan karakteri olmak isteyen 4 ve kadın karakteri olmak isteyen 1 öğrencinin olmak istediği karakteri anladığı tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 7 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 4’ünün masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve “eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?” sorusuna 5’i nohut oğlan, 2’si kadın ve 1’i de insan karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve “Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?” sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Şemşırak Taşları Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

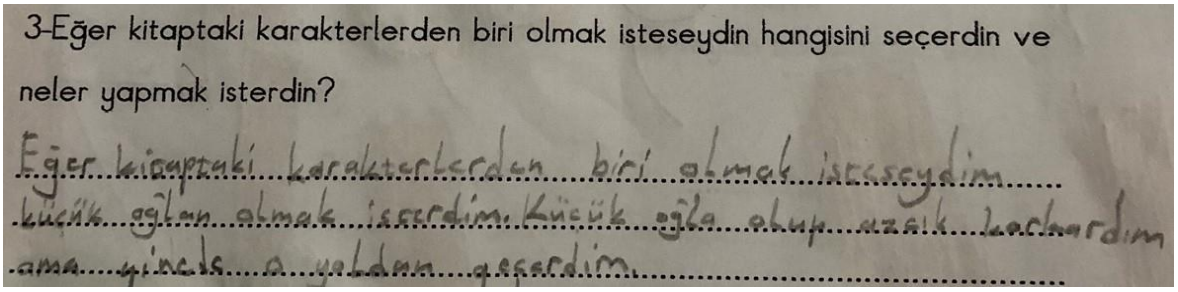
Öğrencilerin Şemşırak Taşları masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece 1 öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrenci masalla ilgili çıkarımlar da bulunmak yerine masalı yeniden anlatmaya başvurmuştur. Öğrencinin diğer sorulara verdiği cevaplara bakıldığı zaman sadece ana fikri anlamakta zorlandığı ve bu yüzden hikâyeyi yeniden anlatma yoluna başvurduğu sonucu çıkarılmıştır. Görsel 69'da Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 69. Ö6 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Karakter seçimine yönelik öğrenciler arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerden 3'ü küçük oğlan, 2'si padişah, 1'i kızlardan 3. olan, 1'i güzel olan kız ve 1'i de atla saraya giden çocuk karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Küçük oğlan olmak isteyen Ö1 kodlu öğrenci küçük oğlanın masaldaki görevini iyi anlamıştır çünkü masalda taşları bulmak için o zor yoldan geçen küçük oğlandır. Güzel olan kız olmak isteyen Ö5 kodlu öğrencide karakterin görevini anlamıştır çünkü masalda deve kılıcını veren kızlardan biride öğrencinin olmak istediği karakterdir. Görsel 70'te Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 70. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

8 öğrencinin de dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anlamadıkları görülmüştür. Masalın ana fikrine yönelik öğrenciler "kral ile oğulları", "yardımseverlik, kendine güvenebilmek ve iyilik anlatılıyor", "cesaret çok önemli, "bu hikâyede bize gözü açık olmamızı ve cesaretli olmayı anlatıyor" "bu hikâye bize bence küçüklerde bir şeyler yapabileceğini anlatmak istemiş", "cesur olmayı", "istersek her şeyi yapabiliriz" ve bir çocuk atılarak saraylara gidiyor ve devler geçiyor" şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Ana fikrin anlaşılmamasının sebebinin örtük olarak verilmesi ve masalın konusunun çocukların anlayabileceği seviyede olmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

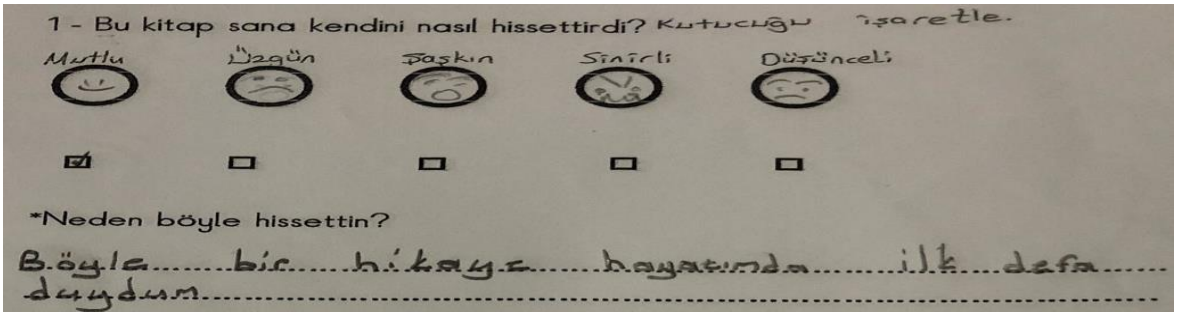
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

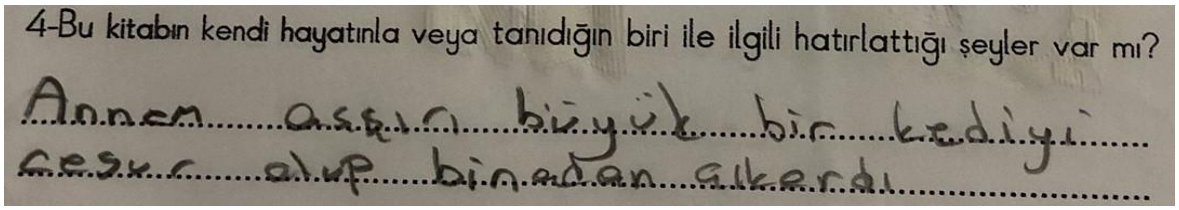
Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrencilerin "küçük oğlanın cesaretli olmasına mutlu oldum", "küçük oğlan cesur olup dev ile savaşmış ve kızları kurtardığı için", "böyle bir hikâye hayatımda ilk defa duydum", "hikâye çok güzel olduğu için" ve "neden olduğunu bilmediğim bir şekilde bu şiir beni mutlu hissettirdi" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin kendisini şaşkın hissettiği görülmüştür. Şaşkın hisseden öğrenciler "çünkü biraz değişik hissettim" ve "çünkü küçük oğlan o yola girdiğinde üç tane prenses olması çok garipti" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlemişlerdir. Öğrencilerden 1'inin ise kendisini hem mutlu hem de üzgün hissettiği görülmüştür. Bu öğrenci "mutlu olmamın sebebi şemşırak taşları küçük oğlanın bulması" şeklinde neden bu şekilde hissettiğini açıklamıştır. Üzgün olmamın sebebi de caminin şemşırak taşlarının eksik olmasıydı" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeleri işaretlediğini belirtmiştir. Görsel 71'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir



Şekil 71. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

<u>*Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma*</u>

Öğrencilerden 4'ünün masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 2 öğrenci soruyu yok şeklinde yanıtlarken, 1 öğrenci "bu kitabın hayatımda veya tanıdığım biri ile ilgili hatırlattığı bir şey yok" ve 1'i de "yok hiç hatırlamıyorum" şeklinde masalın kendisine hatırlattığı bir anısı olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin bu şekilde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Ö2 kodlu öğrencinin padişahın küçük oğlunun bu işi başaracağına inanmamasıyla kendisinin seksek oynamada arkadaşlarının ona güvenmemesi arasında bağ kurduğu, Ö3 ve Ö6 kodlu öğrencilerin küçük oğlanın cesaretli oluşu ile kendi yaşadıkları olayda gösterilen cesaret arasında bağ kurdukları tespit edilmiştir. Ö4 kodlu öğrenci ise "bir keresinde mağra gibi bir yere gittik bu kadar" şeklinde anısını paylaşmıştır. Görsel 72'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir

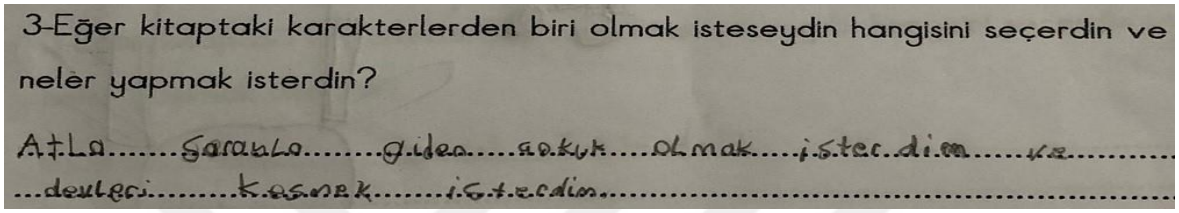


Şekil 72. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

<u>*Hikayedeki olaylara katılma isteği*</u>

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 3'ü küçük oğlan, 2'si padişah, 1'i kızlardan 3.sü, 1'i güzel olan kız ve 1'i atla saraya giden çocuk karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Küçük oğlan olmak isteyen 1 numaralı öğrenci küçük oğlan olup azıcık korksa da o yoldan geçmek

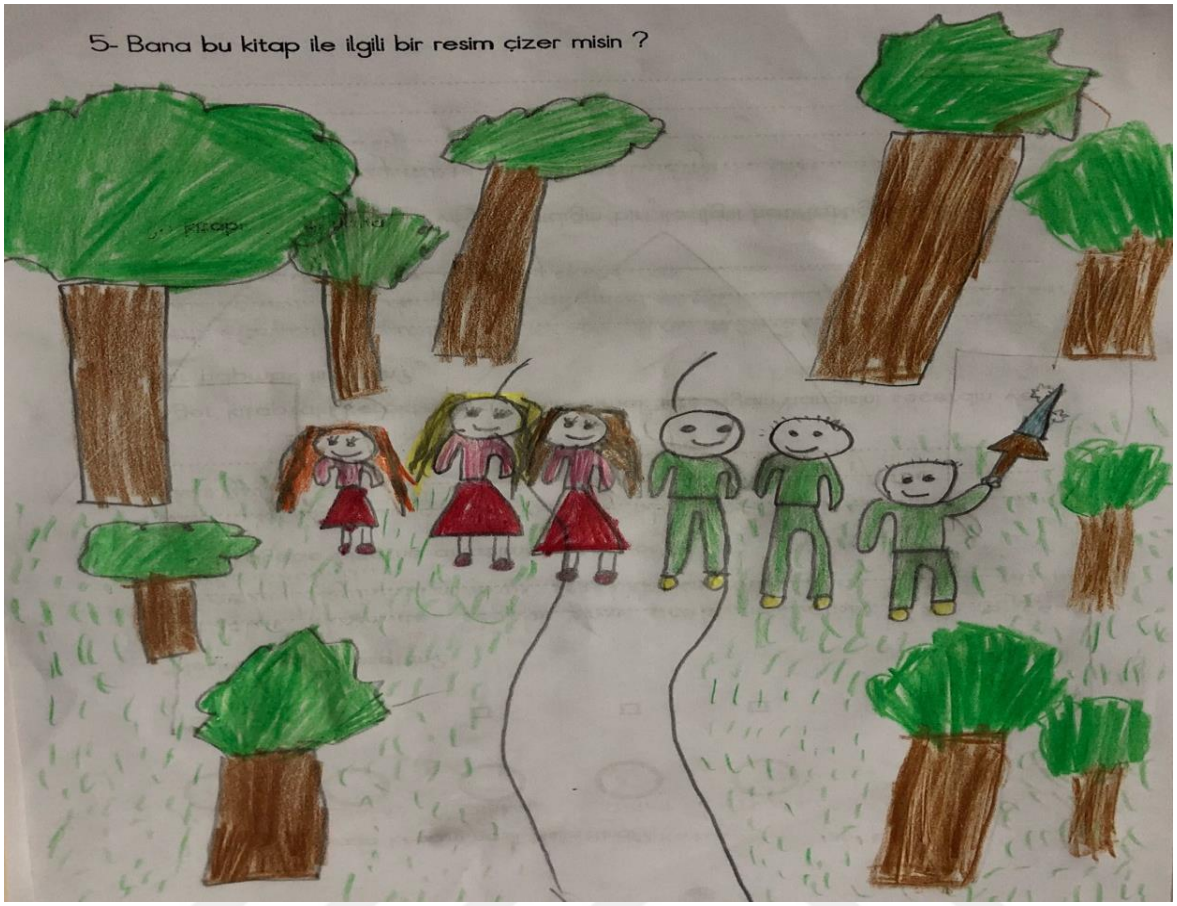
istediğini belirtmiştir. Padişah karakteri olmak isteyen Ö2 kodlu öğrenci padişah olup "çocuklarım için koca bir masa hazırlardım ve hediye alırdım" şeklinde cevap vererek istediğini belirtmiştir. Güzel olan kız olmak isteyen Ö5 kodlu öğrenci güzel olan kız olup "serçe devin kılıcını vermek isterdim" şeklinde isteğini belirtmiştir. Atla saraya giden delikanlı olmak isteyen öğrenci de "devleri kesmek isterdim" şeklinde cevap vererek isteğini belirtmiştir. Diğer öğrenciler ise olmak istedikleri karakteri belirtirken neler yapmak istediklerinden söz etmemişlerdir. Görsel 73'te Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.


3-Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?

Atla saraya giden aşık olmak isterdim ve devleri kesmek isterdim

Şekil 73. Ö6 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö1 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 74. Ö1 kodlu öğrenci çizimi

Ö1 kodlu öğrencinin çizmiş olduğu resimde padişahın 3 oğlunu ve küçük oğlanın kurtardığı kızları ormanda mutlu bir şekilde resmettiği görülmektedir. Küçük oğlanın elinde ise bir kılıç olduğu görülmektedir.

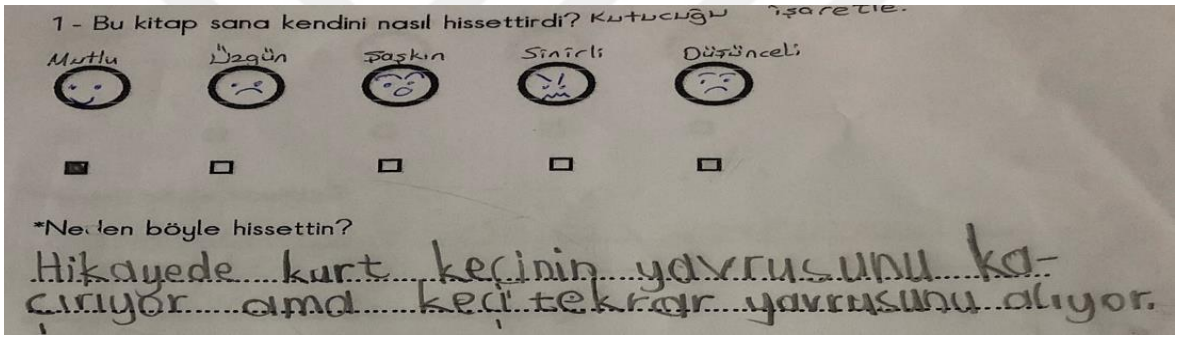
Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok küçük oğlan karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında küçük oğlan olmak ve güzel olan kız olmak isteyen 1'er öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerden 4'ünün masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 3'ü küçük oğlan, 2'si padişah, 1'i kızlardan 3.sü, 1'i güzel olan kız ve 1'i atla saraya giden çocuk karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye, ana fikre ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

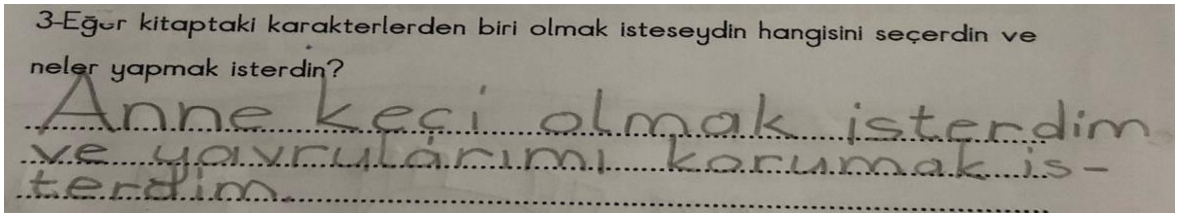
Öğrencilerin Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm masalı ile ilgili yazılı cevapları analiz edildiğinde sadece bir öğrencinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Ö6 kodlu öğrenci kendini neden mutlu hissettiğini açıklarken masalı yeniden anlatmaya başvurmuştur. Öğrencinin diğer sorulara verdiği cevaplar incelendiğinde ise masalı derinlemesine anladığı ve hikâyeyi yeniden anlatmaya sadece neden mutlu hissettiğini anlatmak için başvurduğu tespit edilmiştir. Görsel 75'te Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 75. Ö6 kodlu öğrenci cevabı

Karakterleri anlama

Öğrencilerden 6'sı anne keçi, 1'i Şengülüm ve 1'i tavşan karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Anne keçi olmak isteyen Ö3, Ö7, Ö8 ve Ö2 kodlu öğrenciler anne keçinin masaldaki rolünü çok iyi anlamışlardır çünkü masalda yavrularını korumaya çalışan, onlara su ve çimen getiren anne keçidir. Şengülüm karakteri olmak isteyen Ö6 kodlu öğrenci de Şengülüm 'ün masaldaki rolünü anlamıştır çünkü kapı çaldığı zaman kapının altından bakarak gelen annesi mi diye kontrol eden Şengülüm 'dür. Görsel 76'da Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



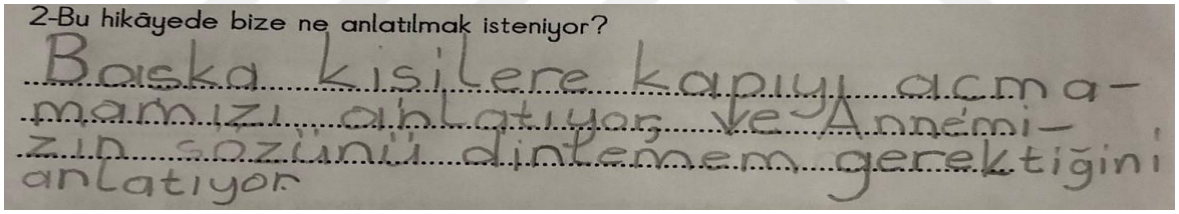
Şekil 76. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

8 öğrencinin de dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "yabancı kişilere kapıyı açmamalıyız", "başka kişilere kapımızı açmamalıyız" ve "annemizin sözünden çıkmamalıyız" şeklinde birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmüştür. Görsel 77'de Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 77. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

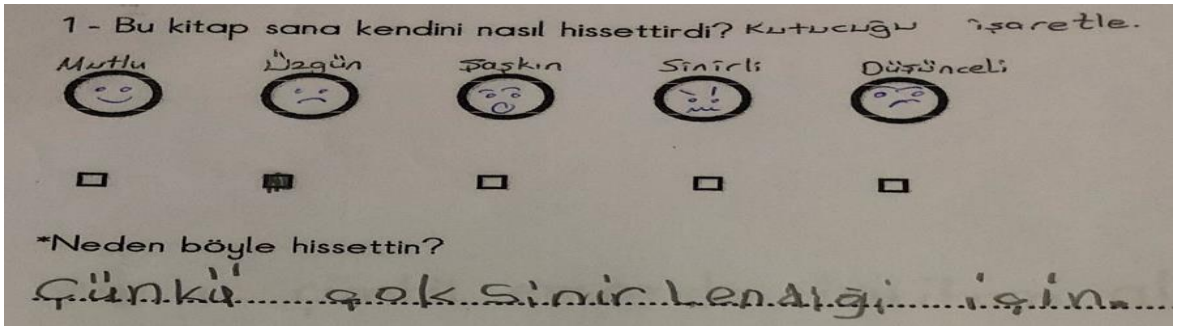
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 7'sinin kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrencilerin "çünkü yavru keçi kurtuldu", "çünkü en sonda intikam alıyor", "çünkü en sonda intikam alıyor", "hikâyede kurt keçinin yavrusunu kaçırıyor ama keçi tekrar yavrusunu alıyor", "çünkü hikâye güzeldi" ve "masal çok güzel olduğu için" şeklinde açıklamada bulunarak bu

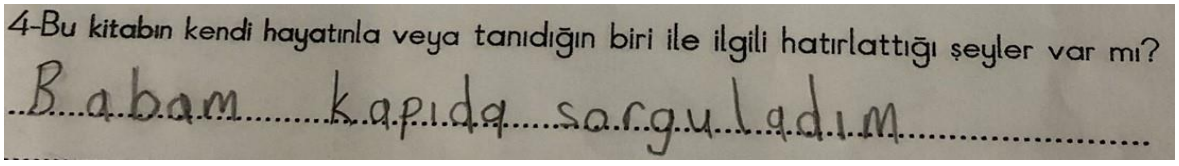
ifadeyi işaretlemişlerdir. Öğrencilerden 1'inin ise kendisini üzgün hissettiği görülmüştür. Üzgün hisseden öğrenci ise "çünkü çok sinirlendiği için" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretlediğini belirtmiştir. Görsel 78'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 78. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

<u>*Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma*</u>

Öğrencilerden 5'inin masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 2 öğrenci soruyu yok şeklinde yanıtlarken 1 öğrenci de "bu kitabın hayatımla bi ilgisi yok" şeklinde masalın kendisine hatırlattığı bir anısı olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin soruyu "yok" şeklinde yanıtlamalarından ve boş bırakmalarından hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. Görsel 79'da görüldüğü gibi Ö1 kodlu öğrencinin babasını kapıda sorgulamasıyla keçi yavrularının kurdu kapıda sorgulaması arasında bağ kurduğu görülmüştür. Diğer öğrencilerin ise "yakar top ve yerden yüksek", "anne keçi kulağını uzattı", "arkadaşımla futbol oynarım" ve "yakan top ve yerden yüksek saklambaç körebe" şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür.

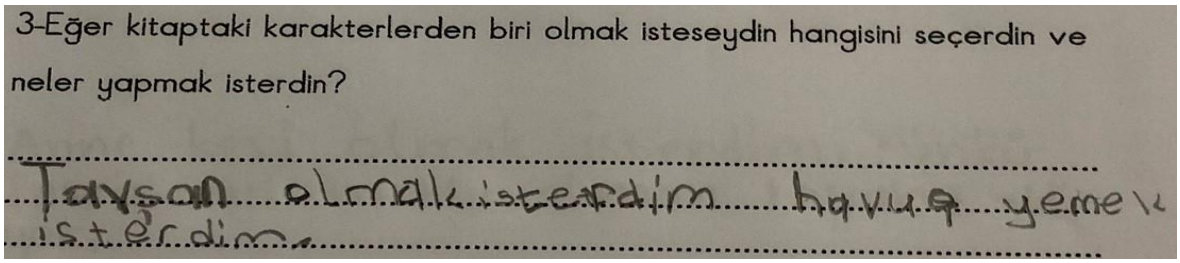


Şekil 79. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

<u>*Hikayedeki olaylara katılma isteği*</u>

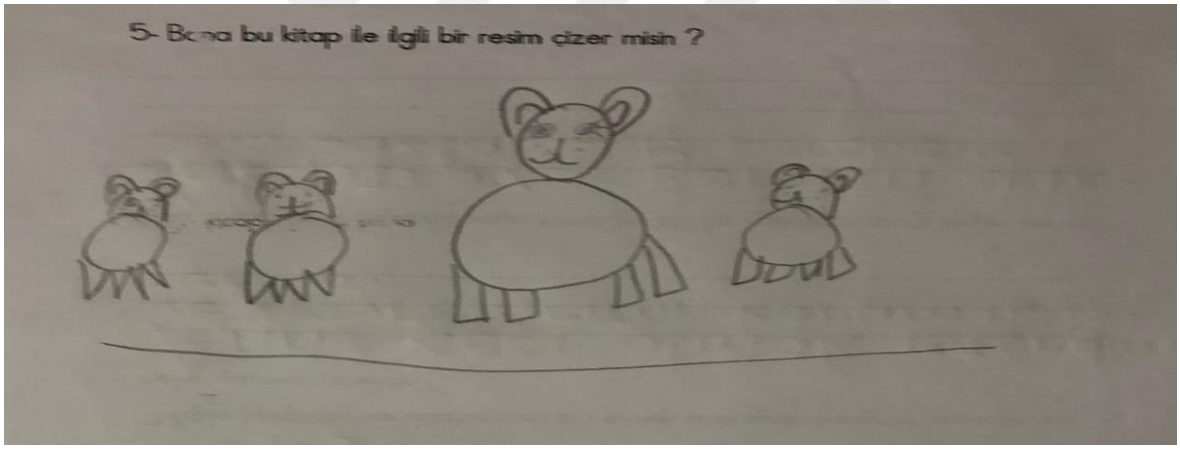
Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 6'sı anne keçi, 1'i Şengülüm ve 1'i tavşan karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Anne keçi olmak isteyen öğrenciler anne keçi olarak "kurda tekvando yapmak", "yavrularını korumak", "insanların mutlu olmasını sağlamak" ve "su ve çimen

getirmek" gibi isteklerde bulunmuşlardır. Şengülüm karakteri olmak isteyen öğrenci Şengülüm olarak "kapı çaldığında kapı altından bakıp anne keçimi diye bakmak" istediğini belirtmiştir. Tavşan karakteri olmak isteyen öğrenci ise tavşan olup "havuç yemek" istediğini belirtmiştir. Görsel 80'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 80. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö3 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 81. Ö3 kodlu öğrenci çizimi

Görsel 81'de görüldüğü gibi Ö3 kodlu öğrencinin anne keçi ve yavrularını mutlu bir yüz ifadesi ile resmettiği görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerden sadece bir tanesinin hikâyeyi yeniden anlatmaya başvurduğu görülmüştür. Öğrencilerin en çok anne keçi karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında anne keçi olmak isteyen 4 ve Şengülüm olmak isteyen 1 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 8 öğrencinin de doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin masal ile kendi

deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 6'sı anne keçi, 1'i Şengülüm ve 1'i tavşan karakteri olmak istedikleri yönünde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Tencerecik Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

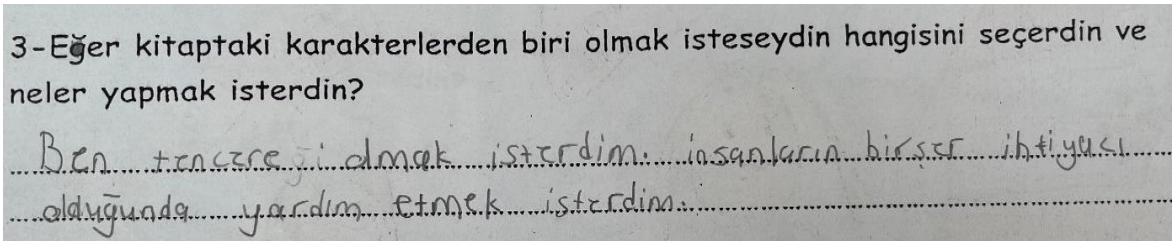
1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır. Çocuklar masala yönelik masalı yeniden anlatma eğilimi göstermemişlerdir.

Karakterleri Anlama

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde 4 öğrencinin masaldaki karakterleri anladıklarına yönelik yanıtlar verdikleri görülmüştür. Karakter seçimine yönelik ise öğrenciler arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerden 6'sı Tencerecik, 2'si ise kız karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Ö2, Ö4, Ö5 ve Ö6 kodlu öğrenciler Tencerecik 'in masaldaki görevini çok iyi anlamışlardır çünkü masalda insanlara yardım eden ve paylaşan karakter Tencerecik' tir. Görsel 82'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 82. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

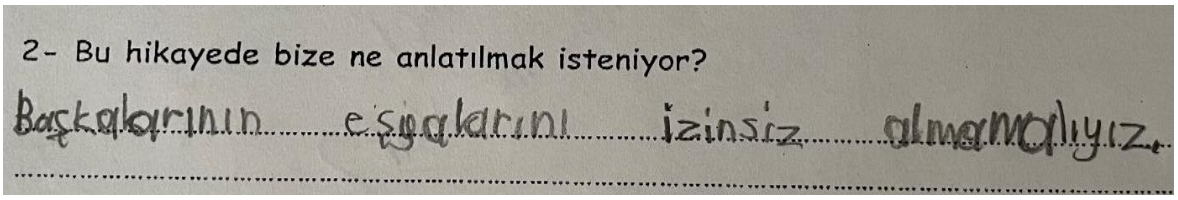
Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

Öğrencilerin, kitabın ana fikri ile ilgili sorulan soruya verdikleri cevapların doğru olması, ana fikri doğru şekilde anladıklarını göstermektedir. Araştırma sonucuna göre 8 öğrencide

masalın ana fikri ile ilgili doğru çıkarımlarda bulunmuşlardır. Görsel 83'te Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 83. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

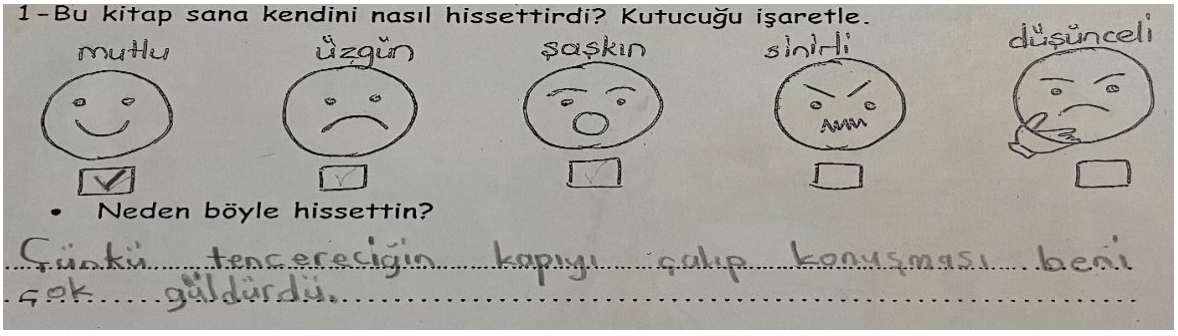
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

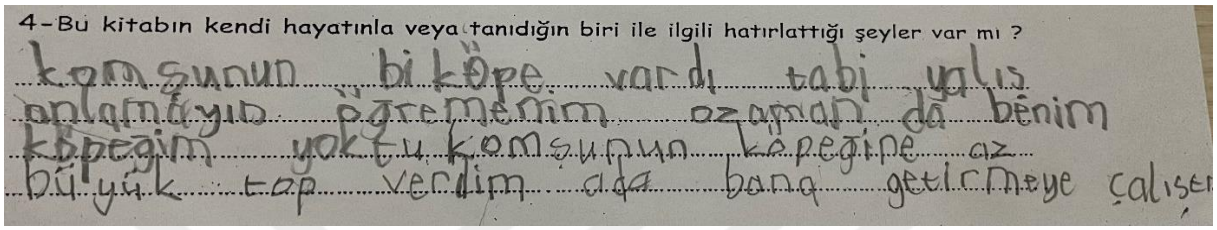
Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin kendisini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu olan öğrenciler "masal güzel olduğu için, "masalı beğendiği için", "tencerenin kapıyı çalması ve konuşması komik geldiği için" ve "masal beni mutlu ettiği için" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Kendisini üzgün ve şaşkın hisseden bir öğrenci ise "hikâye kendisini şaşırttığı ve üzdüğü için" bu ifadeyi işaretlediğini belirtmiştir. Aynı an da mutlu ve sinirli hisseden bir öğrenci de "masal komik olduğu ve tencereyi sokağa attığı için" bu ifadeyi işaretlediğini belirtmiştir. Kendisini mutlu, üzgün ve şaşkın hisseden bir öğrenci ise "masal çok eğlenceli olduğu için" bu ifadeleri işaretlediğini belirtmiştir. Görsel 84'te Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 84. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma

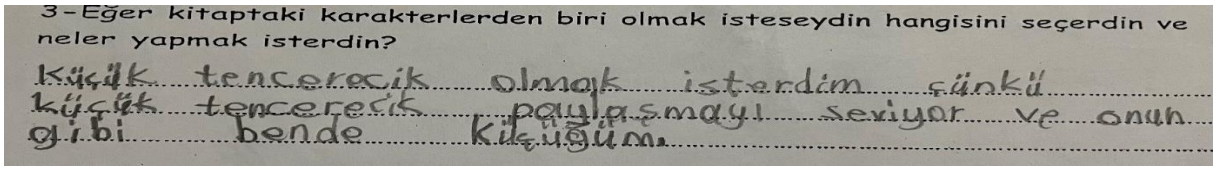
Öğrencilerden 3'ünün masal ile kendi deneyimleri arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. 5 öğrencinin ise soruya "yok" şeklinde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır. 3 öğrencinin, masalın kendi hayatlarında hatırlattığı anının "annesinin kendisine sarma sarması", "köpeğinin attığı topu geri getirmesi" "pembe küçük bir tenceresinin olması" olduğu görülmüştür. Görsel 85'te Ö1 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 85. Ö1 kodlu öğrenci cevabı

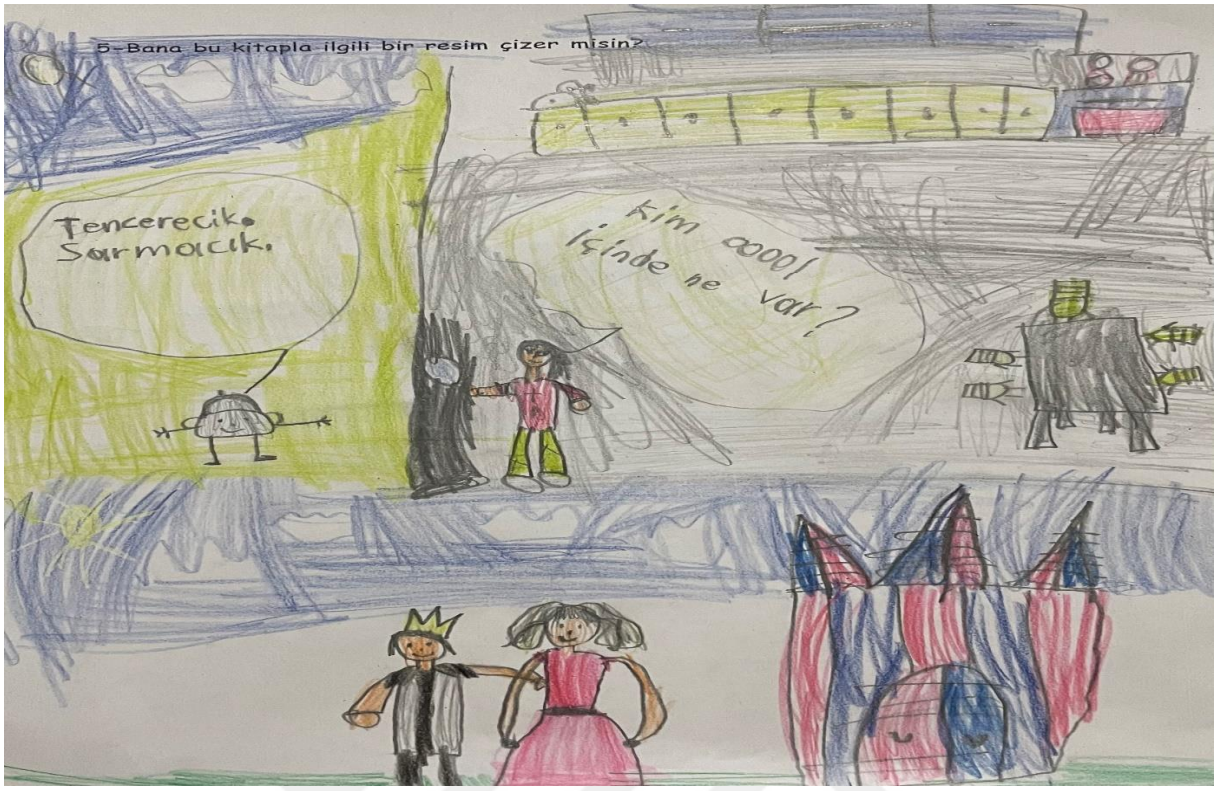
Hikâyedeki Olaylara Katılma İsteği

"Eğer kitaptaki kahramanlardan biri olsaydın kim olmak isterdin?" sorusuna 2 öğrencinin kız ve 6 öğrencinin Tencerecik karakteri olmak istediği şeklinde cevap verdiği görülmüştür**.** Öğrenciler Tencerecik karakterini, kendi dileğini yerine getirmek için, insanlara yardım ederek onları mutlu etmek için, Tencerecik gibi tatlı olmak için, insanları güldürmek için, kendisi gibi küçük olduğu ve insanları güldürdüğü için seçmişlerdir. Kız karakterini seçen öğrenciler ise, çok şanslı olduğu için ve tencereyi alıp eve gidebilmek için seçtiklerini belirtmişlerdir. Görsel 86'da Ö8 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 86. Ö8 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö8 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 87. Ö8 kodlu öğrenci çizimi

Ö8 kodlu öğrencinin içerisinde sarma dolu halde kızın evine dönen tencerecik'i ve kadın ve adamın evlendikleri anı resmettiği görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok Tencerecik karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında Tencerecik olmak isteyen 4 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 8 öğrencinin de doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 3'ünün masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 2 öğrenci kız ve 6 öğrenci Tencerecik karakteri olmak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin tahmin etmeye, hikâyeyi yeniden anlatmaya ve soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 6 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Tilki ile Keklik Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

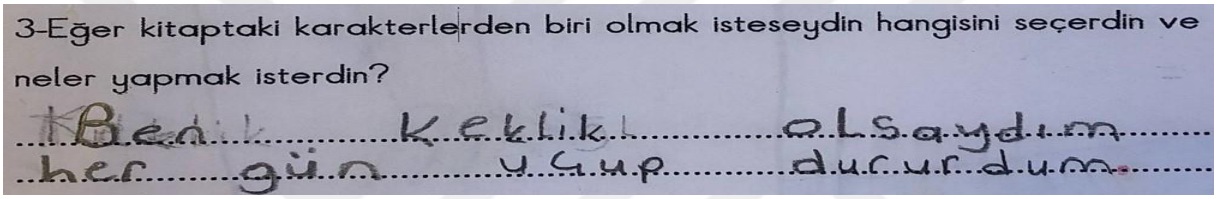
1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır.

Karakterleri anlama

Karakter seçimine yönelik öğrenciler arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerden 7'si keklik ve 1'i tilki karakteri olmak istediğini belirtmiştir. Keklik karakteri olmak isteyen Ö1 ve Ö4 kodlu öğrenciler kekliğin masaldaki görevini iyi anlamışlardır çünkü masalda uçan karakter kekliktir. Görsel 88'de Ö4 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



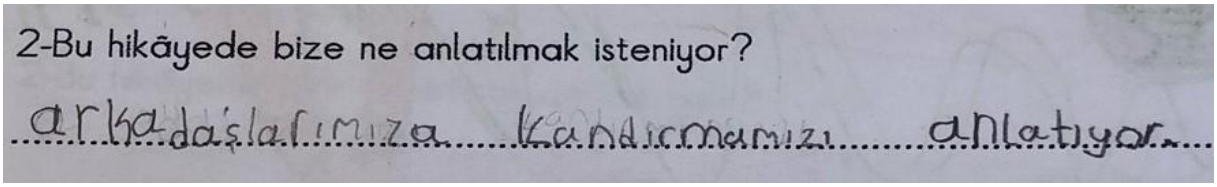
Şekil 88. Ö4 kodlu öğrenci cevabı

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

2 öğrenci hariç diğer 6 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anlamadıkları görülmüştür. Ana fikri anlayan öğrencilerin soruya yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde "arkadaşlarımızı kandırmamız anlatılıyor" ve "arkadaşlarımızı veya tanıdıklarımıza yalan söylememeliyiz "şeklinde birbirine cevap verdikleri görülmüştür. Masalın ana fikrini anlamayan öğrenciler ise "kekliğin hikayesi", "yalancılara inanmamak gerektiği anlatılıyor", "tilkinin kurnazlığı", "birinin birine yalan söylemesi", "kimseye inanmamayı" ve "mesela dostluğun önemi birbirimize arar vermemeliyiz" şeklindi cevaplar verdikleri görülmüştür. Ana fikri anlamayan öğrencilerin bu durumunda ana fikrin örtük olarak verilmesi, başka konuların öne çıkarılması ya da öğrencilerin masalı dikkatle dinlememelerinin etkilerinin olabileceği düşünülmektedir. Görsel 89'da Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 89. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

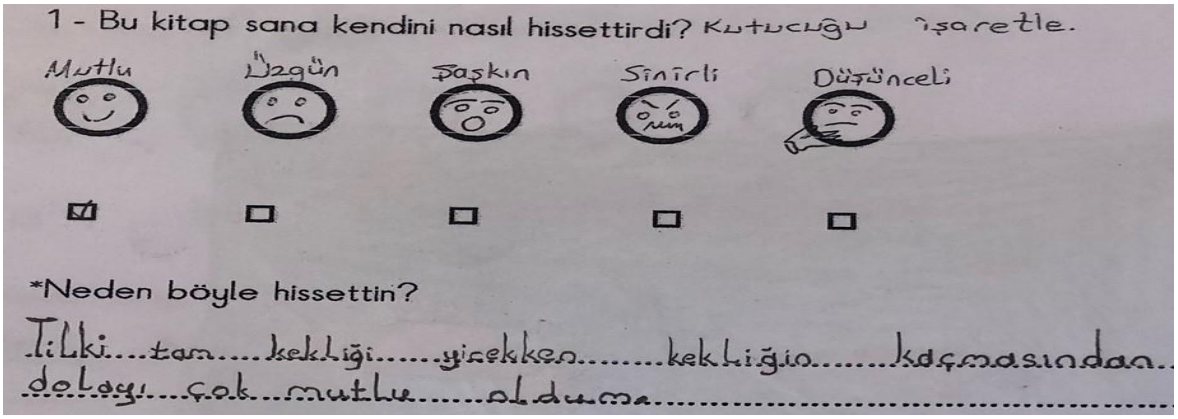
Soru Sorma

Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

Araştırmaya katılan 8 öğrencinin de kişisel tepkiler de bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerden 2'sinin kendini mutlu hissettiği görülmektedir. Mutlu hisseden öğrencilerin "güzel bir sonla bittiği için" ve "tilki tam kekliği yiyecekken kekliğin kaçmasından dolayı çok mutlu oldum" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Öğrencilerden 1'inin "çünkü çok şaşkınlıkla dinledim" şeklinden neden böyle hissettiğini açıklayarak şaşkın yüz ifadesini işaretlediği; 1'inin ise "tilki kekliğe yalan söylediği için üzgünüm" şeklinde neden böyle hissettiğini açıklayarak üzgün yüz ifadesini işaretlediği görülmüştür. Öğrencilerden 1'inin ise kendisini hem düşünceli hem de şaşkın hissettiği görülmüştür. Bu öğrenci "kekliğin tilkiden kurtulmasına" şeklinde neden bu şekilde hissettiğini açıklamıştır. Öğrencilerden 2'sinin de kendilerini düşünceli hissettiği görülmüştür. Bu ifadeyi işaretleyen 4 numaralı öğrenci "çünkü hikâye bana bir değişik geldi" şeklinde açıklamada bulunarak neden bu ifadeyi işaretlediğini belirtmiştir. Görsel 90'da Ö7 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



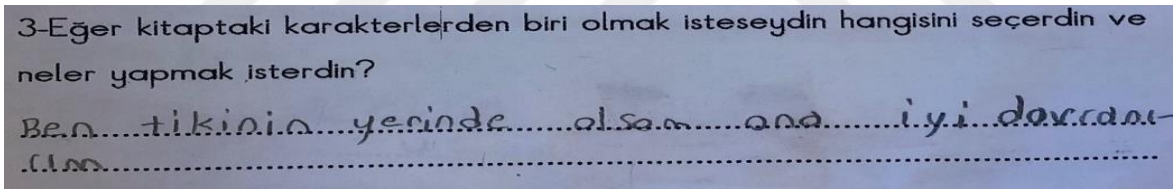
Şekil 90. Ö7 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

Öğrencilerden 8'inin de masal ile kendi deneyimi arasında bağlantı kurmadığı görülmüştür. Öğrencilerden 1'i soruya "yok" şeklinde cevap verirken 7'si soruyu boş bırakmıştır. Öğrencilerin bu şekilde verdikleri cevaplardan hayatlarında benzer bir durumla karşılaşmadıkları sonucu çıkarılmıştır.

Hikayedeki olaylara katılma isteği

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 7'si keklik ve 1'i tilki karakteri olmak istediği yönünde cevap vermiştir. Keklik olmak isteyen öğrenciler keklik karakteri olup "uçmak isterdim", "keklik olsaydım her gün uçup dururdum", "tam tilki yiyecekken imdat yardım edin diye bağırırdım" ve "çok ama çok iyi bir insan olmak isterdim" şeklinde isteklerde bulundukları görülmüştür. Keklik olmak isteyen Ö2, Ö3 ve Ö5 kodlu öğrenciler ise neler yapmak istediklerini belirtmemişlerdir. Tilki olmak isteyen öğrenci ise "ben tilkinin yerinde olsam ona iyi davranırdım" şeklinde tilki karakteri olursa ne yapmak istediğinden bahsetmiştir. Görsel 91'de Ö5 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 91. Ö5 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö5 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 92. Ö5 kodlu öğrenci çizimi

Ö5 kodlu öğrencinin tilki ve keklik arasında kendi yazdığı bir diyaloğu resmettiği görülmektedir. Tilki kekliğe "buraya gel" derken; keklik tilkiye "nev" diye cevap vermektedir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok keklik karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu ve düşünceli yüz ifadesine sahip hisleri işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında keklik karakteri olmak isteyen 2 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 6 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. "Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 7'si keklik ve 1'i tilki karakteri olmak istediği yönünde cevap vermiştir. Öğrencilerin hikâyeyi yeniden anlatmaya, tahmin etmeye, soru sormaya, hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurmaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin resim çizdiği görülmüştür.

Kategorilere Göre Üç Arkadaş Masalı ile İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

1)Metin Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

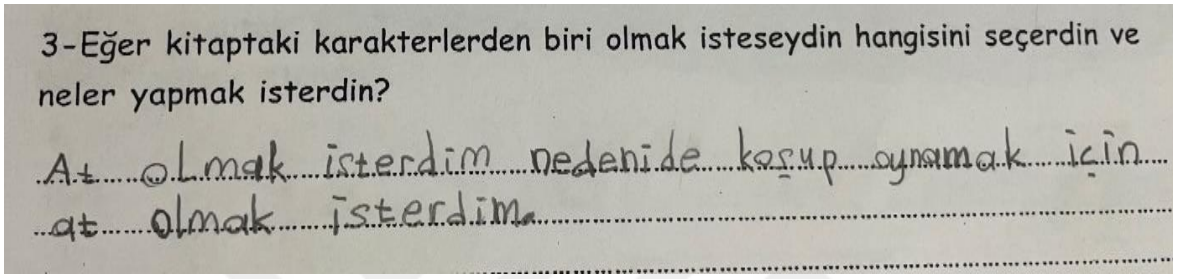
Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Verilen cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma verisine rastlanmamıştır.

Karakterleri anlama

Öğrencilerin soruya yönelik cevapları incelendiğinde karakter seçimine yönelik farklılıklar olduğu görülmüştür. Öğrencilerden 5'inin karakterleri anlamaya yönelik cevap verdiği

görülmüştür. Öğrencilerden 4'ü tilki, 3'ü at ve 1'i horoz karakteri olmak istediğini belirtmiştir. At karakteri olmak isteyen Ö2, Ö3 ve Ö8 kodlu öğrenciler at karakterinin masaldaki rolünü iyi anlamışlardır çünkü masalda koşup oynayan karakter attır. Horoz karakteri olmak isteyen Ö4 kodlu öğrenci de "tilkinin kuyruğu donduğunda yardım ederken sana bir şey oldu mu diye sorardım" diyerekten horozun masaldaki rolünü anladığını göstermiştir. Tilki karakteri olmak isteyen Ö6 kodlu öğrenci de tilkinin masaldaki rolünü iyi anlamıştır çünkü masalda arkadaşlarını koruyan ve yardım eden karakterlerden biri de tilkidir. Görsel 93'te Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 93. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Soru Sorma

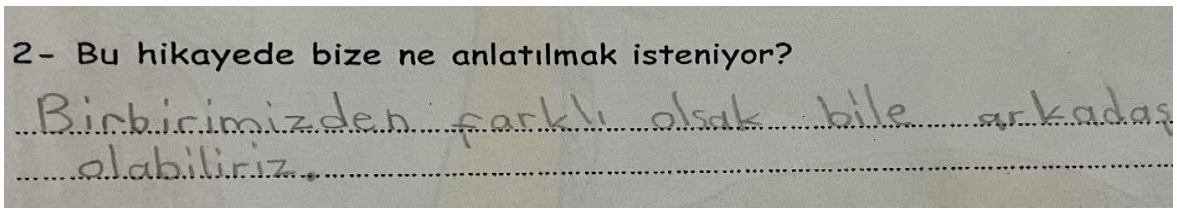
Verilen cevaplarda soru sormaya yönelik veriye rastlanmamıştır.

Tahmin Etme

Verilen cevaplarda masala yönelik bir tahminde bulunma verisine rastlanmamıştır.

Ana Fikir

Ö5 kodlu öğrenci hariç kalan 7 öğrencinin dinledikleri ve inceledikleri masalın ana fikrini doğru şekilde anladığı ve açıkladığı görülmüştür. Ö5 kodlu öğrenci "arkadaşlığı güzel olduğu şeklinde" çıkarımda bulunmuştur. Geriye kalan 7 öğrenci ise "birbirimizden farklı bile olsak arkadaş olabiliriz" şeklinde cevap vererek ana fikri doğru şekilde anladıklarını göstermişlerdir.

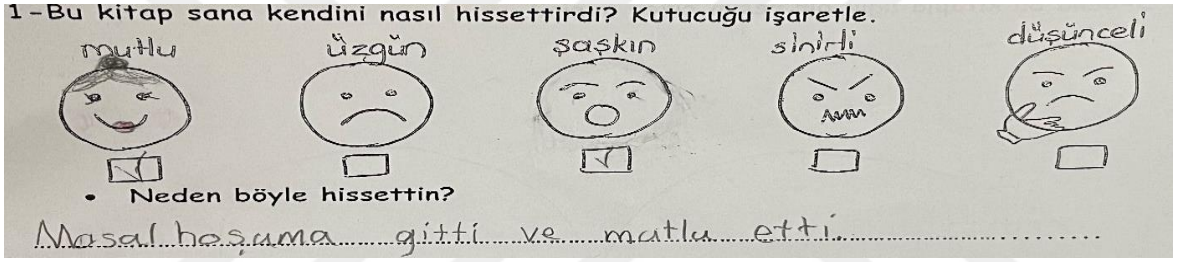


Şekil 94. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

1)Okur Merkezli Sorulara Verilen Cevaplara İlişkin Örnekler

Kişisel Tepki

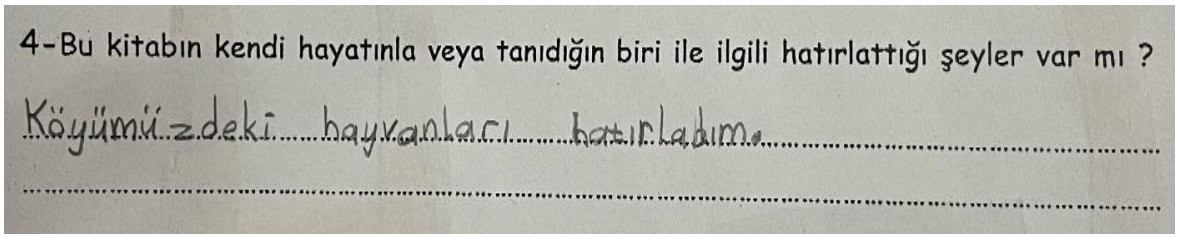
Öğrencilerden 8'inin de kişisel tepkide bulunduğu görülmüştür. Ö6 kodlu öğrenci hem mutlu hem de şaşkın hissettiğini belirtmiştir. "Masal hoşuna gittiği ve onu mutlu ettiği için" bu şekilde hissettiği şeklinde açıklamada bulunmuştur. Öğrencilerden 5'inin kendisini sadece mutlu hissederken, 2'sinin şaşkın hissettiği görülmüştür. Kendilerini mutlu hisseden öğrencilerin, "arkadaşlıkları beni mutlu ettiği için", "masal güzel olduğu için" ve "dayanışmayı anlattığı için" şeklinde açıklamada bulunarak bu ifadeyi işaretledikleri görülmüştür. Kendilerini şaşkın hisseden öğrencilerin ise "masalda anlatılanlar beni şaşırttı" şeklinde cevap vererek bu ifadeyi işaretledikleri tespit edilmiştir. Görsel 95'te Ö6 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 95. Ö6 kodlu öğrenci cevabı

Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma

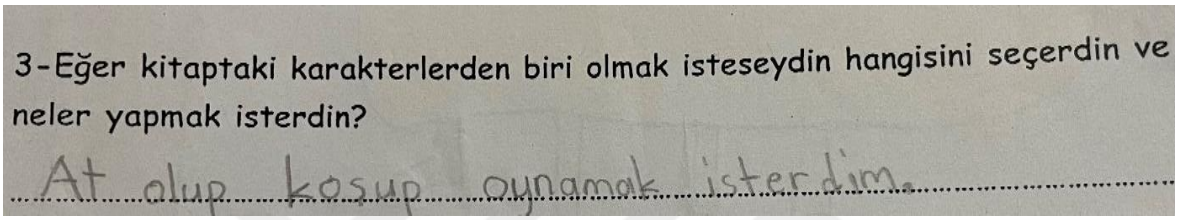
Öğrencilerden 1'i hariç 7'sininde masal ile kendi deneyimleri arasında bağlantı kurduğu görülmüştür. Ö8 kodlu öğrencinin "hatırladığım bir şey yok" şeklinde verdiği cevaptan yola çıkarak hayatında benzer bir durumla karşılaşmadığı sonucu çıkarılmıştır. Bu bağlantıyı hayatlarında karşılaştıkları hayvanlar ile aralarında geçen anıları anlatarak yaptıkları görülmektedir. Ö7 kodlu öğrencinin ise masaldaki arkadaşların birbirlerini mutlu etmeleri ile kendi hayatında kuzeninin onu mutlu etmesi arasında bağ kurduğu görülmüştür. Görsel 96'da Ö3 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 96. Ö3 kodlu öğrenci cevabı

Hikayedeki olaylara katılma isteği

"Eğer kitaptaki kahramanlardan biri olsaydın kim olmak isterdin?" sorusuna öğrencilerden 4'ünün tilki, 3'ünün at ve 1'inin horoz karakteri olmak istediğine yönelik cevap verdiği görülmüştür. Tilki karakteri olmak isteyen öğrenciler, tilki gibi kurnaz olmak, ormana gitmek ve arkadaşlarına yardım etmek için bu karakteri seçtiklerini belirtmişlerdir. At karakteri olmak isteyen öğrenciler, "koşup oynamak için" bu karakteri seçtiklerini belirtmişlerdir. Horoz karakteri olmak isteyen öğrenci ise "tilkiye yardım ederken sana bir şey oldu mu?" diye sormak için bu karakteri seçtiğini belirtmiştir. Görsel 97'de Ö2 kodlu öğrencinin cevabına yer verilmiştir.



Şekil 97. Ö2 kodlu öğrenci cevabı

"Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusuna yönelik yapılan resimlerden Ö2 kodlu öğrencinin çizdiği resme yer verilmiştir.



Şekil 98. Ö2 kodlu öğrenci çizimi

Ö2 kodlu öğrencinin üç arkadaşı gülen yüzleri ile ormanda resmettiği görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde öğrencilerin en çok tilki karakteri olmak istedikleri ve masala yönelik en çok mutlu yüz ifadesine sahip hissi işaretledikleri görülmüştür. Karakterleri anlama noktasında at karakteri olmak isteyen 3, horoz karakteri olmak isteyen 1 ve tilki karakteri olmak isteyen 1 öğrencinin olmak istedikleri karakteri anladıkları tespit edilmiştir. Masalın ana fikrini 7 öğrencinin doğru şekilde anladıkları görülmüştür. Öğrencilerden 7'sinin masal ile kendi deneyimi arasında bağ kurduğu ve "eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?" sorusuna 4 öğrenci tilki, 3 öğrenci at ve 1 öğrenci horoz karakteri olmak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin hikâyeyi yeniden anlatmaya, tahmin etmeye, soru sormaya başvurmadıkları ve "Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?" sorusu kapsamında 8 öğrencinin de resim çizdiği görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmalar neticesinde elde edilen verilerden yola çıkılarak elde edilen sonuçlara ve sonuçlar doğrultusunda yapılan tartışma ve önerilere yer verilmiştir. Bu araştırma kapsamında MEB tarafından 1 ve 2.sınıf ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu masalları eğitim setleri 6 farklı değişken açısından incelenmiştir. Bu değişkenler masallarda işlenen konular, yer alan kahramanlar, işlenen ana fikir; masallardaki kahramanların olaylara yönelik tepkileri, masallarda yer alan değerler ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkileridir. Masalların altı farklı değişken açısından incelenmesi ile masalların hedef kitlesi olan ilkokul 1 ve 2.sınıf ve okul öncesi dönemi çocuklarına uygunluğunu belirlemek amaçlanmıştır.

5.1. Sonuç

MEB tarafından ilkokul 1 ve 2sınıf ve okul öncesi dönemi çocukları için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setleri içerik özellikleri bakımından nasıldır? Temel problemi kapsamında yer alan alt problemlere ve ulaşılan sonuçlara aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir.

5.1.1. Masallarda yer alan olaylar ve işlenen konulara ilişkin sonuçlar

Bu incelemeler sonucunda okul öncesi dönemi için hazırlanan on dört masalda da farklı olayların işlendiği görülmüştür.

Yine bu masallarda on iki farklı konunun işlendiği saptanmıştır. “Sevdiğini korumak ve kurtarmak için her türlü zorlukla baş edilebileceği” ve “hatalardan ders çıkarılıp bir daha yapılmaması gerektiği” konuları ise masallarda en çok işlenen konular olmuştur.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan olay veya olaylar ve konular ile ilgili elde edilen verilere yönelik tablo oluşturulmuştur. Masal kitaplarının isimlerinin yer aldığı ilgili alana masalda işlenen olaya yönelik bir özet ve masalın konusu yazılmıştır. Bu incelemeler sonucunda İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan on beş masalda da farklı olayların işlendiği görülmüştür.

Bu masalların her birinde farklı konuların işlendiği ulaşılan sonuçlar arasındadır.

5.1.2. Masallarda yer alan kahramanlar ve kahramanların karakter özelliklerine ilişkin sonuçlar

Bu soru kapsamında yapılan incelemeler sonucunda okul öncesi dönemi ve İlkokul 1 ve 2. sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan masal kahramanları ve kahramanların karakter özelliklerini gösteren iki ayrı tablo oluşturulmuştur

Okul öncesi dönemi için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların sayısının birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür. Masal kitaplarında yer alan kahramanların karakter özellikleri incelendiğinde 15 farklı karakter özelliği gösterdikleri saptanmıştır. Karakter özelliği net olarak belli olmayan kahramanlar içinse belirsiz ibaresi kullanılmıştır. Masal kahramanlarının en fazla sahip olduğu karakter özelliğinin “bencil”; en az sahip olduğu karakter özelliklerinin ise “cesur, sabırlı, dürüst ve sorumluluk sahibi” karakter özellikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Masallarda yer alan 18 masal kahramanının sahip olduğu karakter özellikleri ise belirsizdir.

İlkokul 1 ve 2. sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların sayısının birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür. Masal kitaplarında yer alan kahramanların karakter özellikleri incelendiğinde 17 farklı karakter özelliği gösterdikleri saptanmıştır. Karakter özelliği net olarak belli olmayan kahramanlar içinse belirsiz ibaresi kullanılmıştır. Masal kahramanlarının en fazla sahip olduğu karakter özelliklerinin “bencil ve yardımsever”; en az sahip oldukları karakter özelliklerinin ise kararlı, cömert, aç gözlü, kıskanç, sözünü tutan, cesaretli, nazik ve azimli olduğu görülmüştür. Masallarda yer alan 33 masal kahramanının sahip olduğu karakter özellikleri ise belirsizdir.

5.1.3. Masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumlarına ilişkin sonuçlar

Okul öncesi için hazırlanan sette yer alan, Aslan ile fare masalında aslan, Ayşe Fatma kuzular masalında kurt, imdi dede masalında çıraklar, tavşan ile kirpi masalında tavşan ve tilki ile leylek masalında leylek olan yardımcı kahramanlar açık(geliştirilmiş) karakter özelliğine sahipken; geriye kalan dokuz masalda yer alan yardımcı kahramanların kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir.

İncelenen okul öncesi masalların tamamına bakıldığında altın yumurtlayan tavuk, imdi dede, karga ile tilki, tilki ile eşek ve tilki ile leylek masallarının başkahramanları hariç kalan dokuz masalın baş kahramanlarının değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip oldukları görülmüştür.

Yardımcı kahramanların değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip olma durumlarına bakıldığında ise sadece "tavşan ile kirpi" adlı masalda yardımcı kahraman olan tavşanın değişen(dinamik) karakter özelliğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı masalda yer alan hayvanlar yardımcı kahramanları değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahiptirler. Geriye kalan on üç masalda yer alan yardımcı kahramanların tamamı ise değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahiptirler.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan sette yer alan, Kaplumbağa yavrusu masalında sincap, Karavezir masalında Karavezir ve padişah, Karga ağası masalında hamamcı, Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm masalında kurt, Tencerecik masalında genç kız ve Üç Arkadaş masalında çoban olan yardımcı kahramanları açık(geliştirilmiş) karakter özelliğine sahipken; geriye kalan yardımcı kahramanların kapalı(geliştirilmemiş) karakter özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir. Masalların tamamında başkahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliğine sahip oldukları görülmüştür.

İncelenen ilkokul 1 ve 2.sınıf masallarının tamamına bakıldığında hoşaf ve koca nine ile tilki masallarının başkahramanları değişen(dinamik) karakter özelliğine; kalan on üç masalın baş kahramanlarının ise değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yardımcı kahramanların değişen(dinamik) ve değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip olma durumlarına bakıldığında ise sadece "Çilli Tavuk ve Yavruları" adlı masalda kaz, tavşan, ördek ve horoz yardımcı kahramanlarının değişen(dinamik) karakter özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir. Çilli Tavuk ve Yavruları adlı masalda yavrular kahramanları

değişmeyen(durağan) karakter özelliğine, bu masal harici kalan 14 masaldaki yardımcı kahramanların tümünün ise değişmeyen(durağan) karakter özelliğine sahip oldukları görülmüştür.

5.1.4. Masallarda yer alan kahramanların yaşadıkları olay ya da olaylara yönelik tepkilerine ilişkin sonuçlar

Okul öncesi için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların tepkileri 14 farklı kategoriye ayrılmıştır. Kahraman tepkisinin net olmadığını belirtmek içinse belirsiz ibaresi kullanılmıştır. Masallarda yer alan 35 kahramanın yaşadığı olaya yönelik tepkisinin olduğu; 25 kahramanın ise yaşadığı olay ya da olaylara yönelik bir tepkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Masal kahramanlarının en çok gösterdikleri tepkilerin sinirlenmek, mutlu olmak ve üzülmek; en az verdikleri tepkilerin ise korkmak, düşünmek, şaşırmak, yalvarmak, acımak, gülmek ve kızmak olduğu tespit edilmiştir. Masal kahramanlarından 25 tanesinin ise vermiş olduğu tepki belirsizdir.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan kahramanların tepkileri 10 farklı kategoriye ayrılmıştır. Kahraman tepkisinin net olmadığını belirtmek içinse belirsiz ibaresi kullanılmıştır. Masallarda yer alan 43 kahramanın yaşadığı olaya yönelik tepkisi bulunurken; 46 kahramanın yaşadığı olay ya da olaylara yönelik bir tepkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Masal kahramanları en çok gösterdiği tepkinin mutlu olmak; en az verdikleri tepkinin ise endişe duymak ve üzülmek olduğu görülmüştür. Masal kahramanlarından 46 tanesinin ise vermiş olduğu tepki belirsizdir.

5.1.5. Masallarda işlenen ana fikirlere ve ana fikirlerin okura yansıtılış biçimlerine ilişkin sonuçlar

Okul öncesi için hazırlanan on dört masalda birbirlerinden farklı ana fikirlerin işlendiği görülmüştür. Masallarda işlenen ana fikrin okura aktarılma şekline bakıldığı zaman, ana fikirlerden dört tanesinin okuyucuya açık/doğrudan, altı tanesinin örtük/gizil ve dört tanesinin okura dolaylı olarak aktarıldığı tespit edilmiştir. Masallarda yer alan ana fikirlerin okul öncesi dönemi çocuklarına yansıtılış biçimlerinin 12 masalda olumlu, 2 masalda ise olumsuz olduğu görülmüştür.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan on beş masalda "Tencerecik" isimli masal hariç geriye kalan on dört masalda birbirlerinden farklı bir ana fikrin işlendiği görülmüştür. Masallarda işlenen ana fikrin okura aktarılma şekline bakıldığı zaman, ana fikirlerden yedi tanesinin okuyucuya açık/doğrudan, üç tanesinin örtük/gizil ve dört tanesinin okura dolaylı olarak aktarıldığı tespit edilmiştir. Masallarda yer alan ana fikirlerin ilkokul 1 ve 2.sınıf dönemi çocuklarına yansıtılış biçimlerinin 10 masalda olumlu, 4 masalda ise olumsuz olduğu görülmüştür.

5.1.6. Masalların içerdiği değer gruplarına ve değerlere ilişkin sonuçlar

Okul öncesi için hazırlanan on dört masalda en çok sosyal ve ahlaki değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Masallarda bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değerlere ise yer verilmediği görülmüştür. Beş masalda ise hiçbir değere yer verilmemiştir. İncelenen masallarda ise en çok "yardımseverlik" değerinin işlendiği; en az işlenen değerlerin ise "özgürlük, sevgi, aile birliğine önem verme ve duyarlılık" değerleri olduğu görülmüştür.

İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan on beş masalda en çok sosyal ve ahlaki değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca masallarda, siyasi, bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değerlere de yer verilmiştir. Kurt ile Üç Öküz masalında ise hiçbir değer işlenmemiştir. İncelenen masallarda ise en çok "yardımseverlik" değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Masallarda en az işlenen değerler ise "çalışkanlık ve saygı" değerleridir.

5.1.7. ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallara yönelik okur tepkilerine ilişkin sonuçlar

✓ Öğrencilerin "Ciğer" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %81,8 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %36,35 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları %9,1 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %9,1 oranı ile en fazla hikâyeyi yeniden anlatma ve karakterleri anlamanın olduğu ve vermiş oldukları cevaplarda soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin "Çilli Tavuk ve Yavruları" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %72,4 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde 27,6 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %17,2 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %13,8 oranı ile en fazla tahmin etmenin olduğu ve bunu sırasıyla %10,4 oranı ile karakterleri anlama ve %3,4 oranı ile hikâyeyi yeniden anlatmanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sormadıkları ve ana fikri yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin "Hediye" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %94,44 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %44,44 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %5,6 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %5,56 oranı ile en fazla karakterleri anlamanın olduğu veöğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma, hikâyeyi yeniden anlatma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin "Hoşaf" masalına ilişkin okur tepkileri

öğrencilerin %65,54 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %27,6 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %10,34 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %17,24 oranı ile en fazla karakterleri anlamanın olduğu ve bunu %3,45 oran ile hikayeyiyeniden anlatmanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin "Kaplumbağa Yavrusu" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %80,6 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %38,1 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %4,76 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %9,72 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunları %4,76 oranı ile karakterleri anlama ve hikâyeyi yeniden anlatmanın takip ettiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Karavezir” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %73,34 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve öğrencilerin okur merkezli cevapları içerisinde %27,67 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %20 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %20 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %6,66 oran ile hikâyeyi yeniden anlatma takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma, soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Karga Ağası” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %66,6 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %29,6 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %7,4 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %26 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %7,4 oran ile karakterleri anlamanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma, soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Koca Nine ile Tilki” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %67,7 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve öğrencilerin okur merkezli cevapları içerisinde %30 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %7,7 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %20,8 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %7,7 oran ile karakterleri anlama ve %3,8 oranı ile hikâyeyi yeniden anlatmanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sormayı ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Kurt ile Üç Öküz” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %92,31 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları incelendiğinde kişisel tepki, hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin %30,77 oranı ile eşit yüzdeliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %7,69 oranı ile en fazla hikâyeyi yeniden anlatmanın olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma, karakterleri anlama ve ana fikri yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Nohut Oğlan” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %57,6 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %24,2 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %9,2 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %21,2 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu 15,2 oranı ile karakterleri anlama ve %3 oranı ile hikâyeyi yeniden anlatma ve soru sormanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Şemşırak Taşları” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %86,95 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %34,78 oran ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %17,39 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %8,7 oranı ile en fazla karakterleri anlamanın olduğu ve bunu %4,35 oranı ile ke hikâyeyi yeniden anlatmanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda, soru sorma, tahmin etme ve ana fikri yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür

✓ Öğrencilerin “Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %60 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %22,9 oranı ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %14,2 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir.

Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %22,9 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %14,2 oranı ile karakterleri anlama ve %2,9 oranı ile hikâyeyi yeniden anlatmanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

✓ Öğrencilerin “Tencerecik” masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %59,4 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %25 oranı ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %9,4 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %25 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %15,6 oranı ile karakterleri anlamanın takip

ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür

✓ Öğrencilerin "Tilki ile Keklik" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %75 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları incelendiğinde kişisel tepki, hikâyedeki olaylara katılma isteği ve hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurmanın %25 oran ile eşit olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %18,75 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %6,25 oranı ile karakterleri anlama takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma, soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür

✓ Öğrencilerin "Üç Arkadaş" masalına ilişkin okur tepkileri

Öğrencilerin %65,8 oranı ile en fazla okur merkezli cevaplar verdikleri ve okur merkezli cevapları içerisinde %22,9 oranı ile ilk sırada kişisel tepki ve hikâyedeki olaylara katılma isteğinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunları ve %20 oranı ile hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma takip etmiştir. Öğrencilerin metin merkezli cevapları incelendiğinde %20 oranı ile en fazla ana fikrin olduğu ve bunu %14,2 oranı ile karakterleri anlamanın takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatma, soru sorma ve tahmin etmeyi yansıtan cevaplar vermedikleri görülmüştür.

5.2. Tartışma

Araştırmada, okul öncesi dönemi için hazırlanan on dört masalda işlenen ana fikirlerin okura aktarılma şekillerine bakıldığında, ana fikirlerden dört tanesinin okuyucuya açık/doğrudan, aktarıldığı tespit edilmiştir. Okul öncesi masallarında yer alan kahramanların açık ya da kapalı karakter özelliklerine sahip olma durumlarına bakıldığında masalların tamamında başkahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliği gösterdikleri görülmüştür. Ana fikirlerin okura aktarılma şekillerine bakıldığında ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda ana fikirlerden yedi tanesinin, okul öncesi dönemi için hazırlanan masallarda dört tanesinin okuyucuya açık/doğrudan aktarıldığı tespit edilmiştir. İlkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan başkahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliği gösterdiği görülmüştür. Al (2022) tarafından incelenen sekiz masalın tümünün iletilerinin doğrudan aktarılması ve bu araştırmada da incelenen yirmi dokuz masal kitabından on bir tanesinin iletilerin açık/doğrudan verilmesi yönüyle araştırmaların sonuçları benzerlik

göstermektedir. Her iki araştırmada da incelenen masallarda yer alan baş kahramanların açık (geliştirilmiş) karakter özelliği göstermeleri yönüyle de araştırmalar benzer sonuçlar göstermektedirler.

Araştırmada, okul öncesi ve ilkokul 1 ve 2.sınıflar için hazırlanan masallarda yer alan değerler Gökaslan (2015) tarafından hazırlanan değer analiz tablosu kapsamında yer alan sosyal, ahlaki, siyasi, bilimsel, estetik, ekonomik ve dini değerler yönü ile incelenmiştir Masallarda ana değer gruplarında yer alan alt değerlere ne kadar sıklıkla yer verildiği belirlenmiş ve elde edilen veriler tablolara işlenmiştir. Kardaş (2021) ise araştırmasında 365 masal metninde yer alan değerleri kendi geliştirdiği Değer İnceleme Formu kapsamında incelemiştir. Araştırmalar adalet, yardımlaşma, dürüstlük, saygı, sevgi, aile birliğine önem verme, vatanseverlik, çalışkanlık, dayanışma değerleri ve estetik ve dini değerlerin yer alması yönüyle benzerlik gösterirken; barış, dayanışma, duyarlılık, özgürlük, eşitlik, öz denetim, dostluk, liderlik, cesaret, sabır, inanç, nezaket, sabır, misafirperverlik ve sağlık değerleri ile farklılık göstermektedirler. Bu farklılığın sebebinin ise araştırmalarda değerleri incelemede kullanılan formların farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kaya (2021) araştırmasında yetmiş masalı Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer açısından değerler eğitiminde kullanılabilirliğini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında masallarda tespit edilen adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik, değerlerine ne kadar yer verildiğini tespit etmek ve masallarda en çok yardımseverlik değerinin işlenmesi, vatanseverlik değerine ise yer verilmemesi yönleriyle araştırmaların sonuçlarının benzer olduğu görülmüştür. Kaya (2021) araştırmasında masalları Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer açısından incelemesi ve bu araştırmada ise masalları incelemek için Değer Analiz Tablosu kapsamında yer alan değerlerin baz alınması sebebi ile araştırmalarda tespit edilen aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, özgürlük, öz denetim, bağımsızlık, eşitlik, bilimsellik, değerleri ve değer grupları yönüyle araştırmaların farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Kavaklı (2019) araştırmasında otuz dört masalda on dokuz değer tespit etmiştir. Araştırma sonuçları incelenen çalışkanlık, sevgi, duyarlılık, sorumluluk, dürüstlük, saygı, adalet, yardımseverlik ve tutumluluk değerleri yönüyle benzerlik gösterirken; kararlılık-inanç, özgüven, öz disiplin– zamanı verimli kullanma, dostluk-vefa, hoşgörü, alçakgönüllülük güvenilirlik, cesaret, iyilik, paylaşma, merhamet ve kanaatkârlık değerleri yönüyle farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçlarında görülen farklılığın sebebinin ise Kavaklı 'nın araştırmasında masalları Spranger'in Değer

Sınıflamasına göre incelemesi bu araştırmada ise Değer Analiz Tablosu kullanılması olduğu görülmüştür. Alabay Yolcu (2019) araştırmasında Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Anadolu Masalları adlı eserinde yer alan masalların değerleri aktarmadaki rolleri ve bu masallardaki değerler ile okuyucuya aktarılmaya çalışılan iletiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında her iki araştırmada da tespit edilen "sevgi, dayanışma, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet, çalışkanlık, eşitlik, özgürlük, sorumluluk, barış" değerleri ve manevi (dini) değerler bakımından sonuçlar benzerlik göstermektedir. Araştırmalarda eserler farklı değerler bakımından incelendiği için tespit edilen bazı değerlerin farklılık gösterdiği görülmüştür.Senek (2018) araştırmasında elli sekiz masalı değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında incelenen masallar farklı olsa da masallarda tespit edilen adaletli olma, barış, çalışkanlık, dayanışma, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımlaşma değerleri açısından araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdikleri görülmüştür. Senek (2018) araştırmasında Schwartz'ın Bireysel Değer Sınıflaması Tablosunu kullanmıştır. Bu araştırmada ise Gökaslan (2015) tarafından hazırlanan Değer Analiz Tablosu kullanılmıştır. Bu sebeple araştırmalarda incelenen aile birliğine önem verme, arkadaşlık, bağımsızlık, cesaret, doğruluk, dürüstlük, duyarlılık, duygudaşlık, eşitlik, fedakârlık, kanaatkârlık, sağlıklı olmaya önem verme, şükür, vatanseverlik ve temizlik değerlerinin farklı olduğu görülmüştür. Erdoğan (2017) çalışmasında incelemiş olduğu 46 masalda yardımlaşma, dayanışma, dürüstlük, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, sabırlı olma, adalet, yardımlaşma ve dayanışma değerlerine yer verildiğini tespit etmiştir. Bu araştırmada da masallarda aynı değerlere yer verilmesi bakımından araştırmalar benzerlik göstermektedir. Araştırmalarda araştırılan hoşgörü, özgüven, empati, cesaret, liderlik, nazik olmak, dostluk, temizlik, doğruluk, özgür düşünebilme, iyimserlik, misafirperverlik, iyilik yapmak, paylaşımcı olmak, şefkat-merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık değerleri yönüyle araştırmaların farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılığın sebebinin ise eserleri incelerken kullanılan veri toplama araçlarında belirlenen değerlerin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Cengiz (2016) çalışmasında 52 adet hikâye ve masal kitabını önceden belirlediği yirmi değere yer verme durumuna göre incelemiştir. Araştırma sonucunda; 3-6 yaşa yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarında en fazla mutluluk, en az ise barış, dayanışma, dürüstlük değerlerine yer verildiği, vatanseverlik değerine ise hiç yer verilmediğini tespit etmiştir. Kitaplarda nezaket, estetik, arkadaşlık, temizlik ve yardımseverlik değeri sıkça vurgulanırken, alçak gönüllülük, hoşgörü, misafirperverlik ve saygı değerlerine oldukça az vurgu yapıldığını belirlemiştir. Araştırma sonuçlarına

bakıldığında barış, dayanışma, dürüstlük, saygı ve yardımlaşma değerlerine ne kadar yer verildiğini tespit etmek ve masallarda en çok yardımseverlik değerinin işlenmesi, vatanseverlik değerine ise yer verilmemesi yönleriyle araştırmaların sonuçlarının benzer olduğu görülmüştür. Araştırmalarda incelenen arkadaşlık, alçak gönüllülük, hoşgörü, iş birliği, misafirperverlik, mutluluk, nezaket, temizlik, özgürlük, duyarlılık, vatanseverlik değerleri ve sosyal, ahlaki, siyasi, bilimsel, estetik, dini ve ekonomik değer gruplarının incelenmesi yönüyle farklılık gösterdiği, bu farklılığın sebebinin ise eserleri incelemede kullanılan değerler listelerinde yer alan değerlerin farklılığından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Ateş ve Uysal (2020)'ın çalışmalarında, öğrenci tepkilerini belirlemek için sordukları 'kitap karakterleri öğrencilere kimi hatırlatmıştır?' ve 'öğrenciler kitap karakterlerinden hangisinin yerinde olmak istemiştir?' soruları ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan metin ve okur merkezli kategoriler yönüyle araştırmalar benzerlik göstermektedirler. Her iki araştırmada da öğrencilerin en fazla "okur merkezli" cevaplar vermeleri yönünden araştırma sonuçları benzerlik göstermiştir. Araştırmalarda metin ve okur merkezli öğrenci tepkilerinin yüzdelik oranları ve kategorileri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin öğrencilerin yaşlarının, kişisel özelliklerinin ve akademik düzeylerinin farklı olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çevik ve Müldür (2019) çalışmalarında öğrenci tepkilerini belirlemek için Hancock (2008) tarafından belirlenen ve Ulusoy (2016) tarafından uyarlanan soruları kullanılmıştır. Çalışmalar öğrenci tepkilerini belirlemede aynı soruların kullanılması, verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılması, verilerin analizinde Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen metin ve okur merkezli cevaplar kategorilerinin kullanılması ve öğrencilerin en fazla "okur merkezli" cevaplar vermeleri yönüyle benzerlik göstermektedirler. Ulaşılan metin ve okur merkezli cevapların yüzde oranları ise araştırmalarda farklılık göstermektedir. Bunun sebebinin ise öğrencilerin akademik düzeylerinin ve yaşlarının farklı olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Yekeler ve Ulusoy (2017)'un resimli çocuk kitapları üzerinden okur tepkilerinin belirlenmesini amaçladıkları çalışmalarında Hancook (2008) tarafından belirlenen ve Ulusoy (2016) tarafından aktarılan soruların kullanılması yönünden çalışmalar benzerlik göstermektedir. Yine verilerin analizinde Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen kategorilerin kullanılması ve öğrencilerin en fazla öğrencilerin en fazla "okur merkezli" cevaplar vermeleri yönüyle de

araştırmalar benzerlik göstermektedirler. Ulaşılan metin ve okur merkezli cevapların yüzde oranları ise araştırmalarda farklılık göstermektedir. Bunun sebebinin ise öğrencilerin akademik düzeylerinin, çalışmada kullanılan eserlerin ve yaşlarının farklı olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Karagöz (2018)'ün öğrenci tepkilerinin belirlenmesini amaçladığı çalışmasında Ulusoy'un (2016) benimsediği çalışma stratejisinden yararlanması ve Ulusoy'un (2016) Hancock'tan (2008) aktardığı soruların kullanılması yönünden çalışmalar benzerlik göstermektedir. Yine verilerin analizinde Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen kategorilerin kullanılması yönüyle de araştırmalar benzerlik göstermektedir. Ulaşılan metin ve okur merkezli cevapların yüzde oranları ise farklılık göstermektedir. Bunun sebebinin ise öğrencilerin akademik düzeylerinin ve yaşlarının farklı olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ulusoy (2016) öğrenci tepkilerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında Hancock'tan (2008) aktardığı ve kendisinin uyarladığı soruları kullanması yönüyle çalışmalar benzerlik göstermektedir. Yine verilerin analizinde Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) tarafından geliştirilen ve Ulusoy (2016) tarafından "ana fikir" alt teması eklenen kategorilerin kullanılması yönüyle de araştırmalar benzerlik göstermektedirler. Araştırmalarda metin ve okur merkezli öğrenci tepkilerinin oranları ve kategorileri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin ise öğrencilerin kişisel özelliklerinin ve akademik düzeylerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Erdoğan Horosan (2015) Zeynep Cemali'nin çocuk romanı ve öykülerini biçim ve içerik, dil ve anlatım ve iletiler yönünden incelemiş ve değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında her iki araştırmada da eserleri içerik bakımından incelemek için ortak kullanılan başlıkların "konu, ana fikir, kahramanlar ve olay" alt başlıkları olduğu görülmüştür. Eserlerin incelendiği diğer başlıklar olan "masaldaki kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumları, masalda yer alan ana fikir ana fikrin okura yansıtılış şekli ve okur kitlesi için uygunluğu, masalda yer alan kahramanların olay ya da olaylara yönelik tepkileri, masalda yer alan değerler ve ilkokul masallarına yönelik öğrenci tepkileri, biçim, dil anlatım, yer ve zaman ve anlatıcı ve bakış açısı" alt başlıkları araştırmalar arasında görülen farklılıklardır. Akyüz (2014) çalışmasında Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri olan çocuk kitaplarındaki tasarım ve resim özellikleri ve konu ve kurgu başlıkları altında incelemiştir. Çocuk kitaplarındaki tasarım ve resim özellikleri başlığı altında "kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni ve resim özellikleri" alt başlıklarına; konu ve kurgu başlığı altında "izlek, karakterler, ileti, çevre, dil

ve anlatım, yazınsal ve eğitsel ilkeler" alt başlıklarına yer vermiştir. Araştırmalarda yer alan eserlerin incelendiği değişkenlere bakıldığında "konu ve karakterler" değişkenleri bakımından benzerlik gösterdiği görülmüştür. Eserlerin incelendiği diğer değişkenler ve araştırmalarda ulaşılan sonuçlar arasında ise farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Daha önceden yapılan çalışmalara bakıldığında masal kitaplarının farklı açılardan bir arada incelendiği araştırmaların çok fazla yapılmadığı, masalların genel olarak tek bir yönden incelendiği görülmüştür. Masalların farklı açılardan bir arada incelendiği daha fazla araştırmanın yapılmasının gerektiği düşünülmektedir.

5.3. Öneriler

- Çocukların okuması için kahramanlarının örnek davranışlar sergilediği masal kitapları tercih edilmelidir.
- Masal kitabı seçilirken kitabın içerisinde yer alan resimlerin çocuğa uygun olup olmadığına dikkat edilmelidir.

- Masallar çocukların dil gelişimine katkı sağlayacak ve hayal güçlerini geliştirecek niteliklere sahip olmalıdır.
- Masallarda işlenen konu okur kitlesi için uygun olmalıdır.
- Masallarda toplumun kültürünü yansıtan değerlere daha çok yer verilmelidir.
- Masallar çocukların duyarlılığını geliştirmeli ve çocuklara estetik bakış açısı kazandırmalıdır.
- Masallarda çocuğun günlük hayatını ve sorunlarını işleyen konulara ve kahramanlara daha çok yer verilmelidir.
- Masal metinleri öğrencilerde farklı bakış açıları geliştirebilecek niteliklere sahip olmalıdır.
- Çocukların okuyacağı masalların öncelikle ebeveynler ve öğretmenlerce okunması ve uygun bulunursa çocuklarca okunmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Al, B. (2022). *Geleneksel Masal Anlatılarının Çağdaş Eğitim Modellerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Arslan, M. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar.* Denizli: Zirve.

Boratav, P. N. (1969). *Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek.

Cengiz, Ş. (2016). *3-6 Yaş Dönemi Çocuklarına Yönelik Hazırlanan Hikâye ve Masal Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Çevik, A., & Müldür, M. (2019). "Vapurları Seven Çocuk" Adlı Kitabın Okur-Tepki Teorisi ile Değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, 7*(3), 40-50.

Emmez, C. B. (2008). *Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdoğan, R. (2017). *Eflatun Cem Güney'in Masallarındaki Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Günay, U. (1983). Türk Masallarında Geleneksel ve Efsanevi Yaratıklar. *Hacettep Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1*(1), 0-0.

Gürel, Z., Temizyürek, Gürel, F. & Şahbaz, K. N. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü.

Horosan, E. A. (2015). *Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Uysal, K.P., & Ateş, S. (2020). Okur-Tepki Teorisi: Küçük Kara Balık Örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(3), 777- 796.

Karagöz, B. (2018). Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Resimli Çocuk Kitaplarına İlişkin Tepkileri Üzerine Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 6*(4), 1198-1218.

Kardaş, S. (2021). *Tarık Demirkan'ın Her Güne Bir Masal Adlı Eserinin Türkçe Öğretiminde Değer İletimi Açısından Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van

Kavaklı, T. (2019). *Mavisel Yener'in Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Kaya, S. (2021). "*Gümüşhane ve Bayburt Masalları" Adlı Eserdeki Masalların Türkçe Dersi 1-8.Sınıflar Öğretim Programı Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı.* Ankara: Eylül.

Kıncal, Y. R. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Nobel.

Kudak, H. (2021). *Tahir Alangu'nun "Billur Köşk Masalları" Adlı Kitabının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.

MEB (2018). Millî Eğitim Bakanlığı 4,5,6 ve 7.Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB.

Nas, R. (2004). *Çocuk Edebiyatı.* Bursa: Ezgi.

Oğuzkan, F. A. (2001). *Çocuk Edebiyatı.* Ankara: Anı.

Sakaoğlu, S. (2015). *Masal Araştırmaları.* Ankara: Akçağ.

Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem.

Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü.* İzmir: Tudem.

Şirin, M. R. (Ed.). (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Taner, N. (1988). *Masal Araştırmaları.* I. İstanbul: Art-San.

Tezel, N. (1990). *Türk Masalları.* İstanbul: Kültür Bakanlığı.

Turla, A. (2018). *Çocuk Edebiyatı.* Ankara: Hedef.

Türk Dil Kurumu. (2006). Güncel Türkçe sözlük. Ankara: TDK.

Ulusoy, M. (2016). Resimli çocuk kitapları ve okur-tepki teorisi. *İlköğretim Online, 15* (2), 487-497.

Yavuz, H.M. (2013). *Masallar ve eğitimsel İşlevleri.* Ankara: Eğiten.

Yekeler, D. A., & Ulusoy, M. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Bilgi Verici Resimli Çocuk Kitaplarına Yönelik Tepkileri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi, 1* (2), 20-39.

Yiğittir, S., & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24*, 407-416.

Yolcu, A. T. (2019). *Hasan Latif Sarıyüce'nin Anadolu Masallarının Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi,* Yüksek Lisan Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Erzincan.

Zivtci, F. (2006, Ekim). *Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi.* II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Zor, G. R. E. (2015). *Çok Okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1.İzin Beyanı



EK 2. Masal İnceleme Formu

MEB tarafından ilköğretim 1 ve 2. sınıflar ve okul öncesi dönemi için hazırlanan Anadolu Masalları Eğitim Setleri içerik özellikleri bakımından nasıldır?

1) Masallarda yer alan olay ya da olaylar nelerdir?

2) Masallarda işlenen konular nelerdir?

3) Masallarda yer alan kahramanlar kimlerdir ve kahramanların karakter özellikleri nelerdir?

4)Masallarda yer alan kahramanların karakter özelliklerinin açık/kapalı ve değişen/değişmeyen olma durumları nedir?

5) Masallarda işlenen ana fikirler nelerdir ve ana fikirlerin okura yansıtılış şekilleri nasıldır?

6) Masallarda işlenen ana fikirlerin yansıtılış biçimi hedef kitlesi için uygun mudur?

7) Masallarda yer alan kahramanların olay ya da olaylara yönelik tepkileri nasıldır?

8) Masallar hangi değer gruplarını ve değerleri içermektedir?

EK 3. Öğrenci Tepkileri Formu

1)Bu kitap sana kendini nasıl hissettirdi? Hissettiğin şeklin altındaki kutucuğu işaretle.

Mutlu	Üzgün	Şaşkın	Sinirli	Düşünceli
🙂	☹	😮		

*Neden böyle hissettin?

2)Bu hikâyede bize ne anlatılmak isteniyor?

3)Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?

4)Bu kitabın kendi hayatınla ya da tanıdığın birinin hayatı ile ilgili s hatırlattığı şeyler var mı? Varsa nelerdir?

5)Bana bu kitapla ilgili bir resim çizer misin?

EK 4. Değer Analiz Formu

Değerlerin Sınıfı	İncelenecek Değerler	Değerle İlgili Olduğu Düşünülen İfadeler	Kitaptan Bulunan Değeri Yansıtan Cümlelere Örnekler	Değerle İlgili Bulunan İfade Sayısı
Sosyal Değerler	Adalet	Hak ve hukuka uygunluk Kendi ve başkalarının hakkını gözetme, Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.		
	Aile Birliğine Önem Verme	Aile kurumuna karşı görev ve sorumlulukların bilincinde olma, Aile içindeki rollere uygun davranma, Aile ve akrabalık ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi, Aile içi dayanışma, Fertler arası ilişkilerin sevgi-saygı temeline oturtulması.		
	Barış	Uyum, Anlayışlı olma, Affedici olma, Sorunları fark etme, Çözüm yollarını fark etme ve deneme, Dayanışma içerisinde olma, Benzerlik ve farklılıkların doğal olduğunu bilme, Hatasını kabullenme, Empatik davranma, Hoşgörülü olma, Kindarlıktan uzak olmak, Huzur ortamı sağlama, Savaş karşıtı olma, Sorun çözmede yapıcı yaklaşım gösterme, Arabulucu rolü üstlenme.		
	Çalışkanlık	Faaliyette bulunma, Azim, İsteklilik, Başladığı işi başarıyla tamamlama, Gayretlilik, Sabırlı olma, Zorluklarla mücadele, Motivasyon,		

	Hedefe yönelik çabalama, Kararlılık, Faydalı olmaya çalışma, Planlı ve amaca yönelik hareket etme, Sorumluluk bilinci, Aktif, Çözüm odaklı olma.
Dayanışma	Duygu- düşünce birliği, Yardımlaşma, Paylaşma, Ortak çıkarlar için çabalama, İmece, Birlikteliğe önem verme, Zor günlerde birlikte hareket etme, Birbirinin duygu ve düşüncelerini önemseme, Fedakâr olma, Bencillikten uzak olma, Çözüm odaklı olma, Birleştirici ve yönlendirici rol üstlenme, Sivil toplum örgütleri bünyesinde görev alma, Kamuoyu oluşturma.
Dürüstlük	Dürüstlük-doğruluk, Güvenilir olma, Sözünde durma, Yalan söylememe, Tutamayacağı sözler vermeme, Her durumda doğruyu söyleme, Adalet, Gerçeğe uygunluk, Kişisel çıkarları arka plana atma.
Duyarlılık	Hassasiyet gösterme, Başkalarının duygu ve düşüncelerini önemseme ve bunu hissettirme, Sevinç ve kederi paylaşma, Başkalarının başarısından haz duyma, Saygılı olma, Çevre bilincine sahip olma, Uzak ve yakın çevresinde yaşanan olaylara sessiz kalmama.
Özgürlük	Kısıtlamaya uğramadan düşünebilme ve davranabilme, Kararlarını kendi iradesiyle alabilme, Hürriyet,

	Bağımsızlık, Duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilme, Demokrasi, Eşitlik, Özgürlüğün sınırlarını çizebilme.
Saygı	Ölçülü olma, Hürmet, Hoşgörü, Farklılıkları kabullenme, Toplu yaşam kurallarının bilincinde olma ve buna uygun davranma, İnsan ilişkilerinde yaş, cinsiyet, mevki vb. unsurları dikkate alarak davranma, Başkalarını rahatsız etmekten çekinmek, Dikkatli davranmak, Milli kültür öğelerine karşı duyarlı ve saygılı olma
Sevgi	İlgi gösterme, Bağlılık duyma, Sadık olma, İnsan ilişkilerini sevgi temelli kurma, Çevresindeki kişi ve olaylara sevgi ile yaklaşma, Ülkesini, dünyayı ve doğayı sevme, Samimiyet, Şefkat.
Sorumluluk	Mesuliyet, Görev bilinci, Toplumsal hak, görev ve sorumlulukları yerine getirme, Kendisi, ailesi, ülkesi ve dünya için çalışmak, Eksiklerini kendiliğinden gidermeye çalışma, Verdiği sözde durma, Kişisel ve ortak kullanılan eşyaları temiz tutma ve koruma, Görevi zamanında ve eksiksiz tamamlama, Görevin doğuracağı her türlü sonucun mesuliyetini üstlenmek, Başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duymamak, Duyarlılık, Çalışkanlık, Yerine getiremediği görevlerden rahatsızlık duymak,

		Gurup çalışmalarında üzerine düşeni yapmak, Doğal kaynakların korunması konusunda bilinç.
	Vatanseverlik	Ulusal çıkarları gözetme, Ulusal değerlere bağlı ve saygılı olma, Ulusal değerleri koruma, Ülkesinin temsilcisi olduğunun bilincinde olma, Ulusal birlik ve beraberliği sağlayıcı davranışlarda bulunma, Ulusal görevlerde üzerine düşeni yapma, Çalışkan olma, Sorumluluk,
	Yardımseverlik	Çevresindekilere yardımda bulunma, Paylaşma, Bağış yapma, hayırseverlik, Yardımcı olmaktan haz duyma, Dayanışma, Çözüm odaklı olma, Başkalarının duygu ve düşüncelerini önemseme, Empatik davranma, Duyarlılık, Bencillikten uzak olma.
Ahlaki Değerler	Adalet Barış Dayanışma Dürüstlük Saygı Yardımseverlik	İlgili değer ifadeleri sosyal değerler içerisinde açıklanmıştır.
Siyasi Değerler	Bağımsızlık	İstiklal, Hür irade, Özgürlük, Egemenlik, Bayrak,
	Adalet Barış Vatanseverlik Eşitlik	İlgili değer ifadeleri sosyal değerler içerisinde açıklanmıştır.

Bilimsel Değerler	Bilimsellik	Yeni ürünler ortaya koymak, Araştırmak, Sorgulamak, Merak, Objektiflik, Deney yapma, Yöntemli araştırma süreci, İnsanlığa fayda, Teknolojik ürünler, Bilim insanlarına ilgi duymak, Doğadaki değişimin farkında olmak, İnsan vücuduna ilgi duymak.
	Çalışkanlık	İlgili değer ifadeleri sosyal değerler içerisinde açıklanmıştır.
Estetik Değerler	Estetik	Güzellik duygusu uyandıran, Haz veren, Hoş gözüken, Çirkin-güzel, Uyum, Ahenk, Armoni, Kontrast, Estetik bakış kazanma, Sanatsal zevk geliştirme.
Dini Değerler		Tanrı inancı Peygamber inancı, Melek-şeytan, Ahiret inancı, Dua-beddua, Yemin, Ölüm, Cennet-cehennem, Şükür, Batıl inançlar, Dini yer ve mekânlar, Bayram ve özel günler, Dini terim ve semboller
Ekonomik Değerler	Tasarruf	Tutumluluk, Kanaatkâr olma, Tasarruf bilinci, Doğal kaynakların bilinçli kullanılması, Maddi olanakların amaca uygun kullanılması, Birikim yapma, Eşyalarına özen gösterme, İhtiyaç ve isteklerini ayırma Alışveriş yapabilme, Bilinçli tüketici olma

Zor, G. R. E. (2015). *Çok Okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EK 5. Araştırmada İncelenen Masallar

- Anadolu Masalları Eğitim seti ilkokul 1 ve 2. sınıf setinde yer alan masallar ve sayfa sayıları:

1. Nohut Oğlan (21 sayfa)
2. Şemşırak Taşları (23 sayfa)
3. Karavezir (17 sayfa)
4. Tencerecik (15 sayfa)
5. Karga Ağası (23 sayfa)
6. Kaplumbağa Yavrusu (19 sayfa)
7. Üç Arkadaş (19 sayfa)
8. Hoşaf (11 sayfa)
9. Ciğer (19 sayfa)
10. Koca Nine ile Tilki (28 sayfa)
11. Kurt ile Üç Öküz (11 sayfa)
12. Hediye (17 sayfa)
13. Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm (27 sayfa)
14. Çilli Tavuk ve Yavruları (33 sayfa)
15. Tilki ile Keklik (11 sayfa)

- Anadolu Masalları Eğitim seti okul öncesi setinde yer alan masallar ve sayfa sayıları:

1. Karga ile Tilki (13 sayfa)
2. Altın Yumurtlayan Tavuk (13 sayfa)
3. Aslan ile Fare (13 sayfa)
4. Ayağına Diken Batan Serçe (25 sayfa)
5. Köpek Yavrusu ile Kedi (11 sayfa)
6. Altın Balta (17 sayfa)
7. Tilki ile Leylek (11 sayfa)
8. Aslan, Tilki ve Geyik (17 sayfa)
9. Tavşan ile Kirpi (13 sayfa)
10. Bit Hatun ve Pire Bey (27 sayfa)
11. Tilki ile Eşek (17 sayfa)
12. Ayşe, Fatma Kuzular (25 sayfa)
13. Kitap Okuyan Ayı (15 sayfa)
14. İmdi Dede (11 sayfa)



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…